

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ :
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΑΡΑΜΟΣΧΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΑΛΛΙΩΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ :
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΑΡΑΜΟΣΧΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΑΛΛΙΩΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία προσεγγίζει την περιφερειακή ανάπτυξη μέσα από τη σκοπιά της τοπικής ανάπτυξης και τονίζει τη σημασία της αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των χωρικών ενότητων. Γίνεται μία γενικότερη ανάλυση σχετικά με τις θεωρίες ανάπτυξης και παρατίθενται τα βασικότερα σημεία της τοπικής, ενδογενούς και «από τα κάτω» ανάπτυξης, ενώ ασκείται ταυτόχρονα μια κριτική σχετικά με την αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων πολιτικών και ασκούμενων πρακτικών περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης στο σήμερα. Το βασικότερο μέρος της εργασίας εστιάζει σε μία συγκεκριμένη χωρική ενότητα αυτή του Δήμου Βοΐου, η οποία αποτελεί μια μειονεκτική, ορεινή περιοχή του Νομού Κοζάνης. Στόχος της παρακάτω διπλωματικής, είναι έπειτα από εκτενή ανάλυση και καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, η ουσιαστική κατανόηση των προβλημάτων, μειονεκτημάτων και κινδύνων της περιοχής αλλά κυρίως των ευκαιριών και των προοπτικών ανάπτυξης που αυτή διαθέτει μέσω της αξιοποίησης των ίδιων πόρων της. Διαμορφώνεται λοιπόν, μία ολοκληρωμένη στρατηγική ανάπτυξης με συγκεκριμένους άξονες δράσεις και προτάσεις παρέμβασης στη χωρική ενότητα του Δήμου βασιζόμενη πάντοτε στην οικονομική, παραγωγική και κοινωνική δυναμική του τόπου και τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού.

Όροι - λέξεις κλειδιά: τοπική ανάπτυξη, ενδογενής ανάπτυξη, ανάπτυξη «από τη βάση», Δήμος Βοΐου, άξονες ανάπτυξης, τοπικοί πόροι, δράσεις, προτάσεις, αναπτυξιακό σχέδιο

ABSTRACT

The present thesis aims to approach the issue of regional development focusing on the aspect of local development and highlights the importance of endogenous potential, of the different spatial units, utilization. A broad analysis concerning various development theories takes place and the prime points of local, endogenous and «bottom up» development are mentioned. In advance, a critical evaluation in regards to the effectiveness of the currently applied policies and practices of regional and local development is discussed. In its core, this work deals with the case of the municipality of 'Voio', which is considered a degraded, mountainous region of the province of 'Kozani'. The scope of this work includes the comprehensive analysis and review of the present situation, the explicit comprehension of the present issues, deficiencies, risks and, most importantly, opportunities for future development via the use of existing local resources. As a result, an extensive development strategy takes form, composed by specific courses of action and proposals for intervention to territorial entity of the municipality, always taking into account the economical, productive and social potential of the municipality, as well as the needs of the local population.

Key Words : local development, endogenous development, “bottom up” development, Municipality of Voio, local resources, actions and proposals for development, development plan.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς τη συμβολή ορισμένων ανθρώπων, τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά.

Αρχικά θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Δημήτριο Καλλιώρα, Επίκουρο Καθηγητή Οικονομικής και Περιφερειακή Ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για την εξαιρετική συνεργασία που είχαμε. Η πολύ σημαντική καθοδήγηση που μου παρείχε αλλά και οι συμβουλές και οι παρατηρήσεις του συνέβαλαν καθοριστικά στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον κ. Λευτέρη Τοπάλογλου εντεταλμένο διδασκαλίας στο Τμήμα Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, για τις πολύτιμες πληροφορίες και τα στοιχεία μου παρείχε.

Παράλληλα νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω:

-Τα στελέχη της Αναπτυξιακής Κοζάνης (ΑΝ.ΚΟ.) για το υλικό και τις χρήσιμες πληροφορίες που μου παρείχαν σχετικά με την περιοχή μελέτης.

-Τις δημοτικές αρχές και τα στελέχη του Δήμου, και συγκεκριμένα την κα. Βίκυ Βανίδα υπάλληλο του γραφείου προγραμματισμού του Δήμου Βοΐου για την παροχή πολύ σημαντικών στοιχείων σχετικά με την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Την κα. Ζήκου Αναστασία υπάλληλο της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου για τα στοιχεία σχετικά με τα έργα και τις μελέτες του Δήμου. Καθώς και τους κυρίους Ιωάννη Τσάρχα και Τάσο Ευθυμιάδη, Αντιδήμαρχο και Δημοτικό Σύμβουλο αντίστοιχα, για την πολύ ενδιαφέρουσα και κατατοπιστική συζήτηση που είχαμε και τις πληροφορίες που μου έδωσαν σχετικά με την περιοχή μελέτης.

-Τους κατοίκους της περιοχής τόσο για την εξαιρετική φιλοξενία που μου παρείχαν στις επισκέψεις μου στον τόπο τους όσο και για την μεγάλη προθυμία που έδειξαν να με βοηθήσουν, παρουσιάζοντας μου την καθημερινότητα τους, τα προβλήματα και τις ανησυχίες που τους απασχολούν και γενικότερα δίνοντας μου να αντιληφθώ την πραγματική εικόνα της περιοχής.

-Τέλος, οφείλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, τους φίλους και τους καθηγητές μου για τη στήριξη που μου παρείχαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	11
1.1. Η Έννοια της Ανάπτυξης.....	11
1.2. Η Περιφερειακή Ανάπτυξη	15
1.2.1. Η Εξέλιξη των Θεωριών Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης.....	17
1.2.2. Ταξινόμηση των Θεωριών Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης.....	24
1.3. Η Τοπική Ανάπτυξη	28
1.3.1. Προσδιορισμός της Έννοιας και των Χαρακτηριστικών της Τοπικής Ανάπτυξης 28	
1.3.2. Η Ενδογενής Οικονομική Ανάπτυξη.....	31
1.3.3. Η ανάπτυξη «από τη βάση» ή «από τα κάτω» (Bottom-up approach)	34
1.3.4. Κριτική στην Περιφερειακή και Τοπική ανάπτυξη.....	37
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΟΪΟΥ.....	40
2.1. Χωρικά Στοιχεία.....	40
2.1.1. Γεωγραφική Θέση	40
2.1.2. Χωροταξική Ένταξη.....	42
2.2. Ιστορική Αναδρομή	42
2.3. Χωροταξική Οργάνωση του Δήμου Βοΐου	46
2.3.1. Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Βοΐου - Χρήσεις γης.....	46
2.3.2. Οικιστικό Απόθεμα	48
2.4. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	51
2.5. Διάρθρωση Παραγωγής.....	61
2.5.1. Πρωτογενής Τομέας.....	64
2.5.1.1. Γεωργία	65
2.5.1.2. Αρδευτικά Δίκτυα	68
2.5.1.3. Κτηνοτροφία	71
2.5.2. Δευτερογενής Τομέας	74
2.5.3. Τριτογενής Τομέας.....	78
2.5.3.1. Εμπόριο και Υπηρεσίες.....	78
2.5.3.2. Τουρισμός	79
2.6. Φυσικό Περιβάλλον.....	80

2.6.1.	Ανάγλυφο	80
2.6.2.	Υδρογραφία.....	83
2.7.	Φυσικοί Πόροι	83
2.7.1.	Χλωρίδα	83
2.7.2.	Πανίδα.....	84
2.8.	Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά.....	85
2.9.	Πολιτιστική Κληρονομιά.....	87
2.9.1.	Μουσεία και Επισκέψιμοι χώροι	87
2.9.2.	Χώροι θρησκευτικού ενδιαφέροντος	89
2.9.3.	Σημεία Αρχιτεκτονικού Ενδιαφέροντος.....	92
2.9.3.1.	Τα Πέτρινα Γεφύρια	92
2.9.3.2.	Αρχοντικά, Πέτρινα Κτίρια και Εκκλησίες	93
2.10.	Τεχνικές και Κοινωνικές Υποδομές και Δίκτυα	94
2.10.1.	Τεχνικές Υποδομές και Δίκτυα	94
2.10.1.1.	Οδικό δίκτυο και Συγκοινωνίες	94
2.10.1.2.	Ενέργεια.....	94
2.10.1.3.	Τηλεπικοινωνίες.....	95
2.10.1.4.	Ύδρευση.....	95
2.10.1.5.	Αποχέτευση.....	96
2.10.1.6.	Απορρίμματα	97
2.10.2.	Κοινωνικές Υποδομές	98
2.10.2.1.	Υγεία και Πρόνοια	98
2.10.2.2.	Εκπαίδευση	99
2.11.	Υφιστάμενες Πολιτικές και Έργα στο Δήμο Βοΐου.....	100
2.12.	Η εσωτερική λειτουργία του Δήμου Βοΐου	101
3.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ.....	104
3.1.	Ανάλυση S.W.O.T.....	105
3.1.1.	Δυνατότητες και Πλεονεκτήματα	105
3.1.2.	Αδυναμίες και Μειονεκτήματα	108
3.1.3.	Ευκαιρίες.....	111
3.1.4.	Απειλές.....	114
3.2.	Καθορισμός Αναπτυξιακής Στρατηγικής – Οράματος.....	117

3.3. Στόχοι και ορίζοντας υλοποίησης του προγράμματος	120
3.4. Άξονες Ανάπτυξης.....	123
3.4.1. Άξονας 1 : Ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και προστασία - ανάδειξη του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος.	123
3.4.2. Άξονας 2: Διαφοροποίηση της παραγωγής και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.	124
3.4.3. Άξονας 3: Βελτίωση της ποιότητας ζωής και ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.	125
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	127
4.1. Προτάσεις του 1 ^{ου} άξονα ανάπτυξης.	127
4.2. Προτάσεις του 2 ^{ου} άξονα ανάπτυξης.	132
4.3. Προτάσεις του 3ου άξονα ανάπτυξης.....	138
4.4. Πηγές Χρηματοδότησης.....	147
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	152
Βιβλιογραφία.....	155
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	163
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	192

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Σχηματική Εξέλιξη των θεωριών περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης	18
Πίνακας 2: Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες ανά Δημοτική Ενότητα.....	50
Πίνακας 3: Κατανομή Πληθυσμού σε Οικισμούς (2011).....	52
Πίνακας 4: Πληθυσμός στο Σύνολο του Δήμου Βοΐου.....	55
Πίνακας 5: Φύλο και Ηλικιακές ομάδες των κατοίκων του Δήμου Βοΐου	56
Πίνακας 6: Στοιχεία πληθυσμού του Δήμου Βοΐου	56
Πίνακας 7: Μεταβολή Πληθυσμού 1991 - 2011.....	57
Πίνακας 8: Διαχρονική Εξέλιξη σε επίπεδο Δήμου, Περιφερειακής Ενότητας και Περιφέρειας	59
Πίνακας 9: Επίπεδο εκπαίδευσης κατοίκων του Δήμου Βοΐου	61
Πίνακας 10: Κατάσταση απασχόλησης πληθυσμού στο Δήμο Βοΐου.....	62
Πίνακας 11: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής	63
Πίνακας 12: Εκτάσεις καλλιεργειών ανά κλάδο παραγωγής στο Δήμο Βοΐου.....	66
Πίνακας 13: Συλλογικά αρδευτικά δίκτυα στο Δήμο Βοΐου.....	69
Πίνακας 14: Κατανομή κλάδων κτηνοτροφικής παραγωγής Δήμου Βοΐου πλην γουνοφόρων ζώων	71
Πίνακας 15: Αριθμός μελισσοκυψελών ανά ΔΕ.....	73
Πίνακας 16: Μονάδες μεταποίησης γάλατος εντός του Δήμου Βοΐου	76
Πίνακας 17: Οινοποιητικές μονάδες στο Δήμο Βοΐου.....	76
Πίνακας 18: Επιχειρήσεις τυποποίησης αγροτικών προϊόντων ανά κλάδο και Δ.Ε.....	77
Πίνακας 19: Μετεωρολογικά στοιχεία από το Μετεωρολογικό Σταθμό της Κοζάνης (1955-1997).....	85
Πίνακας 20: Μηνιαία και εποχική κατανομή των κατακρημνισμάτων (1955-1997).....	86
Πίνακας 21: Κηρυγμένα Μνημεία στο Δήμο Βοΐου	164
Πίνακας 22: Λίστα με επισκέψιμα κελάρια και επισκέψιμα αρχοντικά	88
Πίνακας 23: Γεφύρια στην περιοχή του Βοΐου.....	93
Πίνακας 24: Τα σχολεία του Δήμου Βοΐου ανά Δ.Ε.....	99
Πίνακας 25: Έργα Δήμου Βοΐου 2011- 2015.....	175
Πίνακας 26: Μελέτες για το Δήμο Βοΐου	180
Πίνακας 27: Φάση Έργων Δήμου Βοΐου	185
Πίνακας 28: Ανάλυση SWOT Δήμου Βοΐου	116
Πίνακας 29: Προτάσεις και Δράσεις Παρέμβασης για το Δήμο Βοΐου.....	142

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Σχέση τοπικής και ενδογενούς ανάπτυξης	31
Σχήμα 2: Πληθυσμός ανά Δημοτική Ενότητα	55
Σχήμα 3: Εξέλιξη πληθυσμού κατά την χρονική περίοδο 1971-2011 ανά Δημοτική Ενότητα	58
Σχήμα 4: Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού Δήμου Βοΐου	58
Σχήμα 5: Εξέλιξη πληθυσμού την χρονική περίοδο 1991 - 2011	60
Σχήμα 6: Ενεργός και ανενεργός πληθυσμός	63
Σχήμα 7: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής	64

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Απεικόνιση του Δήμου Βοΐου	41
Χάρτης 2: Νομός Κοζάνης και Δήμος Βοΐου	41
Χάρτης 3: Χάρτης Χρήσεων γης Δήμου Βοΐου	48

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΣΑ : Αστικά Στερεά Απόβλητα

Α.Ε.Π. : Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΝΚΟ Α.Ε. : Αναπτυξιακή Εταιρεία Δυτικής Μακεδονίας

ΒΙΟΠΑ : Βιοτεχνικό Πάρκο

ΓΠΣ : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο

Δ.Ε. : Δημοτική Ενότητα

ΔΕΥΑΒ : Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης Βοΐου

Δ.Κ. : Δημοτική Κοινότητα

ΔΗΚΕΒΟ : Δημοτική Κοινοφελής Επιχείρηση Βοϊών

ΔΙ.Α.ΔΥ.ΜΑ : Διαχείριση Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας

ΔΥ.ΠΡΑ. Α.Ε. : Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης και Αξιοποίησης Υδάτινου Δυναμικού Τεχνητής Λίμνης Πραμόριτσας

Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Ο. : Εθνική Οδός

Ε.Π. : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΕΓΤΑΑ : Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

ΕΣΠΑ : Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

ΕΚΤ : Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Ε.Α.Π. : Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων

ΕΤΘΑ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

ΕΤΠΑ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΖΕΠ : Ζώνη Ειδικής Προστασίας

ΚΗΦΗ : Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων

ΚΔΑΠ : Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης

Ο.Ε.Ε. : Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις

ΟΤΑ : Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Π.Ε. : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

Π.Ε.Π. : Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΕΡΠΟ : Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης

Τ.Α.Π.Το.Κ. : Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων

Τ.Κ.Σ : Τόποι Κοινοτικής Σημασίας

ΤΜΔΑ : Τοπική Μονάδα Διαχείρισης Απορριμμάτων

CLLD : Community- led Local Development

S.W.O.T. : Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ζήτημα της οικονομικής ανάπτυξης είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα το οποίο συζητήθηκε από πολλούς θεωρητικούς της οικονομικής επιστήμης τις τελευταίες δεκαετίες. Οι περιφερειακές ανισότητες και η ανισόροπη οικονομική ανάπτυξη των διάφορων χωρικών ενοτήτων, αποτελεί ένα πρόβλημα τόσο με οικονομικές όσο και με κοινωνικές αλλά και πολιτικές διαστάσεις. Το σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί και χαρακτηρίζεται από έναν εξαιρετικά υψηλό βαθμό ανταγωνισμού και συγκεντρώσεις οικονομικών δραστηριοτήτων στα αστικά κέντρα, οξύνει τα προβλήματα των οικονομικών ανισοτήτων αυξάνοντας ταυτόχρονα τα προβλήματα κοινωνικής και χωρικής συνοχής.

Στην Ελλάδα του σήμερα διαμορφώνεται ένα περιβάλλον δύο ταχυτήτων. Η υπαίθρος θα λέγαμε πως κατατμείται σε δύο κατηγορίες, τις περιοχές που κατάφεραν να ακολουθήσουν τους σύγχρονους ρυθμούς παραγωγής και να ενσωματωθούν στα οικονομικά δίκτυα και τις περιοχές που είτε λόγω των δυσμενών φυσικών συνθηκών (ορεινές, γεωγραφικά απομονωμένες) είτε άλλων παραγόντων, παρέμειναν υποανάπτυκτες με αποδυναμωμένες παραγωγικές δραστηριότητες ενώ άρχισαν να εγκαταλείπονται από τον τοπικό πληθυσμό τους. Οι περιοχές που ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία είναι αυτές που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες προκλήσεις. Παρόλα αυτά οι πόροι αυτών των περιοχών παραμένουν αναξιοποίητοι, με αποτέλεσμα να υπάρχει “χώρος” για σημαντικά βήματα ανάπτυξης. Επιπλέον η κρίση που πλήττει πλέον τα αστικά οικονομικά κέντρα και η σαφέστατη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στις πυκνοκατοικημένες περιοχές, υποδεικνύουν πως η αναβίωση αυτών των περιοχών θα μπορούσε να αποτελέσει μια προσέγγιση της υπαίθρου και του αγροτικού χώρου. Μέσα από το πρίσμα της διαχείρισης και αξιοποίησης των τοπικών πόρων και του ενδογενούς δυναμικού αλλά και της ενεργοποίησης του τοπικού πληθυσμού, οι περιοχές αυτές μπορούν να αποτελέσουν νέους πόλους ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων με σαφέστατα τα χαρακτηριστικά της καλής ποιότητας ζωής, της βιώσιμης ανάπτυξης και της αυθεντικότητας.

Για την ορθή όμως ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου και την ουσιαστική και αειφόρο αναβίωση τους, απαιτείται ένα γενικότερο πλαίσιο αλλαγών δράσεων και ενεργειών σε διάφορους τομείς. Η διαμόρφωση λοιπόν ενός αναπτυξιακού σχεδίου που θα αναλύει όλα τα χαρακτηριστικά μιας περιοχής και θα σταθμίζει τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματα της, ενώ ταυτόχρονα θα προάγει και τις ευκαιρίες για τον τόπο με στόχο την ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη, αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη έναρξη της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Η παρούσα διπλωματική εργασία διαρθρώνεται σε τέσσερα βασικά κεφάλαια και αναλύει καταρχάς το ζήτημα της ανάπτυξης σε μια γενική βάση, εστιάζοντας εν συνεχεία ειδικότερα στην τοπική ανάπτυξη. Το θεωρητικό πλαίσιο που παρουσιάζεται στο πρώτο κεφάλαιο ερμηνεύει την έννοια της ανάπτυξης και αναλύει τις βασικές θεωρίες ανάπτυξης καταλήγοντας με παραγωγική συλλογιστική πορεία σε μεθόδους ανάπτυξης μικρότερης χωρικής κλίμακας όπως είναι η τοπική ανάπτυξη, η ενδογενής ανάπτυξη και η «από τη βάση ανάπτυξη» που αφορά τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στην αναπτυξιακή διαδικασία. Το βασικότερο τμήμα της εργασίας αφορά την περιπτωσιολογική μελέτη μιας περιοχής του Νομού Κοζάνης, αυτής του Δήμου Βοΐου. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται μία αναλυτική περιγραφή των χαρακτηριστικών της περιοχής και αναλύεται η υφιστάμενη κατάσταση με στόχο την ορθή κατανόηση και τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης άποψης και εικόνας για τον τόπο. Η παραπάνω ανάλυση οργανώνεται πιο μεθοδικά στο επόμενο κεφάλαιο (κεφάλαιο 3) όπου αποσαφηνίζεται η αναπτυξιακή δυναμική του Δήμου και διαμορφώνονται συγκεκριμένοι άξονες δράσεων και παρέμβασης με στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής. Με τη βοήθεια της ανάλυσης SWOT επιτυγχάνεται μια ακόμη πιο ολοκληρωμένη διαγραμματική πλέον αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων και ευκαιριών της περιοχής αλλά και των μειονεκτημάτων και των απειλών που διαγνώστηκαν. Στο τελευταίο μέρος της εργασίας οι άξονες που διαμορφώθηκαν στο 3^ο κεφάλαιο αναλύονται σε επιμέρους προτάσεις και δράσεις που αποσκοπούν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του Δήμου. Τέλος, παρατίθενται τα βασικά συμπεράσματα που εξάγονται για την περιοχή μελέτης αλλά και τη μελλοντική της αναπτυξιακή πορεία.

Βασικός στόχος της εργασίας είναι να αποδείξει μέσα από μια λεπτομερή καταγραφή της κατάστασης και πρόταση συγκεκριμένων δράσεων, ότι όλες οι περιοχές κρύβουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και αξιοποιήσιμους πόρους που μπορούν να τονώσουν την τοπική οικονομία και να διαμορφώσουν μία παραγωγική διαδικασία που θα εξασφαλίζει εισόδημα για τους κατοίκους της περιοχής αλλά και θα ενισχύει συνεχώς τη διαδικασία της περαιτέρω τοπικής ανάπτυξης. Με τη βοήθεια του επιχειρησιακού σχεδίου του Δήμου αλλά και στοιχείων που συλλέχθηκαν τόσο από προσωπική επιτόπια έρευνα όσο και από συνεργασία με διάφορους τοπικούς φορείς, η παρούσα διπλωματική επιχειρεί να διαμορφώσει ένα σχέδιο ανάπτυξης για την περιοχή του Δήμου Βοΐου βασιζόμενο στις αρχές της τοπικής ανάπτυξης και έχοντας ως με βασική προϋπόθεση τη συμμετοχή των κατοίκων οι οποίοι αποτελούν τον πυρήνα της περιοχής. Ο Δήμος Βοΐου αποτελεί ένα τόπο εξαιρετικά παρθένο με πολύ μεγάλη ιστορία και πολύ πλούσιο σε πόρους που δυστυχώς όμως έχει

παραμένει αναξιοποίητος και βιώνει μια κατάσταση εγκατάλειψης και μαρασμού. Βασικός στόχος λοιπόν της διπλωματικής αυτής είναι να αναδείξει την εξαιρετικά πλούσια φυσιογνωμία της περιοχής που είναι για τους περισσότερους άγνωστη, προτείνοντας παράλληλα δράσεις για την ενίσχυση και τη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων του τόπου.

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1. Η Έννοια της Ανάπτυξης

Η έννοια της ανάπτυξης ως διαδικασία θα μπορούσαμε να πούμε πως δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια χρονολογικά, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης δραστηριότητας από όταν αυτός ανέπτυξε τις πρώτες κιάλας καλλιέργειες και μετέπειτα την κτηνοτροφία. Παρόλα αυτά το ενδιαφέρον της ανθρωπότητας για την επιστημονική διερεύνηση της ανάπτυξης χρονολογείται πολύ πρόσφατα.

Ο όρος ανάπτυξη (development) άρχισε να χρησιμοποιείται μετά τη λήξη του Β' παγκοσμίου πολέμου. Μετά τη δημιουργία πολιτικών συνασπισμών, θα έλεγε κανείς ότι κύρια αιτία της προσπάθειας που ξεκίνησε για την προαγωγή και προώθηση της ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο, ήταν συνέπεια μάλλον πολιτικών επιλογών, παρά ανθρωπιστικών στόχων (Αποστολόπουλος, 2004).

Σύμφωνα με το Ρόκο (2001: 2) η ανάπτυξη «αποτελεί μία καλύτερη ισορροπία κοινωνικών και ανθρώπινων σχέσεων και συστημάτων χρήσεων γης, παραγωγής και απασχόλησης, διανομής και κατανάλωσης, σύμφωνα με τις αξίες και τις επιλογές των δυνάμεων που βρίσκονται στην εξουσία, όπως αυτές μαχητικά συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν, στο φυσικό περιβάλλον με τη συγκεκριμένη κάθε φορά κοινωνική δυναμική και τη μέση κοινωνική συνείδηση.»

Στο λεξικό της κοινής ελληνικής η λέξη ανάπτυξη αναφέρεται ως : η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του αναπτύσσω. 1. το να δίνουμε σε κτ. μεγαλύτερη έκταση: (στρατ.) ~ του μετώπου / της παράταξης. ~ των δυνάμεων. (μαθημ.) ~ κύβου / πυραμίδας / κώνου. ~ αλγεβρικής παράστασης, δημιουργία άλλης ισοδύναμης αλλά εκτενέστερης. 2α. σταδιακή δημιουργία: ~ δραστηριότητας. (φυσ.) ~ μαγνητικού πεδίου. (γλωσσ.) ~ συμφώνου / φωνήεντος, δημιουργία του ανάμεσα σε δύο φωνήεντα ή σύμφωνα αντιστοίχως. β. σταδιακή αύξηση ή βελτίωση: ~ ταχύτητας. ~ του πολιτισμού / μιας θρησκείας. Πνευματική / ηθική ~. Η ~ της γεωργίας / της βιομηχανίας / του εμπορίου / των μεταφορών. || (οικον.) η οικονομική ανάπτυξη: Θεωρίες για την ~. Παράγοντες / κεφάλαια / τράπεζα / ρυθμοί αναπτύξεως. Τοπική / περιφερειακή ~. Προγραμματισμένη ~. Χώρα υπό ~. || ~ των μικροοργανισμών / φυτών / ζώων. ~ του σώματος / των μελών του σώματος. Σωματική / πνευματική ~. Είναι / βρίσκεται κάποιος στην ~, για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο κυρίως αυτή συμβαίνει. Φτάνει κάποιος σε τέλεια ~. || (βιολ.): Στάδια / διαταραχές της

ανάπτυξης. Φυσιολογική / πρόωρη / υπερβολική ~. 3. λεπτομερής περιγραφή ή ανάλυση ενός θέματος: ~ των ιδεών / σκέψεων / επιχειρημάτων κάποιου. ~ ενός συστήματος ιδεών (<http://www.greek-language.gr/>).

Από τους παραπάνω ορισμούς του ελληνικού λεξικού θα λέγαμε πως ο καταλληλότερος για να περιγράψει τον όρο στην οικονομική επιστήμη είναι αυτός που εξηγεί την ανάπτυξη ως σταδιακή αύξηση ή βελτίωση όλων των παραγόντων που μπορούν να προϋποθέτουν καλύτερη ποιότητα ζωής για το κοινωνικό σύνολο.

Παρόλα αυτά, η επιστήμη έχει ασχοληθεί πολλές φορές με τον ορισμό του όρου ανάπτυξη. Αρχικά ο όρος αυτός συνδεόταν μόνον με την βελτίωση των οικονομικών μεγεθών μιας περιοχής όπως είναι το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (Α.Ε.Π.) του πληθυσμού της. Στη συνέχεια και λόγω διαρκών εξελίξεων σε όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης δραστηριότητας ο όρος ανάπτυξη διαρκώς εμπλουτιζόταν με νέα στοιχεία όπως η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του ανθρώπου, η πρόοδος της κοινωνίας και του πολιτισμού και τέλος η προστασία του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τους Oberle, Stowers και Darby η ανάπτυξη είναι μια διαδικασία, στην οποία ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων, μιας δεδομένης περιοχής ή ενός δεδομένου περιβάλλοντος, λαμβάνει και υλοποιεί κοινωνικά υπεύθυνες αποφάσεις, η πιθανή συνέπεια των οποίων είναι η καλύτερευση των συνθηκών διαβίωσης μερικών ατόμων, χωρίς να χειροτερεύουν τις συνθήκες ζωής των άλλων. Σε αυτόν τον ορισμό της ανάπτυξης εμπλέκονται τα ενδιαφέροντα τριών επιστημών, της οικονομικής επιστήμης, της κοινωνιολογίας και της ηθικής (Αποστολόπουλος, 2004). Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει ότι η ανάπτυξη δεν θεωρείται αποκλειστικά πεδίο έρευνας και ενασχόλησης της οικονομικής επιστήμης. Είναι εμφανές ότι ο όρος ανάπτυξη είναι πολύπλοκος με μεγάλο βάθος για την κατανόηση του οποίου δεν αρκεί απλώς ο ορισμός ενός λεξικού αλλά απαιτείται μια γενικότερη εμβάθυνση στο ζήτημα της ανάπτυξης έτσι ώστε να γίνει απολύτως κατανοητή η έννοια και η ερμηνεία της. Ο Αθανασόπουλος (2000) υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη νοείται ως παρούσα κατάσταση, ως συνειδητώς επιδιωκόμενη μέλλουσα κατάσταση και τέλος ως συνειδητή ορθολογική διαδικασία που οδηγεί, από στάδιο σε στάδιο σε συγκεκριμένο προδιαγεγραμμένο πλαίσιο σκοπών και στόχων.

Με τον όρο ανάπτυξη εννοείται η επίτευξη ή η επιδίωξη μιας ή περισσότερων θετικών μεταβολών στα βασικά συστατικά της κοινωνικό-οικονομικής κυρίως δραστηριότητας των ανθρώπων. Η ανάπτυξη σχετίζεται με τον ποσοτικό, ποιοτικό, δομικό ή ιδεολογικό χαρακτήρα των πιο πάνω μεταβολών. Εν ολίγοις η ανάπτυξη έχει σχέση με την εξέλιξη

αλλά κυρίως με την καλύτερη ποιότητα ζωής, που δικαιούνται να έχουν όλοι οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως του εάν ζουν σε μία ανεπτυγμένη ή μια αναπτυσσόμενη χώρα (Μητούλα, 2006). Με βάση την προσέγγιση της κυρίας Μητούλα (2006) παρατηρούμε ότι η ανάπτυξη διαθέτει μια επιπλέον έντονη πολιτική διάσταση καθώς εμπεριέχει ιδεολογική προσέγγιση όσον αφορά τη ζωή των ανθρώπων. Πάντως, με τον όρο ανάπτυξη μιας χώρας εννοούμε την όλη διαδικασία επέκτασης της οικονομικής δραστηριότητας της και την ορθολογική χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων, φυσικών και τεχνικών, την αύξηση του εθνικού και του κατά κεφαλήν εισοδήματος, την αύξηση της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού και την ανύψωση του κοινωνικού και πολιτιστικού επιπέδου, των κατοίκων της χώρας (Κουτσουμάρης, 1987) (Φώης, 2008).

Πριν προχωρήσουμε θα πρέπει να τονιστεί μία σημαντική διάκριση μεταξύ δύο εννοιών. Ο όρος ανάπτυξη πολλές φορές συγχέεται με τον όρο μεγέθυνση. Η οικονομική μεγέθυνση (economic growth) έχει το νόημα της οικονομικής ευημερίας χωρίς κοινωνικές προεκτάσεις και αναφέρεται περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και λιγότερο σε αξιόλογες διαρθρωτικές αλλαγές (Δεληθέου, 2008). Συγκεκριμένα ο όρος ανάπτυξη καλύπτει ένα μεγαλύτερο εύρος από τον όρο μεγέθυνση καθώς παραπέμπει και σε διαρθρωτικές αλλαγές και ποσοτικές διαφοροποιήσεις και όχι μόνο στην παραγωγή περισσότερου προϊόντος (αγαθά και υπηρεσίες). Οι αλλαγές αυτές μπορεί να αφορούν μεταβολές τόσο θεσμικές όσο και τεχνολογικές. Ο όρος μεγέθυνση συνδέεται στενά με την παραγωγή περισσότερου προϊόντος και αύξηση της παραγωγικότητας δηλαδή του προϊόντων ανά μονάδα εισροών (Μητούλα, Αστάρα, Καλδής, 2008). Μερικές φορές για τις μη ανεπτυγμένες χώρες χρησιμοποιείται ο όρος ανάπτυξης, γιατί αυτές οι χώρες έχουν ανάγκη από διαρθρωτικές αλλαγές, ενώ για τις ανεπτυγμένες προτιμάται ο όρος μεγέθυνση ή αύξηση γιατί λίγο ή πολύ σε αυτές τις χώρες έχουν συντελεστεί οι βασικές διαρθρωτικές αλλαγές (Ζιωγάνας, 2003).

Οι παράγοντες που καθορίζουν την ανάπτυξη ενός τόπου δεν μπορούν να απαριθμηθούν με ευκολία. Οι επιστήμονες που ασχολούνται με ζητήματα ανάπτυξης σε συνεργασία με άλλους κλάδους έπειτα από συζητήσεις, παρακολούθηση και έρευνα καταλήγουν σε συντελεστές ανάπτυξης ενός τόπου. Σύμφωνα με τη Μητούλα (2006) ένας τόπος χαρακτηρίζεται σε διαδικασία ανάπτυξης όταν σε αυτόν καταγράφεται :

- Μακροπρόθεσμη σταθερότητα
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας

- Αύξηση της παραγωγικότητας
- Ενίσχυση της απασχόλησης
- Καταπολέμηση της ανεργίας
- Ενδυνάμωση των δημιουργικών δυνάμεων
- Αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων
- Ορθολογική χρήση της γης και των φυσικών πόρων
- Ενδυνάμωση των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων
- Παροχή και εξασφάλιση των βασικών δικαιωμάτων παιδείας, υγείας, ποιότητας ζωής

Όπως είναι φυσιολογικό υπάρχουν πολλές και διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά το θέμα της εννοιολογικής προσέγγισης της ανάπτυξης. Είναι σαφές ότι πολλοί επιστήμονες ανά καιρούς, έχουν διαμορφώσει τη δική τους θεωρία σχετικά με το τι ακριβώς περιλαμβάνει ο όρος ανάπτυξη και ποιοί είναι οι παράγοντες που χαρακτηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία. Είναι γεγονός όμως, πως οι ραγδαίες κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στην εποχή μας και οι ταχύτατοι ρυθμοί σε όλους τους τομείς που δραστηριοποιείται ο άνθρωπος απαιτούν συνεχώς την αναθεώρηση της έννοιας ανάπτυξης και την επικαιροποίησή της. Η βασικότερη αλλαγή στο τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουμε στην εποχή μας την ανάπτυξη και θα πρέπει να αποτελεί και ακρογωνιαίο λίθο στη σύγχρονη μελέτη της, είναι η αντίληψη ότι η κοινωνία αποτελεί τον κινητήριο μοχλό για την ανάπτυξη της. Τα τελευταία χρόνια με την προσκόλληση στους οικονομικούς όρους και την έντονη ποσοτικοποίηση δεικτών κτλ., έχει καλλιεργηθεί μια αντίληψη διαχωρισμού της κοινωνίας από την αναπτυξιακή διαδικασία ενός τόπου. Η κοινωνία θα πρέπει λοιπόν να ανακτήσει το ρόλο της στον αναπτυξιακό σχεδιασμό όπου σύμφωνα με τον Χαραλαμπίδη (2007) «...θα έδινε έμφαση στην ποιότητα αντί για την ποσότητα και θα αξιοποιούσε πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της με την ενεργοποίηση των πολιτών οι οποίοι θα πρέπει να συμμετέχουν και να ελέγχουν την αναπτυξιακή διαδικασία». Επομένως, οι σύγχρονες προσεγγίσεις της ανάπτυξης θα πρέπει θεμελιωδώς να βασίζονται σε έννοιες όπως η τοπική ανάπτυξη, έννοιες οι οποίες αφορούν άμεσα την κοινωνία και είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μαζί της με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη ενός τόπου (Φώης, 2008).

1.2. Η Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ο κλάδος της περιφερειακής επιστήμης αναπτύχθηκε κυρίως μετά τη λήξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου όταν το μέγεθος των ανισοτήτων μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των περιφερειών άρχισε να αυξάνεται σημαντικά και η σχέση μεταξύ της «οικονομίας» και του «χώρου» απέκτησε ενδιαφέρουσα και ιδιαίτερη σημασία. Τα δύο βασικά ερωτήματα σύμφωνα με τον Πολύζο (2011) που απασχόλησαν τους επιστήμονες μετά τη δεκαετία του '50 και τα οποία αποτελούν θεμελιώδη ερωτήματα της περιφερειακής επιστήμης, αφορούν στην αύξηση του μεγέθους των περιφερειών και τη διαφορετική ταχύτητα οικονομικής ανάπτυξης ή ευημερίας κάθε περιφέρειας.

Πρέπει να αναφερθεί ότι ο χώρος αποτελούσε μια μεταβλητή με περιορισμένη ή υποβαθμισμένη σημασία. Εάν ανατρέξουμε στο παρελθόν διαπιστώνουμε ότι ο χώρος δεν έπαιξε σημαντικό ρόλο μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα όπου εμφανίστηκε ένας προβληματισμός σχετικά με την επίδραση του χώρου στις τιμές των οικονομικών, κοινωνικών ή φυσικών μεταβλητών και συνειδητοποιήθηκε η σημασία του στην ανάλυση των ανθρώπινων προβλημάτων. Γενικότερα, η παραδοσιακή οικονομική ανάλυση είχε παραμελήσει τη χωρική διάσταση των οικονομικών φαινομένων, εκτιμώντας ότι ο μηχανισμός της αγοράς ήταν ικανός να εξαλείψει κάθε διαπεριφερειακή ανισορροπία στις τιμές των οικονομικών μεγεθών. Η σημασία της άριστης χωρικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων και του πληθυσμού είχε υποτιμηθεί, ενώ το ενδιαφέρον εστιαζόταν στα προβλήματα που συνδέονταν με τη γενικότερη οικονομική ανάπτυξη, τη σταθερότητα και την εξέλιξη της εθνικής οικονομίας. Σε πολλές περιπτώσεις οι επιπτώσεις του παράγοντα «χώρος» στη λειτουργία της οικονομίας θεωρούνταν ως δευτερεύουσας σημασίας σε σχέση με την επίδραση του παράγοντα «χρόνος» (Πολύζος, 2011).

Άλλες επιστήμες όπως η χωροταξία, η αστική γεωγραφία, η οικονομική γεωγραφία ή η δημογραφία ασχολήθηκαν νωρίτερα από την περιφερειακή επιστήμη με προβλήματα του χώρου. Παρόλα αυτά στην πορεία, έννοιες όπως η «απόσταση», ο «χώρος» και η «περιφέρεια» ενσωματώθηκαν στις θεωρίες και τα υποδείγματα οικονομικής ανάπτυξης. Θα λέγαμε λοιπόν πως η επιστήμη της περιφερειακής ανάπτυξης είναι μια επιστήμη άρρηκτα συνδεδεμένη με τόσο με το χώρο όσο και με την οικονομία. «Η περιφερειακή οικονομική στοχεύει στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών και τη μείωση των χωρικών οικονομικών ανισοτήτων σε ένα πλαίσιο που διασφαλίζει τη βέλτιστη εθνική οικονομική ανάπτυξη» (Πολύζος, 2011).

Οι θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης καλούνται λοιπόν να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτημάτων λαμβάνοντας όπωσ προαναφέρθηκε υπόψη διάφορους παράγοντες και διαθέτοντας μια πολυσύνθετη διάσταση. Μερικά από τα ερωτήματα αυτά είναι: πώς προκαλείται η ανάπτυξη σε μια περιοχή και γιατί εμφανίζονται ανισότητες ανάμεσα στις περιφέρειες; γιατί άλλες περιοχές αναπτύσσονται και συγκεντρώνουν πληθυσμό και δραστηριότητες ενώ άλλες παραμένουν προβληματικές, στάσιμες ή συνεχώς φθίνουσες; Μ' άλλα λόγια, πώς μπορεί να ερμηνευθεί η επιλεκτική αυτή εμφάνιση της ανάπτυξης και η δημιουργία των περιφερειακών ανισοτήτων;

Σύμφωνα με τον Isard (1974) η Περιφερειακή επιστήμη βρίσκεται στο κέντρο και τα όρια πολλών άλλων επιστημονικών κλάδων. Αναπτύχθηκε γιατί άλλες επιστήμες προέβλεψαν σημαντικές αναλυτικές προσεγγίσεις σε αστικά και περιφερειακά προβλήματα και επομένως είναι ένα πεδίο στο οποίο δραστηριοποιούνται όσοι επιστήμονες συνδυάζουν οικονομικές και χωρικές μεταβλητές.

Βεβαίως, το περιεχόμενο και αντικείμενο του κλάδου της περιφερειακής ανάπτυξης άρχισε τα τελευταία χρόνια με την εδραίωση ενός παγκοσμιοποιημένου καπιταλιστικού συστήματος να γίνεται όλο και πιο σύνθετο καθώς και μια πρόκληση για τους επιστήμονες των οικονομικών

Σύμφωνα με τους Pike, Rodriguez-Pose και Tomaney (2006:3-4), το οικονομικό σύστημα άρχισε να γίνεται πιο εξωστρεφές και διεθνοποιημένο, πιο 'παγκοσμιοποιημένο', ενώ η γνώση και η τεχνογνωσία παρουσιάζουν συνεχώς εξέλιξη και αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα. Η εμφάνιση έντονων ανισοτήτων όσον αφορά τη γεωγραφική κατανομή του πλούτου και της ευημερίας οδήγησε σε αμφισβήτηση, τη βιώσιμη χωρίς αποκλεισμούς φύση της εδαφικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης. Θεμελιώδη ερωτήματα όπως, τι συνιστά ανάπτυξη και επιτυχία σε περιοχές και περιφέρειες, άρχισαν να επανατίθενται. Ακόμη η περιφερειακή ανάπτυξη λόγω των σύνθετων πλέον και διοικητικών δομών άρχισε να ασκείται σε περισσότερα διοικητικά επίπεδα και να εμπλουτίζεται της με διάφορες πρακτικές οι οποίες εφαρμόστηκαν από διάφορες περιοχές ή περιφέρειες. Η βασικότερη αλλαγή η οποία υφίσταται πλέον όμως ο τομέας της Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι η στροφή από την ποσοτική ανάπτυξη σε μία ανάπτυξη που λαμβάνει υπόψη της και την ποιότητα. Η αλλαγή αυτή ξεκίνησε με την εστίαση σε ζητήματα που αφορούν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της οικονομικής ανάπτυξης και εν συνεχεία εξελίχθηκε σε μία γενικότερη ανησυχία για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων (Pike, Rodriguez-Pose & Tomaney, 2006).

Θα λέγαμε λοιπόν πως τα τελευταία χρόνια η Περιφερειακή ανάπτυξη έχει παρουσιάσει μεγάλες αλλαγές ως προς το περιεχόμενο της και πως προσανατολίζεται πλέον σε λογικές τοπικής ανάπτυξης και όχι σε παραδοσιακές πολιτικές μεγάλης κλίμακας.

1.2.1. Η Εξέλιξη των Θεωριών Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης

Τα θεμέλια της οικονομικής επιστήμης είναι γνωστό πως βρίσκονται στην Κλασική Πολιτική Οικονομία, η οποία αποτελεί και το υπόβαθρο της οικονομική σκέψης για τα περισσότερα θεωρητικά ρεύματα και οικονομικές προσεγγίσεις. Σε αυτήν βασίστηκαν η νεοκλασική μικροοικονομία, η κεϋνσιανή μακροοικονομία, η νεοκλασική σύνθεση καθώς και η μαρξιστική σκέψη με τις ακόλουθες νεομαρξιστικές προσεγγίσεις.

Με τη βοήθεια της παρακάτω σχηματικής απεικόνισης παρατίθεται η εξέλιξη των θεωριών περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης διαγραμματικά. Οι διάφορες θεωρίες κατατάσσονται σε χρονική περίοδο, ομαδοποιούνται ανάλογα με την κατηγορία της οικονομικής θεωρίας που ανήκουν, αναλύονται σε ειδικότερες θεωρίες και υποδείγματα περιφερειακής ανάπτυξης, ενώ επιπλέον παρατίθενται τόσο τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιούν όσο και η έμφαση που δίνεται σε κάθε ομάδα θεωριών:

Πίνακας 1: Σχηματική Εξέλιξη των θεωριών περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΟΜΑΔΕΣ ΘΕΩΡΙΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ-ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΝΑΘΜΑΔΑ ΘΕΩΡΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	ΕΜΦΑΣΗ ΚΑΘΕ ΟΜΑΔΑΣ ΘΕΩΡΙΑΣ
1940 – 1960	ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία έλλειψης/αφθονίας πόρων • Θεωρία της οικονομικής βάσης • Θεωρία του διαπεριφερειακού εμπορίου 	<ul style="list-style-type: none"> • Απλές ποσοτικές μέθοδοι 	<ul style="list-style-type: none"> • Παράγοντες χωροθέτησης των επιχειρήσεων • Ισορροπη περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη
1960 – 1990	ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Νεοκλασική θεωρία της σύγκλισης Solow - Swan • Το θεώρημα των Heckscher – Ohlin – Samuelson (HOS) • Η συνάρτηση παραγωγής της μορφής Cobb – Doug 	<ul style="list-style-type: none"> • Υποδείγματα πλήρους ανταγωνισμού • Εξειδικευμένες ποσοτικές (μαθηματικές–στατιστικές μέθοδοι) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ισορροπη περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη

			<ul style="list-style-type: none"> • Οριακή (μαρτζίανλιστική) ανάλυση 	
1936 – 1990	ΚΕΥΝΣΙΑΝΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία της άνισης περιφερειακής ανάπτυξης • Θεωρία της εξαγωγικής βάσης • Περιφερειακή εκδοχή των υποδειγμάτων • Harrod – Domar • Θεωρία της τομεακής διάρθρωσης • Θεωρία της κλαδικής διάρθρωσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Υποδείγματα γενικής ισορροπίας • Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι • Οριακή (μαρτζίανλιστική) ανάλυση 	<ul style="list-style-type: none"> • Μη ισόρροπη περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη
1950 – σήμερα	ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΕΣ– ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας του Myrdal • Θεωρία της διατομεακής και διαπεριφερειακής διάχυσης της οικονομικής ανάπτυξης του Hirschman • Θεωρία των πόλων ανάπτυξης του 	<ul style="list-style-type: none"> • Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι • Ανάλυση των εσωτερικών και εξωτερικών λειτουργιών των επιχειρήσεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Μη ισόρροπη περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη • Σύνδεση χώρου με την οικονομία • Αειφόρος ανάπτυξη

		<p>Perroux</p> <ul style="list-style-type: none"> • Θεωρία των σχέσεων «πυρήνα–περιφέρειας» του Friedmann • Θεωρία των σταδίων ανάπτυξης του Rostow • Θεωρία ανάλυσης βιομηχανικού συμπλέγματος • Θεωρίες ενδογενούς οικονομικής ανάπτυξης • Το πρότυπο του Porter • Το πρότυπο της θερμοκοιτίδας • Οι θεωρίες του κύκλου ζωής • Η θεωρία της νέας οικονομικής γεωγραφίας • Η προσέγγιση της νέας περιφερειακότητας 		<ul style="list-style-type: none"> • Ευέλικτη εξειδίκευση βιομηχανικών περιοχών – Δικτύωση – Συστάδες • Κοινωνικό κεφάλαιο και μαθησιακές περιοχές • Τεχνολογικά κ.λπ. πάρκα - τεχνοπόλεις
1920 – σήμερα	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Οι κλασικές θεωρίες του ιμπεριαλισμού (θεωρία Λούξεμπουργκ, θεωρία του 	<ul style="list-style-type: none"> • Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι 	<ul style="list-style-type: none"> • Άνιση ανταλλαγή και μεταφορά υπεραξίας μεταξύ

		<p>Λένιν)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι στρουκτουραλιστικές θεωρίες (θεώρηση του Prebisch για τους άνισους όρους του εμπορίου, θεώρηση του Furtado για την εξωτερική εξάρτηση). • Οι νεομαρξιστικές θεωρίες (θεωρία του μονοπωλιακού καπιταλισμού του Baran, θεωρίες της εξάρτησης- Amin, Εμμανουήλ, Frank, Cardoso) 		<p>των περιφερειών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μακροοικονομικές ανισότητες της καπιταλιστικής ανάπτυξης • Αναδιάρθρωση του καπιταλιστικού συστήματος
--	--	--	--	---

Πηγή: (Λαγός, 2007)

Όπως είναι φυσιολογικό οι θεωρίες περί περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης είναι πάρα πολλές και ανήκουν σε πολλά διαφορετικά θεωρητικά ρεύματα και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

Είναι γνωστό ότι θεμελιωτής της Κλασικής Πολιτικής Οικονομίας και πατέρα των οικονομικών γενικότερα είναι ο A. Smith, ο οποίος με το έργο του «*Ο πλούτος των εθνών*», του 1776 καθιέρωσε την οικονομική επιστήμη. Ο Smith θεωρούσε ως κινητήρια δύναμη της φιλελεύθερης σκέψης την επιδίωξη του ατομικού οφέλους σε έναν κόσμο ελεύθερης πρωτοβουλίας, ελεύθερων συναλλαγών, ελεύθερης επιλογής αλλά και ανταγωνισμού, το οποίο οδηγεί στο κοινό καλό. Επίσης οδήγησε στη συνειδητοποίηση ότι ο καπιταλισμός είναι ένα διεθνοποιημένο σύστημα. Συνεχιστής του Smith όσον αφορά την προβληματική του καπιταλισμού ήταν ο D. Ricardo, ο οποίος υποστήριξε ότι η κάθε κοινωνία εξειδικεύεται στην παραγωγή προϊόντων που πλεονεκτεί και απέδειξε ότι αναγκαία συνθήκη για την συσσώρευση του κεφαλαίου είναι το άνοιγμα των αγορών (Λαγός, 2007).

Ο Karl Marx επέκτεινε το έργο του Ricardo και θεωρείται ο θεμελιωτής της θεωρίας του Ιμπεριαλισμού, υποστηρίζοντας όπως ακριβώς και ο διάδοχος του Rosa Luxemburg, ότι εξαγωγές εξυπηρετούν την αποφυγή υπερπαραγωγής άρα και κρίσης του καπιταλισμού. Αυτή η θέση ενισχύει την κλασική θεωρία ότι η διεθνοποίηση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον καπιταλισμό. Τέλος, στην ίδια κατηγορία της μαρξιστικής σκέψης, ο Lenin, ο οποίος διαμορφώνει την άποψη ότι ο η εξαγωγή κεφαλαίων είναι απλώς η “προσωρινή” επιβίωση του καπιταλισμού, βασιζόμενος την ανάλυση του σε μια διεθνώς ιεραρχημένη συνάρθρωση μεταξύ εθνών και κρατών που διέπονται από σχέσεις ανισότητας και καταπίεσης. (Λαγός, 2007)

Έπειτα στη δεκαετία του 1930 εμφανίστηκε το ρεύμα της παραδοσιακής νεοκλασικής θεωρίας του Κένυς, η οποία δεν εξηγεί της περιφερειακές ανισότητες αλλά τις εκλαμβάνει ως αποτελέσματα της λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς και στοχεύει στον εντοπισμό των όρων εξισορρόπησης της αγοράς, οι οποίοι θα συμβάλουν στην άμβλυνση των ανισοτήτων (Λαγός, 2007).

Τη χρονική περίοδο 1930 με 1950 θεωρούσαν οι περισσότεροι συγγραφείς ότι η αναπτυξιακή διαδικασία είναι αποτέλεσμα των οικονομικών κλίμακας. Την περίοδο αυτή διαμορφώθηκαν δύο γνωστά ρεύματα ιδεών αυτό της οικονομικής συσσώρευσης και αυτό της νεοκλασικής προσέγγισης., με το πρώτο να ενισχύει την συγκέντρωση των δραστηριοτήτων στο χώρο και να διαμορφώνει αναπτυξιακές πολιτικές για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, Ενώ στο δεύτερο, οι δυνάμεις της αγοράς λειτουργούν ελεύθερα

(φιλελεύθερη αντίληψη) και οι φορείς της οικονομικής πολιτικής επικεντρώνονται στην υιοθέτηση μηχανισμών σύγκλισης των ανισοτήτων (Λαγός, 2007).

Στη δεκαετία του '50 ο Paul Samuelson δημιούργησε το 1957 την νεοκλασική σύνθεση, η οποία εκφράζει τη συμβατική νεοκλασική θεωρία και στηρίζεται στο μοντέλο ανάλυσης του Διεθνούς εμπορίου όπως διαμορφώθηκε από τους Heckscher-Ohlin και τον ίδιο τον Samuelson.

Στην δεκαετία του '60 επήλθε η τάση για υιοθέτηση υποδειγμάτων γενικής ισορροπίας με σταθερές αποδόσεις κλίμακας, ενώ ταυτόχρονα επανήλθε στο προσκήνιο και το θέμα του «κέντρου – περιφέρειας», όπου αποτυπώνονται οι στρουκτουραλιστικές και νεομαρξιστικές προσεγγίσεις ανάπτυξης.

Η κορύφωση της παγκόσμιας οικονομικής και κοινωνικής κρίσης με την αποβιομηχάνιση και την υποχώρηση του κράτους πρόνοιας ήρθε τη δεκαετία του '70 όπου και ασκήθηκε έντονη κριτική για τις θεωρίες εξαγωγικής βάσης και πόλων ανάπτυξης που υιοθετήθηκαν την προηγούμενη περίοδο. Με την ιστορική εξέλιξη των σχετικών θεωριών και τουλάχιστον μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 μόνο δύο αναπτυξιακά μοντέλα μπορούν να εντοπιστούν, τα οποία εναλλάσσονται ανάλογα με το κυρίαρχο οικονομικό, κοινωνικό, τεχνολογικό, ιδεολογικό σύστημα και την κοινωνική και πολιτική οργάνωση που επικρατεί σε κάθε δεδομένη ιστορική περίοδο (Παναγιωτάκου, 1983). Αυτά τα μοντέλα είναι το νεοκλασικό μοντέλο αυτόματης εξισορρόπησης των περιφερειακών ανισοτήτων και το μοντέλο της ανισορροπίας στο οποίο η κεντρική ερμηνεία βρίσκεται σε θέματα κοινωνικών συγκρούσεων και αναδιάρθρωσης της παραγωγικής διαδικασίας. Στην δεκαετία αυτή του '80 κυριαρχούν μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί, η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων και η υποτονικότητα των αγροτικών δραστηριοτήτων, ενώ το αναπτυξιακό πρότυπο που ακολουθείται είναι αυτό της «εκ των άνω» (top down) ανάπτυξης, δηλαδή από την κορυφή της πολιτικοδιοικητικής πυραμίδας. Επίσης, υπάρχει επικέντρωση στη ερμηνεία των χαρακτηριστικών και προϋποθέσεων των περιφερειών, οι οποίες ανέπτυξαν δραστηριότητες υψηλής τεχνολογίας ή καινοτομικών λειτουργιών (Λαγός, 2007).

Τη δεκαετία του 1990, βασικό στοιχείο είναι ο κοινωνικός έλεγχος στις καινοτομίες και οι μείωση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, καθώς και η έμφαση στην ποιότητα και διαφοροποίηση της παραγωγής. Επίσης εμφανίζονται νέοι όροι όπως η δικτύωση των επιχειρήσεων (networks) και οι επιχειρηματικές συστάδες (business clusters). Επίσης, οι τεχνοπόλεις και τα επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα υποκαθιστούν την άποψη των

πόλων ανάπτυξης, ενώ το πρότυπο το οποίο ακολουθείται είναι αυτό της ανάπτυξης «από τα κάτω» (bottom up), δηλαδή από τη βάση της διοικητικής πυραμίδας. (Λαγός, 2007).

Φτάνοντας προς το σήμερα, τα τελευταία 10 με 15 χρόνια μια σειρά από παράλληλες βιβλιογραφίες τείνουν να υποστηρίζουν τα οικονομικά της συσσώρευσης όσων αφορά την περιφερειακή ανάπτυξη, η οποία άποψη έρχεται σε αντίθεση με τη νεοκλασική θεώρηση. Η θέση λοιπόν που υποστηρίζεται είναι ότι η ίδια η φύση της αγοράς παράγει και αναπαράγει οικονομικές ανισότητες σε διάφορα χωρικά επίπεδα και το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των ανισοτήτων είναι ότι βασίζονται σε μια συσσωρευτική διαδικασία και δεν έχουν παροδικό χαρακτήρα. Το κοινό αυτό πόρισμα προέρχεται από τρεις διαφορετικές σχολές, της αστικής οικονομικής (urban economics), της θεωρίας ενδογενούς ανάπτυξης (endogenous growth theory) και της νέας οικονομικής γεωγραφίας (new economics geography) (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

1.2.2. Ταξινόμηση των Θεωριών Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης

Η ιστορική αναδρομή της σχετικής βιβλιογραφίας που επιχειρήθηκε προηγουμένως αναδεικνύει μια μεγάλη ποικιλία θεωριών, προσεγγίσεων και υποδειγμάτων ανάπτυξης που διατυπώθηκαν από επιστήμονες, εξελίχθηκαν από άλλους και κάποιες παραμένουν σύγχρονες και συνεχίζουν να εξελίσσονται. Εκτός από την χρονολογική ταξινόμηση τους οι αναπτυξιακές θεωρίες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν και με διάφορα άλλα κριτήρια, έργο το οποίο έχουν επιχειρήσει πολλοί συγγραφείς. Σύμφωνα με τον Πολύζο (2011: σ. 223), «...Για τις ταξινομήσεις χρησιμοποιούνται διάφορα κριτήρια κάθε φορά. Μια βασική διάκριση είναι αυτή που χρησιμοποιεί ως κριτήριο την κατεύθυνση προς την οποία κάθε προσέγγιση δέχεται ότι “κινούνται” ή μεταβάλλονται οι ανισότητες».

Οι διάφορες θεωρίες ανάπτυξης μπορούν να καταταγούν σε ομάδες και υπάρχουν διάφορα κριτήρια με τα οποία μπορούν να ταξινομηθούν. Πολλοί συγγραφείς ανά καιρούς έχουν επιχειρήσει την ταξινόμηση και ομαδοποίηση των διαφόρων θεωριών. Κάποιοι από αυτούς που έχουν προβεί σε ταξινομήσεις των θεωριών ανάπτυξης, οι οποίες παρουσιάζονται παρακάτω στο κεφάλαιο, είναι ο Stilwell, ο Holland, ο Hermanschen και διάφοροι έλληνες όπως ο Χατζημιχάλης, ο Λαμπριανίδης κ.ά. .

Ο Stillwell (1972: 39-57) στο πλαίσιο της περιφερειακής οικονομικής, διακρίνει δύο ομάδες θεωρητικών προσεγγίσεων για την ανάπτυξη του χώρου.

- Τις μικρο-οικονομικές χωρικές θεωρίες που αφορούν τις προσεγγίσεις σχετικά με τις “ατομικές” αποφάσεις χωροθέτησης (π.χ. επιχειρήσεις) και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν (θεωρίες χωροθέτησης των οικονομικοκοινωνικών δραστηριοτήτων).
- Τις μακρο-οικονομικές χωρικές θεωρίες που περιλαμβάνουν τις προσεγγίσεις που ασχολούνται με τις διαδικασίες που ακολουθεί η περιφερειακή ανάπτυξη.

Επιπλέον μια πιο ειδική ταξινόμηση των μακρο-οικονομικών χωρικών θεωριών διαχωρίζει τις θεωρίες της περιφερειακής ανάπτυξης ως εξής :

- Οι θεωρίες που υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη δημιουργείται ως αποτέλεσμα της ανακατανομής των παραγωγικών πόρων τόσο ενδοπεριφερειακά όσο και διαπεριφερειακά (κλασικές και νεοκλασικές θεωρίες)
- Οι θεωρίες που υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη προκύπτει από την επέκταση της εξαγωγικής βάσης της περιφέρειας (θεωρία εξαγωγικής βάσης)
- Αυτές που θεωρούν ότι η ανάπτυξη είναι αποτέλεσμα του όγκου των επενδύσεων στις περιφέρειες (π.χ. μοντέλα εθνικής ανάπτυξης σε περιφερειακή κλίμακα όπως τα μοντέλα Harrod-Domar)
- Τέλος, οι θεωρίες που δέχονται ότι η ανάπτυξη είναι απόρροια μια σωρευτικής διαδικασίας σε ορισμένα σημεία (π.χ. τα μοντέλα των Myrdal, Hirschman και Perroux)

(Λαγός, 2007)

Μια άλλη ταξινόμηση επιχειρεί ο Hermansen (1975), ο οποίος διαμορφώνει τέσσερις ομάδες θεωρητικής προσέγγισης:

- Η πρώτη περιλαμβάνει τα περιγραφικά μοντέλα που εντοπίζουν τα πρότυπα εξέλιξης της οικονομίας του χώρου κυρίως στη διαδικασία ανάπτυξης. Σε αυτά τα μοντέλα εντάσσονται οι θεωρίες της εξαγωγικής βάσης, της τομεακής διάρθρωσης και των σταδίων ανάπτυξης.
- Επιπλέον, μια δεύτερη κατηγορία είναι αυτή που αφορά τα θετικιστικά μοντέλα που ερμηνεύουν τα πρότυπα εξέλιξης και τις μεταβολές αυτών όπως αυτά προκύπτουν από τα περιγραφικά μοντέλα. Σε αυτά τα μοντέλα εντάσσονται η θεωρία των πόλων ανάπτυξης, το μοντέλο κέντρου – περιφέρειας καθώς και η θεωρία βιομηχανικού συμπλέγματος.

- Η τρίτη κατηγορία αφορά τα κανονιστικά μοντέλα που προσπαθούν να οργανώσουν τρόπους με τους οποίους η προγραμματική παρέμβαση θα πετύχει συγκεκριμένους στόχους.
- Τέλος, η τέταρτη και τελευταία κατηγορία περιλαμβάνει τα μοντέλα ελέγχου που προτείνουν τρόπους εφαρμογής της κρατικής πολιτικής στον περιφερειακό προγραμματισμό.

(Δεληθέου, 2008)

Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε από τον Πολύζο (2011) ανάλογα με το πώς μεταβάλλονται οι περιφερειακές ανισότητες διακρίνονται δύο ομάδες θεωριών. Στην πρώτη ανήκουν οι θεωρίες αυτοεξισορρόπησης / ανάπτυξης ή αλλιώς θεωρίες σύγκλισης και στη δεύτερη οι θεωρίες ανισορροπίας / υπανάπτυξης που αλλιώς ονομάζονται και θεωρίες απόκλισης. Αυτός ο διαχωρισμός γίνεται από τον Holland (1976), ο οποίος ξεχωρίζει αυτές τις δύο βασικές κατηγορίες θεωριών και σύμφωνα με τον οποίο στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι θεωρίες που υποστηρίζουν ότι οι αυτόματοι μηχανισμοί της ελεύθερης αγοράς προκαλούν την εξισορρόπηση και τη μείωση των ανισοτήτων στο χώρο. Οι θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης, η θεωρία του διαπεριφερειακού εμπορίου, η θεωρία εξαγωγικής βάσης, η θεωρία της έλλειψης – αφθονίας των πόρων, η θεωρία του δύσμου και της τομεακής διάρθρωσης είναι θεωρίες που ανήκουν στην κατηγορία αυτοεξισορρόπησης. Στη δεύτερη ομάδα θεωριών ανήκουν οι θεωρίες της σωρευτικής αιτιότητας, των πόλων ανάπτυξης, της εσωτερικής αποικίας, των φαύλων κύκλων, της εξάρτησης και της συνάρθρωσης των τρόπων παραγωγής. Οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν σε γενική βάση ότι οι περιφερειακές ανισότητες αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και έχουν την τάση να αυξάνουν και να διευρύνονται όσο η οικονομία λειτουργεί στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς. Γι' αυτό το λόγο προτείνεται η κρατική παρέμβαση που με πολιτικές στοχεύει στην άμβλυνση των ανισοτήτων, τονώνοντας την αναπτυξιακή διαδικασία σε μειωμένης ανάπτυξης περιφέρειες. Η παραπάνω ταξινόμηση ακολουθείται κι από άλλους συγγραφείς όπως ο Λαμπριανίδης (1994), ο Μαραβέγιας (1994), η Ανδρικοπούλου (1994) και ο Σπιλάνης (1996) (Λαγός, 2007).

Σύμφωνα με τον Χατζημιχάλη (1992), οι θεωρίες του χώρου μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις γενιές, με βάση την περίοδο “εισαγωγής” της κάθε θεωρίας στην παγκόσμια ακαδημαϊκή κοινότητα, χωρίς βέβαια να αποκλείονται και αναφορές σε θεωρίες που ανήκουν σε άλλες χρονικές περιόδους.

Η πρώτη γενιά περιλαμβάνει την περίοδο 1930 – 1960 και σε αυτήν εντάσσονται η θεωρία έλλειψης και αφθονίας φυσικών πόρων, της εξαγωγικής βάσης, τα μοντέλα Harrod και Domar, η θεωρία των πόλων ανάπτυξης και η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας κ.α. . Η δεύτερη γενιά αφορά την περίοδο 1968 – 1980 και συγκεντρώνει τη σχολή της εξάρτησης, την εσωτερική αποικιοκρατία, την αγροαστική ανάπτυξη και τη σχολή της πολιτικής οικονομίας. Τέλος, η τρίτη γενιά χρονολογείται από το 1980 μέχρι και σήμερα και σε αυτήν εντάσσονται οι θεωρίες σχετικές με την ενδογενή ανάπτυξη, τις τεχνολογίες, την ευέλικτη εξειδίκευση. (Λαγός, 2007). Την παραπάνω κατηγοριοποίηση ακολουθεί και ο Πολύζος (2011) στην ανάλυση του για τις θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης.

Ο Καυκαλάς (2004) διακρίνει δύο βασικά στάδια στην κατηγοριοποίηση των θεωριών χωρικής ανάπτυξης. Το πρώτο στάδιο είναι αυτό που περιλαμβάνει δύο επιμέρους τμήματα, αυτό που ονομάζει “απαρχές” και αυτό που ονομάζει “ωριμότητα”. Οι “απαρχές” χρονολογούνται από το 1909 έως το 1940 όπου σε αυτήν την περίοδο διαμορφώθηκαν οι κλασικές κατευθύνσεις της Οικονομικής του χώρου. Η “ωριμότητα” που την χρονολογεί ο Καυκαλάς από το 1950 έως το 1970 και είναι η περίοδος που αναπτύχθηκε η περιφερειακή επιστήμη και ο προγραμματισμός της ανάπτυξης. Στο δεύτερο στάδιο, περιλαμβάνονται η “αμφισβήτηση”(1968 – 1984) και οι “αναδυόμενες τάσεις”(1984 – 2004), όπου η πρώτη είναι η περίοδος της ανάπτυξης της πολιτικής οικονομίας του χώρου και των καθεστώτων συσσώρευσης, ενώ οι αναδυόμενες τάσεις περιλαμβάνουν την ανάπτυξη της θεωρίας της ενδογενούς ανάπτυξης αλλά και την εξέλιξη της πολιτικής οικονομίας.

Τέλος, όπως αναφέρει στο βιβλίο του ο Λαγός (2007) και όπως εμφανίζεται και στο προηγούμενο κεφάλαιο, μια γενική ταξινόμηση των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης τις κατατάσσει σε 5 βασικές ομάδες οι οποίες είναι:

- Οι κλασικές θεωρίες περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης.
- Οι νεοκλασικές θεωρίες περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης.
- Οι κεϋνσιανές θεωρίες περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης.
- Οι φιλελεύθερες, εξελικτικές θεωρίες περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης.
- Οι μαρξιστικές και νέο- μαρξιστικές θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης.

Συμπερασματικά, ο αριθμός των διαφορετικών προσεγγίσεων και θεωριών, η συνάφεια και συγγένεια ορισμένων καθώς και η συνεχής εξέλιξη άλλων προσεγγίσεων καθιστούν την ταξινόμηση των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης καθόλου εύκολη

υπόθεση. Θα λέγαμε πως οι πολλές προσπάθειες που έχουν γίνει έχουν διαμορφώσει μια γενικότερη εικόνα σχετικά με ταξινομήση τους σε ορισμένες ομάδες και υποομάδες, παρόλα αυτά νέες κατατάξεις και ταξινομήσεις είναι πιθανόν να προκύπτουν συνεχώς δίνοντας μια νέες απόψεις για την οργάνωση των θεωριών ανάπτυξης.

1.3. Η Τοπική Ανάπτυξη

1.3.1. Προσδιορισμός της Έννοιας και των Χαρακτηριστικών της Τοπικής Ανάπτυξης

Για τον προσδιορισμό της έννοιας της τοπικής ανάπτυξης είναι σκόπιμη η διερεύνηση των όρων από τους οποίους αυτή συντίθεται (Παπαδασκαλόπουλος, 1989). Σε προηγούμενο κεφάλαιο ο προσδιορισμός της έννοιας της ανάπτυξης που επιχειρήθηκε, κατέληξε στο ότι η ανάπτυξη στοχεύει όχι μόνο στην οικονομική μεγέθυνση και τις διαρθρωτικές μεταβολές, αλλά έχει ως κύριο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων. Ο όρος τοπική, δεν αφορά μόνο τη συγκεκριμένη χωρική μονάδα, αλλά αναφέρεται σε κάθε γεγονός, δραστηριότητα ή διαδικασία, που γίνεται με πρωτοβουλία ή υποστηρίζεται από τον πληθυσμό της χωρικής μονάδας (Coffey, Pollese, 1985).

Ένας ορισμός που δίνεται για την ‘Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη’ από την World Bank (2001), την προσδιορίζει ως την από κοινού συνεργασία των ανθρώπων με σκοπό να επιτύχουν την οικονομική ανάπτυξη, η οποία επιφέρει τόσο οικονομικά οφέλη όσο και καλύτερο επίπεδο διαβίωση για όλα τα μέλη μιας κοινότητας (Μεταξάς, 2008), (Tello, 2010), (Δημητρακοπούλου κ.ά, 2013).

Ο Barquero (1991) υποστηρίζει πως ως τοπική ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί μια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και διαρθρωτικών αλλαγών που οδηγεί σε μια βελτίωση του επιπέδου ζωής του τοπικού πληθυσμού και στην οποία μπορούν να διακριθούν τουλάχιστον δύο διαστάσεις: πρώτον η οικονομική, όπου οι τοπικοί επιχειρηματίες χρησιμοποιούν την ικανότητα τους για να οργανώσουν τους τοπικού παραγωγικούς συντελεστές σε επίπεδα παραγωγικότητας τέτοια ώστε να είναι ανταγωνιστικοί στις αγορές. Η άλλη διάσταση είναι η κοινωνικοπολιτιστική και σε αυτήν οι αξίες και οι τοπικοί θεσμοί αποτελούν τη βάση της ανάπτυξης και της αναπτυξιακής διαδικασίας. Επίσης σε αυτήν τη διάσταση, η κοινωνική ευαισθησία και αλληλεγγύη αποτελεί αναγκαιότητα. Η στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης εμπεριέχει ακόμα μια διάσταση την πολιτικοδιοικητική, όπου οι χωρικές πολιτικές επιτρέπουν την δημιουργία ενός τοπικού ευνοϊκού οικονομικού

περιβάλλοντος, προστατεύοντας το από της εξωτερικές επιδράσεις και προωθώντας την ανάπτυξη της τοπικής δύναμης.

Ένας σύγχρονος ορισμός υποστηρίζει ότι το πεδίο της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης είναι ένας συνδυασμός αρχών και ένα κράμα πολιτικών και ότι η υπόθεση της τοπικής ανάπτυξης είναι από μόνη της μια μικρή αυξανόμενη βιομηχανία. Με βάση αυτόν τον ορισμό, η κεντρική ιδέα της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης βασίζεται σε τέσσερις παράγοντες:

- Πρώτον, τις ενδογενείς πηγές και τον τοπικό έλεγχο
- Δεύτερον, τη δημιουργία νέου πλούτου
- Τρίτον, το χτίσιμο νέων ικανοτήτων
- Τέταρτον, την επέκταση των πόρων

(Blakely & Brandshaw, 2002)

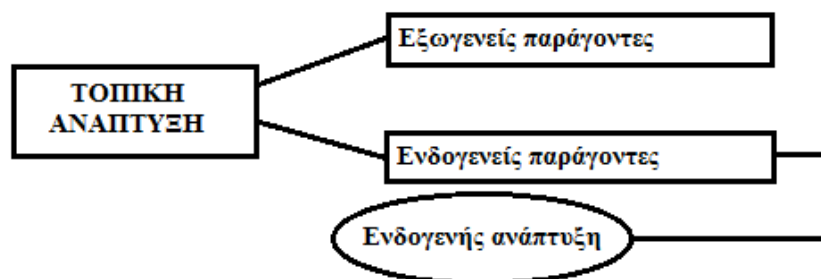
Η τοπική ανάπτυξη θα λέγαμε πως δημιουργείται συνολικά από τα υλικά και άυλα στοιχεία μιας περιοχής, τα οποία καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα και διατήρηση της σε έναν μακροπρόθεσμο ορίζοντα (Capello, 2011). Οι περισσότερες θεωρίες της τοπικής ανάπτυξης έχουν ως βασικό στόχο την ενδυνάμωση της ικανότητας των τοπικών συντελεστών παραγωγής, οι οποίοι, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία και διατήρηση της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με τη Μπαλαμού (2006), τα βασικά εργαλεία στη διαδικασία ενδυνάμωσης των τοπικών συντελεστών παραγωγής, αποτελούν η συνεργασία και η ρύθμιση των θεσμικών διαρθρώσεων σε μία περιοχή.

Συνολικά, η έννοια της τοπικής ανάπτυξης όπως προαναφέρθηκε, δεν πρέπει να ταυτίζεται με την ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης χωρικής μονάδας, αλλά με την ανάπτυξη η οποία βασίζεται σε τοπικούς παράγοντες. Η τοπική ανάπτυξη αποτελεί μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης στην οποία οι τοπικοί παράγοντες (τοπικοί οργανισμοί και φορείς, τοπικές επιχειρήσεις, τοπική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα) συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Οι τοπικοί παράγοντες δεν αφορούν, γεωγραφικά και φυσικά χαρακτηριστικά των χωρικών μονάδων (τοπικά φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, φυσικούς πόρους, ορυκτό πλούτο κλπ) αλλά κοινωνικοπολιτιστικά χαρακτηριστικά της τοπικής παραγωγής, που σχετίζονται με την αναπτυξιακή διαδικασία. Έτσι χωρικές μονάδες με τοπικά μειονεκτήματα είναι δυνατόν να προωθήσουν την ανάπτυξη τους με τη βοήθεια της τεχνολογίας και της ανάπτυξης της τοπικής

επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για το λόγο αυτό η προσπάθεια για την προώθηση και εφαρμογή της τοπικής ανάπτυξης εντάθηκε κυρίως σε ζώνες, υποβαθμισμένες καθώς και σε περιόδους κρίσης (Gatel & Passaris, 1986). Έγινε λοιπόν αντιληπτό ότι η ανάπτυξη δεν αρκεί να προγραμματίζεται από τους κεντρικούς φορείς. Οι κάτοικοι των περιοχών αυτών πρέπει να απορρίψουν τη στάση αναμονής και να αναλάβουν πρωτοβουλίες για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Για την προσέγγιση του στόχου αυτού είναι αναγκαία η χάραξη πολιτικής τοπική ανάπτυξης με κύριους άξονες την τόνωση της τοπικής επιχειρηματικότητας, την κατάκτηση της τοπικής αγοράς, την κατάρτιση στελεχών και τη αύξηση της πληροφόρησης καθώς και την εισαγωγή τεχνολογίας. Η πολιτική της τοπικής ανάπτυξης πρέπει να είναι λειτουργικά συνδεδεμένη με μια στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης καθώς οι περιφέρειες είναι ανοικτές οικονομίες και οι εξωτερικοί παράγοντες πολύ σημαντικοί (Παπαδασκαλόπουλος, 1989).

Πρέπει να γίνει όμως ξεχωριστή αναφορά και στην άποψη, ότι η τοπική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται τόσο από ενδογενείς παράγοντες όσο και από εξωγενείς μεταβλητές και δεν περιορίζεται μόνο στους πρώτους. Η αναπτυξιακή διαδικασία σε πολλές περιπτώσεις, βασίζεται περισσότερο σε εξωγενείς παράγοντες απ' ότι σε ενδογενείς. Μια προσεκτική ανάλυση της τυπολογίας της τοπικής ανάπτυξης εξαιρεί άμεσα τις διαφορές μεταξύ υποδειγμάτων της εξωγενούς ανάπτυξης (εξαρτώμενα από αποφάσεις λαμβανόμενες κυρίως εκτός της τοπικής περιοχής) και υποδειγμάτων ενδογενούς αυτόνομης ανάπτυξης. Οι σημαντικότεροι παράγοντες, οι οποίοι αποτελούν τη βάση των δύο παραπάνω ομάδων αναπτυξιακών υποδειγμάτων είναι πολύ διαφορετικοί. Η ιδιαίτερη φύση του υποδείγματος, η αλληλεπίδραση μεταξύ της οικονομικής διάρθρωσης και του περιβάλλοντος, η ικανότητα να "οδηγήσει" την αναπτυξιακή διαδικασία, είναι φανερά πιο σημαντικά στη δεύτερη ομάδα υποδειγμάτων (Garofoli 1990,1992)

Έτσι λοιπόν καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι παρόλο που οι όροι τοπική και ενδογενής βρίσκονται πολύ στενά συνδεδεμένοι δεν ταυτίζονται απαραίτητα, με τον πρώτο να έχει ευρύτερο περιεχόμενο και να περιλαμβάνει μεγάλο εύρος προσεγγίσεων και απόψεων για την ανάπτυξη. Το παρακάτω σχήμα απεικονίζει τη σχέση μεταξύ των δύο όρων.

Σχήμα 1: Σχέση τοπικής και ενδογενούς ανάπτυξης

Πηγή: Χριστοφάκης, 2000, ίδια επεξεργασία

Η πλειοψηφία των απόψεων όπως φάνηκε παραπάνω, ταυτίζει την τοπική με την ενδογενή ανάπτυξη σε έναν βαθμό, τονίζοντας τον καθοριστικό ρόλο των τοπικών παραγόντων. Παρόλα αυτά, η έννοια της τοπικής ανάπτυξης παραμένει μια γενικότερη έννοια και ένας γενικότερος όρος, ο οποίος περιλαμβάνει μέσα του περισσότερες έννοιες όπως η ενδογενής ανάπτυξη ή οι τοπικοί παράγοντες. Παρακάτω γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στην έννοια της ενδογενούς οικονομικής ανάπτυξης και στα χαρακτηριστικά της.

1.3.2. Η Ενδογενής Οικονομική Ανάπτυξη

Η ενδογενής οικονομική ανάπτυξη εμφανίζεται και θεμελιώνεται ως μοντέλο το 1970 και αποτελεί απάντηση στο μοντέλο της «από τα πάνω» προσέγγισης, που κυριάρχησε τα προηγούμενα χρόνια και σύμφωνα με τον Παπαδασκαλόπουλο (1984) θεωρήθηκε υπεύθυνη για την αναποτελεσματική περιφερειακή πολιτική που ασκούνταν μέχρι τότε. Επίσης αυτήν την περίοδο της δεκαετίας του 1970 έχουμε την εμφάνιση του όρου «ανταγωνιστικό πλεονέκτημα», ο οποίος αντικαθιστά τον όρο «συγκριτικό πλεονέκτημα» που επικρατούσε μέχρι τότε και γενικότερα εμφανίζεται μια τάση για αλλαγή στον τρόπο ανάπτυξης τον περιοχών και μια αναζήτηση για μεθόδους που μπορούν να εκφραστούν σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Σε αυτή τη λογική βασίστηκε η ενδογενής ανάπτυξη, η οποία βλέπει την ανάγκη μεγαλύτερης δικτύωσης και συνεργασίας «από τα κάτω» μεταξύ

των περιοχών που αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα και ασκούν αποκεντρωμένες πολιτικές (Dommergus, 1992).

Η θεωρία της ενδογενούς ανάπτυξης προτείνει την εξασθένηση των λειτουργικών σχέσεων και την αντικατάστασή τους από οριζόντιες χωρικές σχέσεις, οι οποίες στηρίζονται στους ιστορικούς, γεωγραφικούς και συναισθηματικούς δεσμούς που συνδέουν τόσο τα μέλη μιας γεωγραφικά προσδιορισμένης ενότητας μεταξύ τους όσο και με τη βάση τους, με σκοπό την αυτό-ανάπτυξή τους. Συνεπώς η θεωρία αυτή εισάγει την αντίθεση μεταξύ μιας ανάπτυξης του χώρου/περιοχής και μιας ανάπτυξης λειτουργικής του χώρου/περιοχής (Λαγός, 2007).

Η ενδογενής ανάπτυξη, στηρίζεται γενικότερα στο ενδογενές δυναμικό, στις τοπικές πρωτοβουλίες και στην επιχειρηματικότητα, στην συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στις αναπτυξιακές διαδικασίες, στην ευελιξία και τις υποδομές (Χριστοφάκης, 2001).

Οι Coffey και Polese (1984) ταυτίζουν την ενδογενή ανάπτυξη με την τοπική και προτείνουν τέσσερα στάδια ανάπτυξης, τα οποία είναι :

1. Ανάδυση της τοπικής επιχειρηματικότητας.
2. Ανάπτυξη και επέκταση των τοπικών επιχειρήσεων.
3. Διατήρηση των τοπικών επιχειρήσεων κάτω από τοπικό έλεγχο.
4. Επίτευξη μιας οικονομικής διάρθρωσης με λειτουργίες και επιχειρηματικές υπηρεσίες που βρίσκονται κάτω από τον τοπικό έλεγχο.

(Malecki & Nijkamp, 1996), (Χριστοφάκης, 2000)

Ένα μοντέλο ενδογενούς ανάπτυξης ικανό να εγγυηθεί την αυτονομία της διαδικασίας μετασχηματισμού του τοπικού οικονομικού συστήματος και το οποίο είναι σχετικώς αυτοδύναμο πρέπει να βασίζεται σε τοπικά χαρακτηριστικά και στην ικανότητα να ελέγχει ορισμένες θεμελιώδεις μεταβλητές. Ειδικότερα, θα πρέπει να βασίζεται στους εξής παράγοντες:

- Στη χρήση τοπικών πόρων (π.χ. εργασία, τοπικά κεφάλαια, επιχειρηματικότητα, ειδικευμένη γνώση στην παραγωγική διαδικασία, ειδικευμένα υπηρεσιακά καθήκοντα και πηγές πρώτων υλών).
- Στην ικανότητα ελέγχου της τοπικής διαδικασίας συσσώρευσης
- Στην ικανότητα για καινοτομία

- Στην ύπαρξη παραγωγικών αλληλεξαρτήσεων, ενδοτομεακών και διατομεακών, σε τοπικό επίπεδο.

(Χριστοφάκης, 2000)

Βέβαια σύμφωνα με τον Garofoli (1992) η ενδογενής ανάπτυξη δε σημαίνει και μια “κλειστή οικονομία”. Η ενδογενής ανάπτυξη σημαίνει στην ουσία: α) ικανότητα μετασχηματισμού του κοινωνικοοικονομικού συστήματος, β) ικανότητα αντίδρασης σε εξωτερικές προκλήσεις, γ) προώθηση της κοινωνικής πληροφόρησης, δ) ικανότητα εισαγωγής ειδικών μορφών κοινωνικής ρύθμισης σε τοπικό επίπεδο τα οποία ευνοούν τα προαναφερθέντα σημεία. Ενδογενής ανάπτυξη λοιπόν, ονομάζεται με βάση τον Garofoli η ικανότητα να καινοτομεί κανείς σε τοπικό επίπεδο.

Σύμφωνα με τον Barquero (1991), η ικανότητα χάραξης της κατάλληλης διαδικασίας σε συνδυασμό με την ενεργοποίηση των διαθέσιμων πόρων μιας περιοχής και την ενδογενή δυναμικότητα της, οδηγεί σε μια μορφή ανάπτυξης που ονομάζεται ενδογενής ανάπτυξη. Αυτές οι έννοιες, ενδογενής δυναμικότητα, αυτόνομη ανάπτυξη, ενδογενής ανάπτυξη μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε οποιοδήποτε επίπεδο χώρου. Αναμφισβήτητα, όταν η τοπική κοινότητα αποφασίζει να ενεργοποιήσει τη διαθέσιμη δυναμικότητα που διαθέτει, το αποτέλεσμα είναι ο καθορισμός μιας στρατηγικής ενδογενούς ανάπτυξης. Ο καθορισμός και η εφαρμογή αυτής της στρατηγικής ανάπτυξης αποτελεί τη βάση για μια πολιτική τοπικής – ενδογενούς ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο της θεωρητικής προσέγγισης της ενδογενούς ανάπτυξης έχουν αναπτυχθεί διάφορα, πρότυπα, τα οποία έχουν διαφορετική προσέγγιση στην ανάλυση του αναπτυξιακού προβλήματος των περιφερειών. Οι προσεγγίσεις αυτές συνεπάγονται ότι δεν υπάρχει κανένας ειδικός μακροπρόθεσμος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης προς τον οποίο θα συγκλίνει μια περιφέρεια. Η ανάπτυξη της εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο εκδηλώνονται θετικές ή αρνητικές οικονομίες χωρικής συγκέντρωσης.

Τα βασικότερα πρότυπα της ενδογενούς ανάπτυξης, τα οποία αναπτύχθηκαν με βάση τη Γιαουτζή (1975:79-81) και τις Παπαδάκη και Τζεδάκη (1999: 77-96) είναι τα παρακάτω:

- Το πρότυπο ανάπτυξης «από τα κάτω» των Stöhr και Taylor (1981).
- Το πρότυπο της «αγροαστικής ανάπτυξης» των Friedmann και Douglas (1978).
- Το πρότυπο «οικοανάπτυξης» του Sachs (1976).

- Τα πρότυπα «ολοκλήρωσης της ανάπτυξης» του Richardson (1972) και von Böventer (1975).
- Το πρότυπο του Romer (1986).
- Το πρότυπο του Porter (1990, 1998).

Παρακάτω γίνεται ειδική αναφορά στο πρότυπο της ανάπτυξης “από τα κάτω” καθώς αποτελεί εκτός από ένα πρότυπο και μια αναπτυξιακή προσέγγιση, τη γενικότερη λογική και φιλοσοφία που διέπει τον όρο ενδογενής ανάπτυξη. Η ανάπτυξη “από τη βάση” είναι το βασικό εργαλείο και η στρατηγική με την οποία μπορεί να επιτευχθεί η τοπική και ενδογενής ανάπτυξη

1.3.3. Η ανάπτυξη «από τη βάση» ή «από τα κάτω» (Bottom-up approach)

Το πρότυπο ανάπτυξης «από τη βάση» ή αλλιώς ανάπτυξης «από τα κάτω» (development from below) αποτελεί μια προσέγγιση που αναπτύχθηκε από τους Stöhr και Taylor με σκοπό την επίλυση του προβλήματος της άνισης ισοκατανομής στο χώρο των οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και των κοινωνικών. Το πρότυπο αυτό εμπεριέχει ως βασικά σημεία τα ακόλουθα :

- Κριτήρια χωροθέτησης των συντελεστών παραγωγής τα οποία στηρίζονται στη μεγιστοποίηση μιας καθολικής κινητοποίησης πόρων.
- Διαφορετικά κριτήρια για την ανταλλαγή των αγαθών που αγνοούν την υπάρχουσα στο εμπόριο αρχή του συγκριτικού πλεονεκτήματος και λειτουργούν πάνω στην αρχή της εξίσωσης των αποδόσεων.
- Συγκεκριμένες μορφές κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης, οι οποίες επικεντρώνονται στην χωρική οργάνωση και όχι τόσο στη λειτουργική.

(Stöhr & Taylor, 1981)

Γενικότερα όμως θα λέγαμε πως η «από τη βάση» ανάπτυξη, αποτελεί μία στρατηγική ανάπτυξης., ο χαρακτήρας της οποίας επικεντρώνεται στα “χαμηλά” και όχι στην κεντρική εξουσία. Η στρατηγική αυτή έχει ως βασικά πλεονεκτήματα την καλύτερη εγκατάσταση στο χώρο, κατανομή στον πληθυσμό και πιο ορθολογική εκμετάλλευση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Επιπλέον, η παραπάνω στρατηγική στηρίζεται στην αναγνώριση του δικαιώματος των κατοίκων κάθε χωρικής μονάδας να επιλέξουν, να προγραμματίσουν και να προωθήσουν τις μορφές και τους ρυθμούς ανάπτυξης που οι ίδιοι επιθυμούν, μέσω ενός συστήματος αποκεντρωμένου συμμετοχικού μικροπεριφερειακού προγραμματισμού. Θεωρείται το σημαντικότερο μέσο προώθησης της ολοκληρωμένης περιφερειακής ανάπτυξης, δηλαδή την ισόροπη ανάπτυξη όλων των χωρικών μονάδων κάθε περιφέρειας, με παράλληλη αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων (Boudeville, 1968).

Σύμφωνα με τον Παπαδασκαλόπουλο (1989) με την υιοθέτηση της από τη «βάση βάση» στρατηγικής η ανάπτυξη γίνεται μία ενδογενής διαδικασία, τοπική, προσανατολισμένη στην κινητοποίηση των τοπικών ανθρώπινων, θεσμικών και φυσικών πόρων, με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών των κατοίκων κάθε επιμέρους χωρικής μονάδας. Επιπλέον, οι διεσπαρμένες και υποβαθμισμένες περιφέρειες αποκτούν ένα πλαίσιο δημιουργίας εξωτερικών οικονομιών, οι οποίες συνιστούν το ερμηνευτικό κλειδί των περιφερειακών ανισοτήτων και τη βάση της περιφερειακής πολιτικής.

Η εφαρμογή της από τη «από τη βάση» στρατηγικής απαιτεί όμως βασικές μεταβολές ή προϋποθέσεις, με στόχο τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ακυρώσει τα συγκριτικά μειονεκτήματα της περιοχής και θα τονώσει και προωθήσει τη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης. Οι μεταβολές και οι προϋποθέσεις αυτές με βάση τον Παπαδασκαλόπουλο (1989) αναφέρονται σε τρία πεδία:

Πρώτον, σε πολιτικό επίπεδο, η πολιτική δύναμη και αυτονομία, οι οποίες επιτρέπουν στις χωρικές μονάδες να παίρνουν πρωτοβουλίες, που μπορούν να τις οδηγήσουν στη μεγέθυνση του αναπτυξιακού τους δυναμικού και οι οποίες μεταβιβάζουν μεγάλο μέρος της ευθύνης για τη χρηματοδότηση της τοπικής ανάπτυξης, αποτελούν βασική προϋπόθεση για την υιοθέτηση της «από τη βάση ανάπτυξης»

Δεύτερον, σε οικονομικό επίπεδο, προϋπόθεση της στρατηγικής «από τη βάση» είναι η οριοθέτηση μικροπεριφερειών προγραμματισμού στα όρια κάθε περιφέρειας προγραμματισμού. Το κριτήριο αυτό για την οριοθέτηση είναι η ομοιογένεια, επομένως κάθε μικροπεριφέρεια παρουσιάζει συναφή προβλήματα και ομοιογενή χαρακτηριστικά που ευνοούν την αρμονικότερη συνεργασία των τοπικών φορέων στην κατάρτιση προγραμμάτων ανάπτυξης (Κονσόλας, 1983). Με τον τρόπο αυτό τα αστικά κέντρα διαχωρίζονται από τη περιφέρεια, οι ορεινές περιοχές από τις πεδινές, οι αγροτικές από τις αστικές. Έτσι οι υποβαθμισμένες περιοχές μπορούν να διοικήσουν τα προβλήματά τους σύμφωνα με τις δικές τους ανάγκες.

Τρίτον, στο πεδίο της σύγχρονης τεχνολογίας, η βασική προϋπόθεση για την αυτοδύναμη ανάπτυξη είναι η διάχυση στις υποβαθμισμένες περιοχές της σύγχρονης τεχνολογίας προσαρμοσμένη στις τοπικές ανάγκες. Η έλλειψη σύγχρονης τεχνολογίας στην τοπική παραγωγή διευρύνει το χάσμα μεταξύ πολιτικών κέντρων και της περιφέρειας, ενώ η επιβολή τεχνολογίας χωρίς προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες είναι δυνατόν να οδηγήσει στην ένταση της εξάρτησης της περιφέρειας, επιβάλλοντας πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης ξένα προς αυτή και μειώνοντας τη δυνατότητα για αυτοδύναμη ανάπτυξη (Aydalot, 1980).

Επίσης σύμφωνα με τον Παπαδασκαλόπουλο (1989), τα κύρια μέσα της από «από τη βάση» στρατηγικής μπορούν να ταξινομηθούν ακολούθως:

1. Πολυπυρηνική διάρθρωση των υπηρεσιών και των διευκολύνσεων. Στα πλαίσια κάθε μικροπεριφέρειας προωθείται η λειτουργική και όχι η ιεραρχική αλληλεξάρτηση, με την εγκατάσταση σε κάθε χωρική της μονάδα μιας ή περισσότερων υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του συνόλου (Piccand, 1984).
2. Βελτίωση του συστήματος μεταφορών, με στόχο την εξάλειψη της γεωγραφικής, οικονομικής και κοινωνικής απομόνωσης. Με τη βελτίωση των μεταφορών διευκολύνεται η πρόσβαση των προϊόντων της τοπικής παραγωγής στις αγορές των αστικών κέντρων και των κατοίκων στους χώρους δουλειάς και τις υπηρεσίες. Επίσης η ενίσχυση του ενδομικροπεριφερειακού δικτύου μεταφορών αυξάνει τη συνεκτικότητα και διευκολύνει την ισόρροπη ανάπτυξη.
3. Καθιέρωση ειδικών κινήτρων για την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας της τοπικής αυτοδιοίκησης και την ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας σε δραστηριότητες μικρού μεγέθους, καθώς και η ενθάρρυνση της ανάληψης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών εκ μέρους των νέων στις υποβαθμισμένες περιφέρειες (Gatel & Passaris, 1986)
4. Η πληροφόρηση και η κατάρτιση των στελεχών. Η έλλειψη πληροφόρησης για το περιεχόμενο και τις δυνατότητες μιας στρατηγικής ανάπτυξης «από τη βάση» αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα της συμμετοχής και της συνεργασίας των περιοχών. Η κατάρτιση των τοπικών στελεχών είναι ένα από τα κύρια μέσα για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, της κοινωνικής αναδιάρθρωσης και του μικροπεριφερειακού προγραμματισμού (Langevin, 1983).

Συμπερασματικά, θα λέγαμε πως η ανάπτυξη «από τα κάτω» αποτελεί βασικό εργαλείο για περιοχές που έχουν ανάγκη από ανάπτυξη και αντιμετωπίζουν οικονομικά, παραγωγικά ή και κοινωνικής φύσης προβλήματα. Αυτή η στρατηγική τους προσφέρει τη δυνατότητα για άμεση ενεργοποίηση της αναπτυξιακής δυναμικής τους χωρίς την παθητική αναμονή της κεντρικής – κρατικής παρέμβασης. Οι διάφοροι φορείς μπορούν να ενεργοποιηθούν, ενεργοποιώντας ταυτόχρονα και τον τοπικό πληθυσμό με σκοπό την έναρξη ή ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας και την αντίσταση στα φαινόμενα αποδυνάμωσης της περιφέρειας μέσω της έλξης και απορρόφησης που ασκείται από τους πόλους ανάπτυξης.

Η στρατηγικής της «από τα κάτω» ανάπτυξης λοιπόν, θωρακίζει τη μικροπεριφέρεια από την ελκτική δύναμη των πόλων ανάπτυξης και προωθεί την ενδογενή ανάπτυξη. Επίσης, καθιερώνει τον αποκεντρωμένο περιφερειακό προγραμματισμό, ενεργοποιεί τη λαϊκή συμμετοχή και τις τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες (Χριστοφάκης, 2001).

1.3.4. Κριτική στην Περιφερειακή και Τοπική ανάπτυξη

Όπως παρουσιάστηκε σε ολόκληρο το παραπάνω κεφάλαιο, η περιφερειακή επιστήμη έχει να επιδείξει πληθώρα διαφορετικών θεωριών και προσεγγίσεων, μοντέλων και προτύπων, για το πώς πρέπει να ασκείται η περιφερειακή πολιτική. Είναι σαφές ότι οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν στο παρελθόν και είχαν ως κύριο μέσο για την αντιμετώπιση των περιφερειακών προβλημάτων την κρατική παρέμβαση, έχουν αποτύχει. Οι περισσότερες κυβερνήσεις έχουν αποδεχτεί ότι η περιφερειακή ανάπτυξη, δεν επιτυγχάνεται μόνο με την κεντρική παρέμβαση και έχουν εγκαταλείψει το μοντέλο που περιλαμβάνει επιδοτήσεις σε μεγάλες επιχειρήσεις με σκοπό να εγκατασταθούν σε περιφέρειες και περιοχές που δεν παρουσιάζουν έντονη ανάπτυξη. Η περιφερειακή ανάπτυξη γενικά, δεν θεωρείται πλέον ως ένα φλέγον ζήτημα εθνικής πολιτικής - δηλαδή ένα θέμα πολιτικής που θα πρέπει να κατευθύνεται κατά κύριο λόγο από τις κυβερνήσεις (Polese, 1999).

Η τοπική ανάπτυξη, η οποία αποτελεί και τη μετεξέλιξη της περιφερειακής επιστήμης, αναδύεται ακριβώς λόγω της αποτυχίας των προηγούμενων πολιτικών και διαμορφώνει μια νέα στρατηγική η οποία έχει τη βάση της όχι σε εθνικό αλλά σε τοπικό επίπεδο. Συνολικά λοιπόν, υποστηρίζει ότι στο τέλος η επιτυχία σε μια περιοχή εξαρτάται από την ικανότητα των τοπικών φορέων (επιχειρήσεις, ιδιώτες, φορείς χάραξης πολιτικής

κ.λπ.) να πάρουν τα πράγματα στα χέρια τους και να οργανώσουν ενέργειες γύρω από κοινούς στόχους, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να προσαρμόζονται οι περιοχές αποτελεσματικά στις εξωτερικές πιέσεις. Οι απώτερες πηγές ανάπτυξης λοιπόν βρίσκονται στην ίδια την περιοχή, στους ανθρώπους της, τους θεσμούς της, την αίσθηση της κοινότητας και βεβαίως στο πνεύμα καινοτομίας και επιχειρηματικότητας του πληθυσμού της. Ακόμη ένα επιχείρημα που ενισχύει την σημασία της τοπικής ανάπτυξης και την αναγκαιότητα της, είναι ότι «η οικονομική ανάπτυξη δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά ένα μέσο για την επίτευξη της ευημερίας, σύμφωνα με τον πολιτισμό και τις συνθήκες κάθε πληθυσμού. Ο στόχος της ευημερίας δεν είναι ο ίδιος για αυτόν που ζει στην Νέα Υόρκη και αυτόν που ζει στο Μαπούτο. Μόνο αυτοί που ζουν στο Μαπούτο ή τη Νέα Υόρκη μπορούν να διορθώσουν και να πετύχουν αυτά που θέλουν άμεσα ή μακροπρόθεσμα» (Canzanelli, 2001: 24). Επομένως, τίθεται και ένα ζήτημα ποιοτικής αξιολόγησης της ανάπτυξης και όχι μόνο ποσοτικής. Κανένας δεν μπορεί να γνωρίζει καλύτερα τις αναπτυξιακές ανάγκες ενός τόπου πέρα από του ίδιους του τους κατοίκους.

Παρόλο, που η τοπική ανάπτυξη, η ενδογενής ανάπτυξη και η λογική της ανάπτυξης «από τη βάση» αποτελούν τη σύγχρονη μέθοδο εφαρμογής της περιφερειακής επιστήμης, διακρίνονται και αμφιβολίες για την αποτελεσματική εφαρμογή των θεωριών τους στη διαμόρφωση πολιτικών για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και την επίτευξη της ανάπτυξης. Η παγκοσμιοποίηση και το άνοιγμα των αγορών, έχουν οδηγήσει στο γενικό συμπέρασμα, ότι παρά το γεγονός ότι τα επίπεδα της φτώχειας έχουν την τάση να μειώνονται, στο εσωτερικό των χωρών οι εισοδηματικές ανισότητες έχουν την τάση να αυξάνονται, ανεξάρτητα από το αν η ανάλυση περιλαμβάνει στοιχεία για περιφέρειες ή άτομα (Rodriguez-Pose & Riccardo Crescenzi, 2008). Επομένως, οι περιφέρειες και οι διάφορες περιοχές που δεν βρίσκονται εντός των πόλων ανάπτυξης στέκονται πλέον μόνες τους απέναντι σε ένα καθεστώς που ευνοεί τα αστικά κέντρα και συγκεκριμένες χωρικές συγκεντρώσεις που αποκομίζουν οικονομικά οφέλη. Η περιφερειακή επιστήμη πρέπει να εμβαθύνει στην εύρεση πρακτικών και διαδικασιών τοπικής οικονομικής ανάπτυξης και τη μετάδοση τους στην τοπική κλίμακα.

Στον κόσμο του σήμερα που επικρατεί η παγκόσμια οικονομική ύφεση γίνεται ακόμα πιο σαφής η επιτακτική ανάγκη για αποτελεσματικές πρακτικές ανάπτυξης μικρών χωρικών ενότητων, καθώς είναι ο μόνος τρόπος για να ανταπεξέλθουν απέναντι στον άκρατο ανταγωνισμό του σύγχρονου οικονομικού συστήματος.

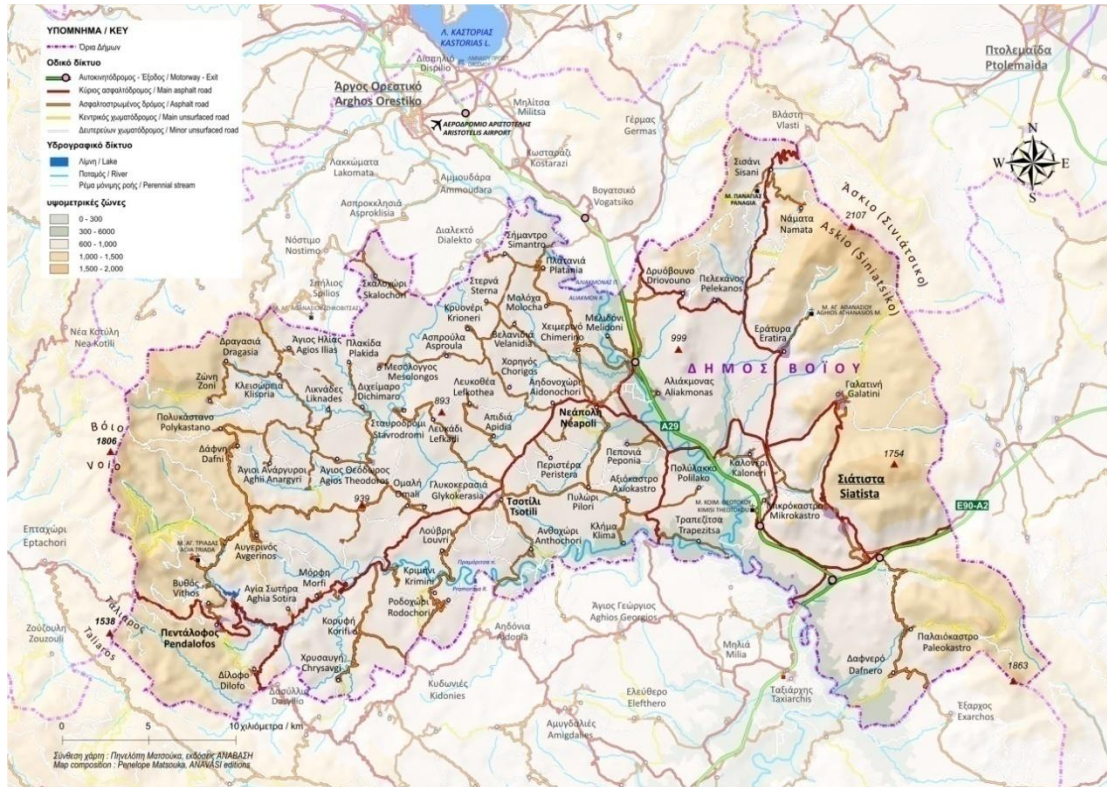
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΟΪΟΥ

2.1. Χωρικά Στοιχεία

2.1.1. Γεωγραφική Θέση

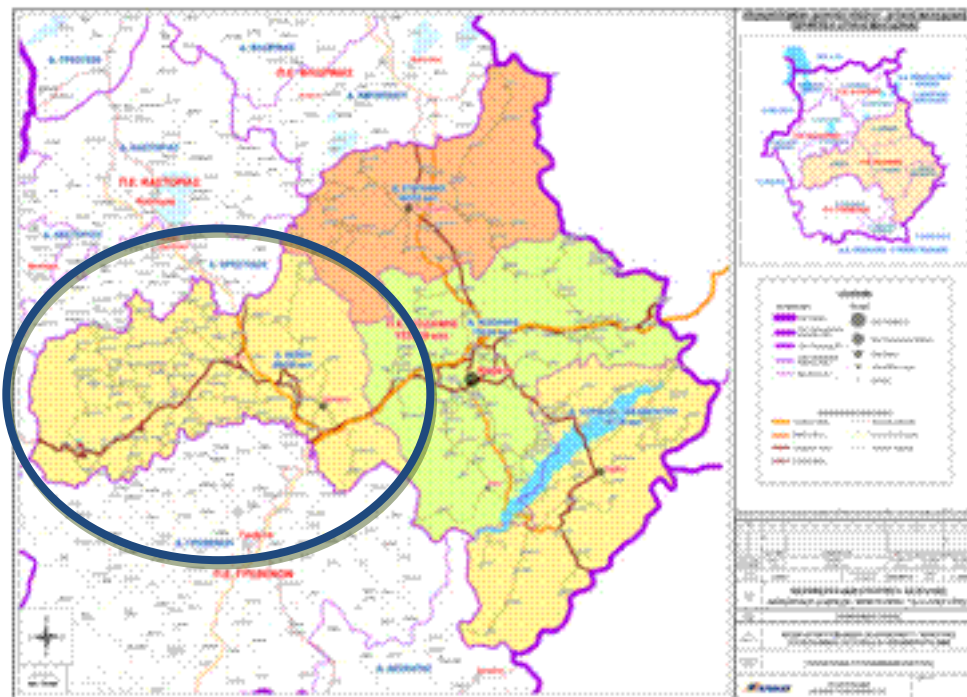
Ο Δήμος Βοΐου βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νομού Κοζάνης. Συνορεύει βορειοανατολικά με το δήμο Πτολεμαΐδας , ανατολικά με το Δήμο Κοζάνης, νότια με το Δήμο Γρεβενών και βορειοδυτικά με το Δήμο Νεστορίου. Αποτελεί έναν από τους τέσσερις δήμους που μαζί σχηματίζουν το νομό Κοζάνης , ο οποίος συναποτελεί με τους νομούς Καστοριάς Φλώρινας και Γρεβενών, την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Ο Δήμος Βοΐου, έπειτα από τον Ν.3852/2010 (ΦΕΚ 87 Τεύχος Α' 07-06-2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», περιλαμβάνει πέντε Δημοτικές Ενότητες, οι οποίες είναι: Η Δ.Ε. Σιάτιστας – Ασκίου – Νεάπολης- Τσοτυλίου -Πενταλόφου. Έδρα του Δήμου είναι η πόλη της Σιάτιστας, ενώ τη θέση της ιστορική έδρας κατέχει η Νεάπολη.

Χάρτης 1: Απεικόνιση του Δήμου Βοΐου

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019

Χάρτης 2: Νομός Κοζάνης και Δήμος Βοΐου

Πηγή: www.anko.gr

2.1.2. Χωροταξική Ένταξη

Ο Δήμος Βοΐου αποτελεί έναν κομβικό Δήμο στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας με σημαντική παράδοση και ιδιαίτερη φυσιογνωμία. Αποκτά σταδιακά τα χαρακτηριστικά κόμβου μεγάλων οδικών αξόνων, λόγω της διέλευσης της Εγνατίας Οδού και του Κάθετου Άξονα Σιάτιστα – Κρυσταλλοπηγή, ενώ έχει κεντροβαρική θέση στο επίπεδο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας καθώς βρίσκεται σε εγγύτητα με τους γνωστούς τουριστικούς προορισμούς καθώς και τα διοικητικά κέντρα της περιοχής. Η απόσταση από την έδρα του Δήμου για τα πλησιέστερα και πιο σημαντικά πληθυσμιακά κέντρα όπως η Κοζάνη είναι 28 χλμ (25 λεπτά), η Καστοριά είναι 50 χλμ (35 λεπτά) και τα Γρεβενά είναι 30 χλμ (20 λεπτά) μέσω της Εγνατίας οδού και των κάθετων αξόνων της. Ο Δήμος έχει έκταση 1.002 Km² και καταλαμβάνει το 10,7 % της συνολικής έκτασης της Π.Ε. Κοζάνης και το 2,8% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Είναι περιοχή κατ' εξοχήν ορεινή, με το 75% του εδάφους του να καλύπτεται από ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις. Παρόλο που η χωροταξικά ο Δήμος βρίσκεται όπως προαναφέρθηκε σε κομβικό σημείο, τα τελευταία χρόνια βιώνει πολύ σημαντικά προβλήματα. Οι δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις και η κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή την κατατάσσουν στις περιπτώσεις των μειονεκτικών αγροτικών περιοχών με έκδηλα τα συμπτώματα της πληθυσμιακής συρρίκνωσης, της οικονομικής υποβάθμισης και της εγκατάλειψης (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019)

2.2. Ιστορική Αναδρομή

« Ο Δήμος Βοΐου είναι ένας Καλλικρατικός Δήμος που συνενώνει δύο (2) δημοτικές κοινότητες και πενήντα οκτώ (58) Τοπικές Κοινότητες και ως προς την κοινωνική και οικονομική του εξέλιξη παρακολουθεί τις μεταβολές που συντελούνται στις πέντε δημοτικές ενότητες που συνενώθηκαν σε ένα Δήμο.

Στην ευρύτερη περιοχή Βοΐου τα ίχνη της ανθρώπινης ζωής χρονολογούνται από την παλαιολιθική και νεολιθική εποχή. Παρά το γεγονός ότι δεν έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές ανασκαφές και ιστορικές έρευνες, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι η περιοχή ήταν πυκνά κατοικημένη κατά την αρχαιότητα. Περιλάμβανε τμήματα των αρχαίων βασιλείων της Ορεστίδας και της Ελίμειας ή Ελιμειώτιδας. Στη θέση Μπουφάρι, 3 χλμ. από

το Τσοτύλι αποκαλύφθηκε πόλη (4ος- 1ος αιώνας π.χ.) η πολεοδομική οργάνωση της οποίας δείχνει γνώσεις αρχιτεκτονικής και κατασκευαστικής τεχνικής. Μαζί με τα άλλα Μακεδονικά κρατίδια συνενώθηκαν από το Φίλιππο Β' στο ενιαίο Μακεδονικό Βασίλειο.

Η φυσική θέση και διαμόρφωση της περιοχής, σαν πέρασμα από την Βόρεια Μακεδονία προς την Νότια Ελλάδα, επηρέασε ως ένα βαθμό την ιστορική εξέλιξη.

Υπολείμματα οχυρωματικών έργων και επάλληλα στρώματα διαφόρων εποχών, υπάρχουν σε λείψανα παλιών φρουριών που βρίσκονται σε πολλές τοποθεσίες κατά μήκος του Αλιάκμονα και της διόδου προς την Ήπειρο. Το Βυζάντιο διαδέχεται την εποχή της ρωμαϊκής κυριαρχίας. Σύμφωνα με την ιστορική έρευνα, στην περιοχή του Βοίου όπως και στην υπόλοιπη Μακεδονία και Βαλκανική, καθιερώνονται μέχρι τον 14ο αιώνα, οι φεουδαρχικές σχέσεις παραγωγής. Μετά το 1204 η περιοχή αποτελεί τμήμα ενός ισχυρού φεουδαρχικού κράτους, του δεσποτάτου της Ηπείρου. Από τότε η οικονομία έπαψε να είναι κλειστή στην επικράτεια του Δεσποτάτου. Συνεχείς ληστείες και πόλεμοι, φαινόμενα που χαρακτηρίζουν την φεουδάρχια, εμποδίζουν την καλύτερη ανάπτυξη του εμπορίου και της βιοτεχνίας. Στην κατάσταση αυτή έρχονταν να προστεθούν οι νοτιότερες μετατοπίσεις, άλλοτε ειρηνικές και άλλοτε βίαιες, Σλάβων και άλλων βαλκανικών φύλων, που συνεχίζονταν μέχρι τον 17ο αιώνα.

Η εμφάνιση των Τούρκων στη Βαλκανική κατά τον 14ο αιώνα τροποποιεί τα ιστορικά δεδομένα και υπεισέρχεται σαν νέος παράγοντας στην γεωγραφική κινητικότητα των πληθυσμών. Με την κατάκτηση της Ηπείρου και μετά των μεγάλων πόλεων της Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας, Βέροια, Νάουσα, Έδεσσα, Καστοριά, Αχρίδα, Σέρβια, χριστιανοί κάτοικοι μετακινούνται σε νέους ασφαλέστερους τόπους κατοικίας. Μια τέτοια περίπτωση αποτέλεσε η ορεινή και δύσβατη περιοχή του Βοίου. Σ' αυτήν την ιστορική περίοδο ανάγεται η συγκρότηση συνοικισμών, που αργότερα αποτέλεσαν τους πυρήνες πολλών νεότερων οικισμών του Βοίου.

Από την περίοδο της τουρκοκρατίας άρχισαν καταπιέσεις, όπως φορολογίες, παιδομάζωμα και βίαιοι εξισλαμισμοί, που συμπληρώνονται από ένα πλήθος, θεσμικών διατάξεων σε βάρος χριστιανικών πληθυσμών. Δεν έλειψαν άτυχες τοπικές εξεγέρσεις, που κατέληξαν σε ομαδικές μετοικεσίες των καταπιεζομένων σε νέες δυσπρόσιτες τοποθεσίες. Αυτές οι γεωγραφικές ανακατατάξεις των χριστιανικών, κύρια πληθυσμών καθόρισαν από ιστορική άποψη την νεώτερη δημογραφική εξέλιξη. Οι νεώτεροι οικισμοί, που γεννήθηκαν από αυτές τις ιστορικο- κοινωνικές διαδικασίες, μέσα στην αγκαλιά των ορεινών όγκων της Βαλκανικής και ειδικότερα στην περιοχή του Βοίου, εξαρτήθηκαν άμεσα από τις λιγοστές

δυνατότητες διαβίωσης που έδινε το φυσικό περιβάλλον τους. Το έδαφος, το κλίμα αποτέλεσαν βασικούς ρυθμιστές της ζωής στον ορεινό χώρο. Οι νέοι συνοικισμοί έπρεπε να είναι κρυμμένοι από τους κατακτητές, συγχρόνως όμως να βρίσκονται κοντά στις διόδους, που επέτρεπαν την προσπέλαση στα μεγαλύτερα, εμπορικά κυρίως, κέντρα. Έπρεπε ακόμα να εξασφαλίζουν ορισμένες στοιχειώδεις προϋποθέσεις για μερικές γεωργικές καλλιέργειες, πηγές και βοσκοτόπια για τα κοπάδια, ξυλεία για τα καταλύματα. Αν και οι συνθήκες επιβίωσης ήταν ιδιαίτερα δύσκολες στο ορεινό Βόιο, οι πληθυσμοί που κατόρθωσαν να επιζήσουν, ανάπτυξαν οικονομικές δραστηριότητες και ιδιαίτερο τοπικό πολιτισμό.

Η προφορική παράδοση, εκκλησιαστικές και ιστορικές πηγές αποκαλύπτουν σήμερα, ότι οι περισσότεροι οικισμοί του ορεινού Βοίου δημιουργήθηκαν μέσα στις συνθήκες που περιγράφηκαν σχηματικά, από τους πρώτες αιώνες της τουρκοκρατίας. Ενδεικτικά αναφέρονται : Σιάτιστα (Σιάτζιστα), Εράτυρα (Σέλιτσα ή Σέλιτζα), Γαλατινή (Κοντσικό), Νεάπολη (Λειψίστα), Τσοτύλι, Αυγερινός (Κωνσταντζικό), Πεντάλοφος (Ζουπάνι), Βυθός (Ντόλος), Δίλοφο (Λιμπόχοβο), Δρυόβουνο (Δρυάνοβο), Κριμήνι, Πελεκάνος (Πέλκα).

Στην ορεινή και σχετικά φτωχή περιοχή του Βοίου οι Τούρκοι δεν εγκατέστησαν συνοικισμούς, όπως συνέβη σε άλλες περιοχές του Νομού Κοζάνης, ιδιαίτερα στην Εορδαία και στην Κοιλάδα του Αλιάκμονα. Οι καταπιέσεις όμως, που επέβαλαν στις πεδινές ιδιαίτερα περιοχές, ανάγκασαν ένα μέρος του πληθυσμού να εξισλαμισθεί.

Έτσι δημιουργήθηκε η ιδιόρρυθμη, ιστορικά, κατηγορία των Βαλαάδων (από τον όρκο Βαλλαχή : μα τον Θεό), των ανθρώπων που μιλούσαν το τοπικό ελληνικό γλωσσικό ιδίωμα, διατηρούσαν τα τοπικά ήθη και έθιμα, αλλά σαν θρησκεία είχαν την μουσουλμανική.

Με την προσφυγική αποκατάσταση μετά το 1922, στο Βόιο εγκαταστάθηκε ένας αριθμός προσφύγων αντί των Βαλαάδων, που με μόνο κριτήριο την θρησκεία θεωρήθηκαν ανταλλάξιμοι από τις συμφωνίες της Λωζάνης για την ανταλλαγή των πληθυσμών.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1928 και τα συγκριτικά στοιχεία της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.), προκύπτει ότι στο Νομό Κοζάνης το 34% από τους 41861 κατοίκους ήταν πρόσφυγες προερχόμενοι από Μικρά Ασία, Πόντο και Θράκη. Οι πρόσφυγες αυτοί κατανέμονταν κατά 48% στην Εορδαία κατά 39% στην επαρχία Κοζάνης, ενώ το 13% δηλαδή 5122 πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε τριάντα οικισμούς του Βοίου. Κατά την ΕΑΠ η εθνογραφική σύνθεση του Βοίου αποτελούνταν από 75% Έλληνες και

25% Μουσουλμάνους προ της ανταλλαγής, σε αντίθεση με την ποικιλία που παρουσίαζαν η επαρχία Κοζάνης και η Εορδαία.

Οι περισσότεροι μεταξύ των προσφύγων του Βοΐου κατάγονταν από τον Πόντο (47%), η αμέσως μεγαλύτερη ομάδα ήταν αυτή των Μικρασιατών (41%), ενώ ένα μικρό ποσοστό κατάγονταν από τη Θράκη (8%) ή παρουσίαζαν ποικίλη καταγωγή (4%). Παρά την εθνογραφική «ομοιογένεια» που διαπίστωσε η ΕΑΠ για την περιοχή του Βοΐου, παρατηρείται ότι μια σειρά από ιδιομορφίες χαρακτήριζαν την κατάσταση του πληθυσμού μετά από την αποκατάσταση των προσφύγων. Οι ορεσίβιοι γηγενείς κάτοικοι του Βοΐου ήταν από πολιτική άποψη συντηρητικοί, ενώ οι πρόσφυγες συνήθως ριζοσπάστες. Αλλά δεν ήταν μόνο πολιτικές οι διαφοροποιήσεις των ομάδων του πληθυσμού. Οι πρόσφυγες είτε προέρχονταν από τις πόλεις των παραλίων της Μικράς Ασίας, όπου διατηρούσαν βιοτεχνικές και εμπορικές, γενικά αστικού τύπου δραστηριότητες, είτε ήταν αγρότες. Με την εγκατάστασή τους στο Βόιο η ΕΑΠ παραχώρησε στην πλειοψηφία τους από ένα οικοπεδικό και αγροτικό κλήρο, οπότε υποχρεώθηκαν να ασχοληθούν με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Όπως θυμούνται οι πιο ηλικιωμένοι, οι πρόσφυγες εμπύχωσαν την οικονομική ζωή του τόπου. Στα 1926 πρωτοστάτησαν στην ίδρυση του πρώτου στην περιοχή Γεωργικού Πιστωτικού Συνεταιρισμού Νεάπολης, πέτυχαν με τα αιτήματά τους την άρδευση του κάμπου.

Στους πρόσφυγες οφείλεται η βελτίωση των γεωργικών καλλιεργειών, ιδιαίτερα του καπνού, η διάδοση των γεωργικών εργαλείων, των χημικών λιπασμάτων. Όμως οι ιδιαιτερότητες της προσφυγικής αποκατάστασης και τα δομικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας, σύμφωνα με ορισμένους μελετητές υπήρξαν προϋποθέσεις μιας γεωγραφικής κινητικότητας που παρουσίασε το προσφυγικό στοιχείο. Έτσι μετά το 1950 πολλοί, κυρίως αστικής καταγωγής, πρόσφυγες φαίνεται ότι εγκατέλειψαν το Βόιο αναζητώντας καλύτερες ευκαιρίες διαβίωσης στις μεγάλες ελληνικές πόλεις ή στις Ευρωπαϊκές χώρες.

Κατά τα χρόνια της κατοχής και του εμφύλιου, που ακολούθησαν μετά το 1940 σημειώθηκαν σοβαρές επιβαρυντικές επιπτώσεις στην δημογραφική εξέλιξη του Βοΐου. Η δεκαετία του σαράντα οριοθετεί την εμφάνιση πολύ σοβαρού δημογραφικού προβλήματος το οποίο δεν κατέστη δυνατό να ανακοπεί έως σήμερα ». (Τα ιστορικά στοιχεία είναι από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου για την περίοδο 2014-2019).

2.3. Χωροταξική Οργάνωση του Δήμου Βοΐου

2.3.1. Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Βοΐου - Χρήσεις γης

Στο Δήμο Βοΐου δεν υφίσταται Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ), με αποτέλεσμα στις εκτός ορίων οικισμών περιοχές να μην υπάρχουν θεσμοθετημένες χρήσεις γης. Στη Δημοτική Ενότητα Σιάτιστας έχει εγκριθεί και είναι υπό εκπόνηση Γ.Π.Σ. αλλά αφορά μόνο τον οικισμό της Σιάτιστας. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην περιοχή της Αγίας Κυριακής της Τοπικής Κοινότητας Καλονερίου, έχει εκπονηθεί τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο και χτίστηκε το Δημαρχείο του πρώην Δήμου Ασκίου και στεγάζεται πλέον η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Βοΐου.

Οι χρήσεις γης εκτός των οικισμών διαμορφώνονται με βάση το ανάγλυφο, ενώ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωσή τους διαδραματίζουν και οι βασικοί οδικού άξονες που διέρχονται από το Δήμο. Την εδαφική περιοχή του ανατολικού τμήματος του Δήμου Βοΐου διασχίζει η Εγνατία οδός με κατεύθυνση ανατολή-δύση, η οποία διέρχεται ανάμεσα στους δύο ορεινούς όγκους του Βούρινου και του Σινιάτσικου. Από την περιοχή του Δήμου διέρχεται και η κάθετη πρόσβαση της Εγνατίας οδού Σιάτιστα – Κρυσταλλοπηγή. Παράλληλα με την Εγνατία οδό και τον κάθετο άξονα Σιάτιστα – Κρυσταλλοπηγή, διέρχονται και οι Ε.Ο. 15 και 20, που συνδέουν (και αποτελούσαν για πάρα πολλά χρόνια τους βασικούς οδικούς άξονες της Δυτικής Μακεδονίας) την Κοζάνη με τα Γρεβενά και την Καστοριά, αλλά και με την Ήπειρο (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Στο Δήμο υπάρχουν δύο προστατευόμενες περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο προστασίας Natura 2000, ένας Τόπος Κοινοτικής Σημασίας και μία Ζώνη Ειδικής Προστασίας. α) Ο ΤΚΣ με ονομασία «Όρος Βούρινος (Μεσιανό νερό)» και κωδικό GR1330001 και β) η ΖΕΠ με ονομασία «Κορυφές Όρους Σινιάτσικο» και κωδικό GR1330002. Επιπλέον, στα δυτικά του Δήμου στις δημοτικές ενότητες Τσοτυλίου και Πενταλόφου υπάρχουν επίσης μεγάλες δασικές εκτάσεις, οι οποίες ελέγχονται από το αρμόδιο Δασαρχείο που εδρεύει στο Τσοτύλι.

Πολλές εκτάσεις είναι βοσκότοποι εκ των οποίων αρκετοί είναι εγκαταλελειμμένοι αγροί. Υπάρχουν επίσης θαμνοσκεπείς εκτάσεις, άγονες εκτάσεις και νερά (ποτάμια, παραπόταμοι, τεχνητές λίμνες Σισανίου και Πραμόριτσας).

Επίσης υπάρχουν και περιοχές υψηλής παραγωγικότητας, δηλαδή γεωργικές εκτάσεις που καλύπτονται από δίκτυα άρδευσης. Τέτοιες περιοχές είναι στην Εράτυρα, στο

Καλονέρι, στο Σισάνι , στον Πελεκάνο, σε περιοχές του Δρυόβουνου και Αλιάκμονα-Πεπονιάς και στις παρυφές του οικισμού Παλαιοκάστρου.

Στην περιοχή του Βοΐου υπάρχουν περίπου 175 εντοπισμένοι αρχαιολογικοί χώροι που έχουν έστω και λίγο ερευνηθεί και μάλιστα ανασκαφικά , υπάρχουν πινακίδες και ελέγχονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού

Η εκτός σχεδίου δόμηση είναι ενιαία καθοδηγούμενη από το Π. Δ. 24-5-1985 (ΦΕΚ 270/Δ/ 31-5-1985), ανάλογα με την υπό δόμηση χρήση. Έτσι οι επιτρεπόμενες με το παραπάνω ΠΔ χρήσεις είναι η γεωργοκτηνο-πτηνοτροφική, η βιομηχανική-βιοτεχνική, τα καταστήματα και τα γραφεία, οι τουριστικές εγκαταστάσεις οι αθλητικές εγκαταστάσεις, η κατοικία, οι ναοί, τα κτίρια κοινής ωφέλειας, οι εγκαταστάσεις σταθμών τηλεπικοινωνίας, και οι εμπορικές αποθήκες.

Σημαντική είναι η παρουσία κτηνοτροφικών μονάδων σε όλο το Δήμο όπως ποιμνιοστάσια-βουστάσια, κάποια χοιροστάσια αλλά και οι μονάδες εκτροφής γουνοφόρων ζώων κυρίως στις περιοχές των πρώην δήμων Σιάτιστας και Ασκίου.

Στην εκτός σχεδίου περιοχή εντοπίζεται σημαντικός αριθμός κτισμάτων με βιοτεχνίες παραγωγής γούνας, οι οποίες παράλληλα λειτουργούν και ως εκθέσεις-καταστήματα λιανικού και χονδρικού εμπορίου. Επιπλέον έξω από τη Σιάτιστα είναι χωροθετημένο το Βιοτεχνικό Πάρκο Σιάτιστας, που προορίζεται για την εγκατάσταση μικρών βιοτεχνικών μονάδων. Επιπλέον, ένα ακόμα Βιοτεχνικό Πάρκο χωροθετείται και στην περιοχή της Εράτυρας. .

Πέραν των παραπάνω εντοπίζονται και άλλες διάσπαρτες βιοτεχνίες επίπλων και ξυλείας, βιοτεχνίες παραγωγής οικοδομικών υλικών, πέτρας και σκυροδέματος, βιοτεχνίες σιδηροκατασκευών, συνεργεία αυτοκινήτων και πρατήρια υγρών καυσίμων. Υπάρχουν κάποια τυροκομεία και οινοποιεία, γεωργικές και επαγγελματικές αποθήκες, SILOS, μια βιομηχανία συσκευασίας αγροτικών προϊόντων της γης του Βοΐου , μια βιομηχανία παραγωγής ζωοτροφών γουνοφόρων ζώων και μια βιομηχανία επεξεργασίας δερμάτων (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2011- 2014).

Οι περισσότερες εκτός σχεδίου κατοικίες είναι μικρές σε όγκο, αρκετές λειτουργούν ως αγροικίες και ενδεχομένως δεν κατοικούνται όλο τον χρόνο, ενώ οι χώροι κοινωνικής υποδομής που παρατηρούνται αφορούν μόνον ορισμένους αθλητικούς χώρους. Σε ότι αφορά τις τουριστικές εγκαταστάσεις στην περιοχή λειτουργούν ορισμένα ξενοδοχεία καθώς και κάποιοι χώροι συνάθροισης κοινού. Διάσπαρτα σε όλη την περιοχή του Δήμου,

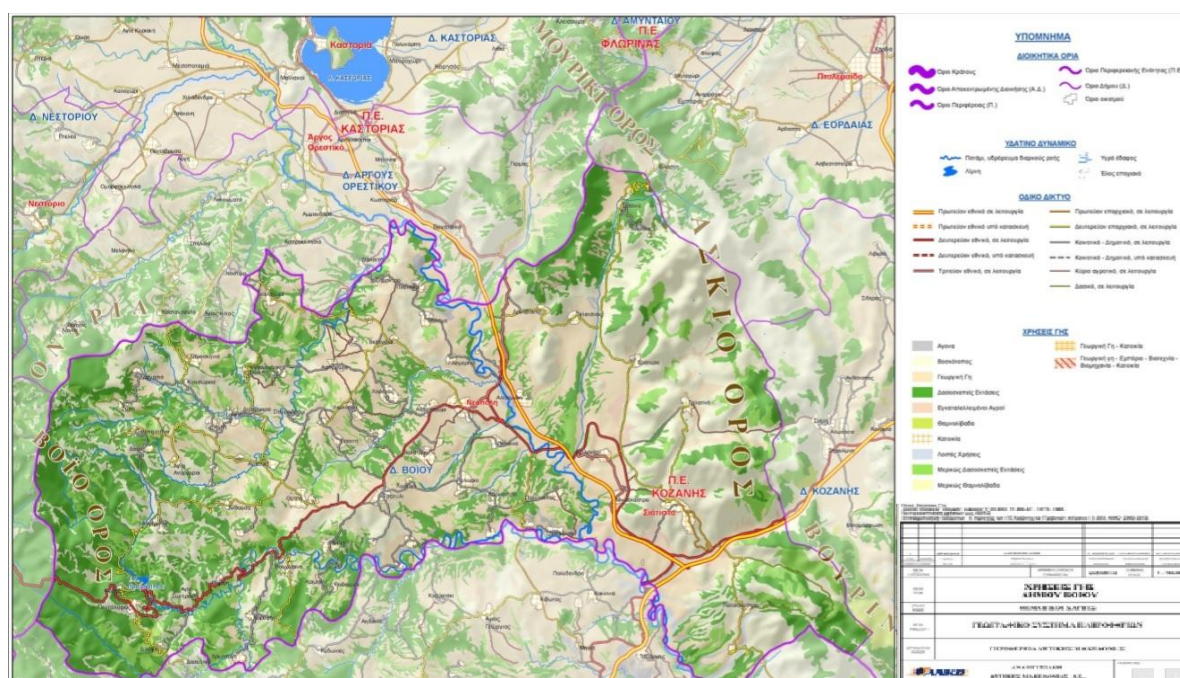
και κυρίως σε πανοραμικά σημεία κοντά στους οικισμούς, υπάρχουν εκκλησίες και ζωκλήσια, πολλά από τα οποία είναι και Βυζαντινά μνημεία..

Το τελευταίο διάστημα παρατηρείται και εντός και εκτός των οικισμών, μεγάλο ενδιαφέρον για εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και κυρίως φωτοβολταϊκών σταθμών.

Τέλος, στην περιοχή έχουν εντοπιστεί ανενεργά λατομεία.

Παρακάτω παρατίθεται χάρτης με βασικές χρήσεις γης στο Δήμο Βοΐου

Χάρτης 3: Χάρτης Χρήσεων γης Δήμου Βοΐου

Πηγή: geodm.gr

2.3.2. Οικιστικό Απόθεμα

Χαρακτηριστικό του οικιστικού δικτύου της περιοχής είναι ο μεγάλος αριθμός πολύ μικρών οικισμών, ειδικά στις Δημοτικές Ενότητες Νεάπολης και Τσοτυλίου. Για το οικιστικό απόθεμα της περιοχής σημειώνουμε την ύπαρξη δυο οικισμών που έχουν επίσημα χαρακτηριστεί διατηρητέοι (η Σιάτιστα και ο Πεντάλοφος) ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζουν αρκετοί όπως η Εράτυνα, η Χρυσανγή, ο Αυγερινός, ο Βυθός, το Ροδοχώρι, η Ζώνη, το

Πολυκάστανο κλπ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η Σιάτιστα με πλήθος αρχοντικών σπιτιών.

Στο Δήμο Βοΐου όπως προαναφέρθηκε δεν υπάρχουν ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ ή Γ.Π.Σ πλην της Έγκρισης Γ.Π.Σ. οικισμού Σιάτιστας (αρ. 3573/461/29-1-1990 ΦΕΚ 143/Δ/20-3-90) και της έγκρισης Πολεοδομικής Μελέτης Επέκτασης – Αναθεώρησης της πόλης της Σιάτιστας (ΦΕΚ 1316/Δ/12-11-1996). Στο αραιοδομημένο τμήμα του οικισμού δεν έχει κυρωθεί η πράξη εφαρμογής και ως εκ τούτου είναι αδύνατη η έκδοση οποιασδήποτε οικοδομικής άδειας. Στο ΦΕΚ 1316/Δ/12-11-1996 καθορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης στην εντός ορίων περιοχή της Σιάτιστας ανά οικοδομικό τετράγωνο καθώς και οι όροι δόμησης του οικισμού (γενικοί που αφορούν την αρτιότητα, την κάλυψη, τη δόμηση, τα ύψη κ.τ.λ., και ειδικοί που αφορούν τη διαμόρφωση των όψεων των κτιρίων και των ακαλύπτων χώρων). Το θεσμικό πλαίσιο δόμησης των οικισμών του Δήμου Βοΐου για όλους τους οικισμούς κάτω των 2000 κατοίκων ορίζεται από το Π.Δ.24-4-1985 (ΦΕΚ 181/Δ/ 3-5-1985) με δύο βασικές διαφοροποιήσεις.

Η πρώτη αναφέρεται στους αξιόλογους οικισμούς με ειδικότερους περιορισμούς δόμησης και κατασκευής που προσιδιάζουν στην παραδοσιακή μορφή . Σ' αυτή την κατηγορία σύμφωνα με την με Α.Π. 257/1987 (ΦΕΚ 1057/Δ/22-10 1987) Απόφαση Νομάρχη ανήκουν οι οικισμοί : Αγία Σωτήρα, Αυγερινός , Κριμήνι, Βυθός, Δάφνη , Δίλοφος, Κορυφή, Μόρφη, Χρυσαιγή, Ροδοχώρι, Εράτυρα και Βελανιδιά (αξιόλογοι οικισμοί).

Στη δεύτερη κατηγορία είναι οι αδιάφοροι οικισμοί όπου δεν υπάρχουν ειδικοί περιορισμοί αλλά ισχύουν οι περιορισμοί του Π.Δ.24-4-1985 (ΦΕΚ 181/Δ/3-5-1985) με βάση το οποίο εκδόθηκαν οι με Α.Π. 243/ 1987 (ΦΕΚ 1058/Δ/22-10-1987) και 441/1987 (ΦΕΚ 189/Δ/11-3-1987) Αποφάσεις Νομάρχη. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν οι οικισμοί : Δαφνερό, Δρυόβουνο, Καλονέρι, Λουκόμι , Μικρόκαστρο, Παλαιόκαστρο, Πελεκάνος, Σισάνι, Αηδονοχώρι, Ανθοχώρι, Ασπρούλα, Βροντή, Δαμασκησιά, Καλιστράτι, Κρυονέρι, Λευκάδι, Λεύκη, Λευκοθέα, Λούβρη, Μεσόλογγο, Μολόχα, Παναρέτη, Παρόχθιο, Πλακίδα, Πλατανιά, Σήμαντρο, Σκαλοχώρι, Στέρνα, Τραπεζίτσα, Φυτόκιο, Χειμερινό, Χορηγός, Νάματα, Αγίασμα, Άγιος Θεόδωρος, Αλιάκμων, Ανθούσα, Αξιώκαστρο, Απηδέα, Αχλαδέα, Γλυκοκερασιά, Κλήμα, Κοιλάδι, Λικνάδες, Μελιδόνι, Νεάπολη, Πεπονιά, Περιστερά, Πολύλακο, Πυλωρί, Ρόκαστρο, Σταυροδρόμι, Τσοτύλι, Ομαλή, Άγιοι Ανάργυροι, Διχείμαρος, Δραγασιά, Κλεισώρεια, Πολυκάστανο, Τριάδι, Ζώνη και Βουχωρίνα.

Ο κυρίαρχος τύπος κατασκευών στους οικισμούς είναι κατά κανόνα μέχρι δώροφο με υπόγειο, με επίσης κατά κανόνα ύψη μέχρι και τα 7.50 μ. και κατ' εξαίρεση τα 8,50 μ. και μέχρι τριώροφο για τους οριοθετημένους οικισμούς Νάματα, Τριάδα, Αυγερινός, Βουχωρίνα, Δάφνη, Κορυφή, Μόρφη, Πολυκάστανο, Αγία Σωτήρα, Βυθό και Δίλοφο σύμφωνα με την με Α.Π. 2596/ 2008 (ΦΕΚ / Τ.Α.Α & Π. Θ/ 23-10-2008) Απόφαση Νομάρχη, λόγω των μεγάλων κλίσεων του εδάφους . Σε όλους τους οικισμούς επιβάλλεται στέγη με μέγιστο ύψος τα 2.00μ.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι οικισμοί του Δήμου ανά Δημοτική Ενότητα:

Πίνακας 2: Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες ανά Δημοτική Ενότητα

Δημοτική Ενότητα	Οικισμοί
ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ	Σιάτιστα, Μικρόκαστρο, Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Μικρόκαστρο, Δαφνερό, Πλαιόκαστρο
ΑΣΚΙΟΥ	Γαλατινή, Εράτυρα, Καλονέρι, Νάματα, Πελεκάνος, Σισάνι
ΝΕΑΠΟΛΗΣ	Μελιδόνι, Νεάπολη, Αηδονοχώρι, Καλλιστράτι, Αλιάκμων, Αξιόκαστρο, Κλήμα, Ασπρούλα, Κρυονέρι, Βελανιδιά, Στέρνα, Δρυόβουνο, Λευκοθέα, Μεσόλογος, Μολόχα, Πεπονιά, Περιστερά, Πλατανιά, Πολύλακκο, Πυλώρι, Σήμαντρο, Σκαλοχώρι, Παναρέτη, Τραπεζίτσα, Χειμερινό, Παναγία, Χορηγός

ΤΣΟΥΤΥΛΙΟΥ	Αγίασμα, Άγιος Θεόδωρος, Αχλαδιά, Κοιλιάδι, Άγιοι Ανάργυροι, Ανθούσα, Τριάδα, Ανθοχώρι, Παρόχθιο, Φυτώκιο, Αυγερινός, Βουχωρίνα, Απιδέα, Βροντή, Λευκάδι, Δαμασκησιά, Δάφνη, Διχείμαρρο, Δραγασιά, Ζώνη, Κλεισώρεια, Κορυφή, Κριμήνι, Λευκή, Λικνάδες, Λούβρη, Λουκόμι, Μόρφη, Γλυκοκερασιά, Ομαλή, Πλακίδα, Πολυκάστανο, Ροδοχώρι, Σταυροδρόμι, Ρόκαστρο, Τσοτύλι, Χρυσουγή
ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ	Αγία Σωτηρία, Βυθός, Δίλοφο, Πεντάλοφος

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Πρέπει να σημειωθεί ότι μόνο η Δ.Ε. Σιάτιστης και Νεάπολης διαθέτουν Δημοτική Κοινότητα, και επιπλέον οι Δ.Ε. Τσοτυλίου και Νεάπολης παρουσιάζουν μεγάλο αριθμό τοπικών κοινοτήτων, πολλές από τις οποίες, όπως φαίνεται παρακάτω, παρουσιάζουν ερήμωση.

2.4. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Ο πραγματικός πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 18.386 κατοίκους (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2011) και αντιστοιχεί περίπου στο 12,5% του πληθυσμού της Π.Ε. Κοζάνης.

Με βάση την απογραφή του 2011 παρατίθενται παρακάτω τα δημογραφικά στοιχεία του Δήμου. Τα στοιχεία αναλύονται σε Δ.Ε. και Δ.Κ. ή Τ.Κ., όπως είναι φυσικό κάθε Τ.Κ. μπορεί να διαθέτει περισσότερους από έναν οικισμούς.

Πίνακας 3: Κατανομή Πληθυσμού σε Οικισμούς (2011)

Δ.Ε. ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ	6.247	
Δ.Κ. Σιάτιστης	5.490	
Τ.Κ. Μικροκάστρου	446	
Τ.Κ. Παλαιοκάστρου	311	

Δ.Ε. ΑΣΚΙΟΥ	4.002	
Τ.Κ. Καλονερίου	483	
Δ.Κ. Γαλατινής	1.795	
Τ.Κ. Ερατύρας	1.097	
Τ.Κ. Ναμάτων	104	
Τ.Κ. Πελεκάνου	269	
Τ.Κ. Σισανίου	254	

Δ.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ	4.100	
Δ.Κ. Νεάπολης	2.323	
Τ.Κ. Αηδονοχωρίου	89	
Τ.Κ. Αλιάκμονος	231	
Τ.Κ. Αξιοκάστρου	133	
Τ.Κ. Ασπρούλας	122	
Τ.Κ. Βελανιδιάς	109	
Τ.Κ. Δρυοβούνου	251	

Τ.Κ.Λευκοθέας	20	
Τ.Κ.Μεσολόγγου	40	
Τ.Κ.Μολόχας	132	
Τ.Κ.Πεπονιάς	70	
Τ.Κ.Περιστεράς	22	
Τ.Κ.Πλατανιάς	93	
Τ.Κ.Πολυλάκκου	29	
Τ.Κ.Πυλωρίου	57	
Τ.Κ.Σημάντρου	38	
Τ.Κ.Σκαλοχωρίου	102	
Τ.Κ.Τραπεζίτσα	99	
Τ.Κ.Χειμερινού	50	
Τ.Κ.Χορηγού	90	

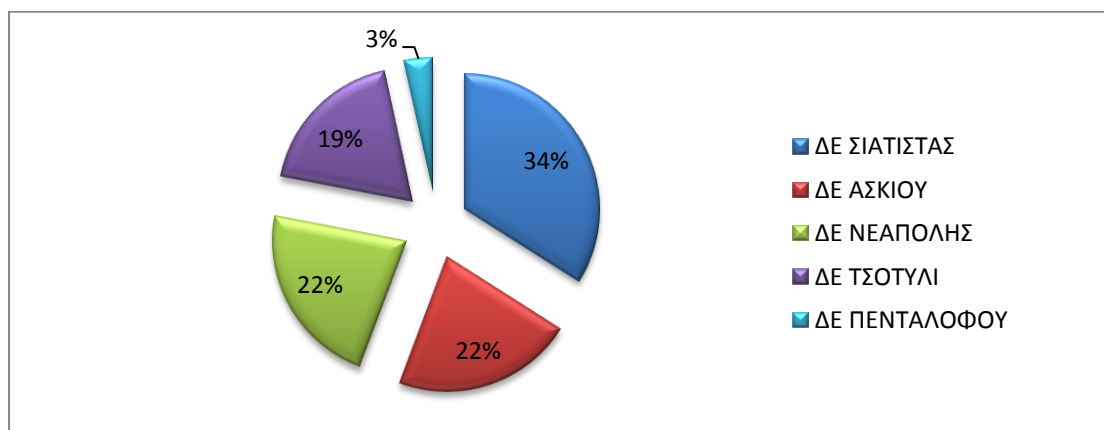
Δ.Ε. ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ		3.417
Τ.Κ.Τσοτυλίου	1.545	
Τ.Κ.Αγιάσματος	52	
Τ.Κ.Αγίων Αναργύρων	37	
Τ.Κ.Ανθούσας	42	
Τ.Κ.Ανθοχωρίου	136	
Τ.Κ.Αυγερινού	236	

Τ.Κ Βουχωρίνας	35	
Τ.Κ.Βροντής	178	
Τ.Κ. Δαμασκηινιάς	152	
Τ.Κ.Δάφνης	31	
Τ.Κ. Διχειμάρρου	50	
Τ.Κ.Δραγασιάς	50	
Τ.Κ.Ζώνης	63	
Τ.Κ.Κλεισωρείας	44	
Τ.Κ.Κορυφής	70	
Τ.Κ.Κριμηνίου	45	
Τ.Κ.Λικνάδων	27	
Τ.Κ.Λούβρης	51	
Τ.Κ.Λουκομίου	47	
Τ.Κ.Μόρφης	74	
Τ.Κ.Ομαλής	98	

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ		620
Τ.Κ.Πενταλόφου	446	
Τ.Κ.Αγίας Σωτήρας	28	
Τ.Κ.Βυθού	122	
Τ.Κ.Διλόφου	24	

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Σχήμα 2: Πληθυσμός ανά Δημοτική Ενότητα

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού εντοπίζεται στη Δ.Ε. Σιάτιστας και αγγίζει το 34% . Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο πληθυσμός του Δήμου συγκεντρώνεται στις περιοχές των Δημοτικών Ενοτήτων Σιάτιστας και Ασκίου όπου διαθέτουν μικρό αριθμό οικισμών σε αντίθεση με τις Δ.Ε. Τσοτυλίου και Νεάπολης που αποτελούνται από πολλούς οικισμούς με πληθυσμιακή αποδυνάμωση.

Πίνακας 4: Πληθυσμός στο Σύνολο του Δήμου Βοΐου

ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΝΟΜΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ
18.386	24.382	12.009

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Πίνακας 5: Φύλο και Ηλικιακές ομάδες των κατοίκων του Δήμου Βοΐου

ΦΥΛΟ		ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ								Μέση ηλικία
Άνδρες	Γυναίκες	0-9 ετών	10-19 ετών	20-29 ετών	30-39 ετών	40-49 ετών	50-59 ετών	60-69 ετών	70 ετών & άνω	
9.144	9.242	1.406	1.646	1.625	2.253	2.369	2.409	2.284	4.394	47,7

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ Απογραφή 2011

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα ο πληθυσμός κατανέμεται περίπου ισάριθμα σε άνδρες και γυναίκες. Το βασικό συμπέρασμα που εξάγεται όμως από τον πίνακα έχει να κάνει με τη γήρανση του πληθυσμού του Δήμου Βοΐου. Βλέπουμε ότι η μέση ηλικία είναι 47,7 έτη, ενώ από τους 18.386 κατοίκους οι 4.394 ανήκουν στην κατηγορία ηλικίας άνω των 70 ετών, πράγμα που υποδηλώνει έναν πολύ γερασμένο πληθυσμό στην περιοχή.

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με βασικά στοιχεία για τον πληθυσμό του Δήμου, όπως η οικογενειακή κατάσταση, η υπηκοότητα και γενικά στοιχεία για τα νοικοκυριά.

Πίνακας 6: Στοιχεία πληθυσμού του Δήμου Βοΐου

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ - ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ			ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	
Άγαμοι	Έγγαμοι, με σύμφωνο συμβίωσης και σε διάσταση	Χήροι και χήροι από σύμφωνο συμβίωσης	Διαζευγμένοι και διαζευγμένοι από σύμφωνο συμβίωσης	Αριθμός νοικοκυριών	Μέσο μέγεθος νοικοκυριού	Αριθμός πυρηνικών οικογενειών	Ελληνική	Άλλης Χώρας
6.092	9.967	2.059	268	6.800	2,68	5.444	17.717	669

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

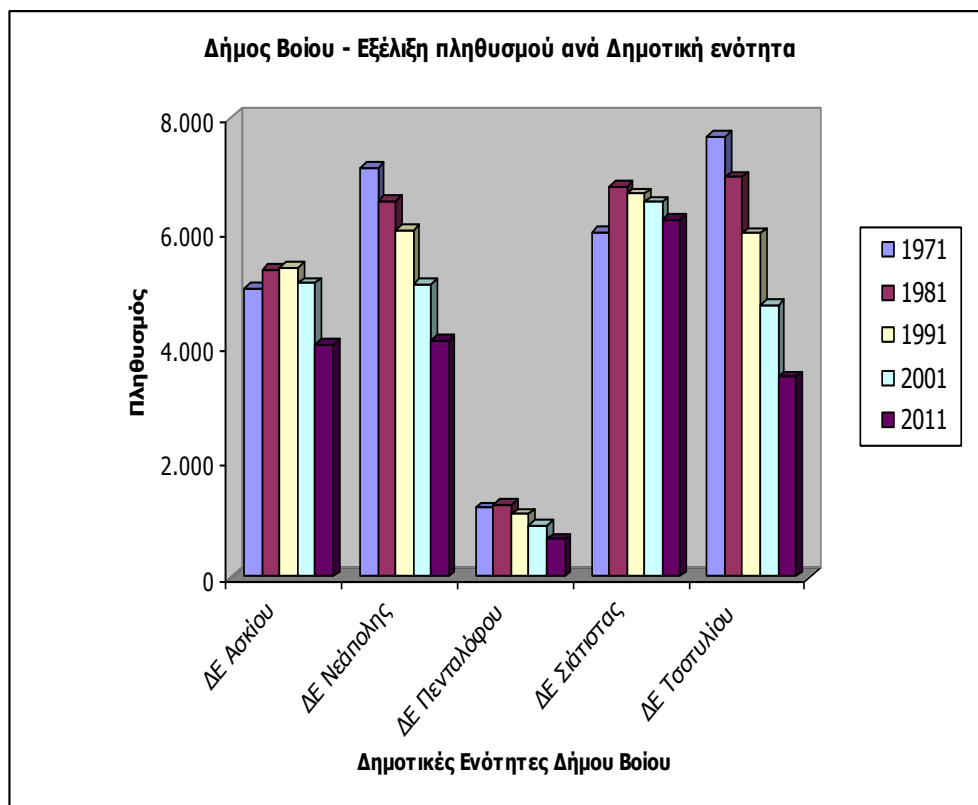
Στους επόμενους πίνακες παρουσιάζεται η πληθυσμιακή μεταβολή του Δήμου Βοΐου ανά Δημοτική Ενότητα, ενώ γίνεται και συγκριτική παρουσίαση στοιχείων με την Περιφερειακή Ενότητα αλλά και την Περιφέρεια.

Πίνακας 7: Μεταβολή Πληθυσμού 1991 - 2011

Περιοχή/έτος	1991	2001	2011
ΔΗΜΟΣ ΒΟΪΟΥ	25.218	22.447	18.386
ΔΕ Σιάτιστας	6.687	6.547	6.247
ΔΕ Ασκίου	5.388	5.130	4.002
ΔΕ Νεάπολης	6.046	5.121	4.100
ΔΕ Τσοτυλίου	6.000	4.753	3.417
ΔΕ Πενταλόφου	1097	896	620

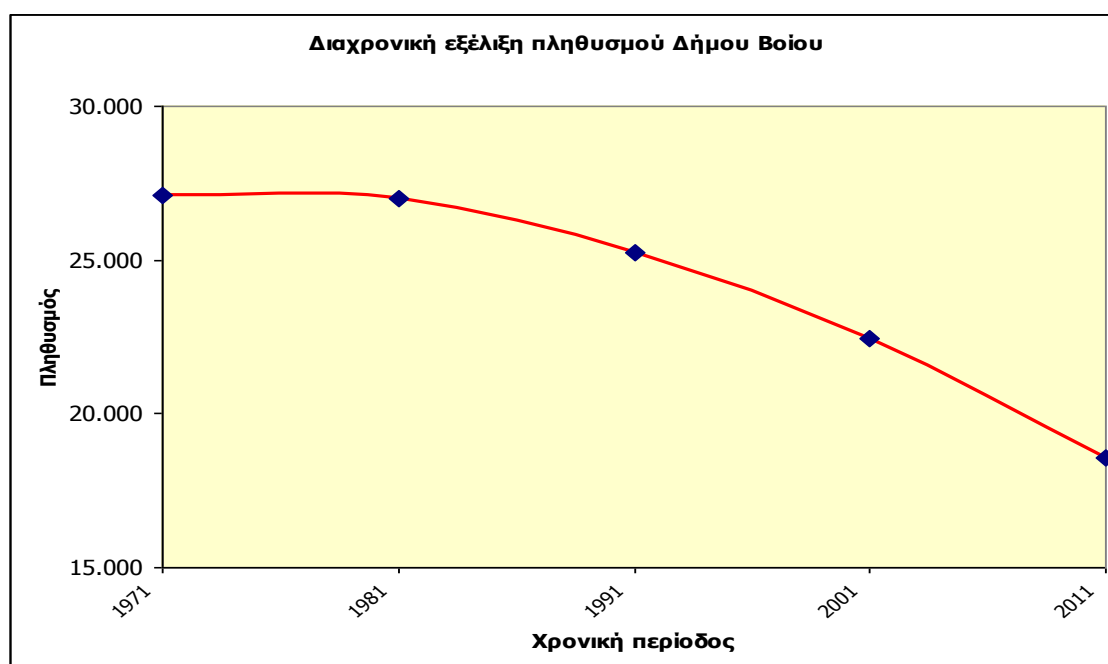
Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Σχήμα 3: Εξέλιξη πληθυσμού κατά την χρονική περίοδο 1971-2011 ανά Δημοτική Ενότητα

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοίου, 2014-2019

Σχήμα 4: Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού Δήμου Βοίου

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοίου, 2014-2019

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο Δήμος Βοΐου παρουσιάζει τόσο μεγάλη πληθυσμιακή αποδυνάμωση. Στο **Σχήμα 3** παρατηρούμε ότι η Δ.Ε. Τσοτυλίου και Νεάπολης από το 1971 έως την απογραφή του 2011 έχουν χάσει σχεδόν το μισό τους πληθυσμό. Η φθίνουσα πορεία που παρουσιάζεται οφείλεται στην εσωτερική μετανάστευση των κατοίκων προς τα αστικά κέντρα της ευρύτερης περιοχής, κυρίως την Θεσσαλονίκη. Ενώ ως αιτία του φαινομένου αναφέρεται η αδυναμία απασχόλησης του πληθυσμού στην περιοχή.

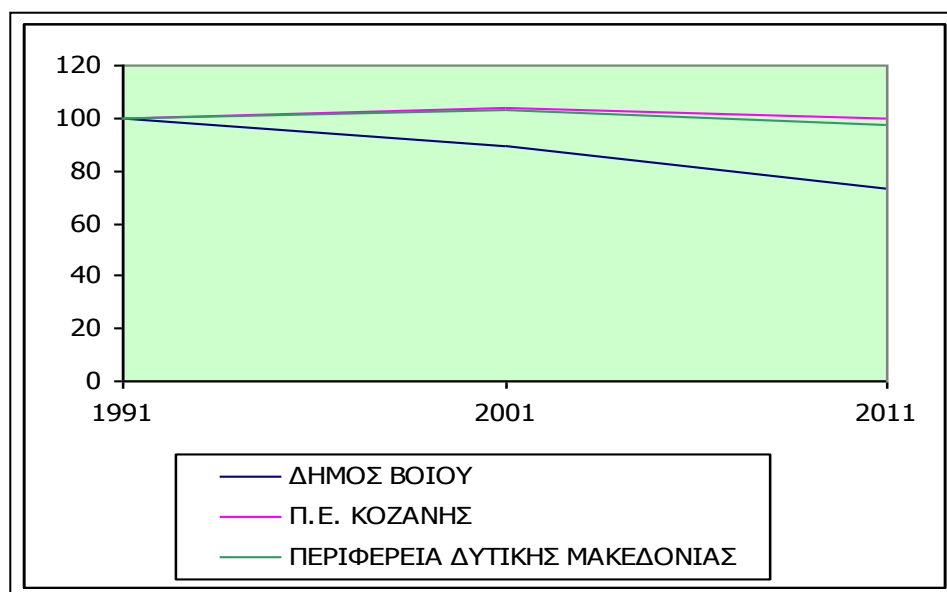
Αναλογικά, εάν συγκρίνει κανείς τις εξελίξεις στον πληθυσμό του Δήμου Βοΐου με αυτές σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας και Περιφέρειας, παρατηρεί ότι τόσο η Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης όσο και η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, δεν παρουσιάζουν τόσο μεγάλη πληθυσμιακή αποδυνάμωση παρά μόνον διατηρούνται στα ίδια επίπεδα τα τελευταία είκοσι χρόνια με μια μικρή τάση συρρίκνωσης του πληθυσμού.

Η διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού φαίνεται στον παρακάτω πίνακα :

Πίνακας 8: Διαχρονική Εξέλιξη σε επίπεδο Δήμου, Περιφερειακής Ενότητας και Περιφέρειας

ΕΤΟΣ	1991	2001	2011	Μεταβολή(%) (1991-2001)	Μεταβολή(%) (2001-2011)	Μεταβολή(%) (1991-2011)
ΔΗΜΟΣ ΒΟΙΟΥ	25.218	22.447	18.558	- 11 %	- 17,3 %	-28,3%
Π.Ε. ΚΟΖΑΝΗΣ	150.386	155.682	150.170	+ 3,5 %	- 3,5 %	0%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	292.875	301.522	285.002	+ 3,0 %	- 5,5 %	-2,5%

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 5: Εξέλιξη πληθυσμού την χρονική περίοδο 1991 - 2011

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019

Όπως διαφαίνεται λοιπόν από τα παραπάνω στοιχεία, το πρόβλημα της πληθυσμιακής συρρίκνωσης εντοπίζεται συγκεκριμένα στο Δήμο Βοΐου, καθώς δεν ακολουθεί την εξελικτική πορεία του πληθυσμού της Περιφέρειας. Η περιοχή που καταλαμβάνει ο Δήμος λοιπόν, αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση μειονεκτικής αγροτικής περιοχής με έκδηλα τα συμπτώματα της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και της οικονομικής υποβάθμισης όπως θα φανεί παρακάτω. Η εγκατάλειψη της περιοχής είναι πλέον γεγονός, ενώ εδώ και πολλά χρόνια, παραμένουν υψηλά τα ποσοστά ανεργίας.

Σχετικά με την εκπαίδευση του πληθυσμού του Δήμου, παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων έχει ολοκληρώσει μόνο πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ μόλις 1.658 από τους 18.558 έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 9: Επίπεδο εκπαίδευσης κατοίκων του Δήμου Βοΐου

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Άτομα γεννηθέντα το 2004 και πριν)			
Πρωτοβάθμια	Δευτεροβάθμια – Μετα-δευτεροβάθμια	Τριτοβάθμια	Λοιπά
7.359 (43%)	5.706 (33%)	1.658 (9%)	2.828 (15%)

Πηγή : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019, ίδια επεξεργασία

2.5. Διάρθρωση Παραγωγής

Η περιοχή του Βοΐου αποτελεί μια ιδιαίζουσα περίπτωση όσον αφορά τη συγκρότηση της οικονομικής δομής της. Πρέπει να αναφερθεί ότι ο Καλλικρατικός Δήμος Βοΐου έχει συνενώσει δύο περιοχές με διαφορετικά χαρακτηριστικά η μία από την άλλη, αυτή του κάτω Βοΐου και αυτή του άνω. Με την πρώτη να περιλαμβάνει τη Σιάτιστα που αποτελεί αστική περιοχή, ενώ τη δεύτερη να εμφανίζει χαρακτηριστικά αγροτικής περιοχής. Η δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα περιλαμβάνει ποικιλία καλλιεργειών και κτηνοτροφία, ενώ στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα η δραστηριότητα οφείλεται σε συγκεκριμένους κλάδους, λίγους σε αριθμό κλάδους. Στον πρωτογενή τομέα κυριαρχούν οι σιτοκαλλιέργειες, η αμπελοκαλλιέργεια, τα όσπρια, τα κάστανα και τα τελευταία χρόνια οι εναλλακτικές, δυναμικές καλλιέργειες όπως τα τριαντάφυλλα και διάφορα άλλα αρωματικά φυτά. Η κτηνοτροφία είναι σταθερή με μια αύξηση στην εκτροφή γουνοφόρων ζώων. Στον δευτερογενή τομέα, βασικό στοιχείο της οικονομίας της περιοχής διαδραματίζει ο κλάδος της γουνοποιίας, ο οποίος όμως βρίσκεται σε κρίση τα τελευταία χρόνια και εμφανίζει συρρίκνωση, πράγμα που επηρεάζει αρνητικά την οικονομία της περιοχής. Ο τριτογενής τομέας δεν βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο τουρισμό αλλά στα εμπορικά καταστήματα και την παροχή υπηρεσιών. Πρέπει να αναφερθεί ότι στον τομέα του τουρισμού δεν έχουν αξιοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό οι διαθέσιμοι πόροι της περιοχής όπως φυσικός πλούτος και η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά.

Το Βόιο δεν κατάφερε να αποκτήσει μια συγκεκριμένη εικόνα οικονομικής ανάπτυξης με στο παρελθόν να παρατηρείται μια εξάρτηση από ελάχιστους τομείς δραστηριότητας και ιδιαίτερα από τον τομέα της γουνοποιίας . Οι αρνητικές επιπτώσεις που συνεπάγεται η εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από έναν κλάδο γίνονται σαφείς από τις εξελίξεις των τελευταίων χρόνων , με την αστάθεια του κλάδου και τη ραγδαία αύξηση της ανεργίας και στην μη ύπαρξη σχεδίου αγροτικής ανάπτυξης και εντατικοποίησης δυναμικών καλλιεργειών.

Παρακάτω παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με την κατάσταση απασχόλησης του ενεργού πληθυσμού της περιοχής.

Πίνακας 10: Κατάσταση απασχόλησης πληθυσμού στο Δήμο Βοΐου

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ					
Απασχολούμενοι	Ζητούσαν Εργασία	Μαθητές / Σπουδαστές	Συνταξιούχοι	Οικιακά	Λοιπά
4.815 (26%)	1.659 (9%)	2.502 (14%)	6.038 (33%)	2.445 (13%)	927 (5%)

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011, ίδια επεξεργασία

Παρατηρούμε ότι ο ενεργός πληθυσμός του Δήμου αποτελεί μόλις το ένα τρίτο του συνολικού πληθυσμού, καθώς μόλις 6.474 (34,89%) κάτοικοι είναι οικονομικά ενεργοί, με τους 1.659 από αυτούς να αναζητούν εργασία. Το δημογραφικό πρόβλημα της περιοχής αντικατοπτρίζεται και στις οικονομικές δραστηριότητες, καθώς μεγάλο μέρος του πληθυσμού είναι μεγάλοι σε ηλικία και έχουν συνταξιοδοτηθεί.

Παρακάτω παρουσιάζεται σε διάγραμμα παραστατικά η κατανομή του ενεργού και ανενεργού πληθυσμού, με τα συμπεράσματα να είναι αρκετά δυσόιωνα για την περιοχή, καθώς μόλις το 26% του πληθυσμού της να είναι οικονομικά ενεργό.

Σχήμα 6: Ενεργός και ανενεργός πληθυσμός

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Σχετικά με την απασχόληση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι οι μισοί κάτοικοι της περιοχής απασχολούνται με τον τριτογενή τομέα ενώ το υπόλοιπο 50% μοιράζεται μεταξύ πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Η ανεργία βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα όπως προαναφέρθηκε και αγγίζει το 25%.

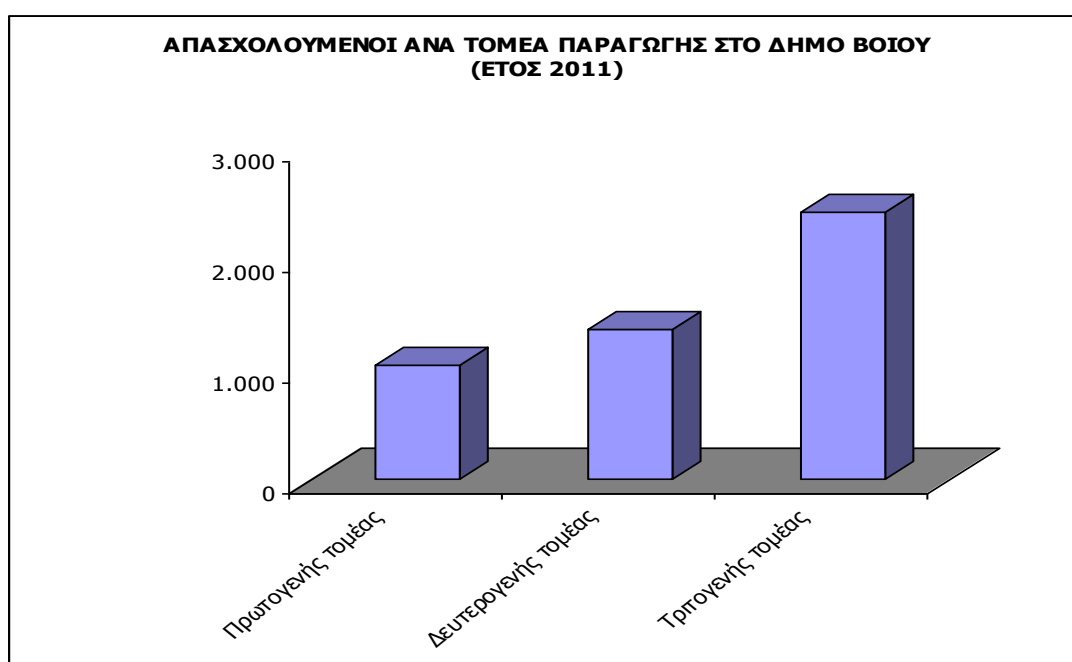
Πίνακας 11: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής

Σύνολο πληθυσμού		18.558	Ποσοστό (%)
Σύνολο οικονομικά ενεργού πληθυσμού		6.474	34,89
Σύνολο απασχολούμενων		4.815	25,95
Απασχολούμενοι κατά τομέα παραγωγής	Πρωτογενής	1.030	21,39
	Δευτερογενής	1.360	28,25
	Τριτογενής	2.425	50,36
	Δεν δήλωσαν	0	0,00
Σύνολο Ανέργων		1.659	25,63

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

Η ενασχόληση των κατοίκων με τον τριτογενή τομέα δεν αφορά τον τουρισμό αλλά κυρίως τομείς όπως το εμπόριο και άλλες υπηρεσίες. Η φύση του Δήμου παρόλο που είναι αγροτική παρατηρούμε ότι ο πρωτογενής τομέας εμφανίζεται πολύ εξασθενημένος. Οι μεγάλοι σε ηλικία κάτοικοι δεν ασχολούνται πλέον με τον πρωτογενή, ενώ τα άτομα νεαρότερης ηλικίας δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον για ενασχόληση με την αγροτική παραγωγή.

Σχήμα 7: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019

Στο παραπάνω Σχήμα 6 παρουσιάζονται συγκριτικά οι αριθμοί των απασχολούμενων ανά τομέα παραγωγής. Με τον τριτογενή να απασχολεί τους περισσότερους κατοίκους, στη δεύτερη θέση τον δευτερογενή και τελευταίο τον πρωτογενή.

2.5.1. Πρωτογενής Τομέας

Ο αγροτικός τομέας, αν και κατέχει σημαντικό μερίδιο στην οικονομία και την απασχόληση του Δήμου Βοΐου, ακολουθεί σταδιακά φθίνουσα πορεία. Η γεωργική γη ανήκει εξ' ολοκλήρου σε ιδιώτες, με εξαίρεση ενός μικρού ποσοστού γεωργικής γης που στο παρελθόν ανήκε στο Δήμο Νεάπολης και πέρασε στο Δήμο Βοΐου το οποίο και

εκμισθώνεται σε ιδιώτες. Οι οριστικές διανομές είχαν γίνει αμέσως μετά την απελευθέρωση (1930-1939).

Ο μέσος κλήρος ανέρχεται σε 20-30 στρέμματα περίπου, ενώ η σημερινή μέση ιδιοκτησία έχει διαμορφωθεί διαχρονικά με αγοροπωλησίες μεταξύ ιδιοκτητών, χωρίς να υπάρχουν σαφή στοιχεία για την πραγματική κατάσταση. Το μέσο μέγεθος των αγροτεμαχίων ανέρχεται σε 8 περίπου στρ. για το σύνολο της έκτασης. Το μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι πολύ μικρό, εξαιτίας της υφιστάμενης διάρθρωσης των κλάδων παραγωγής αλλά και του ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Η πορεία του τομέα αυτού στο Δήμο Βοΐου, διαρθρώθηκε και επηρεάστηκε από την κοινωνικοοικονομική εξέλιξη της περιοχής και κυρίως από τη μεταναστευτική περίοδο 1965-1975 και την ανάπτυξη της γουνοποιίας και δεν ευνοήθηκε από την παράλληλη εκτέλεση των απαραίτητων έργων υποδομής. Στο μεγαλύτερο τμήμα της, η γεωργική γη καλλιεργείται με ξηρικές καλλιέργειες, κυρίως χειμερινά σιτηρά. Οι αρδευόμενες εκτάσεις είναι ελάχιστες σε σχέση με τον μέσο όρο του Νομού Κοζάνης αλλά και του συνόλου της χώρας και σαν συνέπεια αυτού οι δυναμικοί κλάδοι παραγωγής έχουν ελάχιστη εξάπλωση. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι η γεωργική δραστηριότητα, δεν αποτελεί την πρώτη επιλογή απασχόλησης των κατοίκων του Βοΐου. Μόνο στη Δημοτική ενότητα Νεάπολης και σε κάποιες τοπικές κοινότητες π.χ. Μικροκάστρου η γεωργική δραστηριότητα έχει σημαντική βαρύτητα, τόσο στην απασχόληση, όσο και στα εισοδήματα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια σχετική αύξηση της αμπελοκαλλιέργειας στη Σιάτιστα όχι μόνο για οικιακή χρήση αλλά ως επαγγελματικός προσανατολισμός, ο οποίος όμως είναι ακόμη σε πολύ πρώιμο στάδιο. Πολλές εκτάσεις, κυρίως αυτές με οριακές αποδόσεις, έχουν εγκαταλειφθεί, δεν αξιοποιούνται σήμερα, σε αντίθεση με πολύ παλιότερα και δεν υφίσταται καμιά αξιοποίηση, λόγω του αδιευκρίνιστου ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Η αξιοποίηση των νέων φραγμάτων, των αναδασμών και των επιφανειακών νερών, με τη σύγχρονη αναδιάρθρωση των οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων μπορούν να αυξήσουν την απασχόληση και παράλληλα το εισόδημα της περιοχής (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

2.5.1.1.Γεωργία

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στο Δήμο Βοΐου αποτελούνται κυρίως από αροτραίες καλλιέργειες και εστιάζουν στην παραγωγή προϊόντων βιοτικής ανάγκης των ανθρώπων,

παραγωγή πρώτων υλών μεταποιητικών κλάδων (τροφίμων, καπνού) και την παραγωγή ζωοτροφών απ' ευθείας ή μετά από μεταποίηση. Τα χειμερινά σιτηρά αποτελούν το 60% περίπου των καλλιεργειών με κυρίαρχο είδος το μαλακό σιτάρι (41%). Αντίστοιχα η αξία του ακαθάριστου αυτού προϊόντος (των σιτηρών) αντιπροσωπεύει μόνο το 20% της συνολικής από τον πρωτογενή τομέα. Οι δυναμικοί κλάδοι της φυτικής παραγωγής καλύπτουν ποσοστό περίπου 15% της έκτασης, ενώ ένα μικρό ποσοστό (3%) της συνολικής έκτασης καλλιεργείται με όσπρια (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2010).

Επομένως, το κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η καλλιέργεια χειμερινών σιτηρών, η οποία όμως μπορεί να μειωθεί με αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων. Η κατασκευή του αρδευτικού Εράτυρας – Καλονερίου είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση νέων καλλιεργειών (π.χ. κόκκινη πιπεριά Φλωρίνης) και την αύξηση των δυναμικών καλλιεργειών δημιουργώντας ευοίωνες προοπτικές για την περιοχή. Με αυξητική τάση παρουσιάζονται οι καλλιέργειες της μηδικής και του αραβόσιτου, που απορροφούνται κυρίως από τους κτηνοτρόφους της περιοχής.

Πρέπει να αναφερθεί ότι οι στρεμματικές αποδόσεις των αροτραίων καλλιεργειών στην περιοχή είναι μέτριες σε σχέση με τον μέσο όρο στον Ελλαδικό χώρο, γεγονός που οφείλεται στην ορεινή φύση των περιοχών, στις δυσμενείς καιρικές συνθήκες και στο έδαφος.

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τις εκτάσεις ανά κλάδο παραγωγής στο Δήμο.

Πίνακας 12: Εκτάσεις καλλιεργειών ανά κλάδο παραγωγής στο Δήμο Βοΐου

A/A	Κλάδος Παραγωγής	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό σε σχέση με συνολική Γεωργική Γη του Δήμου
1	Σιτάρι μαλακό	99.738	41,3
2	Κριθάρι	20.703	8,6
3	Σιτάρι σκληρό	21.629	9,0
4	Σίκαλι- Βρώμη	485	0,2
5	Βίκος	2.480	1,0
6	Αραβόσιτος	6.123	2,5
7	Φασόλια	900	0,4
8	Φακές	1.835	0,8
9	Ρεβίθια	360	0,1
10	Καπνός	1.310	0,5
11	Ζαχαρότευτλα	0	0,0

12	Μηδική	9.010	3,7
13	Πατάτες	910	0,4
14	Αμπελοι (για οίνο)	4.350	1,8
15	Κηπευτικά	1.858	0,8
16	Αχλαδιές	64	0,0
17	Μηλιές	203	0,1
18	Ροδακινιές	58	0,0
19	Κερασιές	13	0,0
20	Αμυγδαλιές	355	0,1
21	Καρυδιές	1.360	0,6
22	Καστανιές	310	0,1
23	Ελαιόδενδρα	0	0,0
24	Διάφορες Καλ/γειες (1)	16.000	6,6
25	Εγκαταλειμμένοι αγροί - Αγρανάπαυση	51.400	21,3
Σύνολο Γεωργικής Γης Δήμου		241.454	100

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019, ίδια επεξεργασία

Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει στην αμπελοκαλλιέργεια η οποία ασκείται στην περιοχή του Βοΐου όπου η παραγωγή οίνου έχει μεγάλη ιστορία και σήμερα αποτελεί μια από τις δυναμικές καλλιέργειες, με κέντρο της δραστηριότητας να αποτελεί η περιοχή της Σιάτιστας, όπου σήμερα οι εκτάσεις νόμιμων φυτεύσεων στην ομώνυμη Δημοτική Ενότητα προσεγγίζουν τα 3.500 στρέμματα. Σημαντική είναι και η αμπελουργική δραστηριότητα στην περιοχή του Ασκίου, με κυριότερη αμπελουργική περιοχή τον Πελεκάνο. Στην περιοχή της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης οι εκτάσεις των αμπελιών κατανέμονται σε μικρά τεμάχια σε όλους τους οικισμούς, ενώ στη Δημοτική Ενότητα Τσοτυλίου οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αφορούν επίσης μικρά αμπέλια διάσπαρτα στους οικισμούς.

Ένα πλεονέκτημα της περιοχής και ευκαιρία για καλλιέργεια είναι η ύπαρξη του δένδρου της καστανιάς ως αυτοφυές δέντρο στην περιοχή. Η παραγωγή της όμως παρατηρείται αποκλειστικά στη Δημοτική Ενότητα Τσοτυλίου με 360 στρέμματα, αποδίδοντας το 0,8% περίπου της ακαθάριστης προσόδου, ενώ δεν υπάρχει καμία οργάνωση γύρω από την παραγωγή και πώληση του κάστανου. Οι καλλιεργητικές δυνατότητες στον συγκεκριμένο κλάδο παρόλα αυτά είναι πολύ σημαντικές για την περιοχή και πρέπει να ενισχυθεί η οργανωμένη δραστηριότητα γύρω από το κάστανο από τη συλλογή του καρπού και την πώληση του μέχρι την ξύλευση του δάσους.

Παλιότερα ενδιαφέρον είχε αναπτυχθεί από το Συνεταιρισμό Γυναικών Πενταλόφου για την αξιοποίηση του κάστανου και την ανάπτυξη δραστηριότητας στη μεταποίησή του (παραγωγή γλυκών, μαρμελάδας κ.α.), που όμως δεν έφθασε σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα, λόγω αδυναμίας του Συνεταιρισμού περιοχής (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Τέλος, υπάρχουν είδη αρωματικών φυτών, είτε αυτοφυή είτε καλλιεργούμενα, τα οποία μπορούν να δώσουν ικανοποιητικό εισόδημα δεδομένου ότι παρουσιάζουν υψηλή προστιθέμενη αξία. Φυτά που απαιτούν περιορισμένη άρδευση, όπως τριαντάφυλλα, μέντα, μαντζουράνα, βασιλικός, μάραθος κλπ και άλλα που ευδοκιμούν σε ξηρικές εκτάσεις όπως ρίγανη, φασκόμηλο, λεβάντα, θυμάρι, τσάι του βουνού, χαμομήλι, μπορούν να ενισχύσουν την γεωργική δραστηριότητα της περιοχής. Σήμερα καλλιεργούνται περίπου 270 στρ. αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών κυρίως λεβάντας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Συνολικά, πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν σημαντικά πλεονεκτήματα της περιοχής στον τομέα της γεωργικής παραγωγής, τα οποία οι κάτοικοι δεν έχουν εκμεταλλευτεί επαρκώς. Το ιδιαίτερο μικροκλίμα που διαθέτει η περιοχή και ευνοεί την καλλιέργεια οσπρίων, η καστανιά που αποτελεί αυτοφυές δέντρο στην ευρύτερη περιοχή, οι καλλιέργειες με βάση τα αρωματικά φυτά, η αμπελουργία με τη μεγάλη ιστορία που τη χαρακτηρίζει, θα μπορούσαν εφόσον ενισχυθούν ως δραστηριότητες και συνδυαστούν με τη μεταποίηση και τη περαιτέρω επεξεργασία να δώσουν σημαντική οικονομική ώθηση στην περιοχή. Η ενίσχυση των παραπάνω καλλιεργειών απαιτεί όμως την αποδέσμευση από την καλλιέργεια σκληρού σιταριού και καπνού που αποτελεί βασική καλλιέργεια στο Δήμο.

2.5.1.2. Αρδευτικά Δίκτυα

Τα αρδευτικά δίκτυα όπως είναι λογικό αποτελούν έναν από τους βασικότερους παράγοντες που καθορίζουν την αγροτική παραγωγή. Στην περιοχή του Δήμου Βοΐου έχουν εκτελεστεί 11 συλλογικά αρδευτικά έργα, τα οποία προσφέρουν συνολικά 24.650 στρέμματα αρδευόμενης έκτασης, από την οποία όμως αξιοποιείται μικρό ποσοστό. Από τις αρδευόμενες εκτάσεις, κάθε χρόνο λιγότερες είναι οι πραγματικά αρδευόμενες εκτάσεις εξαιτίας της αμειψισποράς (εναλλαγή δυναμικών και ξηρικών καλλιεργειών).

Στο Δήμο λειτουργούν εννιά (9) Τ.Ο.Ε.Β. (Τοπικοί Οργανισμού Εγγείων Βελτιώσεων) από τους οποίους οι έξι (6) στη Δημοτική Ενότητα Νεάπολης, δύο (2) στη Δημοτική Ενότητα Σιάτιστας και ένας (1) στη Δημοτική Ενότητα Ασκίου.

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τα συλλογικά αρδευτικά δίκτυα του Δήμου.

Πίνακας 13: Συλλογικά αρδευτικά δίκτυα στο Δήμου Βοΐου

ΔΗΜΟΣ ΒΟΪΟΥ			
ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ			
A/A	Τοπική Κοινότητα	Δημοτική Ενότητα	Συνολική Αρδευόμενη Έκταση (στρ)
1	Σισάνι	Ασκίου	600
2	Πελεκάνος	Ασκίου	800
3	Καλονέρι	Ασκίου	9.000
4	Πεπονιά	Νεάπολης	7.400
5	Πυλώρι	Νεάπολης	1.800
6	Κλήμα	Νεάπολης	2.000
7	Τραπεζίτσα	Νεάπολης	500
8	Μολόχα	Νεάπολης	285
9	Μελιδόνι	Νεάπολης	265
10	Μικρόκαστρο	Σιάτιστας	1.500
11	Παλαιόκαστρο (Δαφνερό)	Σιάτιστας	500

ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΥ	24.650
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΚΟΖΑΝΗΣ	140.000

Πηγή : ANKO, 2013

Όπως προαναφέρθηκε όμως από το σύνολο των αρδευόμενων εκτάσεων το ποσοστό το οποίο πραγματικά εκμεταλλεύεται είναι πολύ μικρό, πράγμα το οποίο είναι φανερό εάν αναλυθεί η υφιστάμενη κατάσταση ανά Δημοτική Ενότητα.

Στη Δημοτική Ενότητα Ασκίου η συνολική αρδευόμενη έκταση ανέρχεται σε 10.400 στρέμματα εκ των οποίων αρδεύονται λιγότερα από τα μισά και συγκεκριμένα 4.365 στρ. ποσοστό περίπου 42%. Επιπλέον στη συγκεκριμένη Δημοτική Ενότητα είναι υπό κατασκευή αρδευτικό έργο που όταν ολοκληρωθεί θα αυξήσει την αρδευόμενη έκταση έως και 2.000 στρέμματα. Η Δημοτική Ενότητα Νεάπολης διαθέτει 14.650 στρ. αρδευόμενης έκτασης και η Δημοτική Ενότητα Τσοτυλίου 2.135 στρ. από τις οποίες αρδεύονται τα 9.250 στρ. (63%) και 1075 στρ. (50%). Πρέπει να αναφερθεί ότι στη Δημοτική Ενότητα Τσοτυλίου, δεν υπάρχουν συλλογικά αρδευτικά δίκτυα. Η Δημοτική Ενότητα Σιάτιστας διαθέτει 2.000 στρ αρδευόμενης έκτασης, από την οποία αξιοποιούνται τα 685 στρ. (34%). Τέλος, η Δημοτική Ενότητα Πενταλόφου διαθέτει μόλις 25 στρ. αρδευόμενης έκτασης, η οποία και αρδεύεται (ΕΛ. ΣΤΑΤ & ANKO, 2010).

Ενδεικτικό παράδειγμα της περιορισμένης εκμετάλλευσης των αρδευόμενων εκτάσεων αποτελεί η Τ.Κ. Αλιάκμονα, στην οποία η αρδευόμενη έκταση ανέρχεται σε 2.000 στρέμματα, από την οποία αρδεύονται μόλις τα 220 στρ. ποσοστό που αντιστοιχεί σε 9% (ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2010).

Συμπερασματικά λοιπόν παρατηρούμε ότι παρόλο που υπάρχουν οι υποδομές άρδευση τόσο από συλλογικά δίκτυα αλλά και γενικότερα, δεν έχουν εκμεταλλευθεί σε ικανοποιητικό βαθμό και θα μπορούσαν να ενισχύσουν σημαντικά τη γεωργική δραστηριότητα.

2.5.1.3.Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφική δραστηριότητα αποτελεί παραδοσιακή δραστηριότητα για τη περιοχή λόγω της ύπαρξης επαρκών εκτάσεων βοσκοτόπων. Η μορφή της κτηνοτροφίας που επικράτησε και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα είναι η ποιμενική αιγοπροβατοτροφία. Τα τελευταία χρόνια μόνο έχουν εμφανιστεί και άλλοι κλάδοι κτηνοτροφίας, όπως η ποιμενική βοοτροφία και η εκτροφή γουνοφόρων ζώων. Οι εγκαταστάσεις των κτηνοτροφικών μονάδων είναι εγκατεστημένες περιμετρικά των οικισμών και σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και εντός των οικισμών. Οι περισσότερες κτηνοτροφικές μονάδες, πλην των γουνοφόρων ζώων και ένα μικρό ποσοστό κτηνοτροφικών μονάδων που είναι οικόσιτα, είναι ποιμενικής μορφής, αξιοποιώντας τους βοσκοτόπους της περιοχής. Την πλειονότητα του ζωικού κεφαλαίου αποτελούν τα αιγοπρόβατα και σε μικρότερο βαθμό τα βοοειδή. Ο αριθμός των εκτρεφόμενων ζώων αναπαραγωγής φαίνεται στον παρακάτω πίνακα για κάθε Δημοτικό Διαμέρισμα ξεχωριστά αλλά και για το σύνολο του Δήμου.

Πίνακας 14: Κατανομή κλάδων κτηνοτροφικής παραγωγής Δήμου Βοΐου πλην γουνοφόρων ζώων

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΕΦΑΛΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΟΔΟΣ				ΜΕΣΗ ΑΠΟΔΟΣΗ
				Παραγωγή	Μέση τιμή	Αξία	(%)	(€)
				(kg)	(€/kg)	(€)		
1	Αγελάδες βελτ.-ξεν.	1.235				2.917.070	10,12	2.362
2	Αγελάδες εγχ.αβελτ.	775				520.800	1,81	672
3	Πρόβατα κοπαδιάρικα	51.355				6.768.589	23,48	132
4	Αίγες κοπαδιάρικες	20.525				2.869.395	9,95	140
5	Χοίροι αναπαραγωγής	75				103.763	0,36	1.384
6	Μέλισσες	2.625				357.525	1,24	136
ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ		76.590				13.537.142	46,96	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ						28.828.605	100,00	

Παρατήρηση ⁽¹⁾ : Δεν έχει υπολογισθεί η ακαθάριστη πρόσδοδος λόγω της ανομοιογένειας των ειδών.

** Οι αποδόσεις είναι διαχρονικές, ενώ οι τιμές αναφέρονται στο έτος 2013*

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ (απογραφικά στοιχεία εκτάσεων και ζώων, έτους 2010)

Η ακαθάριστη πρόσδοδος από τη κτηνοτροφία υπολογίζεται στο 47% του συνόλου του πρωτογενή τομέα στο Δήμου Βοΐου ενώ η φυτική παραγωγή συμμετέχει με 53%.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την αιγοπροβατοτροφία, εντός των ορίων του Δήμου εκτρέφονται συνολικά 71.880 αιγοπρόβατα (ΕΛ.ΣΤΑΤ 2010) που αποτελεί το 30%

του συνόλου της Π.Ε. Κοζάνης (51.355 πρόβατα και 20.525 αίγες). Ο κλάδος συμμετέχει στη διαμόρφωση της συνολικής ακαθάριστης προσόδου του αγροτικού τομέα με ποσοστό 33,43% και αποτελεί τη σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα του πρωτογενή τομέα. Η συμμετοχή στη διαμόρφωση του εισοδήματος της ζωικής παραγωγής είναι 71% περίπου. Η διαχρονική μεταβολή στον αριθμό των ζώων και στον αριθμό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων δείχνει ότι ο τομέας αν και εμφανίζει μείωση του αριθμού των ζώων αναδιαρθρώνεται σε μεγαλύτερες και οικονομικότερες μονάδες. Τα αιγοπρόβατα εκτρέφονται κυρίως στους ορεινούς οικισμούς και σε οικισμούς που βρίσκονται στα όρια ορεινών ζωνών γιατί εκμεταλλεύονται τους διαθέσιμους βοσκοτόπους. Η βοσκοφόρτωση δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη στις επί μέρους περιοχές. Παρατηρούνται φαινόμενα υπερβόσκησης κοντά σε οικισμούς και υποβόσκηση σε απομακρυσμένες από τους οικισμούς περιοχές. Το πρόβλημα αυτό οφείλεται στην ανισομερή κατανομή των έργων (ποτίστρες, οδική πρόσβαση κλπ) αξιοποίησης των βοσκοτόπων. Η μορφή εκτροφής για τα αιγοπρόβατα είναι η ποιμενική ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή σε σταβλισμένες μορφές εκτροφής. Η διάθεση της παραγωγής γίνεται με ετήσιες συμφωνίες μεταξύ παραγωγών και μεταποιητικών (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Σχετικά με τη βοοτροφία, στο Δήμο Βοΐου εκτρέφονται συνολικά 2.000 βοοειδή (αριθμός παραγωγικών ζώων) και ο κλάδος συμμετέχει στη διαμόρφωση της ακαθάριστης προσόδου του πρωτογενούς τομέα με ποσοστό 12%. Η Δημοτική Ενότητα Ασκίου έχει το μεγαλύτερο αριθμό βοοειδών (43%) (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Η περιοχή είναι γνωστή για την επεξεργασία της γούνας και την παραγωγή προϊόντων γούνας κυρίως στον άξονα Καστοριά - Σιάτιστα. Το μεγαλύτερο ποσοστό γουνοδερμάτων είναι εισαγόμενο και μόνο ένα μικρό μέρος παράγεται τα τελευταία χρόνια στην περιοχή με την εκτροφή γουνοφόρων ζώων. Τα τελευταία 20 - 25 χρόνια ξεκίνησε μια προσπάθεια για την εκτροφή γουνοφόρων ζώων με προοπτική να υποκατασταθεί ένα τμήμα των εισαγωγών και να γίνει περισσότερο ανταγωνιστικός ο κλάδος. Το μεγάλο πρόβλημα στη διάδοση της εκτροφής ήταν η εύρεση τροφής για τα ζώα που αντιμετωπίστηκε με την ίδρυση της μονάδας παραγωγής τροφής για γουνοφόρα ζώα. Σήμερα εκτρέφονται περί τις 126.500 αναπαραγωγικά ζώα με έντονα αυξητικές τάσεις. Σύμφωνα με τη Δ/ση Κτηνιατρικής Π.Ε. Κοζάνης (2015) στο Δήμο Βοΐου λειτουργούν 42 επιχειρήσεις εκτροφής γουνοφόρων ζώων, στις οποίες απασχολούνται περίπου 150 άτομα από την περιοχή (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Τέλος, μια δραστηριότητα που δεν ήταν ιδιαίτερα αναπτυγμένη τα προηγούμενα χρόνια είναι η μελισσοκομεία, τα τελευταία εγκαθίστανται συνεχώς νέες μελισσοκομικές εκμεταλλεύσεις. Η ιδιαίτερη γλωρίδα και οι κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν την παραγωγή ανθόμελου, με σαφή ποιοτικά χαρακτηριστικά, που το καθιστούν περιζήτητο στην τοπική αγορά αφού δεν καλύπτονται ούτε στο ελάχιστο οι ανάγκες της ζήτησης. Η παραπάνω παρατήρηση καθιστά σαφές ότι υπάρχει χώρος στην αγορά για ανάπτυξη του κλάδου.

Στην περιοχή εκτρέφονται περίπου 2.000 κυψέλες με αυξητικές τάσεις. Παρακάτω παρουσιάζεται πίνακας με την κατανομή των κυψελών ανά Δημοτική Ενότητα.

Πίνακας 15: Αριθμός μελισσοκυψελών ανά ΔΕ

Δημοτική Ενότητα	Οικισμός - Περιοχή	Αριθμός κυψελών
Τσοτυλίου	Τσοτύλι	815
	Βροντή	43
	Αυγερινός	46
	Διχείμαρο	36
	Αγ.Σωτήρα	50
	Μόρφη	22
	Ανθοχώρι	66
	Ομαλή	45
Ασκίου	Καλονέρι	70
	Γαλατινή	30
	Εράτυρα	180
	Σισάνι	150
Σιάτιστας	Σιατιστα	424

	Μικρόκαστρο	22
	Δαφνερό	35
Νεάπολης	Νεάπολη	28
	Πεπονιά	17
Πενταλόφου	Πεντάλοφος	100
	ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΨΕΛΩΝ ΣΤΟ ΒΟΪΟ	2.089

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019

Συνολικά θα λέγαμε πως ο πρωτογενής τομέας κατέχει σημαντικό ρόλο στην οικονομία του Δήμου. Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει φθίνουσα πορεία. Βασικός παράγοντας της αποδυνάμωσης του πρωτογενή τομέα στο Δήμο είναι ο γηρασμένος πληθυσμός του Δήμου και η γενικότερη μείωση της ενασχόλησης των νέων στον πρωτογενή τομέα. Επιπλέον ανασταλτικό παράγοντα αποτελεί το γεγονός ότι η περιοχή διαθέτει σε γενικές γραμμές χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων, οι οποίες δεν αρδεύονται καν εξ ολοκλήρου και έτσι δυσχεραίνεται η ενασχόληση με τη γεωργία. Επιπλέον, η ιδιοκτησία των εκτάσεων της αγροτικής γης δεν ανήκει σε ιδιώτες και εκμισθώνεται με αποτέλεσμα και να μην εξελίσσεται η παραγωγή αλλά και να αυξάνεται το κόστος παραγωγής. Ο βασικότερος λόγος που δεν ανθίζει ο πρωτογενής τομέας στην περιοχή είναι η έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης των αγροτικών προγραμμάτων. Οι κάτοικοι δεν έχουν επαρκή ενημέρωση και την απαραίτητη καθοδήγηση ώστε να εκμεταλλευτούν προγράμματα τόσο εθνικά όσο και ευρωπαϊκά που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τον πρωτογενή τομέα στο Δήμο.

2.5.2. Δευτερογενής Τομέας

Ο δευτερογενής τομέας στο Δήμο Βοΐου αφορά κυρίως δύο κλάδους, πρώτον αυτόν της γουνοποιίας και δεύτερον την τυποποίηση αγροτικών προϊόντων. Βαριά βιομηχανία στον Δήμο δεν υπάρχει, ενώ τα λατομεία που εντοπίζονται εντός του Δήμου είναι ανενεργά. Σχετικά με τη γουνοποιία, η μεταποιητική δραστηριότητα ασκείται στη Σιάτιστα, τη

Γαλατινή και το Καλονέρι. Στο παρελθόν υπήρχε μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που λειτουργούσαν ως οικοτεχνίες και επεξεργάζονταν γουνοδέρματα για ξένες και μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις, τα τελευταία χρόνια όμως ο κλάδος στην περιοχή τείνει να βιομηχανοποιηθεί με τη συγκέντρωση της παραγωγής σε επιχειρήσεις που στη συντριπτική τους πλειοψηφία ελέγχουν την παραγωγή από το σχεδιασμό μέχρι και την εμπορία. Παρά τις διάφορες όμως ενέργειες που έχουν γίνει στην περιοχή για ενίσχυση του κλάδου, ο τομέας της γουνοποιίας παρουσιάζει μεγάλη κρίση και καλλιεργείτε η πεποίθηση ότι ο κλάδος δεν έχει πλέον μέλλον.

Σχετικά με τις υποδομές, στη νότια πλευρά του οικισμού της Σιάτιστας κτίστηκε ένα διώροφο κτίριο (επιφάνεια υπογείου 520,50m², επιφάνεια ισογείου 2.041,59μ², επιφάνεια ορόφου 1.697,00μ²) το οποίο σχεδιάστηκε να λειτουργήσει σαν εκθετήριο προϊόντων γούνας. Επίσης στον ίδιο χώρο σχεδιάστηκε να στεγάζονται υπηρεσίες υποστήριξης μεταποιητικών επιχειρήσεων όπως τράπεζες, ταχυδρομείο κλπ και σύμφωνα με το συνολικό σχέδιο στον ευρύτερο χώρο του Εκθεσιακού Κέντρου θα γινόταν διάθεση 23 οικοπέδων για εγκατάσταση βιοτεχνιών – εργαστηρίων γούνας. Επίσης σε αυτήν την περιοχή έξω από τη Σιάτιστα και στην περιοχή της Εράτυρας έχουν οριοθετηθεί Βιοτεχνικά Πάρκα.

Παρόλα αυτά λόγω των δυσμενών εξελίξεων τα τελευταία χρόνια στο κλάδο, οι εγκαταστάσεις παραμένουν αναξιοποίητες.

Αναφορικά με την τυποποίηση προϊόντων αγροτικής παραγωγής, στο Δήμο λειτουργούν δέκα μονάδες μεταποίησης αιγοπρόβειου γάλατος με αρκετά ικανοποιητικές υποδομές και εξοπλισμό καθώς έχουν ενισχυθεί από προγράμματα χρηματοδότησης τα τελευταία χρόνια. Οι μικρές μονάδες μεταποίησης δεν απορροφούν όλη την παραγωγή γάλατος καθώς υπάρχει διακίνηση γάλατος από και προς όμορους δήμους. Πρέπει να αναφερθεί ότι δεν υπάρχει μονάδα τυποποίησης – μεταποίησης αγελαδινού γάλατος, εκτός ορισμένων μικρών γαλακτοκομείων που συγκεντρώνουν ελάχιστες ποσότητες. Το παραγόμενο αγελαδινό γάλα επεξεργάζεται σε άλλες περιοχές, εκτός του δήμου (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019). Πρέπει να σημειωθεί ότι η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Βοΐου που ήταν και ο βασικός φορέας μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων γαλακτοκομίας πτώχευσε, επομένως οι επιχειρήσεις που λειτουργούν βρίσκονται μόνες τους απέναντι στον ανταγωνισμό και τις απαιτήσεις της αγοράς. Στον παρακάτω πίνακα εμφανίζονται αναλυτικά οι μονάδες μεταποίησης γάλατος του Δήμου Βοΐου.

Πίνακας 16: Μονάδες μεταποίησης γάλατος εντός του Δήμου Βοΐου

ΤΥΡΟΚΟΜΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ					
A/A	Επιχείρηση	Τοποθεσία	Δημοτική Ενότητα	Πρώτη ύλη	Παραγόμενο είδος
1	Ζήκος Θεόδωρος και ΣΙΑ Ο.Ε.	Κορυφή	Τσοτυλίου	Αιγοπρόβειο γάλα	Τυρί
2	Σαμαράς Τηλέμαχος	Δίλοφος	Πενταλόφου		Τυρί
3	Πολύζος Ευάγγελος	Σιάτιστα	Σιάτιστας		Γιαούρτι
4	Κοντινικόλας Νικόλαος	Δρυόβουνο	Νεάπολης		Τυρί
5	Τζάλας Κωνσταντίνος	Καλονέρι	Ασκίου		Τυρί
6	Τσολάκη Κωνσταντινιά	Γαλατινή	Ασκίου		Τυρί
7	Τούσιος Σταύρος	Αυγερινός	Τσοτυλίου		Τυρί
8	Κωστοπούλου Αλεξάνδρα	Δρυόβουνο	Νεάπολης		Τυρί
9	Γάχου Αλεξάνδρα	Εράτυρα	Ασκίου		Γιαούρτι
10	Δίκος Ιωάννης και ΣΙΑ Ο.Β.Ε.	Σιάτιστα	Σιάτιστας		Τυρί

Πηγή : Δ/νση Αγροτικής Ανάπτυξης και Δ/νση Κτηνιατρικής Π.Ε. Κοζάνης (2010)

Πέρα όμως από τις δραστηριότητες επεξεργασίας γάλατος, ένας άλλος κλάδος ο οποίος μάλιστα εμφανίζει έντονη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια στην περιοχή, είναι η οινοποιία. Μέχρι πριν λίγα χρόνια η παραγωγή κρασιού ήταν πολύ περιορισμένη και η οινοποίηση γινόταν με τον παραδοσιακό τρόπο και περισσότερο για οικιακή κατανάλωση παρά για εμπορία. Το τελευταίο διάστημα έχει γίνει σημαντική προσπάθεια αναζωογόνησης της αμπελοκαλλιέργειας με τις παραδοσιακές ποικιλίες όπως Μοσχόμαυρο, Νηγρικιώτικο ,Ξινόμαυρο κλπ . Η περιοχή της Σιάτιστας φημίζεται για το κρασί της από την περίοδο που η Σιάτιστα βρισκόταν σε άνθιση, λειτουργώντας ως κόμβος του διακομιστικού εμπορίου. Ο «λιαστός» όπως ονομάζεται αποτελεί Τοπικό οίνο της Σιάτιστας. Στην περιοχή λειτουργούν 5 Οινοποιητικές μονάδες οι οποίες παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 17: Οινοποιητικές μονάδες στο Δήμο Βοΐου

ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ			
A/A	Επιχείρηση	Τοποθεσία	Δημοτική Ενότητα
1	Διαμαντής Δημήτριος	Σιάτιστα	Σιάτιστας
2	Οικογένεια Νάκου Ιωάννη	Σιάτιστα	Σιάτιστας

3	Τιούκαλιας Ιωάννης και ΣΙΑ	Σιάτιστα	Σιάτιστας
4	Γκουτζιαμάνη Γεωργία - Μπουτάρης Ιωάννης Ο.Ε. "Δύο φίλοι"	Σιάτιστα	Σιάτιστας
5	Παρτσάλης Αθανάσιος	Αγίασμα	Τσοτυλίου

Πηγή : Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης Π.Ε. Κοζάνης (2012)

Εκτός όμως από τα οινοποιεία και τα τυροκομεία στο Δήμο Βοΐου λειτουργεί και μία μονάδα Παραγωγής- Συσκευασίας και Εμπορίας οσπρίων, καθώς και ένα αποστακτήριο αιθέριων ελαίων. Στην περιοχή Καλονερίου της δημοτικής Ενότητας Ασκίου κατασκευάστηκε σύγχρονο σφαγείο το οποίο όμως δεν λειτουργεί. Παρακάτω παρουσιάζεται συγκεντρωτικός πίνακας των επιχειρήσεων τυποποίησης αγροτικών προϊόντων ανά κλάδο.

Πίνακας 18: Επιχειρήσεις τυποποίησης αγροτικών προϊόντων ανά κλάδο και Δ.Ε.

	ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	ΑΣΚΙΟΥ	ΝΕΑΠΟΛΗΣ	ΤΣΟΥΤΥΛΙΟΥ	ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ
ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ	4			1	
ΤΥΡΟΚΟΜΕΙΑ	2	3	2	2	1
ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ - ΕΜΠΟΡΙΟ ΟΣΠΡΙΩΝ				1	
ΑΠΟΣΤΑΚΤΗΡΙΟ ΑΙΘΕΡΑΙΩΝ ΕΛΑΙΩΝ		1			

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η γουνοποιία παρά τη συρρίκνωση που υφίσταται , αποτελεί ακόμα βασικό τομέα ενασχόλησης των κατοίκων του Δήμου. Η οινοποιία μπορεί

να γίνει ένας δυναμικός κλάδος για επιπλέον εισόδημα στην περιοχή και η εμπορία και τυποποίηση οσπρίων και αρωματικών φυτών έχουν δυνατότητες για μεγαλύτερη αξιοποίηση. Γενικότερα, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η περιοχή θα πρέπει να ενισχύσει την αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να οριστούν κατευθύνσεις τόσο για την παραγωγή όσο και για την μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων έτσι ώστε να αυξηθεί η παραγωγή και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά τους.

2.5.3. Τριτογενής Τομέας

Όπως παρουσιάστηκε παραπάνω περίπου το 50% των εργαζόμενων του δήμου απασχολείται στον τριτογενή τομέα. Τα εμπορικά καταστήματα και η παροχή υπηρεσιών είναι οι τομείς που απασχολούν τους περισσότερους κατοίκους του Δήμου με τον τουρισμό να μην διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην περιοχή παρόλο που το πολιτιστικό και φυσικό απόθεμα της θα μπορούσε να την καταστήσει ως αξιόλογο τουριστικό πόλο. Παρόλα αυτά η ευκαιρία για ανάπτυξη τουρισμού στην περιοχή δεν έχει αξιοποιηθεί επαρκώς.

2.5.3.1. Εμπόριο και Υπηρεσίες

Ο Δήμος δεν διαθέτει ιδιαίτερα μεγάλο δυναμικό όσον αφορά το λιανικό και χονδρικό εμπόριο. Αυτό συμβαίνει λόγω της γειτνίασης του, με την πόλη της Κοζάνης, που προσφέρει πλήρη αγορά στους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής. Παρόλα αυτά η περιοχή διαθέτει τον απαραίτητο αριθμό καταστημάτων για την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων.

Βέβαια, στην πόλη της Σιάτιστας λειτουργούν αρκετά καταστήματα πώλησης γουνών και δερμάτινων ειδών λόγω της εξειδίκευσης της περιοχής στην παραγωγή γούνας.

Γενικότερα στο Δήμο λειτουργούν καταστήματα λιανικού εμπορίου για την κάλυψη τόσο των καθημερινών αναγκών των κατοίκων όσο και των εποχιακών αναγκών τους. Επιχειρήσεις όπως καταστήματα ενδυμάτων, κινητής τηλεφωνίας, ανθοπωλεία, βιβλιοπωλεία κτλ. λειτουργούν στην πόλη της Σιάτιστας, η οποία διαθέτει και αρκετά καταστήματα πώλησης γουνών και δερμάτινων ειδών λόγω της εξειδίκευσης της περιοχής στην παραγωγή γούνας.

Σε όλες τις Δημοτικές Ενότητες του Δήμου λειτουργούν καταστήματα τόσο εμπορικών χρήσεων όσο και παροχής υπηρεσιών τα οποία εδρεύουν στους μεγαλύτερους οικισμούς της κάθε Δημοτικής Ενότητας. Ειδικότερα με βάση τα στοιχεία του Επαγγελματικού και Εμπορικού Επιμελητηρίου Κοζάνης, στη Δημοτική Ενότητα Ασκίου, λειτουργούν 111 επιχειρήσεις με τον κυριότερο όγκο αυτών να συγκεντρώνεται στη Γαλατινή και την Εράτυρα, στη Δημοτική ενότητα Νεάπολης 144 επιχειρήσεις, στη Δημοτική Ενότητα Τσοτυλίου 85 επιχειρήσεις. Όλες οι παραπάνω επιχειρήσεις αφορούν κυρίως κέντρα εστίασης και διασκέδασης, καταστήματα ειδών διατροφής – παντοπωλεία, super market, κρεοπωλεία, οπωρολαχανικά, πρατήρια άρτου και ιχθυοπωλεία και διάφορες επιχειρήσεις χονδρικού και λιανικού εμπορίου. Ακόμη ορισμένες από αυτές αποτελούν επιχειρήσεις παροχής διαφόρων τύπου υπηρεσιών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι πολλές επιχειρήσεις της περιοχής δραστηριοποιούνται σε δύο ή και περισσότερους κλάδους. Οι περισσότερες επιχειρήσεις που υπάγονται σε αυτή την κατηγορία δηλώνουν ως αντικείμενό τους συναφείς δραστηριότητες. Τέλος, στη Δημοτική Ενότητα Πενταλόφου λειτουργούν εμπορικά καταστήματα, σούπερ μάρκετ, παντοπωλεία, κρεοπωλείο, περίπτερο, οι περισσότεροι οικονομικά ενεργοί κάτοικοι όμως απασχολούνται στον κλάδο των κατασκευών και παρέχουν υπηρεσίες ως οικοδόμοι.

Στον τομέα των υπηρεσιών, η Δημοτική Ενότητα Σιάτιστας διαθέτει την απαραίτητη υποδομή και σχεδόν όλες τις υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση των κατοίκων όλου του Δήμου. Στο Δημοτικό κατάστημα λειτουργεί Κέντρο Εξυπηρέτησης του Πολίτη (Κ.Ε.Π.), Τελωνείο, Γραφείο Πολεοδομίας, ΕΛΤΑ, Αστυνομικό Τμήμα, Τράπεζες (Εθνική, Πειραιώς, ALPHA BANK), συμβολαιογραφείο- Υποθηκοφυλακείο, σταθμός ΚΤΕΛ, Κτηνιατρείο, πρατήρια καυσίμων, συνεργεία αυτοκινήτων και τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί. Υπηρεσίες στεγάζονται όμως και στις υπόλοιπες Δημοτικές Ενότητες του Δήμου Βοΐου, για παράδειγμα η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου στεγάζεται στην Δ.Ε. Ασκίου στο πρώην Δημαρχείο, ενώ υπηρεσίες λειτουργούν σε όλα τα πρώην Δημαρχεία της περιοχής. Όπως πυροσβεστικές Υπηρεσίες, Δασαρχείο, Σταθμός εκχιονισμού (Πεντάλοφος) κ.ά.

2.5.3.2. Τουρισμός

Η περιοχή του Δήμου δεν έχει καταφέρει να κάνει ιδιαίτερη πρόοδο στον τομέα του τουρισμού, παρόλο που διαθέτει αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό πλούτο. Σε ολόκληρο το Δήμο υπάρχουν πολλά σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος. Η περιοχή κυρίως προς την Δ.Ε.

Πενταλόφου και Τσοτυλίου διακρίνεται από ιδιαίτερη φυσική ομορφιά, ενώ υπάρχει πλήθος πολιτιστικών μνημείων, μουσεία και χώροι αρχαιολογικού, ιστορικού ή θρησκευτικού ενδιαφέροντος. Επιπλέον η αρχιτεκτονική παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς η Σιάτιστα φημίζεται για την παράδοση της σε αρχοντικά κτίσματα με περίτεχνη αρχιτεκτονική και ιδιαίτερη φυσιογνωμία. Επίσης πολλοί οικισμοί παρουσιάζουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον καθώς είναι χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί. Συνολικά, θα λέγαμε ότι η περιοχή προσελκύει τουρίστες αλλά μόνον εποχιακά και δεν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη οργάνωση στον τομέα των δραστηριοτήτων τουρισμού για τους επισκέπτες. Επιπλέον, από την άποψη των διαθέσιμων καταλυμάτων η περιοχή υστερεί εμφανώς σε σχέση με παρόμοιες περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας όπως το Νεστόριο Καστοριάς ή η περιοχή του Βιτσιού. Στη Σιάτιστα που αποτελεί και το μεγαλύτερο κέντρο του Δήμου λειτουργούν πέντε ξενοδοχεία, τα οποία μάλιστα αποτελούν και παλιά αρχοντικά, στις υπόλοιπες Δημοτικές Ενότητες λειτουργούν ενοικιαζόμενα δωμάτια και μικρά ξενοδοχεία (2 στον Πεντάλοφο, 3 στο Τσοτύλι, 4 στην Δ.Ε. Ασκίου), ενώ στη Νεάπολη λειτουργεί ένα μικρό ξενοδοχείο. Πρέπει να αναφερθεί ότι η περιοχή διαθέτει το δυναμικό για επιπλέον ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού, (πράγμα το οποίο υποστηρίζεται κι από τους τοπικούς φορείς) αλλά για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται μεγαλύτερη οργάνωση καθώς και βελτίωση και ανάπτυξη των υποδομών φιλοξενίας.

2.6. Φυσικό Περιβάλλον

Ο Δήμος Βοΐου αποτελεί μια περιοχή με πολύ ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον. Οι Δημοτικές Ενότητες, οι οποίες συνενώθηκαν διαμορφώνοντας το Δήμο, διαφέρουν μεταξύ τους τόσο ως προς τη μορφολογία αλλά και ως προς το κλίμα, καθώς άλλες χαρακτηρίζονται από πεδινές εκτάσεις με χαμηλή βλάστηση και πιο ήπιες κλιματολογικές συνθήκες και άλλες από ορεινές δασώδεις περιοχές. Η περιοχή του Δήμου βρίσκεται περικυκλωμένη από βουνά καθώς ορεινοί όγκοι δεσπόζουν τόσο στο ανατολικό όσο και στο δυτικό τμήμα της, περικλείοντας μια πιο πεδινή έκταση αυτή που καταλαμβάνει η Δημοτική Ενότητα Νεάπολης.

2.6.1. Ανάγλυφο

Το ανάγλυφο της περιοχής όπως προαναφέρθηκε είναι κυρίως ορεινό. Στην δυτική πλευρά του Δήμου βρίσκεται το όρος Βόιο, από το οποίο πήρε την ονομασία της η ομώνυμη

περιοχή. Αποτελείται στην ουσία από τέσσερα επιμέρους βουνά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Επομένως, δεν πρόκειται για ένα ομοιογενές όρος, αλλά για μία οροσειρά με διεύθυνση Βορρά – Νότου, όπως και η υπόλοιπη Πίνδος. Το μήκος του φθάνει τα 45 και το πλάτος του τα 30 χιλιόμετρα. Είναι ένα από τα πιο δασωμένα βουνά της Ελλάδας, με δασοκάλυψη που πλησιάζει το 80%. Το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο του βουνού είναι το πλήθος και το ιδιαίτερο σχήμα των κορυφών του, κάτι που οφείλεται στους εντυπωσιακούς γεωλογικούς σχηματισμούς. Η διάταξη των πετρωμάτων του είναι από τα δυτικά προς τα ανατολικά, με αποτέλεσμα οι δυτικές πλαγιές να είναι ιδιαίτερα απόκρημνες, ενώ οι ανατολικές περισσότερο ομαλές και δασωμένες. Περιλαμβάνει τον κύριο κορμό, με εντυπωσιακά πλούσια βλάστηση, που ξεκινά κατά μήκος της λεκάνης που σχηματίζεται μεταξύ του ‘Νεστορίου’ και του χωριού ‘Πεύκος’ της Καστοριάς, διασχίζει την Κοζάνης και καταλήγει στα Γρεβενά (κορυφές: ‘Παλιοκρημίνι’ (υψόμ. 1812μ.), ‘Προφήτη Ηλία Ζουπανίου’ (υψόμ. 1810μ.), ‘Πετρίτσι’, (υψόμ. 1784μ.) και ‘Πύργος Κοτύλης’ (υψόμ. 1767μ.). Ολόκληρη η κορυφογραμμή του κυρίως κορμού από τον ‘Προφήτη Ηλία’ και βόρεια μέχρι τον ‘Πύργο Κοτύλης’ αποτελεί το υψηλότερο τμήμα του όρους με πλήθος κορυφών πάνω από τα 1600 μέτρα, σχηματίζοντας στα δυτικά με το Γράμμο την κοιλάδα του Σαραντάπορου. Το δεύτερο μεγάλο τμήμα του είναι τα ‘Όντρια’, τα οποία έχουν κάθετη διεύθυνση στον κύριο κορμό, τέμνοντας το βουνό στην περιοχή βόρεια του ‘Παλιοκρημινίου’ και καταλήγοντας στην περιοχή του Άργους Ορεστικού. Υψηλότερες κορυφές είναι η ‘Μεγάλη Οτρά’ (υψόμ. 1589μ.) και η ‘Μικρή Οτρά’ (υψόμ. 1530μ.). Στην περιοχή αυτή, όπου η βλάστηση είναι οργιώδης, βρίσκονται τα περισσότερα ‘Καστανοχώρια’ του Βοΐου. Στο νοτιοανατολικό τμήμα του Δήμου, σχηματίζεται ο κατάφυτος σε μεικτά δάση ‘Τάλιαρος’. Σε αυτή την περιοχή το Βόιο συναντιέται με τους ορεινούς όγκους του ‘Σμόλικα’ στο Νότο και του ‘Γράμμου’ στο Βορρά. Από τα ανατολικά του όρους Τάλιαρο πηγάζει το ‘Παλιομάγερο’ ενώ από τα δυτικά του ο Βενέτικος. Τέλος, το χαμηλότερο τμήμα αποτελεί η διαδοχική και πολυδιακλαδόμενη πτυχωμένη λοφοσειρά Πολυκάστανου – Αυγερινού – Τσοτυλίου με πολλές όμως κορυφές να ξεπερνούν τα 1000 μέτρα. Εδώ σχηματίζονται οι κυρίως κοιλάδες του Πραμόριτσα και το Βέλους και τα πλούσια ορεινά και παραποτάμια δάση εναλλάσσονται συνεχώς με βοσκοτόπια. Το ορεινό αυτό σύμπλεγμα έχει ακανόνιστη διεύθυνση, αλλά σε γενικές γραμμές ακολουθεί την πορεία του κύριου όγκου, καταλήγοντας και αυτό στην περιοχή των Γρεβενών (<http://www.tovoion.com/>)

Το κεντρικό τμήμα του Δήμου όπου ανήκει στη Δημοτική Ενότητα Νεάπολης αποτελεί τις πεδινές εκτάσεις της περιοχής με έντονο το στοιχείο της αγροτικής παραγωγής. Η περιοχή αυτή καλύπτεται από χαμηλή βλάστηση, βοσκοτόπους και αγρούς, διαμορφώνοντας μια γεωργική φυσιογνωμία με μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και την απώλεια ορεινών όγκων.

Στο ανατολικό τμήμα τώρα βρίσκεται το όρος Άσκιο, με βασικό χαρακτηριστικό την εντυπωσιακή απουσία ψηλής βλάστησης. Στην πραγματικότητα όμως υπάρχουν και απομονωμένα τμήματα με ιδιαίτερη δασοκάλυψη. Παρατηρείται μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στις γυμνές και στις δασωμένες περιοχές. Στο γυμνό τοπίο η ψηλή βλάστηση απουσιάζει ολοκληρωτικά, ενώ όπου υπάρχουν δάση αυτά είναι πολύ πυκνά και ξεκινούν απότομα. Το μήκος του βουνού φθάνει τα 40 χλμ., ξεκινώντας λίγο πιο Νότια από την πόλη της Καστοριάς και καταλήγοντας έξω από την Κοζάνη. Η κατεύθυνσή του είναι από τα βορειοδυτικά προς τα νοτιοανατολικά, αποτελώντας φυσική συνέχεια του όρους Βίτσι και του Βαρνούντα. Το κεντρικότερο και ψηλότερο τμήμα αποτελεί το Σινιάτσικο με υψόμετρο που φθάνει τα 2.111 μέτρα, χαρακτηρισμένο στο μεγαλύτερο τμήμα του ως περιοχή Natura 2000. Άλλες ψηλές κορυφές είναι ο Σκάκος (1.824 μ.), ο Πύργος (1.517 μ.), η Μακρυγιάννη (1.542 μ.), η Μαγούλα (1.621 μ.), και η Σκάρπα (1.624 μ.). Ιδιαίτερο τοπίο αποτελεί επίσης το αλπικό οροπέδιο των 1.900 μέτρων που σχηματίζεται στη Δυτική πλευρά, κάτω από την κορυφή. Τη Νότια συνέχεια του Σινιάτσικου προς τη Σιάτιστα αποτελεί το όρος Βέλια. Εδώ η απουσία ψηλής βλάστησης είναι ολοκληρωτική. Το βουνό οριοθετείται μεταξύ Σιάτιστας και Γαλατινής και η ψηλότερη κορυφή του φθάνει τα 1.763 μέτρα (<http://dimosvoiou.gr/>).

Νότια της Σιάτιστας προβάλλουν οι μυτερές κορυφές του Βούρινου. Εκεί βρίσκεται και η κοιλάδα του «Μεσιού Νερού» που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ομορφιά και χωρίζει το βουνό σε δύο παράλληλα μακρόστενα όρη, τον Άνω Βούρινο στα Δυτικά και τον Κάτω Βούρινο στα Ανατολικά. Ο Βούρινος είναι μικρός σε έκταση ορεινός όγκος που βρίσκεται νοτιοδυτικά της Κοζάνης. Η βόρεια και ανατολική πλευρά του ανήκει στο νομό Κοζάνης, ενώ η νοτιοδυτική στο νομό Γρεβενών. Η ψηλότερη κορυφή του, που λέγεται επίσης Βούρινος έχει υψόμετρο 1866 μ. και βρίσκεται στο σύνορο των δύο νομών. Οι νοτιοδυτικές πλαγιές του Βούρινου είναι γυμνές από βλάστηση και πέφτουν απότομες και βραχώδεις στο οροπέδιο των Βεντζίων, μέσου ύψους 700 μ., που ανήκει στο νομό Γρεβενών. Αντίθετα οι βόρειες και βορειοανατολικές πλαγιές είναι δασωμένες και διασχίζονται από κοιλάδες και χαράδρες (<http://dimosvoiou.gr/>).

Ανάμεσα στις κορυφές Βούρινος (1.866μ), Ασπροβούνι και Πυραμίδα σχηματίζεται μια κοιλάδα, η οποία περικλείεται από βουνά από όλες τις πλευρές της. Είναι η κοιλάδα του ‘Μεσιανού Νερού’, από την οποία υδρεύεται η πόλη της Σιάτιστας. Προς Βορρά ο Βούρινος χωρίζεται από τον ορεινό όγκο της Βέλλιας με μια στενόμακρη κοιλάδα που έχει τα ονόματα Φαρδύκαμπος, Μπάρα, Μπουγάζι. Οι ανατολικές πλαγιές καταλήγουν μάλλον ομαλά στο οροπέδιο της Κοζάνης. Προς νότο, ο Βούρινος συνεχίζεται με μια μικρή σε όγκο, χαμηλή οροσειρά με ψηλότερη κορυφή το Φλάμπουρο (1.381μ), (<http://dimosvoiou.gr/>).

2.6.2. Υδρογραφία

Η περιοχή του Δήμου Βοΐου διαθέτει πολύ πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο. Την περιοχή διατρέχουν δύο βασικοί ποταμοί, ο μεγαλύτερος ποταμός της Ελλάδας Αλιάκμονας και στα δυτικά ο ποταμός Σαραντάπορος. Ολόκληρος ο Δήμος διατρέχεται και από άλλους ποταμούς, κυρίως παραπόταμους του Αλιάκμονα με σημαντικότερους τους ‘Πραμόριτσα’, ‘Βέλο’, ‘Βενετικό’ και ‘Μύριχο’. Επίσης έχει κατασκευαστεί φράγμα του ποταμού Πραμόριτσα στην περιοχή της Δημοτικής Ενότητας Πενταλόφου. Επιπλέον, τα δύο πιο σημαντικά ρέματα που διατρέχουν την περιοχή στο νοτιοδυτικό της τμήμα είναι ο ‘Παλιομαγέρης’ και τα ‘Κουλούρια’, αλλά πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν δεκάδες ρεμάτων που καθιστούν έντονο το υδάτινο στοιχείο στην περιοχή. Επιπλέον υπάρχουν τρεις τεχνητές λίμνες, στο Σισάνι, στο Βυθό και στο Βράχο. Τέλος, πίσω από το Βυθό, μεταξύ των τοποθεσιών Στρόζιαβο και Σιουποτίστα, βρίσκεται ένα σπάνιο μνημείο της φύσης, οι καταρράκτες με το όνομα ‘Σκοτωμένο Νερό’, που αποτελούν σημείο ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς.

2.7. Φυσικοί Πόροι

2.7.1. Χλωρίδα

Όπως προαναφέρθηκε η περιοχή διακρίνεται για την ιδιαίτερη φυσική της ομορφιά και για την πλούσια βλάστηση που διαθέτει. Στη δυτική πλευρά του Δήμου όπου βρίσκονται οι ορεινοί όγκοι του Βοΐου, η περιοχή καλύπτεται από δασώδεις εκτάσεις με κυρίαρχα δένδρα το πεύκο, την οξιά, την καστανιά και τη βελανιδιά. Το κεντρικό τμήμα του Δήμου αποτελείται από καλλιέργειες και παρουσιάζει χαμηλή ποώδης βλάστηση καθώς και μεγάλο

αριθμό βοσκοτόπων. Στα ανατολικά του Δήμου και πιο συγκεκριμένα στην κοιλάδα του ‘Μεσιανού Νερού’ έχουν βρεθεί ένα πλήθος από σπάνια φυτά και ανάμεσα σ’ αυτά ορισμένα εντελώς νέα για την επιστήμη, (οκτώ ενδημικά φυτά). Στο κέντρο του ορεινού όγκου του Βούρινου, υπάρχουν δάση από έλατα και μαύρα πεύκα, γάβρα κι άλλα πλατύφυλλα. Στους βορειοανατολικούς πρόποδες του Βούρινου υπάρχει μεγάλο δάσος από δρυς, ενώ η ποώδης βλάστησή του και ειδικά κάποια είδη αγριολούλουδων είναι σπάνια ή και μοναδικά στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη. Δύο- τρία είδη αγριολούλουδων του Βούρινου είναι μοναδικά σ’ ολόκληρο τον κόσμο (<http://dimosvoiou.gr/>). Επομένως, συνειδητοποιεί κανείς ότι η μοναδικότητα αυτή και η σπανιότητα της χλωρίδας του καθιστούν την περιοχή πολύ σημαντικό βιότοπο. Τέλος, η περιοχή που καλύπτει ο Δήμος Βοΐου, αποτελεί γνωστό μανιταρότοπο στην Ελλάδα. Τα κυρίαρχα είδη της περιοχής είναι τα ‘καλογεράκια’, ‘τα βασιλικά’, ‘οι κοκκινούσκες’, ‘τα ζαρκαδίσια’, ‘οι μορχέλες’, ‘τα πρόβεια’ αλλά και οι ‘τρούφες’.

2.7.2. Πανίδα

Εκτός από την πλούσια χλωρίδα της, η περιοχή του Δήμου παρουσιάζει και ιδιαίτερα πλούσια πανίδα. Το οικοσύστημα με που προσφέρουν τα βουνά της περιοχής αποτελεί καταφύγιο μιας αξιοσημείωτης άγριας πανίδας και ορνιθοπανίδας. Παράλληλα, οι υδροβιότοποι που δημιουργούνται από τις λίμνες και τα ποτάμια της περιοχής προσφέρουν πλούσια βιοποικιλότητα σε ερπετά, έντομα αλλά και είδη ψαριού. Σε όλη τις ορεινές περιοχές του Δήμου τόσο στα ανατολικά (Βόιο) όσο και στα δυτικά (Ασκιο, Βούρινος) παρατηρούνται ελάφια, ζαρκάδια κόκκινες βουνίσσιες πέρδικες (πετροπέρδικες), καθώς και άλλα θηλαστικά όπως ο λύκος, τα τσακάλια και τα αγριογούρουνα. Επιπλέον πρέπει να τονιστεί ότι η περιοχή αποτελεί σπάνιο βιότοπο για την καφετιά αρκούδα, η οποία αποτελεί και είδος προς εξαφάνιση. Για να αντιληφθεί κανείς την πλούσια πανίδα της περιοχής αρκεί να αναφερθεί ότι μόνο στους ορεινούς όγκους του Βοΐου και συγκεκριμένα στην ορνιθοπανίδα αναφέρονται 97 είδη πουλιών (<http://www.agro-tour.net/>) ενώ έχει καταγραφεί και μεγάλο πλήθος ερπετών όπως η οχιά, η δενδρογαλιά αλλά και αμφίβιων σαλαμάνδρα και εντόμων.

2.8. Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά

Η περιοχή παρουσιάζει ορεινό κλίμα με κρύους χειμώνες και σχετικά μικρά σε διάρκεια καλοκαίρια. Επιπλέον, οι βροχοπτώσεις είναι συχνές και η υγρασία φτάνει σε αρκετά υψηλά επίπεδα. Πρέπει να αναφερθεί ότι η περιοχή είναι από τις χαμηλότερες σε ρύπανση με πολύ καθαρή ατμόσφαιρα.

Παρακάτω παρατίθενται τα στοιχεία από τον πιο κοντινό μετεωρολογικό σταθμό που βρίσκεται στην Κοζάνη. Γίνεται η επισήμανση ότι τα στοιχεία που παρατίθενται διαφέρουν ελαφρώς από τις πραγματικές συνθήκες στην περιοχή του Βοΐου, καθώς το υψόμετρο είναι μεγαλύτερο και το κλίμα είναι πιο ορεινό. Επομένως, οι θερμοκρασίες είναι λίγο χαμηλότερες από αυτές που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα, και το καλοκαίρι πιο μικρό σε διάρκεια.

Πίνακας 19: Μετεωρολογικά στοιχεία από το Μετεωρολογικό Σταθμό της Κοζάνης (1955-1997)

Μετεωρολογικά στοιχεία	Μήνες												Μέση ετήσια
	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	
Μέση μηνιαία θερμοκρασία (°C)	2,30	3,70	6,90	11,60	16,80	21,50	24,10	23,60	19,30	13,50	8,00	3,90	12,93
Μέση σχετική υγρασία αέρα	74,20	70,10	67,50	63,00	62,00	54,80	49,80	50,40	57,00	66,70	74,70	75,70	63,8
Μέση μηνιαία βροχόπτωση (mm)	36,20	30,20	39,20	43,30	56,70	37,10	38,10	30,00	31,70	52,80	60,30	52,00	507,6

Πηγή : ΕΘΙΑΓΕ / Εδαφολογική μελέτη Δήμου Ασκίου Νομού Κοζάνης (2006)

Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής ανέρχεται σε 507,60 mm. Από άποψη κατανομής των βροχών, κατά τη διάρκεια του έτους, η περιοχή παρουσιάζει το μεγαλύτερο ύψος βροχής την άνοιξη (139,2 mm) και το φθινόπωρο (144,8 mm - Πίνακας 6). Ο πιο υγρός μήνας είναι ο Νοέμβριος με ποσοστό ύψους βροχής που φθάνει το 11,8% του συνολικού και ο πιο ξηρός είναι ο Αύγουστος με ποσοστό 5,9% του συνολικού ύψους βροχής.

Πίνακας 20: Μηνιαία και εποχική κατανομή των κατακρημνισμάτων (1955-1997)

Μηνιαία κατανομή			
Μήνας	Ποσοστό (%)	Μήνας	Ποσοστό (%)
Ιανουάριος	7,1	Ιούλιος	7,5
Φεβρουάριος	5,9	Αύγουστος	5,9
Μάρτιος	7,7	Σεπτέμβριος	6,2
Απρίλιος	8,5	Οκτώβριος	10,4
Μάιος	11,1	Νοέμβριος	11,8
Ιούνιος	7,3	Δεκέμβριος	10,2
Εποχική Κατανομή			
Εποχή	Ύψος Βροχής (mm)	Ποσοστό (%)	
Χειμώνας	118,4	23,3	
Άνοιξη	139,2	27,4	
Καλοκαίρι	105,2	20,7	
Φθινόπωρο	144,8	28,5	

Πηγή : ΕΘΙΑΓΕ / Εδαφολογική μελέτη Δήμου Ασκίου Νομού Κοζάνης (2006)

Το κλίμα όπως είναι φυσιολογικό αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για τις καλλιέργειες και την πρωτογενή παραγωγή. Η περιοχή διαθέτει ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα το οποίο πρέπει και να εκμεταλλευθεί και αυτό είναι οι κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες για την καλλιέργεια συγκεκριμένων προϊόντων όπως είναι τα όσπρια. Το μικροκλίμα της περιοχής του Βοΐου ευνοεί την καλλιέργεια φακής, ρεβυθιών και άλλων οσπρίων, ενώ ταυτόχρονα ευνοεί και την καλλιέργεια αρωματικών φυτών όπως η λεβάντα.

2.9. Πολιτιστική Κληρονομιά

Η περιοχή που περιλαμβάνεται στα όρια του Δήμου Βοΐου διαθέτει πολύ πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και μεγάλη ιστορία. Στο παράρτημα παρατίθεται ο **Πίνακας 21** που περιλαμβάνει τα μνημεία και τους χώρους που είναι κηρυγμένοι και έχει εκδοθεί ΦΕΚ για την προστασία τους. Από τον πίνακα προκύπτει λοιπόν ότι η περιοχή διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό ιστορικών και αρχαιολογικών μνημείων με μεγάλο πολιτιστικό ενδιαφέρον. Τα μνημεία ιστορίας και αρχιτεκτονικής στην περιοχή είναι πάρα πολλά και διαχέονται από τη μία άκρη του Δήμου στην άλλη με τη Σιάτιστα στη μία πλευρά να έχει την ιδιαίτερη παράδοση της στα αρχοντικά της εποχής του 18^{ου} αιώνα και τον Πεντάλοφο και το Τσοτύλι στην άλλη με τους πετρόκτιστους οικισμούς και τα πέτρινα τοξωτά γεφύρια. Επιπλέον, τα εκκλησιαστικά και θρησκευτικά μνημεία της περιοχής είναι πολυάριθμα με μεγάλη ιστορικότητα και πολλά από αυτά χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερο εσωτερικό διάκοσμο και αρχιτεκτονική. Ακόμη, τα πολυάριθμα πέτρινα μονοπάτια είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα της δυτικής πλευράς του Δήμου, της περιοχής του όρους Βοΐου δηλαδή. Τέλος, στο Δήμο λειτουργούν και μουσειακοί χώροι που μπορεί κανείς να επισκεφτεί.

Παρόλο που πολλά μνημεία έχουν κηρυχθεί ως ιστορικά ή αρχαιολογικά, υπάρχουν και πάρα πολλά στην περιοχή του Δήμου, τα οποία δεν βρίσκονται σε κάποιο καθεστώς προστασίας, παρόλο που παρουσιάζουν εξαιρετικό πολιτιστικό ενδιαφέρον και μεγάλη ιστορική αξία.

2.9.1. Μουσεία και Επισκέψιμοι χώροι

Σε ολόκληρο το Δήμο Βοΐου λειτουργούν μουσεία, τα οποία φιλοξενούν εκθέσεις με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στη Σιάτιστα λειτουργεί ιστορική παλαιοντολογική συλλογή, η οποία εκθέτει απολιθώματα από την προϊστορική εποχή ηλικίας από 5 μέχρι 2,5 εκατομμύρια χρόνια. Πρέπει να αναφερθεί ότι το συγκεκριμένο Μουσείο διαθέτει παγκόσμια αίγλη. Παλαιοντολογική συλλογή εκτίθεται και στο Τσοτύλι με σημαντικά ευρήματα από την ευρύτερη περιοχή. Στη Σιάτιστα επίσης λειτουργεί εκκλησιαστικό μουσείο, ενώ υπάρχει και βοτανικό μουσείο. Στην Εράτυρα, στον Αυγερινό, στο Χορηγό, στο Καλλιστράτι και στη Βροντή, λειτουργούν λαογραφικά μουσεία στα οποία εκτίθενται συλλογές από σκεύη, φορεσιές, υφαντά, εργαλεία και

διάφορα αντικείμενα που σχετίζονται με την ιστορία και την παράδοση των ανθρώπων της περιοχής.

Εκτός όμως από τους μουσειακούς χώρους στο Δήμο Βοΐου λειτουργούν και διάφοροι άλλοι επισκέψιμοι χώροι με πρώτους και κύριους τα αρχοντικά στη Σιάτιστα. Ορισμένα από τα αρχοντικά της Σιάτιστας έχουν μετατραπεί σε χώρους περιήγησης από επισκέπτες και εκθέτουν την περίτεχνη εσωτερική τους αρχιτεκτονική με ξυλογλυπτική και ζωγραφική διακόσμηση, καθώς και έπιπλα και αντικείμενα με ιστορική αξία.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να γίνει ειδική αναφορά στα επισκέψιμα κελάρια τα οποία υπάρχουν στην πόλη της Σιάτιστας. Πολλά εάν όχι όλα από τα ιστορικά αρχοντικά της πόλης διαθέτουν υπόγεια κελάρια. Οι ιδιοκτήτες ορισμένων από αυτά έχουν αξιοποιήσει τους χώρους αυτούς λειτουργώντας τους, ως επισκέψιμους χώρους παλαίωσης των τοπικών οίνων που παράγουν είτε οι ίδιοι είτε άλλοι οινοπαραγωγοί, δίνοντας τη δυνατότητα στους επισκέπτες τόσο να δοκιμάσουν τοπικούς οίνους όσο και να θαυμάσουν τα περίτεχνα, ιδιότυπα, υπόγεια και γεμάτα ιστορία κελάρια. Παρόλο που έχουν αξιοποιηθεί ορισμένα από τα κελάρια της περιοχής, υπάρχει μεγάλο περιθώριο επέκτασης αυτής της ιδέας καθώς τα περισσότερα μένουν είτε αναξιοποίητα, είτε εγκαταλελειμμένα, είτε δεν είναι γνωστή καν η ύπαρξη τους (ορισμένα αρχοντικά είναι κλειστά και ερειπωμένα). Επομένως θα μπορούσε να γίνει μία μελέτη που να αφορά την καταγραφή και αξιοποίηση όλων των κελαριών της Σιάτιστας, καθώς η παράδοση της περιοχής στην οινοποιητική δραστηριότητα είναι πολύ μεγάλη και υπάρχουν οι απαραίτητες υποδομές για ανάπτυξη του συγκεκριμένου είδους τουρισμού.

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με τα επισκέψιμα κελάρια αλλά και τα επισκέψιμα αρχοντικά στη Σιάτιστα.

Πίνακας 22: Λίστα με επισκέψιμα κελάρια (αριστερά) και επισκέψιμα αρχοντικά (δεξιά)

ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΑ ΚΕΛΑΡΙΑ	ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΑ ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ
Κελάρι Κωνσταντίνου Διαμαντή	Αρχοντικό Δόλγκηρα
Κελάρι Γεωργίας Γκουτζιαμάνη	Αρχοντικό Τζώνου

Κελάρι Παναγιώτη Καλαμπούκα	Αρχοντικό Πούλκως
Κελάρι Καλλιόπης Δάρδα	Παραδοσιακή κατοικία Νέρου-Τσιότσιου
Κελάρι Ναούμ Δημόλα	Αρχοντικό Δίντσιου
Κελάρι Κατερίνας Δημόλα	Αρχοντικό Χατζημιχαήλ – Κανατσούλη
Κελάρι Στέφανου Μπόντα	Αρχοντικό Μανούση
	Αρχοντικό Μαλιόγκα
	Αρχοντικό Χατζηγιάννη-Νερατζόπουλου

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πέρα από τη Σιάτιστα όμως επισκέψιμοι χώροι λειτουργούν και σε διάφορα μέρη των υπόλοιπων Δημοτικών Ενοτήτων και είναι είτε συλλογές είτε ιδιωτικά μουσεία, όπως για παράδειγμα το μουσείο Ν. Καλογερόπουλο στο Ροδοχώρι. Επιπλέον ο Νερόμυλος και το παλιό κεραμοποιείο στη Δ.Ε. Τσοτυλίου και συγκεκριμένα στη Χρυσαιγή καθώς και το επισκέψιμο ξυλουργείο και σιδηρουργείο στο Πολυκάστανο Τσοτυλίου, αποτελούν δύο ενδιαφέρουσες περιπτώσεις επισκέψιμων χώρων.

2.9.2. Χώροι θρησκευτικού ενδιαφέροντος

Στην περιοχή του Δήμου Βοΐου υπάρχουν πάρα πολλές εκκλησίες και μοναστήρια τα οποία χρονολογούνται από τον 16^ο αιώνα κυρίως με μόνη εξαίρεση τον μεσοβυζαντινό ναό Σισανίου που κτίστηκε το 11^ο αιώνα και εντάσσεται στη σειρά των μεγάλων επισκοπικών ναών. Η θρησκευτική κληρονομιά της περιοχής είναι εξαιρετικά μεγάλη και μπορεί κανείς να ακολουθήσει θρησκευτική διαδρομή από τη μία άκρη του Δήμου στην άλλη. Μόνο στη Δημοτική Ενότητα Σιάτιστας παρατηρούνται επιγραμματικά οι παρακάτω ναοί οι οποίοι αποτελούν τόπους έλξης τουρισμού :

- Ι.Ν. Παναγίας (1625)- πλατεία Γεράνειας

- Ι.Ν. Αγ. Παρασκευής (1677)-πλατεία Γεράνειας
- Ι.Ν. Αγ. Νικάνορα (1709) – είσοδος Γεράνειας
- Ι.Ν. Αγ. Ταξιαρχών (1798) στη Χώρα
- Ι.Ν. Δώδεκα Αποστόλων (1744)
- Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου (1760)
- Ι.Ν. Αγ. Χριστοφόρου (1801)

και στο μέσο των δυο συνοικιών:

- Ι.Ν. Αγ. Μηνά (1702) –στο μέσο του δρόμου Χώρα-Γεράνεια
- Ι.Ν. Προφήτη Ηλία (1701) – στα όρια της πόλης

οι δυο ενοριακοί ναοί:

- Ι.Ν. Αγ. Δημητρίου (Χώρα-1911-Αρχιτεκτόνημα του Αριστοτέλη Ζάχου)
- Ι.Ν. Αγ. Νικολάου (Γεράνεια-1930- Αρχιτέκτονας Γ. Μάλαμας)

(Πηγή:<http://dimosvoiou.gr/>)

Στις υπόλοιπες Δ.Ε. υπάρχουν επίσης πάρα πολλά σημεία ενδιαφέροντος όχι μόνο θρησκευτικού τουρισμού αλλά και αναψυχής καθώς οι τοποθεσίες που βρίσκονται τα μοναστήρια και οι εκκλησίες διακρίνονται από ιδιαίτερο φυσικό κάλλος.

Στην περιοχή του Μικροκάστρου ενδιαφέρον παρουσιάζει το Μοναστήρι της Παναγίας Μικροκάστρου, ενώ στο κέντρο της Εράτυρας ο Άγιος Γεώργιος. Ο Άγιος Δημήτριος Κορυφής αποτελεί εκκλησία που θεμελίωσε ο Κοσμάς ο Αιτωλός το 1777. Επιπλέον, η τρίκλιτη βασιλική στον Πεντάλοφο, ο Ιερός Ναός του Αγίου Δημητρίου Μολόχας (Δ.Ε. Νεάπολης) και το εκκλησάκι του Αϊ –Λια του Ζουπανιώτη παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ο ναός του Αγίου Αχιλλείου στον Πεντάλοφο αποτελεί εξαιρετο δείγμα αρχιτεκτονικής (Ζουπανιώτες χτίστες) και αγιογραφικής τέχνης (Χιονιαδίτες ζωγράφοι). Τέλος, το Μοναστήρι της Αγίας Τριάδας στο Βυθό, του οποίου η ανοικοδόμηση άρχισε το 1779, σε συνδυασμό με την τοποθεσία που βρίσκεται παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Τα περίτεχνα πέτρινα σκαλιστά εικονοστάσια που βρίσκονται διάσπαρτα στην

περιοχή της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου αποτελούν επίσης ένα γνώρισμα της περιοχής και χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη ομορφιά.

Εκτός όμως από τους χριστιανικούς θρησκευτικούς χώρους, υπάρχουν και σημεία ενδιαφέροντος της μουσουλμανικής θρησκείας. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο την περιοχή του Βοΐου την περίοδο της Τουρκοκρατίας πέρα από χριστιανούς την κατοικούσαν και οι Βαλαάδες, οι οποίοι ήταν κάτοικοι που μιλούσαν το τοπικό ελληνικό γλωσσικό ιδίωμα, διατηρούσαν τα τοπικά ήθη και έθιμα, αλλά σαν θρησκεία είχαν την μουσουλμανική καθώς ήταν εξισλαμισμένοι. Οι Βαλαάδες ακολούθησαν κυρίως το μπεκτασιδικό μουσουλμανικό δόγμα και όχι το ορθόδοξο σουνιτικό, κάτι που θα μπορούσαμε να πούμε για τους περισσότερους εξισλαμισθέντες των Βαλκανίων. Επομένως, στην περιοχή του Βοΐου υπήρχαν αρκετοί τεκέδες μπεκτασιδών με κυριότερο αυτόν της Δραγασιάς (Αδαμίδης, 1979) που ήταν και το θρησκευτικό κέντρο των μπεκτασιδών Βαλαάδων της Δυτικής Μακεδονίας ενώ και ο τεκές της Βουδουρίνας (Νέα Σπάρτη) είχε κάποια θρησκευτική σημασία. Οι τεκέδες του Βοΐου καταστρέφονται το 1826 με τη διάλυση του τάγματος των μπεκτασιδών από τον Μαχμούτ Β΄, παραμένει όμως αυτός της Δραγασιάς (Αδαμίδης, 1979).

Επιπλέον πέρα από τους τεκέδες στην περιοχή της Δ.Ε. Νεάπολης υπάρχει το μνημείο του Νεσάτ Πασά, ο οποίος πριν από το θάνατο του ο Νεσάτ Πασάς ζήτησε σαν χάρη να μην τον θάψουν στα τουρκικά νεκροταφεία, που βρίσκονταν σε μία έκταση 10 περίπου στρεμμάτων στην έξοδο της Νεάπολης και προς την κατεύθυνση της Βελανιδιάς, αλλά στην είσοδο της πόλης σε ύψωμα, Εκεί λοιπόν βρίσκεται το μνημείο που λεγόταν του 'Πασά το μιζάρι', δηλαδή το μνήμα του Πασά.

Τα παραπάνω μνημεία αποτελούν πολύ σημαντικά στοιχεία για την περιοχή και πρέπει να συντηρηθούν και να αποκατασταθούν καθώς δεν βρίσκονται σε καλή κατάσταση. Πρέπει να τονιστεί ότι για τον τεκέ της Δραγασιάς ο οποίος βρίσκεται ερειπωμένος στα Όντρια Όρη και αποτελεί πραγματικό μνημείο για την περιοχή, σύμφωνα με ανθρώπους του Δήμου δεν υπάρχει καθόλου καλή πρόσβαση παρόλο που υπάρχει συνεχές ενδιαφέρον από την πλευρά της Τουρκίας για επισκέψεις στην περιοχή και περιηγήσεις στην τοποθεσία αυτή.

Η διατήρηση και προστασία αυτών των μνημείων είναι καθήκον τόσο των αρχών όσο και των πολιτών, καθώς αποτελούν ιστορικά στοιχεία άρρηκτα δεμένα με τον τόπο και αποδείξεις ιστορικής εξέλιξης του τόπου. Επομένως η ανάγκη για αποκατάσταση και

διατήρηση των μουσουλμανικών μνημείων της περιοχής είναι επιτακτική καθώς αυτά τα μνημεία μπορούν να προσφέρουν σημαντικά στην περιοχή προσελκύοντας τουρισμό.

2.9.3. Σημεία Αρχιτεκτονικού Ενδιαφέροντος

Το Βόιο διακρίνεται για την αρχιτεκτονική του παράδοση. Οι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής φημίζονταν ως τεχνίτες και ειδικότερα ως τεχνίτες της πέτρας. Γνωστοί και με τον τίτλο ‘Μαστοροκαλφάδες’, οι Βοϊότες τεχνίτες άφησαν μνημεία και αρχιτεκτονικά αριστουργήματα τόσο στην περιοχή αλλά και σε όλη την Ελλάδα, καθώς ταξίδευαν οργανωμένοι σε συντεχνίες για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε άλλες περιοχές (π.χ. Πήλιο). Οι κατασκευές των Βοϊοτών πετράδων είναι χαρακτηριστικές, με εμφανή πέτρα και ξύλινα παράθυρα και πόρτες καθώς και ξύλινες στέγες καλυμμένες με πέτρινες πλάκες. Το πιο χαρακτηριστικό όμως είναι η προσαρμογή των κτισμάτων τους στο ανάγλυφο με αποτέλεσμα τον τέλειο εναρμονισμό τους στο φυσικό τοπίο. Οι τεχνίτες αυτοί έχτισαν από αρχοντικά και κατοικίες μέχρι γεφύρια, εκκλησίες με πανύψηλα καμπαναριά και διάφορους πλακόστρωτους δρόμους, που μέχρι σήμερα αποτελούν δείγματα εξαιρετικής κατασκευής και αρχιτεκτονικής.

2.9.3.1. Τα Πέτρινα Γεφύρια

Τα πέτρινα γεφύρια του Βοΐου αποτελούν ένα από τα βασικά γνωρίσματα του δυτικού τμήματος της περιοχής, δηλαδή προς την πλευρά της Δ.Ε. Τσοτυλίου και Πενταλόφου. Τα πέτρινα αυτά γεφύρια που βρίσκονται πάνω στον ποταμό Πραμόριτσα και αποτελούν μια μοναδική κληρονομιά, καθώς είναι σπάνιας τέχνης. Στην περιοχή είναι κτισμένα πάνω από 20 πετρόκτιστα γεφύρια διαφορετικού μεγέθους και μορφής, άλλα μονότοξα άλλα δίτοξα και άλλα πολύτοξα ανάλογα με το πλάτος του ποταμού σε κάθε σημείο. Ορισμένα από τα γεφύρια του Βοΐου χρονολογούνται από τον 18^ο αιώνα. Ενδεικτικά τα βασικότερα γεφύρια της ευρύτερης περιοχής παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 23: Γεφύρια στην περιοχή του Βοΐου

Γεφύρια Βοΐου
Ανθοχωρίου-Τσακνοχωρίου, Βυθού, Τσούκας – Μόρφης, Αγίας Σωτήρας, Πετσανιώτικο, Μεγάλο Γεφύρι Χρυσανγής, Γεφύρι Χρυσανγής, Τσιούκαρη, Σβόλιανης, Πελεκάνου, Ντέρη, Κριμηνίου, Κουσιομπλή, Κοιλαδίου, Ζούζουλης, Βελανιδιάς, Βαθιάς, , Γεφύρι Χρυσανγής –Παλιομάερο,

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

2.9.3.2. Αρχοντικά, Πέτρινα Κτίρια και Εκκλησίες

Γενικότερα στην περιοχή του Δήμου Βοΐου όπως προαναφέρθηκε υπάρχουν ολόκληρα χωριά κτισμένα από πέτρα τα οποία ονομάζονται και ‘Μαστροχώρια’ και αποτελούν αξιοθαύμαστα δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής. Στην περιοχή επίσης υπάρχουν πολλές εκκλησίες με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον όπως ενδεικτικά στην Χρυσανγή, Κορυφή, Λούβρη, Αυγερινό, Κρίμνη, Λουκόμι και Αγίασμα

Όλα τα πέτρινα σχολεία σε όλα τα χωριά έχουν επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον από άποψη αρχιτεκτονικής.

Στη Σιάτιστα διασώζονται τα Αρχοντικά τα οποία αποτελούν εξαιρετικά δείγματα αρχιτεκτονικής διώροφων κτισμάτων με πέτρινους τοίχους και πλούσια διακοσμημένους χώρους στο εσωτερικό με ξυλόγλυπτα ταβάνια, βιτρώ στα παράθυρα και τοιχογραφίες.

Επιπλέον υπάρχουν και διάφορα άλλα κτίρια σε όλο το Δήμου που διακρίνονται για το ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό τους ενδιαφέρον, όπως το ‘Τραμπάζειο Γυμνάσιο’ και η ‘Μανούσεια Βιβλιοθήκη’ στη Σιάτιστα καθώς και το ιστορικό ‘Οικοτροφείο Γυμνάσιο Τσοτυλίου’ δείγμα εξαιρετικής αρχιτεκτονικής που στεγάζει σήμερα υπηρεσίες του Δήμου.

2.10. Τεχνικές και Κοινωνικές Υποδομές και Δίκτυα

2.10.1. Τεχνικές Υποδομές και Δίκτυα

2.10.1.1. Οδικό δίκτυο και Συγκοινωνίες

Η μεταφορική υποδομή στην περιοχή του Δήμου Βοΐου αφορά μόνο το οδικό δίκτυο. Τμήμα του εθνικού οδικού δικτύου διέρχεται κοντά στους οικισμούς του Δήμου και συνδέει την περιοχή με την Κοζάνη, την Καστοριά, τα Γρεβενά, τα Ιωάννινα. Η κατάσταση του θεωρείται καλή. Επίσης, η Εγνατία οδού έχει διευκολύνει κατά πολύ τη σύνδεση με τη Θεσσαλονίκη, τα Γρεβενά, τα Γιάννενα, την Ηγουμενίτσα, ενώ ο κάθετος άξονας της Εγνατίας (Σιάτιστα – Κρυσταλοπηγή) που αναμένεται να ολοκληρωθεί θα συνδέσει την περιοχή με την Αλβανία, ανοίγοντας νέες διεξόδους προς τα Βαλκάνια. Το οδικό δίκτυο που συνδέει τους οικισμούς του Δήμου μεταξύ τους είναι ασφαλτοστρωμένο και σε καλή κατάσταση. Η σύνδεση της έδρας με τις Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες γίνεται μέσω επαρχιακής οδού. Οι οδικές συνδέσεις θεωρούνται ικανοποιητικές για τις ανάγκες της ενδοδημοτικής επικοινωνίας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Αστική συγκοινωνία δεν υπάρχει σε κανέναν οικισμό του Δήμου. Κάποιες μετακινήσεις μεταξύ ορισμένων οικισμών του Δήμου Βοΐου εξυπηρετούνται από τα ΚΤΕΛ αλλά οι μετακινήσεις επί των πλείστων γίνονται με ΙΧ. Τα λεωφορεία του ΚΤΕΛ κινούνται μέσω του εθνικού και επαρχιακού οδικού δικτύου και εξυπηρετούν τις δημόσιες συγκοινωνίες μεταξύ των οικισμών και των γειτονικών πόλεων. Τα δρομολόγια του ΚΤΕΛ εξυπηρετούν πιο αραιά ένα μικρό ποσοστό χωριών, που δεν συνδέονται απευθείας με την Κοζάνη, ενώ με τα κέντρα των Δημοτικών ενοτήτων υπάρχει καλύτερη μεταφορική σύνδεση. Επίσης, πολύ οικισμοί εξυπηρετούνται από ένα τουλάχιστον ταξί.

Σιδηροδρομική σύνδεση της περιοχής δεν υπάρχει με την υπόλοιπη χώρα. Αεροπορικά επίσης δεν συνδέεται η περιοχή μελέτης με την υπόλοιπη χώρα. Αεροπορική εξυπηρέτηση μπορεί να υπάρξει μέσω αεροδρομίου Κοζάνης (30 χλμ από τη Σιάτιστα) και μέσω αεροδρομίου Καστοριάς (26 χιλιόμετρα από Νεάπολη).

2.10.1.2. Ενέργεια

Το υπάρχον δίκτυο μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας κρίνεται καταρχήν ικανοποιητικό για τις αυστηρές σημερινές ανάγκες. Γενικά τα δίκτυα της Δ.Ε.Η

εξυπηρετούν ικανοποιητικά τις ανάγκες του Δήμου σε ηλεκτρική ενέργεια και υπάρχει η δυνατότητα επέκτασής τους. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην περιοχή της Δ.Ε. Πενταλόφου λειτουργεί μικρός υδροηλεκτρικός σταθμός στο φράγμα του ποταμού Πραμόριτσα που συμβάλλει σημαντικά στην περιοχή επιφέροντας και έσοδα περίπου 400.000 ευρώ ετησίως από την πώληση του ηλεκτρικού ρεύματος.

2.10.1.3. Τηλεπικοινωνίες

Τα δίκτυα της κινητής τηλεφωνίας εξυπηρετούν ικανοποιητικά όλους τους οικισμούς του Δήμου. Ο Ο.Τ.Ε. καλύπτει επαρκώς τη ζήτηση της περιοχής και γενικότερα τις ανάγκες των κατοίκων του Δήμου, ενώ υπάρχει δυνατότητα επέκτασης της υπάρχουσας τηλεφωνικής υποδομής. Το διαδίκτυο δεν εξυπηρετεί όλους τους οικισμούς πολλούς οικισμούς του Τσοτυλίου δεν υπάρχει επέκταση Η κύρια πρόκληση του μέλλοντος αφορά τις τηλεπικοινωνίες, δηλαδή τη ραγδαία εισαγωγή νεότερων τεχνολογιών που θα αλλάξουν τον τρόπο λειτουργίας του Δήμου όπως συμβαίνει σε πολυάριθμα σχετικά παραδείγματα του εξωτερικού (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

2.10.1.4. Ύδρευση

Οι περισσότεροι οικισμοί του Δήμου Βοΐου υδρεύονται από το τεχνικό φράγμα του Πραμόριτσα και για τη διαχείριση του φράγματος έχει ιδρυθεί η ΔΥ.ΠΡΑ. Α.Ε.. Επίσης η ύδρευση πολλών οικισμών εξασφαλίζεται και από φυσικές πηγές που υπάρχουν στην ευρύτερη περιοχή ενώ υπάρχουν και κάποιες γεωτρήσεις που λειτουργούν. Το φράγμα του Πραμόριτσα πρόκειται να μειώσει σημαντικά το κόστος υδροδότησης των οικισμών του Δήμου στο επόμενο διάστημα.

Επιπλέον στην περιοχή του Δήμου υπάρχουν γεωτρήσεις με τη Δ.Ε. Ασκίου να έχει 3, τη Δ.Ε. Νεάπολης να έχει 7, τη Δ.Ε. Τσοτυλίου να έχει 1 και τις Δ.Ε. Σιάτιστας και Πενταλόφου να μην έχουν (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Τα δίκτυα ύδρευσης της περιοχής τα διαχειρίζεται η ΔΕΥΑΒ (Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης Βοΐου) και σε ορισμένες περιοχές παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα. Στη Σιάτιστα για παράδειγμα το παλιό δίκτυο ύδρευσης που είχε πολλά και σοβαρά προβλήματα αλλάζει εξ ολοκλήρου (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

2.10.1.5. Αποχέτευση

Το δίκτυο αποχέτευσης της Σιάτιστας είναι παντοροϊκό το οποίο διοχετεύει τα λύματα με ελεύθερη ροή σε τρεις διαφορετικές απολήξεις ακολουθώντας την περίπλοκη τοπογραφική διαμόρφωση του οικισμού. Ακόμη στον οικισμό υπάρχει ένα πολύ μικρό ποσοστό δικτύου ομβρίων, το οποίο δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών του οικισμού. Συνέπεια των παραπάνω είναι να παρατηρούνται έντονα πλημμυρικά φαινόμενα στα χαμηλότερα υψομετρικά τμήματα της Σιάτιστας, ακόμη και σε μεσαίας έντασης βροχοπτώσεις.

Το αποχετευτικό δίκτυο του Δήμου Ασκίου είναι στο σύνολό του παντοροϊκό. Παρέχει κάλυψη 95-98% στα Δημοτικά Διαμερίσματα Καλονερίου, Γαλατινής, Εράτουρας και Πελεκάνου, ενώ καλύπτει μόλις το 30% του Δημοτικού Διαμερίσματος Σισανίου. Ο οικισμός Ναμάτων δεν διαθέτει καθόλου αποχετευτικό δίκτυο και εξυπηρετείται εξ ολοκλήρου από βόθρους. Τα λύματα που συγκεντρώνονται στους αποχετευτικούς αγωγούς τελικά καταλήγουν στα κοντινά ρέματα. Εξαιρέση αποτελούν τα Δημοτικά Διαμερίσματα Γαλατινής και Σισανίου στα οποία υπάρχει καταβόθρα. Σχετικά με το αποχετευτικό δίκτυο όμβριων, η κατάσταση περιγράφεται περισσότερο προβληματική. Σε ορισμένες περιπτώσεις το υφιστάμενο δίκτυο παρέχει μερική μόνο κάλυψη, όπως στα Δημοτικά Διαμερίσματα Γαλατινής (50%), Εράτουρας (~50%), Πελεκάνου (~20%) του Δήμου Ασκίου (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

Η Δημοτική Ενότητα Νεάπολης διαθέτει παντοροϊκά δίκτυα που αποχετεύουν σε βόθρους, σε ρέματα ή στο χώμα. πριν λίγο καιρό ξεκίνησε δοκιμαστικά η λειτουργία του Βιολογικού Καθαρισμού στη Νεάπολη. Πρέπει να αναφερθεί, ότι το αποχετευτικό δίκτυο είναι πολύ παλιό, ενώ πολλές κατοικίες δεν εξυπηρετούνται.

Η Δημοτική Ενότητα Τσοτυλίου διαθέτει παντοροϊκά δίκτυα που αποχετεύουν σε βόθρους, σε ρέματα ή στο χώμα. Λίγοι είναι οι οικισμοί που εξυπηρετούνται εξ ολοκλήρου από το δίκτυο αποχέτευσης, ενώ πολλές κατοικίες χρησιμοποιούν βόθρους.

Σχετικά με τη Δημοτική Ενότητα Πενταλόφου, δίκτυο αποχέτευσης υπάρχει μόνο στους οικισμούς Πενταλόφου και Βυθού ενώ οι οικισμοί Διλόφου και Αγ. Σωτήρας αποχετεύουν σε βόθρους.

Συμπερασματικά, η έλλειψη ολοκληρωμένου αποχετευτικού δικτύου στην περιοχή και η εναπόθεση των υγρών αποβλήτων στα υπόγεια και επιφανειακά νερά της δημιουργεί

σημαντικό κίνδυνο για την μόλυνση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα, από τον οποίο γίνεται και η ύδρευση των περισσότερων οικισμών.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κοζάνης έχει ήδη εγκρίνει την πρόταση για το έργο «Διαχείριση αστικών λυμάτων λεκάνης ποταμού Αλιάκμονα Ν. Κοζάνης». Η πρόταση αυτή προβλέπει την κατασκευή όλων των απαραίτητων συμπληρωματικών υποδομών για την διαχείριση και κατάλληλη επεξεργασία του συνόλου των αστικών λυμάτων των οικισμών του Ν. Κοζάνης που βρίσκονται εντός της λεκάνης απορροής του ποταμού Αλιάκμονα (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019).

2.10.1.6. Απορρίματα

Ο Δήμος Βοΐου, μαζί με το σύνολο των ΟΤΑ της Περιφέρειας, ανέθεσε στη ΔΙ.Α.ΔΥ.ΜΑ Α.Ε. μέσω προγραμματικής σύμβασης τη διαχείριση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) από το στάδιο της μεταφόρτωσης και μετά και όπως αυτό θα εξελίσσεται στα πλαίσια της λειτουργίας του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Απορριμμάτων (Δίκτυο Μεταφόρτωσης & Υγειονομική Ταφή) της Δ. Μακεδονίας.

Ο Δήμος Βοΐου υποχρεούται για τη μεταφορά των αστικών στερεών του αποβλήτων στην ΤΜΔΑ του οικείου Τοπικού Συστήματος Μεταφόρτωσης. Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό του Δήμου (2014-2019) στο Δήμο λειτουργούν δύο σταθμοί μεταφόρτωσης

- Κόμβος Κατσέλη (διασταύρωση παλαιάς εθνικής οδού προς Γρεβενά με την παλαιά εθνική οδό Κοζάνης-Ιωαννίνων)
- 1^ο χλμ Τσοτυλίου-Βροντής

Επιπλέον ο Δήμος διαθέτει 8 απορριματοφόρα που εκτελούν καθημερινά δρομολόγια.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζονται σχετικά με την αποκομιδή των απορριμμάτων σύμφωνα με το Επιχειρησιακό του Δήμου, είναι πρώτον το γεγονός ότι στη ΔΕ Σιάτιστας είναι δύσκολη έως αδύνατη η πρόσβαση των απορριματοφόρων σε ορισμένους στενούς δρόμους γεγονός που καθιστά δύσκολη και χρονοβόρα την αποκομιδή και δεύτερον ότι στην Δ.Ε. Πενταλόφου υπάρχει μεγάλο πρόβλημα καθώς το διαθέσιμο απορριματοφόρο είναι μικρό (χωρητικότητας 1 τόνου) για να μπορεί να κυκλοφορεί στους στενούς δρόμους του Πενταλόφου. Το τελευταίο έχει ως αποτέλεσμα το απορριματοφόρο να πρέπει κάθε φορά να κάνει δύο δρομολόγια προς το σταθμό μεταφόρτωσης του Τσοτυλίου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται σημαντικά το κόστος των καυσίμων

αλλά και ο χρόνος απασχόλησης του προσωπικού. Επιπλέον, εντοπίζεται έλλειψη μόνιμου προσωπικού (οδηγοί και συνοδοί), ενώ ταυτόχρονα μεγάλος όγκος και βάρος των απορριμμάτων προέρχεται από μπάζα και στάχτες που δεν επιτρέπεται να ρίχνονται στους κάδους απορριμμάτων, δημιουργώντας προβλήματα κατά την αποκομιδή αλλά και αυξάνοντας το κόστος για το Δήμο το οποίο υπολογίζεται ανά κιλό απορριμμάτων.

2.10.2. Κοινωνικές Υποδομές

2.10.2.1. Υγεία και Πρόνοια

Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019, για την ιατρική περίθαλψη λειτουργεί στη Σιάτιστα Κέντρο Υγείας, το οποίο καλείται να καλύψει τόσο τις ανάγκες του Δήμου, όσο και τις ανάγκες των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Σύμφωνα με την άποψη των υπευθύνων υπάρχει έλλειψη ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού προκειμένου να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικότερα τα διάφορα περιστατικά καθώς επίσης και έλλειψη ασθενοφόρου λόγω έλλειψης οδηγού.

Αγροτικά ιατρεία λειτουργούν στο Μικρόκαστρο και στο Παλαιόκαστρο, τα οποία στεγάζονται σε αίθουσες των πρώην κοινοτικών καταστημάτων. Στο Παλαιόκαστρο υπάρχει ένας γιατρός που εξυπηρετεί και το Δαφνερό (δυο φορές στο Παλαιόκαστρο και μια στο Δαφνερό), ενώ στο Μικρόκαστρο υπάρχει γιατρός μια φορά την εβδομάδα.

Όσον αφορά τις υπηρεσίες πρόνοιας, στο δημοτικό διαμέρισμα της Σιάτιστας λειτουργούν δυο παιδικοί σταθμοί, οι οποίοι καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων της πόλης. Και οι δυο παιδικοί σταθμοί στεγάζονται σε δημοτικά κτίρια.

Επίσης η ΔΗΚΕΒΟ (Δημοτική Κοινοφελής Επιχείρηση Βοΐων λειτουργεί σε όλες τις δημοτικές ενότητες, παρέχοντας διάφορες υπηρεσίες βοήθειας (ΚΗΦΗ, ΚΔΑΠ, κ.ά.). ΚΑΠΗ λειτουργούν σε όλα τα κέντρα των Δημοτικών ενοτήτων.

Στη Δημοτική Ενότητα Ασκίου υπάρχουν λίγες υποδομές σε ότι αφορά την Υγεία και την Πρόνοια. Αναλυτικότερα, στην Εράτυνα υπάρχει 1 Περιφερειακό Ιατρείο και στην Γαλατινή ένα Αγροτικό Ιατρείο. Στις υπόλοιπες περιοχές πηγαίνει ο Αγροτικός ιατρός και εξυπηρετεί τους Δημότες μία φορά την εβδομάδα εκτός των Ναμάτων όπου πηγαίνει μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες. Στη Δημοτική Ενότητα Ασκίου λειτουργούν 2 Παιδικοί Σταθμοί.

Η Δημοτική Ενότητα Νεάπολης διαθέτει ένα Αγροτικό Ιατρείο στο οποίο βρίσκεται ένας ιατρός, ενώ λειτουργεί ένας παιδικός σταθμός.

Για την ιατρική περίθαλψη λειτουργεί στο Τσοτύλι Κέντρο Υγείας, το οποίο καλύπτει τόσο της ανάγκες του πρώην Δήμου, όσο και τις ανάγκες των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Σύμφωνα με την άποψη των υπευθύνων υπάρχει έλλειψη ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού προκειμένου να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικότερα τα διάφορα περιστατικά. Σε κάποιους οικισμούς της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου, λειτουργούν και αγροτικά ιατρεία. Όσον αφορά τις υπηρεσίες πρόνοιας, στον οικισμό Τσοτυλίου λειτουργεί ένας παιδικός σταθμός, ο οποίος καλύπτει τις ανάγκες των κατοίκων.

Η Τοπική Κοινότητα Πενταλόφου διαθέτει ένα Αγροτικό Ιατρείο στο οποίο βρίσκεται ένας ιατρός. Ο ιατρός επισκέπτεται όλες τις περιοχές της Τοπικής Κοινότητας μία φορά την εβδομάδα.

Συμπερασματικά, παρατηρούνται αρκετά σημαντικές ελλείψεις τόσο στον τομέα της υγείας όσο και της πρόνοιας σε όλες τις Δημοτικές Ενότητες, με τη Σιάτιστα να εξυπηρετείται καλύτερα λόγω και του μεγαλύτερου πληθυσμού της. Ολόκληρος ο Δήμος εξυπηρετείται από λίγες κοινωνικές υποδομές, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι να καταφεύγουν στις γειτονικές πόλεις ώστε να εξυπηρετηθούν αμεσότερα.

2.10.2.2. Εκπαίδευση

Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό του Πρόγραμμα, ο Δήμος διαθέτει τριάντα (30) σχολικά κτίρια, είκοσι (20) πρωτοβάθμιας και δέκα (10) κτίρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στη Σιάτιστα λειτουργεί ακόμη Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας, παράρτημα Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και το πρόγραμμα δια βίου μάθησης. Παρακάτω παρατίθενται τα σχολεία του Δήμου (χωρίς τα Νηπιαγωγεία και τους παιδικούς σταθμούς, τα οποία έχουν αναφερθεί παραπάνω).

Πίνακας 24: Τα σχολεία του Δήμου Βοΐου ανά Δ.Ε.

Δημοτική Ενότητα	Ημερήσιο Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ)	Ημερήσια Γενικά Λύκεια	Ημερήσια Γυμνάσια	Δημοτικά Σχολεία	Μουσικά Σχολεία
Δ.Ε. Σιάτιστας	1	1	1	3	1

Δ.Ε. Ασκίου	-	-	2	3	-
Δ.Ε. Νεάπολης	-	1	1	1	-
Δ.Ε. Τσοτυλίου	-	-	1 (και με τάξεις Λυκείου)	1	-
Δ.Ε. Πενταλόφου	-	-	1 (διαπολιτισμικό με τάξεις Λυκείου)	1	-

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019, ίδια επεξεργασία

Πρέπει να επισημανθεί ότι τα περισσότερα σχολεία του Δήμου έχουν κτιστεί χωρίς την έκδοση οικοδομικής άδειας.

2.11. Υφιστάμενες Πολιτικές και Έργα στο Δήμο Βοΐου

Η περιοχή του Δήμου Βοΐου αποτελεί μια περιοχή που δεν έχει αξιοποιήσει επαρκώς τόσο τα διάφορα αναπτυξιακά εργαλεία, όσο και τις διάφορες ευκαιρίες για χρηματοδοτήσεις σχετικά με την επιχειρηματικότητα. Βεβαίως, οι τοπικοί φορείς έχουν καταφέρει την εκτέλεση ορισμένων έργων για τη βελτίωση του Δήμου χωρίς όμως να επαρκούν. Ο Δήμος Βοΐου ακολουθεί τις κατευθύνσεις του Γενικού Χωροταξικού καθώς και του Περιφερειακού Χωροταξικού για τη Δυτική Μακεδονία (ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Μακεδονίας) όσον αφορά τη χωροταξική του οργάνωση. Επίσης, το Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης δίνει γενικές κατευθύνσεις για την περιοχή, ενώ το Ε.Π του Δήμου εξειδικεύει περισσότερο προτείνοντας συγκεκριμένες δράσεις και έργα, τα οποία όμως δεν έχουν υλοποιηθεί εξ ολοκλήρου και δεν επαρκούν ώστε να βελτιώσουν αξιοσημείωτα την κατάσταση στο Δήμο. Σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (2007-2013), ο Δήμος και οι κάτοικοι δεν εκμεταλλεύτηκαν επαρκώς τα χρηματοδοτικά εργαλεία που παρέχονταν, παρόλο που η περιοχή διαθέτει σημαντικές

ευκαιρίες και πόρους για ανάπτυξη στον πρωτογενή τομέα παραγωγής και όχι μόνο. Πρέπει να αναφερθεί σχετικά με τον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης ότι οι τέσσερις Δημοτικές Ενότητες (Τσοτυλίου, Νεάπολης, Πενταλόφου, Άσκιου) είναι επιλέξιμες στον Άξονα 3 (Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου) του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης για την Ελλάδα (2007-2013), που αφορά κυρίως μειονεκτικές και ορεινές περιοχές με πληθυσμιακή συρρίκνωση, ενώ μόνον η Δημοτική Ενότητα Σιάτιστας εντάσσεται στην προσέγγιση Leader του ίδιου προγράμματος. Ένα πρόγραμμα που ενίσχυσε στο παρελθόν την περιοχή του Δήμου Βοΐου σε πολλούς τομείς, από την υλοποίηση έργων υποδομών μέχρι τον τομέα, του τουρισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος, ήταν το Πρόγραμμα Πίνδος, το οποίο ήταν ενταγμένο στα Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων και αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο για την υλοποίηση έργων σε ολόκληρη την περιοχή της Πίνδου.

Τα έργα που εκτελούνται ή έχουν εκτελεσθεί εντός του Δήμου Βοΐου από το 2011 έως το 2015 παρατίθενται στον **Πίνακα 25** στο παράρτημα,. Ακόμη, επισυνάπτεται κατάλογος με τις μελέτες που εκπονούνται ή έχουν εκπονηθεί τα τελευταία χρόνια στο Δήμο Βοΐου (**Πίνακας 26, βλ. παράρτημα**), καθώς και λίστα με τις προτάσεις που έχουν υποβληθεί από το Δήμο σε χρηματοδοτικά προγράμματα την τελευταία πενταετία (**Πίνακας 27, βλ. παράρτημα**).

2.12. Η εσωτερική λειτουργία του Δήμου Βοΐου

Οι δραστηριότητες και λειτουργίες του Δήμου επιτελούνται από την Προϊστάμενη Αρχή και την Διευθύνουσα Αρχή. Την Προϊσταμένη Αρχή αποτελεί το Δημοτικό Συμβούλιο Βοΐου (27 μέλη), η Οικονομική Επιτροπή, η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής και ο Δήμαρχος Βοΐου. Η Διευθύνουσα Αρχή αποτελείται από επιμέρους Διευθύνσεις και διάφορα τμήματα υπηρεσιών του Δήμου.

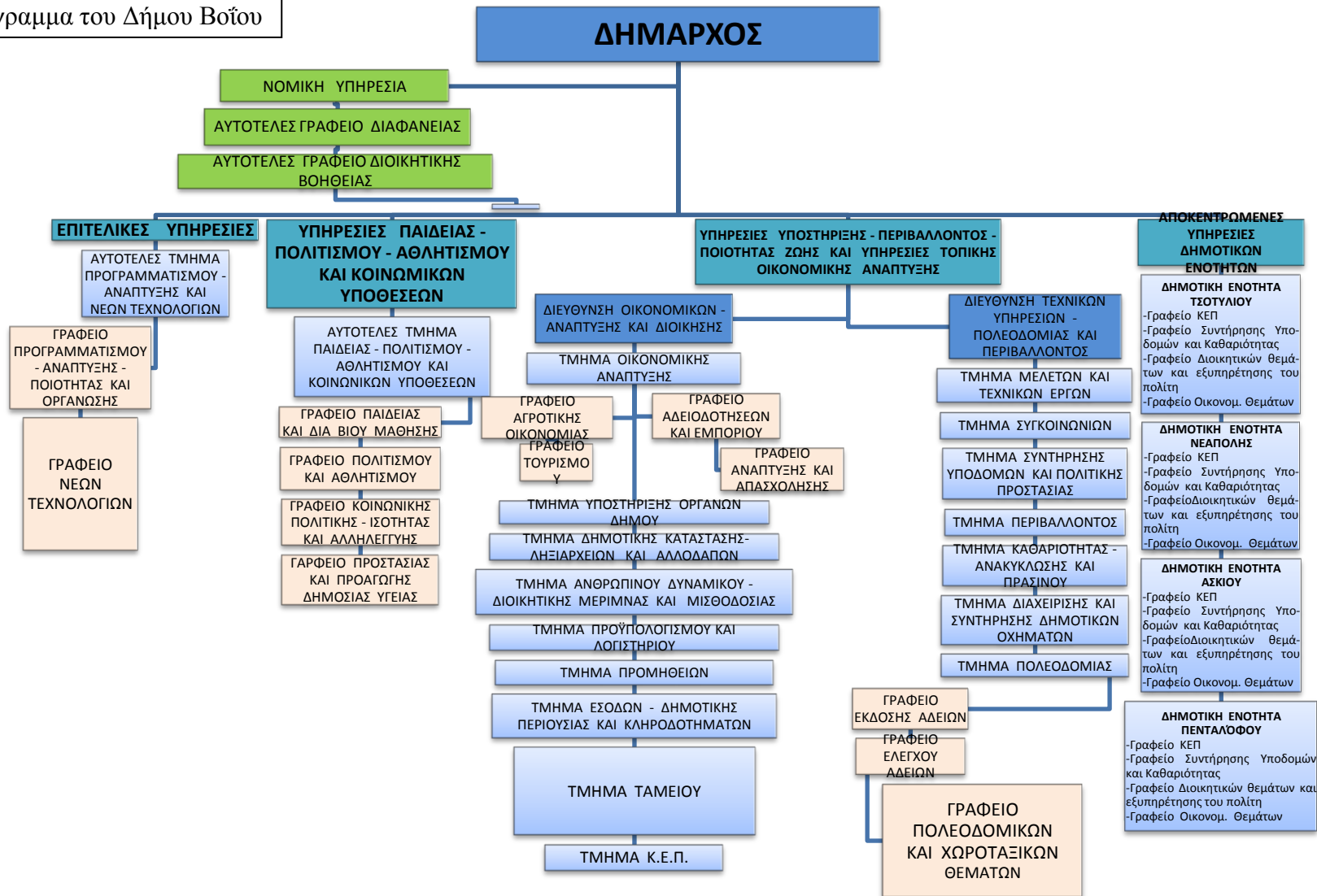
Σύμφωνα με στοιχεία του Γραφείου Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού στον Δήμο Βοΐου εργάζονται συνολικά 98 υπάλληλοι, 68 μόνιμοι υπάλληλοι και 30 υπάλληλοι αορίστου χρόνου διαφόρων ειδικοτήτων και 3 υπάλληλοι κατηγορίας προσωπικού ειδικών θέσεων. Επιπλέον, κάθε χρόνο 15 με 20 υπάλληλοι ενισχύουν το προσωπικό του Δήμου με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου.

Ειδικά για το επιστημονικό προσωπικό, στο Δήμο Βοΐου εργάζονται 23 υπάλληλοι με Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση και 9 υπάλληλοι Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Εάν

παρατηρήσει κανείς το οργανόγραμμα του Δήμου που παρατίθεται παρακάτω στην παρακάτω εικόνα **Εικόνα 1** μπορεί να εξάγει εύκολα το συμπέρασμα ότι ο Δήμος είναι υποστελεχωμένος, καθώς οι υπηρεσίες του είναι πάρα πολλές και οι περισσότερες απαιτούν την απασχόληση επιστημονικού προσωπικού. Επιπλέον, οι δυνατότητες ανάπτυξης του Δήμου και οι ευκαιρίες που υπάρχουν για αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων της περιοχής είναι πάρα πολλές με αποτέλεσμα να μην είναι επαρκής ο αριθμός των ατόμων που ασχολούνται με τα αναπτυξιακά ζητήματα του Δήμου.

Σχετικά με τα οικονομικά, η οικονομική υπηρεσία είναι από τις πιο στελεχωμένες υπηρεσίες του Δήμου Βοΐου με μόνιμο ειδικευμένο προσωπικό υπαλλήλων ΠΕ Οικονομικού – Λογιστικού και ΤΕ Λογιστικού. Η οικονομική κατάσταση του Δήμου είναι ικανοποιητική, καθώς οι ισολογισμοί των τελευταίων ετών δείχνουν πως μπορεί να ανταπεξέλθει τόσο στις μακροπρόθεσμες όσο και στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις του.

Πίνακας 27: Οργανόγραμμα του Δήμου Βοΐου

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου, 2014-2019

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ

Το ζήτημα της τοπικής ανάπτυξης και της ενεργοποίησης του ενδογενούς δυναμικού μιας περιοχής, όπως προαναφέρθηκε αποτελεί βασική επιδίωξη για την οικονομική ευημερία και ανάπτυξης της. Είναι γεγονός ότι η όποια αναπτυξιακή πρωτοβουλία πρέπει να βασίζεται στη συνεργασία και την ενεργοποίηση της αυτοδιοίκησης και των τοπικών δυνάμεων, οι οποίες κατανοώντας τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και τις εθνικές και ευρωπαϊκές τάσεις θα χαράξουν την κατάλληλη στρατηγική ανάπτυξης.

Το σύνολο των παραγόντων που έχουν επίδραση στο παραγωγικό σύστημα μιας περιοχής είτε είναι θετικοί είτε αρνητικοί, καθώς και οι δυνατότητες που δημιουργούνται τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε αλληλεξάρτηση με το περιφερειακό, εθνικό ή και διεθνές επίπεδο αναφοράς, πρέπει να αξιολογούνται και να αναλύονται με ιδιαίτερη προσοχή. Η ανάλυση αυτών των παραγόντων και η ορθή αξιολόγηση τους μπορούν να οδηγήσουν σε μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική κατανόηση της αναπτυξιακής δυναμικής μιας περιοχής και τελικώς στη διαμόρφωση μιας ρεαλιστικής και εύστοχης αναπτυξιακής στρατηγικής με συγκεκριμένους άξονες ανάπτυξης και επιμέρους δράσεις.

Η καταγραφή και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στο Δήμο Βοΐου που προηγήθηκε στο κεφάλαιο 2, είχε ως στόχο την κατανόηση των δυνατοτήτων της περιοχής αλλά και των προβλημάτων που αυτή αντιμετωπίζει. Στο παρακάτω κεφάλαιο γίνεται αξιολόγηση της κατάστασης του Δήμου Βοΐου με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη του μέσα από συγκεκριμένες δράσεις. Με τη χρήση της ανάλυσης S.W.O.T. που αποτελεί ένα μεθοδολογικό εργαλείο για μοντελοποιημένο τρόπο καταγραφής των συμπερασμάτων που προέκυψαν από την ανάλυση της περιοχής, παρατίθενται παρακάτω οι δυνατότητες, οι αδυναμίες, οι ευκαιρίες αλλά και οι απειλές σχετικά με το Δήμο. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία και τα αποτελέσματα που προέκυψαν και συνθέτουν την πραγματική εικόνα του τόπου συλλέχθηκαν έπειτα από επιτόπια έρευνα, συνεργασία με του τοπικούς φορείς και επικοινωνία τόσο με τις Δημοτικές Αρχές αλλά και του κατοίκους, πράγμα που επιτρέπει την ακόμη καλύτερη κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης αλλά και των τάσεων που χαρακτηρίζουν το Δήμο.

3.1. Ανάλυση S.W.O.T.

3.1.1. Δυνατότητες και Πλεονεκτήματα

1. Ανέπαφο και πλούσιο φυσικό περιβάλλον.

Όπως προέκυψε από την ανάλυση της περιοχής, ο Δήμος Βοΐου διαθέτει ένα πολύ ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον, πλούσιο σε φυσικά οικοσυστήματα. Ο μεγάλος αριθμός ορεινών όγκων που βρίσκεται εντός των ορίων του Δήμου και αποτελούν βασικό γεωμορφολογικό χαρακτηριστικό του, αποτελούν ένα βασικό πλεονέκτημα του ενώ παρέχει τόσο δυνατότητες για παραγωγικές διαδικασίες αλλά και για τουριστικές δραστηριότητες. Το σύνολο των ορεινών όγκων που ονομάζεται Βόιο στα δυτικά του Δήμου, καθώς και τα βουνά Άσκιο και Βούρινος στα ανατολικά, χαρακτηρίζονται ως εξαιρετικά ανέπαφες περιοχές φυσικού πλούτου με σημαντική και σπάνια χλωρίδα και πανίδα, αποτελώντας σημαντικούς πόρους για το Δήμο. Επιπλέον, τόσο ο Αλιάκμονας όσο και τα υπόλοιπα ποτάμια που διαρρέουν την περιοχή δημιουργούν υδροβιότοπους με πολύ μεγάλο περιβαλλοντικό αλλά και οικότουριστικό ενδιαφέρον. Γενικότερα, το πλήθος και η κατάσταση των φυσικών πόρων της περιοχής, που τους καθιστούν μοναδικούς, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς πόλους έλξης εναλλακτικού τουρισμού.

2. Ύπαρξη δικτύου μονοπατιών.

Τα μονοπάτια που έχουν δημιουργηθεί στην περιοχή με τη βοήθεια του Προγράμματος Πίνδος αποτελούν πολύ σημαντική υποδομή για τουριστικές δραστηριότητες όπως η ορειβασία. Έχει γίνει η καταγραφή, η χαρτογράφηση και η σήμανση τους, ενώ έχουν οριστεί διαδρομές με εξαιρετικό ενδιαφέρον και φυσική ομορφιά για περιήγηση στην περιοχή. Το δίκτυο αυτό των μονοπατιών θα μπορούσε σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης τουρισμού.

2. Σημαντικά μνημεία ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το πολιτιστικό απόθεμα του Δήμου είναι εξαιρετικά μεγάλο και σε γενικές γραμμές άγνωστο. Ο Δήμος Βοΐου διαθέτει από κάθε άποψη ένα ιδιαίτερα σημαντικό πολιτιστικό και ιστορικό πλούτο που χρονολογείται από την παλαιολιθική εποχή μέχρι και τη νεώτερη ιστορία, περιλαμβάνοντας ευρήματα, μνημεία και αξιοθέατα με μεγάλη ποικιλία, διαμορφώνοντας ένα πολύ ευρύ φάσμα πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Από την

ανάλυση προκύπτει ότι ο Δήμος διαθέτει μνημεία θρησκευτικού, ιστορικού, και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, καθώς και πλήθος μουσείων και επισκέψιμων χώρων. Ιδιαίτερα σημαντικά είναι οι παλαιοντολογικές συλλογές στη Σιάτιστα (όπου λειτουργεί και βοτανικό μουσείο) και στο Τσοτύλι, αλλά και τα επισκέψιμα κελάρια και αρχοντικά επίσης στη Σιάτιστα. Τα κτίσματα αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος είναι πάρα πολλά λόγω της παράδοσης που διαθέτει η περιοχή στην επεξεργασία της πέτρας, με τα αρχοντικά, τις πολυάριθμες εκκλησίες και τα χαρακτηριστικά πέτρινα γεφύρια να αποτελούν εξαιρετικά δείγματα αυτής της παράδοσης.

3. Παραγωγή αξιόλογων τοπικών προϊόντων.

Όπως προαναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο η περιοχή διαθέτει πολύ σημαντικά τοπικά προϊόντα. Η Σιάτιστα ανήκει στις ελάχιστες περιοχές της χώρας που παράγουν γουνοδέσματα και επομένως αυτό την καθιστά μοναδική. Ακόμη, παράγονται πολύ σημαντικά αμπελοκομικά προϊόντα υψηλής ποιότητας με χαρακτηριστικότερα τα κρασιά της Σιάτιστας που είναι χαρακτηρισμένα ως Τοπικός Οίνος από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Τα όσπρια Βοΐου είναι φημισμένο προϊόν και η περιοχή διαθέτει ευνοϊκό μικροκλίμα για την καλλιέργεια τους, η οποία μπορεί να ενισχυθεί περαιτέρω. Επιπλέον, το μέλι, τα κάστανα και τα τυροκομικά της περιοχής αποτελούν επίσης προϊόντα υψηλής ποιότητας.

4. Σημαντικές εκτάσεις βοσκοτόπων και γεωργικής γης.

Η περιοχή παρά την γενικότερη ορεινή της φυσιογνωμία διαθέτει τόσο βοσκοτόπους όσο και σημαντικές γεωργικές εκτάσεις. Η κτηνοτροφία αποτελεί σημαντική παραγωγική δραστηριότητα για το Δήμο και το πλήθος των βοσκοτόπων επιτρέπει την περαιτέρω ενίσχυση της και την ανάπτυξη της βιολογικής κτηνοτροφίας. Παράλληλα όμως με τους βοσκοτόπους που εντοπίζονται κυρίως στις περισσότερο ορεινότερες περιοχές, ο Δήμος Βοΐου στο κεντρικό του τμήμα (Δημοτική Ενότητα Νεάπολης και ένα μέρος της Δ.Ε. Τσοτυλίου) χαρακτηρίζεται από πεδινές εκτάσεις και πλήθος καλλιεργειών. Το τμήμα αυτό του Δήμου ενδείκνυται για καλλιέργειες διαφορετικών προϊόντων (όσπρια, ενεργειακά φυτά) που όπως προαναφέρθηκε είναι περισσότερο ανταγωνιστικά καθώς και για τοποθέτηση εναλλακτικών καλλιεργειών όπως π.χ. αρωματικά φυτά.

5. ΒΙΟΠΑ Σιάτιστας και Εράτυρας.

Έξω από την πόλη της Σιάτιστας και στην περιοχή της Εράτυρας είναι χωροθετημένα Βιοτεχνικά Πάρκα, τα οποία μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην τοπική ανάπτυξη αλλά και στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Τα πάρκα μπορούν με διαφοροποίηση των χρήσεων τους και καθορισμό μικτών χρήσεων να αποτελέσουν μοχλό ανάπτυξης για την περιοχή με εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι κανένα από τα δύο Πάρκα δεν λειτουργεί σήμερα.

6 Λειτουργία φράγματος Πραμόριτσας.

Το φράγμα που έχει κατασκευασθεί στην περιοχή του Πενταλόφου επί του ποταμού Πραμόριτσα και η λειτουργία υδροηλεκτρικού σταθμού αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα για την περιοχή. Τόσο η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας όσο και η διαχείριση του υδάτινου δυναμικού του φράγματος μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά το Δήμο, είτε μειώνοντας το κόστος ύδρευσης και ηλεκτροδότησης των κατοίκων είτε προσφέροντας έσοδα από την πώληση του ρεύματος στη ΔΕΗ.

7. Εύκολη πρόσβαση και γειτνίαση με τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές.

Η εύκολη πρόσβαση στην έδρα του Δήμου τη Σιάτιστα μέσω της Εγνατίας Οδού (Ε92) αποτελεί ένα ευνοϊκό στοιχείο για την περιοχή. Ο κύριος οδικός άξονας μπορεί να λειτουργήσει θετικά στη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών καθώς και στη μετακίνηση ανθρώπων προς την περιοχή, διαμορφώνοντας έτσι ένα κλίμα εύκολης πρόσβασης προς το Δήμο και όχι εύκολης απομάκρυνσης από αυτόν. Μέσω της Εγνατίας οδού, οι χρονοαποστάσεις μεταξύ της περιοχής και μεγαλύτερων αστικών κέντρων όπως η Κοζάνη, η Καστοριά, αλλά και η Θεσσαλονίκη, έχουν μειωθεί σημαντικά με αποτέλεσμα η περιοχή να καθίσταται πολύ πιο προσιτή για τουριστικές δραστηριότητες από κατοίκους των πόλεων. Επιπλέον, η γειτνίαση του Δήμου με περιοχές όπως το χιονοδρομικό της Βασιλίτσας, το Νεστόριο, η Καστοριά και το Νυμφαίο που αποτελούν περισσότερο αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές μπορεί να εντάξει με τη σωστή προβολή την περιοχή σε ένα γενικότερο τουριστικό σύμπλεγμα απορροφώντας κι αυτή επισκέπτες και λειτουργώντας συμπληρωματικά στις άλλες.

3.1.2. Αδυναμίες και Μειονεκτήματα

1. Μείωση και γήρανση του τοπικού πληθυσμού.

Το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η περιοχή του Δήμου Βοΐου είναι η μείωση και η γήρανση του τοπικού πληθυσμού. Η τάση μαρασμού και εγκατάλειψης που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια δυστυχώς ενισχύεται σε αρκετές περιοχές του Δήμου, με ορισμένες Δημοτικές Ενότητες να έχουν χάσει το μισό πληθυσμό τους τις τελευταίες δεκαετίες. Ο Δήμος παρουσιάζει μεγάλο βαθμό ανεργίας και αδυνατεί να συγκρατήσει τον πληθυσμό του και κυρίως τους νέους ανθρώπους, οι οποίοι εγκαταλείπουν την περιοχή με σκοπό να καταφύγουν στα εγγύτερα αστικά κέντρα. Επιπλέον, οι πρωτικές τάσεις του αριθμού των ατόμων που είναι οικονομικά ενεργοί παρατηρούνται τόσο στις γεωργικές όσο και στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις πράγμα που υποδεικνύει την ανάγκη για ηλικιακή ανανέωση των ανθρώπων που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Πρέπει να σημειωθεί πως οι ευκαιρίες για απασχόληση και η δυνατότητα για εξασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος, υπάρχουν. Απαιτείται λοιπόν ένας γενικός σχεδιασμός ήπιας ανάπτυξης της περιοχής με δημιουργία θέσεων εργασίας με γενικό στόχο τον επανεποικισμό της και την διαμόρφωση ενός υγιούς κοινωνικού ιστού που θα ενδυναμώσει την τοπική οικονομική δραστηριότητα.

2. Ελλείψεις σε βασικές υποδομές.

Η περιοχή δεν συγκεντρώνει τις βασικές κοινωνικές υποδομές που είναι απαραίτητες για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού της. Συγκεκριμένα παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις σε ζητήματα ιατρικής περίθαλψης πράγμα που αποτελεί πολύ σημαντικό μείον για τον τόπο, καθώς ο πληθυσμός που κατοικεί την περιοχή είναι κυρίως μεγάλης ηλικίας και το ζήτημα της ιατρικής περίθαλψης τον ανησυχεί ιδιαίτερα. Επιπλέον, τα σχολεία της περιοχής πέρα από αυτά που βρίσκονται στη Σιάτιστα δεν πληρούν της απαραίτητες προδιαγραφές ως σχολικά κτήρια και χρήζουν ανάπλασης, ενώ τα περισσότερα από αυτά έχουν ανοικοδομηθεί χωρίς οικοδομική άδεια. Σχετικά με τις ανέσεις των νοικοκυριών, το δίκτυο παροχής internet πρέπει να αναβαθμιστεί και να επεκταθεί έτσι ώστε να έχει ολόκληρος ο Δήμος δυνατότητα πρόσβασης, το αποχετευτικό δίκτυο πρέπει να επεκταθεί καθώς εξυπηρετεί συγκεκριμένους οικισμούς λίγους σε αριθμό, ενώ αναφορικά με τις καλλιέργειες, οι αρδευόμενες εκτάσεις είναι πολύ λίγες σε σχέση με το Νομό Κοζάνης.

Όσον αφορά το θέμα των συγκοινωνιών η κατάσταση δεν είναι καθόλου ικανοποιητική. Στο Δήμο δε λειτουργεί αστική συγκοινωνία και πολλοί οικισμοί δεν συνδέονται ούτε μεταξύ τους ούτε με τις έδρες των Δημοτικών Ενοτήτων.

Τέλος, σχετικά με τις υποδομές φιλοξενίας, ο αριθμός καταλυμάτων σε ολόκληρο το Δήμο με εξαίρεση ίσως την πόλη της Σιάτιστας, είναι πολύ περιορισμένος και απαιτείται σημαντική ενίσχυση στον τομέα έτσι ώστε η περιοχή να διαθέτει τη δυνατότητα υποδοχής μεγαλύτερου αριθμού τουριστών με την αύξηση της τουριστικής κίνησης.

3. Μεγάλο Ποσοστό ξηρικών καλλιεργειών και ελλιπής μεταποίηση αγροτικών προϊόντων.

Οι καλλιέργειες της περιοχής είναι κυρίως ξηρικές με κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής να αποτελεί η καλλιέργεια χειμερινών σιτηρών. Οι παρωχημένου τύπου καλλιέργειες που ακολουθούνται δεν επιτρέπουν στην περιοχή να αποκτήσει ένα προφίλ σύγχρονης γεωργικής περιοχής με νέου τύπου καλλιέργειες που εκμεταλλεύονται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του τόπου και ακολουθούν ταυτόχρονα τις τάσεις της αγοράς και της ζήτησης. Η ανάγκη για ανανέωση των καλλιεργειών και απαλλαγή από την μονοδιάστατη λογική της καλλιέργειας σιτηρών είναι ιδιαίτερα αναγκαία. Η αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων είναι ένας παράγοντας που θα μπορούσε να ενισχύσει τη λογική για αλλαγή τύπου καλλιεργειών.

Ένα άλλο αρνητικό στοιχείο της περιοχής είναι ο περιορισμένος βαθμός σύνδεσης των τοπικών προϊόντων με τη μεταποιητική δραστηριότητα, πράγμα το οποίο στερεί από την τοπική κοινωνία μια ενδεχόμενη αύξηση της απασχόλησης μέσω της δημιουργία θέσεων εργασίας στο δευτερογενή τομέα. Παρόλο που, όπως συμπεραίνεται από την ανάλυση, λειτουργούν ορισμένες μεταποιητικές μονάδες τόσο γεωργικών όσο και κτηνοτροφικών προϊόντων, ο αριθμός τους δεν είναι ικανοποιητικός για μια περιοχή η οποία βασίζεται στον πρωτογενή τομέα. Επιπλέον, η έλλειψη μεταποιητικών μονάδων και εμπορίας των παραγόμενων τοπικών προϊόντων καθώς και υπηρεσιών με σκοπό να στηρίξουν την τοπική μεταποιητική δραστηριότητα, καταργεί την δυνατότητα αύξησης της τοπικής προστιθέμενης αξίας και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων.

4. Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων.

Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του μεγαλύτερου μέρους του τοπικού πληθυσμού, αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για πολλές δραστηριότητες στην περιοχή και κυρίως για

την άσκηση μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής πολιτικής βασισμένης στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής και της διάθεσης προϊόντων. Η κατάρτιση των κατοίκων και παραγωγών είναι πολύ βασικός παράγοντας για την ανάπτυξη του τόπου, καθώς οδηγεί σταδιακά στην αντικατάσταση των οπισθοδρομικών και συντηρητικών λογικών, αντικαθιστώντας τες με ένα πνεύμα καινοτομίας και σύγχρονης επιχειρηματικότητας. Το πολύ χαμηλό ποσοστό των κατοίκων με ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί πολύ σημαντικό μειονέκτημα για την περιοχή και πρέπει να ληφθούν μέτρα και να δοθούν κίνητρα για την επιμόρφωση και κατάρτιση των κατοίκων.

5. Ανεπαρκής οργάνωση της παραγωγής.

Το φαινόμενο της ανεπαρκούς οργάνωσης των παραγωγών αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την οικονομία του Δήμου. Η παραγωγή της περιοχής χαρακτηρίζεται από μεμονωμένες πρωτοβουλίες των παραγωγών και δεν υπάρχει οργάνωση μεταξύ του έπειτα και από τη χρεωκοπία του αγροτικού συνεταιρισμού του Δήμου. Η κατάσταση αυτή πρέπει να αντιστραφεί καθώς στερεί από τον τόπο τα σημαντικά πλεονεκτήματα των οργανωμένων δραστηριοτήτων όπως η αύξηση της ποσότητας του παραγόμενου προϊόντος, η αποτελεσματικότερη διάθεση του και γενικότερα η δυνατότητα αύξησης της κλίμακας και της ποιότητας της παραγωγής. Πολλά προϊόντα της περιοχής (π.χ. κάστανα) που αποτελούν σημαντικό πλεονέκτημα της δεν προωθούνται ακριβώς λόγω της έλλειψης οργανωμένων δραστηριοτήτων παραγωγής.

6. Έλλειψη τουριστικής προβολής και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων.

Βασικό πρόβλημα για το Δήμο Βοΐου αποτελεί η ελλιπής προβολή του τοπικού φυσικού πλούτου και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Από την ανάλυση προκύπτει ότι ο Δήμος διαθέτει ένα πολύ μεγάλο τόσο φυσικό όσο και πολιτιστικό απόθεμα το οποίο όμως δεν έχει αναδειχθεί, με αποτέλεσμα η περιοχή να μην έχει έντονη τουριστική κίνηση χάνοντας έτσι μεγάλο οικονομικό όφελος.

7. Ανεπάρκεια επιστημονικού προσωπικού στις υπηρεσίες του Δήμου.

Ο Δήμος αποτελείται από πολλές υπηρεσίες όπως προαναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, πράγμα το οποίο απαιτεί και την απασχόληση ανάλογου αριθμού εργαζομένων για την εύρυθμη λειτουργία τους. Παρόλα αυτά ο Δήμος Βοΐου δε διαθέτει

το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό για τη στελέχωση των υπηρεσιών του και κυρίως των υπηρεσιών που ασχολούνται με ζητήματα ανάπτυξης.

Η ανάλυση της φυσιογνωμίας του Δήμου, η παρακολούθηση της υφιστάμενης κατάστασης και η κατανόηση των δυνατοτήτων και των προβλημάτων με σκοπό τη διαμόρφωση ενός σχεδίου ανάπτυξης για την ορθή αξιοποίηση των πόρων που προσφέρει, είναι εργασία που δεν μπορεί να γίνει από ένα ή δύο άτομα. Η στελέχωση λοιπόν των υπηρεσιών που είναι υπεύθυνες για τον προγραμματισμό της ανάπτυξης με επιπλέον επιστημονικό προσωπικό αποτελεί βασική προϋπόθεση για τον ορθό στρατηγικό σχεδιασμό της περιοχής.

8. Έλλειψη Γ.Π.Σ. για την περιοχή.

Ένα βασικό πρόβλημα της περιοχής του Δήμου αποτελεί το γεγονός ότι δεν έχει συνταχθεί κανένα Γ.Π.Σ. ούτε Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. για την περιοχή πλην αυτό της Σιάτιστας (Γ.Π.Σ). Όπως προαναφέρθηκε η έλλειψη Γ.Π.Σ. δημιουργεί προβλήματα τόσο στον καθορισμό χρήσεων γης όσο και στο γενικότερο σχεδιασμό για τον τόπο. Είναι σαφές λοιπόν πως η εκπόνηση σχεδίου Γ.Π.Σ για το Δήμο πρέπει να αποτελέσει βασικό μέλημα έτσι ώστε να θεμελιωθούν οι βάσεις για μια σταθερή και οργανωμένη ανάπτυξη της περιοχής.

3.1.3. Ευκαιρίες

1. Δυνατότητα δημιουργίας τουριστικού προϊόντος πολλαπλών απαιτήσεων.

Το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον, το μεγάλο πολιτιστικό απόθεμα η αγροτική δραστηριότητα, το κλίμα και γενικότερα ολόκληρη η φυσιογνωμία του Δήμου τον καθιστούν πολύ καλή επιλογή ως προορισμό εναλλακτικού τουρισμού. Η γενικότερη τάση αύξησης της ζήτησης για τουρισμό ποιότητας, συνδυασμένου τουρισμού και νέων τουριστικών προϊόντων μπορεί να αποτελέσει πολύ καλή ευκαιρία για το Δήμο να αναπτύξει το τουριστικό του προϊόν καθώς ενδείκνυται για δραστηριότητες πολλών μορφών τουρισμού όπως οικοτουρισμού, αγροτουρισμού, οινοτουρισμού, θρησκευτικού τουρισμού κ.ά.. Βεβαίως, για την καθιέρωση της περιοχή ως τουριστικό προορισμό απαιτούνται ενέργειες αύξησης του αριθμού των καταλυμάτων και βελτίωσης των υφιστάμενων. Επιπλέον, ο προσανατολισμός και η ενεργοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού του Δήμου στα τουριστικά επαγγέλματα και η γενικότερη ενημέρωση του

σχετικά με τη λειτουργία τουριστικών επιχειρήσεων και ευκαιριών για επιχειρηματικές κινήσεις στον τομέα αυτό, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού.

2. Προώθηση τοπικών προϊόντων και ταυτοποίηση της τοπικής αγοράς.

Τα αξιόλογα τοπικά προϊόντα που παράγονται στο Δήμο μπορούν να αποτελέσουν σημαντική πηγή εισοδήματος για την περιοχή. Όπως διαφαίνεται από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, ορισμένα από αυτά χαρακτηρίζονται από πολύ υψηλή ποιότητα, ενώ η παραγωγή τους είναι βιολογική. Επομένως, οι απαιτούμενοι όροι στην παραγωγή αρκετών προϊόντων τόσο ως προς τις συνθήκες παραγωγής όσο και ως προς τις εφαρμοζόμενες τεχνικές πληρούνται ήδη για να χαρακτηρισθούν ως «προϊόντα ποιότητας». Παρόλα αυτά ελάχιστα από αυτά έχουν πιστοποιηθεί με τα ισχύοντα πρότυπα. Η ταυτοποίηση λοιπόν της τοπικής αγοράς με σήμα περιοχής και η πιστοποίηση των προϊόντων είτε με εθνικά είτε με ευρωπαϊκά εργαλεία πιστοποίησης θα ενίσχυε σημαντικά την προώθηση της τοπικής παραγωγής και θα αύξανε την αναγνωρισιμότητα και ζήτηση των τοπικών προϊόντων τόσο σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Τέλος, η τυποποίηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων θα διαμόρφωνε ενδεχομένως την τάση για βελτίωση των συνθηκών παραγωγής κι από άλλους παραγωγούς, ενώ θα αύξανε και το ενδιαφέρον για καλλιέργεια ή παραγωγή τέτοιου τύπου προϊόντων.

3. Προοπτικές ανάπτυξης νέων προϊόντων.

Η περιοχή διαθέτει μεγάλες εκτάσεις που καλλιεργούνται με παραδοσιακές καλλιέργειες. Μια ενδεχόμενη αλλαγή του τύπου των καλλιεργειών με σύγχρονα προϊόντα των οποίων η ζήτηση είναι αυξανόμενη θα ανανέωνε σημαντικά το γεωργικό χαρακτήρα του Δήμου. Τα αμπελοοινικά προϊόντα, τα όσπρια, τα αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά, τα πολυδύναμα και τα ενεργειακά φυτά, αποτελούν παραδείγματα καλλιεργειών που ευδοκιμούν στην περιοχή και ξεφεύγουν από την παραδοσιακή καλλιέργεια σιτηρών. Επιπλέον, το αιγοπρόβειο γάλα(τυροκομικά), κρέας αμνοεριφίων, το μέλι, οι βιολογικές ζωοτροφές, τα μανιτάρια & η τρούφα αποτελούν προϊόντα ευκαιρίες για το Δήμο καθώς μπορούν να παραχθούν αλλά δεν έχει γίνει σημαντική προσπάθεια. Επιπλέον, ολόκληρη η δυτική πλευρά κυρίως του Δήμου Βοΐου διαθέτει δάση καστανιάς, τα οποία όμως δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς, καθώς δεν υπάρχει κάποια οργανωμένη δραστηριότητα εκμετάλλευσης των κάστανων, ούτε της ξυλείας του δάσους.

4. Δυνατότητα αξιοποίησης των ΒΙΟΠΑ και άλλων εγκαταστάσεων.

Όπως προαναφέρθηκε η περιοχή διαθέτει δύο οριοθετημένα ΒΙΟΠΑ, ένα στην περιοχή της Σιάτιστας και ένα στην Εράτυρα. Τα δύο αυτά πάρκα παραμένουν αναξιοποίητα όμως, λόγω της κρίσης στον κλάδο της γουνοποιίας καθώς προορίζονταν για εγκαταστάσεις βιοτεχνιών σχετικών με την παραγωγή γούνας. Παρόλα αυτά οι περιοχές αυτές αποτελούν σημαντική ευκαιρία προς αξιοποίηση από τους τοπικούς επιχειρηματίες, καθώς μπορούν να εγκατασταθούν μονάδες μεταποίησης αγροτικών προϊόντων επιχειρήσεις χαμηλής και μέσης όχλησης και γενικότερα επιχειρήσεις και υπηρεσίες στήριξης του πρωτογενή τομέα. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να βελτιωθεί η οργάνωση των επιχειρήσεων αλλά και να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ τους. Ακόμη, εντός του Δήμου υπάρχουν εγκαταστάσεις που δεν αξιοποιούνται όπως για παράδειγμα ένα σύγχρονο σφαγείο στη Δ.Ε. Άσκιου, το οποίο είναι ανενεργό.

5 Η έναρξη της εφαρμογής του νέου Ε.Σ.Π.Α. (Σ.Ε.Σ) και άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων.

Οι ευκαιρίες για χρηματοδοτήσεις παρεμβάσεων και δράσεων στην περιοχή προέρχονται τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και από Εθνικά Προγράμματα. Τα νέα χρηματοδοτικά εργαλεία για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 που περιλαμβάνονται στο Σ.Ε.Σ. , καθώς και το νέο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 προσφέρουν σημαντικούς πόρους για αναπτυξιακές δράσεις. Επιπλέον πρέπει να αξιοποιηθεί η προσέγγιση Leader, η οποία ονομάζεται πλέον Τοπική Ανάπτυξη με την Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (Τ.Α.Π.Το.Κ.). Η αναβάθμιση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η βελτίωση της αγροτικής παραγωγής και ο εκσυγχρονισμός της, η καινοτομία στην παραγωγή, η προώθηση του τουρισμού, τα έργα υποδομών και πολλές άλλες ενέργειες μπορούν να στηριχθούν οικονομικά από κοινοτικά προγράμματα και επιχορηγήσεις. Επιπλέον, οι διάφορες κοινοτικές πρωτοβουλίες όπως η δικτύωση περιοχών στον ευρωπαϊκό χώρο και η ενίσχυση της συνεργασίας μέσω του θεσμού αδελφοποίησης πόλεων θα μπορούσε να επιφέρει σημαντικά οφέλη για τον τόπο. Βεβαίως, πρέπει να σημειωθεί ότι για την αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων, απαιτείται συνεχής ενημέρωση και παρακολούθηση, άσκηση επιθετικής πολιτικής και συστηματικής διεκδίκησης, τεχνοκρατική προπαρασκευή και το βασικότερο, ενεργοποίηση όλων των φορέων και κατοίκων της περιοχής.

3.1.4. Απειλές

1. Περαιτέρω εγκατάλειψη του πληθυσμού και ερήμωση της περιοχής.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ή γήρανση του πληθυσμού και η φυγή των νέων αποτελούν πολύ σημαντικά προβλήματα για την περιοχή. Σε περίπτωση που δεν προωθηθούν δράσεις για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, κυρίως για τους νέους, η περιοχή κινδυνεύει να οδηγηθεί σε ολοκληρωτικό μαρασμό και ερήμωση, καθώς οι πληθυσμιακοί δείκτες διακρίνονται από έντονη πτωτική τάση. Επιπλέον, η έλλειψη κοινωνικών υποδομών θα ενισχύσει την τάση φυγής από την περιοχή του Δήμου και θα συντελέσει στην μη εποίκηση της από νέους ανθρώπους.

2. Επέκταση της άναρχης δόμησης και καταστροφή του δομημένου περιβάλλοντος της περιοχής.

Όπως ήδη προαναφέρθηκε Γ.Π.Σ. δεν έχει εκπονηθεί για την περιοχή (μόνο για την πόλη της Σιάτιστας). Η έλλειψη σχεδιασμού χρήσεων γης για την περιοχή μπορεί να προκαλέσει προβλήματα ανάπτυξης για τον τόπο όπως συγκρούσεις χρήσεων γης.

3. Κίνδυνος υποβάθμισης και καταστροφής του πολιτιστικού αποθέματος.

Το πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα που διαθέτει η περιοχή πρέπει να αξιοποιηθεί άμεσα. Τα διάφορα μνημεία που βρίσκονται διάσπαρτα στο Δήμο χρήζουν άμεσης ανάδειξης και προστασίας, καθώς δεν δίνεται η δέουσα προσοχή στην διατήρησή τους με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος καταστροφής τους, αν δε ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα.

4. Η έλλειψη βούλησης του πληθυσμού για συμμετοχή στις προβλεπόμενες παρεμβάσεις.

Ένας βασικός κίνδυνος είναι η μη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στο πρόγραμμα δράσεων. Η ολοκληρωμένη και σωστή ενημέρωση για το σχέδιο ανάπτυξης καθώς και η απόδοση κινήτρων στους κατοίκους για συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι αναγκαία, καθώς καμία αναπτυξιακή παρέμβαση ή δράση δεν μπορεί να έχει αποτέλεσμα χωρίς τη βοήθεια και τη συναίνεση του τοπικού πληθυσμού.

5. Η αδυναμία ανταπόκρισης της διοίκησης στις απαιτήσεις του προγράμματος και η αδυναμία εκταμίευσης των απαραίτητων πόρων για την υλοποίηση των δράσεων.

Η διοίκηση ενδέχεται να μην καταφέρει να ανταποκριθεί στον προγραμματισμό και την υλοποίηση των δράσεων, καθώς και τη διασφάλιση των απαραίτητων πόρων. Παρόλο που υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες για χρηματοδοτήσεις και ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης εμπλουτισμένο με συγκεκριμένες παρεμβάσεις και δράσεις, η αδράνεια της τοπικής διοίκησης ενδέχεται να οδηγήσει σε αποτυχία επίτευξης των στόχων που τίθενται για την ανάπτυξη της περιοχής. Η υποστελέχωση των τμημάτων του Δήμου που ασχολούνται με ζητήματα ανάπτυξης, όπως το γραφείο προγραμματισμού, ενισχύει τον κίνδυνο για ανεπιτυχή ή ανελλιπή ολοκλήρωση ενός αναπτυξιακού προγράμματος, ενώ δεν επιτρέπει την μέγιστη αξιοποίηση των ευκαιριών για χρηματοδοτήσεις και συμμετοχή σε αναπτυξιακά προγράμματα.

6. Η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος της χώρας.

Το σενάριο επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης της χώρας όπως είναι φυσικό αποτελεί δυσμενή εξέλιξη για την ανάπτυξη της περιοχής. Οι κάτοικοι του Δήμου πρέπει να εκμεταλλευτούν τους ενδογενείς πόρους της περιοχής και να διαφοροποιήσουν τα προϊόντα παραγωγής τους, βελτιώνοντας ταυτόχρονα την τεχνογνωσία τους σε θέματα παραγωγής, έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις συνθήκες δυσμενούς συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού. Παρόλα αυτά το σενάριο ολοκληρωτικής οικονομικής αποδυνάμωσης της περιοχής στα πλαίσια μιας γενικότερης οικονομικής κατάρρευσης της χώρας παραμένει υπαρκτό.

7. Επιδείνωση της ψυχολογίας του πληθυσμού λόγω της οικονομικής κρίσης.

Όπως συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις της ελληνικής περιφέρειας, έτσι και στο Δήμο Βοΐου, οι κάτοικοι λόγω της οικονομικής κρίσης έχουν χάσει την ενεργητικότητα τους και διακρίνονται από κακή ψυχολογική κατάσταση, πράγμα το οποίο μειώνει τη διάθεση τους για συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα ανάπτυξης της περιοχής. Το σενάριο επιδείνωσης της ψυχολογικής κατάστασης των κατοίκων της περιοχής σε συνδυασμό με τη συνέχιση της οικονομικής ύφεσης της χώρας μπορεί να οδηγήσει σε ολοκληρωτική αδρανοποίηση και αποχή του τοπικού πληθυσμού από οποιαδήποτε ενέργεια και πρωτοβουλία με σκοπό την ανάπτυξη του τόπου.

Στον παρακάτω πίνακα συνοψίζονται σε επιμέρους σημεία τα βασικά αποτελέσματα της ανάλυσης των δυνατοτήτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών.

Πίνακας 28: Ανάλυση SWOT Δήμου Βοΐου

Δυνατότητες – Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες – Μειονεκτήματα
Ανέπαφο και Πλούσιο Φυσικό Περιβάλλον	Μείωση και γήρανση του τοπικού πληθυσμού.
Ύπαρξη δικτύου μονοπατιών	Ελλείψεις σε βασικές υποδομές.
Σημαντικά μνημεία ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Μεγάλο Ποσοστό ξηρικών καλλιεργειών και ελλιπής μεταποίηση αγροτικών προϊόντων
Παραγωγή αξιόλογων τοπικών προϊόντων	Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων
Σημαντικές εκτάσεις βοσκοτόπων και γεωργικής γης	Ανεπαρκής οργάνωση της παραγωγής.
Θεσμοθετημένα ΒΙΟΠΑ Σιάτιστας και Εράτουρας	Έλλειψη τουριστικής προβολής και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.
Λειτουργία φράγματος Πραμόριτσας	Ανεπάρκεια επιστημονικού προσωπικού στις υπηρεσίες του Δήμου.
Εύκολη πρόσβαση και γειτνίαση με τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές	Έλλειψη Γ.Π.Σ. για την περιοχή
Ευκαιρίες – Προοπτικές	Απειλές – Κίνδυνοι
Δυνατότητα δημιουργίας τουριστικού προϊόντος πολλαπλών απαιτήσεων	Περαιτέρω εγκατάλειψη του πληθυσμού και ερήμωση της περιοχής
Προώθηση τοπικών προϊόντων και ταυτοποίηση της τοπικής αγοράς	Η έλλειψη βούλησης του πληθυσμού για συμμετοχή στις προβλεπόμενες παρεμβάσεις
Προοπτικές ανάπτυξης νέων προϊόντων	Επέκταση της άναρχης δόμησης και καταστροφή του δομημένου περιβάλλοντος της περιοχής
Δυνατότητα αξιοποίηση των ΒΙΟΠΑ και άλλων εγκαταστάσεων	Κίνδυνος υποβάθμισης και καταστροφής πολιτιστικού αποθέματος

Έναρξη της εφαρμογής του νέου Ε.Σ.Π.Α. (Σ.Ε.Σ) και άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων	Η αδυναμία ανταπόκρισης της διοίκησης στις απαιτήσεις του προγράμματος και η αδυναμία εκταμίευσης των απαραίτητων πόρων για την υλοποίηση των δράσεων
-	Η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος της χώρας
-	Η επιδείνωση της ψυχολογίας του πληθυσμού λόγω της οικονομικής κρίσης

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

3.2. Καθορισμός Αναπτυξιακής Στρατηγικής – Οράματος

Για την επιτυχία ενός αναπτυξιακού προγράμματος βασικό στοιχείο αποτελεί ο καθορισμός ενός οράματος καθώς και μίας αναπτυξιακής στρατηγικής για την επίτευξη του, που θα βασίζεται στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και στην ορθή κατανόηση της αναπτυξιακής δυναμικής της περιοχής.

Όπως αναλύεται παραπάνω, ο Δήμος Βοΐου διαθέτει πολλές δυνατότητες για ανάπτυξη καθώς διαθέτει σημαντικούς πόρους, οι οποίοι αν αξιοποιηθούν ορθά στα πλαίσια μιας οργανωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής με συγκεκριμένες παρεμβάσεις, μπορούν να διαμορφώσουν μια εντελώς καινούρια φυσιογνωμία για την περιοχή και να αντιστρέψουν τη μειονεκτική εικόνα που τη διακρίνει. Το όραμα λοιπόν που διαμορφώνει το παρόν πρόγραμμα για την περιοχή περιλαμβάνει την ανάπτυξη του Δήμου ως «μια περιοχή με ήπιες μορφές τουρισμού όπως ο περιπατητικός, ο πολιτιστικός, ο θρησκευτικός, ο ιατρικός τουρισμός κτλ. με σεβασμό στο τοπικό φυσικό περιβάλλον, σύνδεση της τοπικής πρωτογενούς παραγωγής με τον τουρισμό στα πλαίσια αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, αναδιάρθρωση του πρωτογενή τομέα με στροφή στις δυναμικές καλλιέργειες και σε «νέα» προϊόντα, προώθηση της εξωστρέφειας του Δήμου και ταυτόχρονη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων».

Η στρατηγική που προτείνεται στο παρόν σχέδιο προέκυψε από τη λεπτομερή ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, την καταγραφή των αναγκών και των προβλημάτων της περιοχής καθώς και τη στάθμιση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων και προοπτικών που αυτή διαθέτει. Εστιάζει όπως παρατίθεται και στο παρακάτω κεφάλαιο σε τρεις βασικούς άξονες παρέμβασης με κυριότερα σημεία την τουριστική ανάπτυξη με

ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος και του πολιτιστικού αποθέματος, την αναδιάρθρωση της παραγωγής και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

Για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής απαιτείται η διαμόρφωση ενός γενικότερου σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης, το οποίο θα παραθέτει με ακρίβεια τα είδη του τουρισμού που πρόκειται να αναπτυχθούν και συγκεκριμένα σε ποιά τμήματα του Δήμου, ενώ θα γίνεται αναφορά και στο είδος και το μέγεθος των αναγκαίων υποδομών. Επιπλέον, απαιτείται ο ειδικότερος σχεδιασμός του τουριστικού προϊόντος με αξιοποίηση όλων των τουριστικών πόρων που διαθέτει η περιοχή, τη δημιουργία τουριστικών διαδρομών και διαμόρφωση τουριστικών πακέτων μέσω της συνεργασίας με τουριστικά πρακτορεία. Αναγκαία επίσης είναι η δημιουργία και η ενίσχυση επιχειρήσεων καθώς και η δημιουργία του ανθρώπινου δυναμικού (ειδικότητες – εκπαίδευση πχ συνοδών επισκεπτών, οδηγών κλπ.) που θα προωθήσει και υποστηρίξει την περιοχή τουριστικά. Για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής ως τουριστικό προορισμού απαιτείται ο εμπλουτισμός του τοπικού τουριστικού προϊόντος με δραστηριότητες όπως τα ναυταθλητικά σπορ στα φράγματα και τα ποτάμια της περιοχής (καγιάκ, κολύμπι, ιστιοπλοΐα, σέρφινγκ, κωπηλασία κλπ.) αλλά και η ενίσχυση άλλων σπορ όπως πχ παραπέντε, αλεξίπτωτο πλαγιάς κλπ.

Η επιτυχία όμως μιας στρατηγικής για την ανάπτυξη του τουρισμού βασίζεται στην ολοκληρωμένη και αποτελεσματική προώθηση του τουριστικού προϊόντος που προσφέρεται. Επομένως, η εκπόνηση ενός σχεδίου μάρκετινγκ (marketing plan) που θα περιλαμβάνει προωθητικό υλικό και την προβολή της περιοχής σε τηλεόραση, ίντερνετ και μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι μείζονος σημασίας. Τέλος, η επικοινωνία με πράκτορες, καθώς και η πρόσκληση και φιλοξενία πολλαπλασιαστών (δημοσιογράφων, τουριστικών, πρακτόρων κλπ.) στην περιοχή θα μπορούσε να λειτουργήσει πολύ θετικά για την βελτίωση της ελκυστικότητας του Δήμου.

Σχετικά, με την αναδιάρθρωση της παραγωγής στο Δήμο, η στρατηγική που θα ακολουθηθεί πρέπει να διέπεται από μια λογική στροφής προς τις δυναμικές καλλιέργειες όπως τα αρωματικά φυτά και ενίσχυσης της ποιότητας στην παραγωγή ακολουθώντας το παράδειγμα του Βελβενδού και στοχεύοντας στην παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας (τυρί, κρασί, κλπ.). Επιπλέον το μεγάλο κλιματικό πλεονέκτημα της περιοχής που ευνοεί την παραγωγή οσπρίων όπως η φακή, τα ρεβύθια και τα φασόλια πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη και να προωθηθεί η παραγωγή των παραπάνω προϊόντων πάντοτε διατηρώντας το επίπεδο ποιότητας πολύ υψηλό. Ακόμη, η μεγάλη παράδοση της

περιοχής στην οινοπαραγωγή δεν πρέπει να εγκαταλειφτεί αλλά να ενισχυθεί. Η βελτίωση των αμπελοοινικών προϊόντων και η προώθηση τους οφείλει να εντατικοποιηθεί.

Στα πλαίσια συνδυασμού του τουρισμού και της παραγωγής, ενδείκνυται η προώθηση αγροτουριστικών δραστηριοτήτων και η ανάπτυξη μιας κουζίνας που βασίζεται στην τοπική αγροδιατροφική παραγωγή των και στην ανάδειξη της τοπικής κουζίνας. Η προώθηση της τοπικής κουζίνας πρέπει να γίνει μέσω της προώθησης των τοπικών συνταγών στις επιχειρήσεις εστίασης, τουρισμού, στους παραγωγούς και στα νοικοκυριά. Η παραγωγή αγροτικών προϊόντων αλλά και τοπικών αποσταγμάτων και κρασιών, αποτελεί σημαντική ευκαιρία για τη διαμόρφωση μιας φυσιογνωμίας για την περιοχή με έντονα τα στοιχεία της γαστρονομίας θέτοντας τις βάσεις για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού.

Για την τόνωση της εξωστρέφειας της περιοχής απαιτείται η διερεύνηση των σχέσεων της τοπικής παραγωγής με τις αγορές του εξωτερικού έτσι ώστε να αυξηθούν οι εξαγωγές. Η ενίσχυση των οικονομικών δεσμών με την Ε.Ε. αποτελεί τη βάση για τη διαμόρφωση ενός πιο εξωστρεφή χαρακτήρα για το Δήμο και ορισμένες από τις ενέργειες που απαιτούνται είναι η έρευνα αγοράς για την προώθηση συγκεκριμένων προϊόντων, η συνεχής επαφή με εμπόρους, επιχειρήσεις αλλά και επιχειρηματικούς φορείς του εξωτερικού και του εσωτερικού όπως οι εμπορικές αποστολές και οι φορείς καινοτομίας (σύμβουλοι, ερευνητικά κέντρα, κλπ.) . Πρέπει να αναφερθεί ότι η αξιοποίηση των πόρων του Σ.Ε.Σ.(νέο Ε.Σ.Π.Α.) προς την κατεύθυνση της τόνωσης της εξωστρέφειας του Δήμου Βοΐου αποτελεί ένα πολύ βασικό εργαλείο.

Τέλος, η στρατηγική ανάπτυξης του Δήμου αποσκοπεί εκτός των άλλων κυρίως και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, για να διατηρηθεί ο πληθυσμός στον τόπο του. Η βελτίωση των βασικών υποδομών πρόνοιας, των τεχνικών υποδομών, των δικτύων συγκοινωνίας και τηλεπικοινωνίας για τη διασφάλιση ενός βελτιωμένου επιπέδου ζωής για τους κατοίκους είναι πρωταρχικής σημασίας.

Γενικότερα η διαμόρφωση μιας στρατηγικής για την ανάκαμψη της οικονομίας της περιοχής με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της και δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρεφή, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, αποτελεί τη βασική επιδίωξη του παρόντος σχεδίου.

3.3. Στόχοι και ορίζοντας υλοποίησης του προγράμματος

Από την ανάλυση της υφιστάμενη κατάσταση σε συνδυασμό με την παράθεση και τεκμηρίωση μέσω της SWOT analysis των βασικών χαρακτηριστικών της περιοχής, προκύπτουν ορισμένα βασικά συμπεράσματα.

Είναι γεγονός ότι οι παρεμβάσεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα στην περιοχή δεν αποδείχθηκαν ικανές ώστε να αλλάξουν την αναπτυξιακή εικόνα του τόπου. Ο Δήμος δεν αντιμετώπιστηκε ως μια ενιαία περιοχή άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής, με ορισμένες περιοχές (π.χ Σιάτιστα) να βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και άλλες να είναι περισσότερο απομονωμένες (π.χ. Δ.Ε. Πενταλόφου, Τσοτυλίου, Νεάπολης). Οι διάφορες ενέργειες στο Δήμο έγιναν με τρόπο αποσπασματικό και πρόχειρο ή ακόμη και εξυπηρετώντας πολλές φορές πολιτικά συμφέροντα με αποτέλεσμα να αποτύχουν να τον καταστήσουν ανταγωνιστικό. Για να είναι αποτελεσματική η στρατηγική αναδιάρθρωσης στην περιοχή θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις σημαντικές παραμέτρους του ευρύτερου οικονομικού περιβάλλοντος και να κινείται σε ένα σύγχρονο πλαίσιο αναφοράς, διακρινόμενη ταυτόχρονα από ένα πνεύμα ευελιξίας, το οποίο απαιτεί πλέον ο ανταγωνισμός της αγοράς. Το ζητούμενο λοιπόν της αναπτυξιακής διαδικασίας είναι να βασίζεται σε μία συστηματική και συνεπή διαχείριση και ανάδειξη των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής με πρωταρχικό στόχο την ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού και το συμμετοχικό σχεδιασμό. Για να επιτευχθεί η ανάπτυξη και να προοδεύσει μια περιοχή όπως αναλύθηκε και στο πρώτο, θεωρητικό τμήμα της παρούσας εργασίας, βασική προϋπόθεση είναι η ενεργοποίηση των κατοίκων της σε συνδυασμό με ένα καλά διαμορφωμένο σχέδιο ανάπτυξης. Επομένως, η αποτελεσματική τοπική ανάπτυξη αφορά τη συνεργασία όλων των παραγόντων που μπορούν να βοηθήσουν έναν τόπο και μέσα σε αυτά περιλαμβάνονται και η κεντρική εξουσία αλλά κυρίως οι τοπικοί φορείς και οι κάτοικοι.

Σχετικά με τους στόχους που πρέπει να τεθούν μέσα στη γενικότερη στρατηγική ανάπτυξης της περιοχής, πρέπει να διέπονται από τη σωστή διάγνωση των δυνατοτήτων και των χαρακτηριστικών του τόπου και να λαμβάνουν υπόψη τους τα προβλήματα, τους περιορισμούς και τα μειονεκτήματα του μέρους, κοινώς να είναι ρεαλιστικοί. Βασικότερο όμως χαρακτηριστικό τους πρέπει να είναι η ανάλυση και η υπόδειξη των ευκαιριών που διαθέτει ο τόπος και αποτελούν και τα ανταγωνιστικά του πλεονεκτήματα, καθώς μόνο με την ανάπτυξη αυτών μπορεί η περιοχή να κάνει σαφή βήματα προόδου.

Η διεύρυνση και ο εκσυγχρονισμός των δραστηριοτήτων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα αποτελούν ρεαλιστικές αναπτυξιακές προοπτικές για το Δήμο Βοΐου. Επιπλέον, η ανάπτυξη διαφόρων μορφών τουρισμού, στα πλαίσια της ταυτόχρονης προστασίας του περιβάλλοντος και του πολιτιστικού αποθέματος, δηλαδή ενός μοντέλου βιώσιμης ανάπτυξης, αποτελεί σημαντικό στόχο για το Δήμο για τον οποίο όμως πρέπει να γίνουν ορισμένες παρεμβάσεις έτσι ώστε να επιτευχθεί. Η κοινωνική συνοχή πρέπει να ενδυναμωθεί στην περιοχή καθώς και να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των ατόμων. Νέες θέσεις εργασίας πρέπει να προκύψουν και να διαφανούν ευκαιρίες για απασχόληση και επενδύσεις, διότι μόνο έτσι θα μπορέσει ο τόπος να συγκρατήσει νέους εργαζόμενους και να αντιστρέψει την αρνητική δημογραφική εικόνα που τον χαρακτηρίζει.

Ακολουθούν οι βασικές προτεραιότητες ανάπτυξης για το Δήμο, οι οποίες συνοψίζονται σε άξονες ανάπτυξης και αργότερα αναλύονται σε προτάσεις και δράσεις και αποσκοπούν στην τοπική ανάπτυξη μέσω της εκμετάλλευσης των ενδογενών πόρων, της ενεργοποίησης του δυναμικού της περιοχής και της εκτέλεσης έργων για την βελτίωση της παραγωγής και της ποιότητας ζωής των ανθρώπων.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι το αναπτυξιακό όραμα το οποίο διαμορφώνεται μέσω των στόχων, των προτεραιοτήτων και δράσεων πρέπει να έχει και έναν χρονικό ορίζοντα. Θα λέγαμε λοιπόν πως κρίνεται σκόπιμο για την καλύτερη κατανόηση των δράσεων και την αποτελεσματικότερη εφαρμογή τους να τεθεί ένας αναπτυξιακός ορίζοντας 7 ετών. Το χρονικό αυτό όριο καθορίζεται από πολλούς παράγοντες, με βασικότερο ίσως την αναγκαιότητα παρεμβάσεων και τους κινδύνους που προμηνύονται για την περιοχή σε περίπτωση που αυτή δεν διαμορφώσει έναν αναπτυξιακό χαρακτήρα. Επιπλέον, ο χρονικός ορίζοντας που τίθεται, οριοθετεί στην ουσία το πώς θα μπορούσε να είναι ο τόπος σε 7 χρόνια, την εικόνα δηλαδή που θα μπορούσε να παρουσιάζει έπειτα από ενέργειες και δράσεις ο Δήμος Βοΐου. Η επιλογή της επταετίας έγινε με σκοπό το πρόγραμμα να υλοποιείται ταυτόχρονα με τα προγράμματα χρηματοδοτήσεων του νέου Ε.Σ.Π.Α (Σ.Ε.Σ.) 2014-2020 καθώς αυτό θα διευκόλυνε σημαντικά την αξιοποίηση των πόρων για την υλοποίηση των δράσεων. Πρέπει να αναφερθεί ότι δεν επιλέχθηκε ως προγραμματικός ορίζοντας η θητεία των νυν δημοτικών αρχών, καθώς βασικό στοιχείο του προγράμματος αποτελεί η πεποίθηση ότι τα αναπτυξιακά προγράμματα δεν θα έπρεπε να συνδέονται με πολιτικά συμφέροντα και να αντιμετωπίζονται ως δράσεις των εκάστοτε αιρετών αρχών, αλλά να αποτελούν ολοκληρωμένες ενέργειες παρέμβασης για την ουσιαστική ανάπτυξη ενός τόπου χωρίς να

ταυτίζονται με συγκεκριμένα πολιτικά πρόσωπα. Επιπλέον, τα επτά έτη θα λέγαμε πως αποτελούν ένα ρεαλιστικό χρονικό διάστημα, δεδομένου ότι τα προβλήματα τα οποία πρέπει να λυθούν και η οικονομική συγκυρία στη χώρα δεν είναι η ευνοϊκότερη.

3.4. Άξονες Ανάπτυξης

Οι προτεραιότητες που τίθενται στοχεύουν όπως αναφέρθηκε στην οικονομική, κοινωνική ανέλιξη του τόπου, στην προστασία του και την διαμόρφωση ενός ήπιου, αποτελεσματικού αναπτυξιακού προγράμματος για την επόμενη επταετία. Παρακάτω παρουσιάζονται οι αναπτυξιακοί άξονες για την περιοχή του Δήμου Βοΐου :

Άξονας 1: Ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και προστασία - ανάδειξη του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος.

Άξονας 2: Διαφοροποίηση της παραγωγής και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Άξονας 3: Βελτίωση της ποιότητας ζωής και ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

Οι τρεις αυτοί άξονες θα λέγαμε πως αποτελούν τους βασικούς πυλώνες που συνοψίζουν τις σημαντικότερες κατευθύνσεις για αναπτυξιακές ενέργειες στην περιοχή. Παρακάτω αναλύεται κάθε άξονας ξεχωριστά και γίνεται μια σύντομη περιγραφή του περιεχομένου του.

3.4.1. Άξονας 1 : Ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και προστασία - ανάδειξη του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος.

Η προστασία και η αξιοποίηση του φυσικού πλούτου και του πολιτιστικού αποθέματος αποτελούν μια πολύ σημαντική προτεραιότητα για το Δήμο Βοΐου. Όπως προαναφέρθηκε, ο πολύ μεγάλος και ανέγγιχτος φυσικός πλούτος που διαθέτει η περιοχή καθώς και τα πολυάριθμα πολιτιστικά μνημεία και γενικότερα η ιστορικότητα του τόπου πρέπει να διατηρηθούν και να προβληθούν. Η περιοχή διαθέτει πολύ μεγάλες δυνατότητες για ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων διαφορετικών μορφών που πρέπει όμως να οργανωθούν και να προβληθούν έτσι ώστε να βελτιωθεί η ελκυστικότητα της, καθώς το τουριστικό ενδιαφέρον που διακρίνει το Δήμο Βοΐου είναι σχετικά άγνωστο στην ανάδειξη και προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάδειξη και διατήρηση της πολιτιστικής

κληρονομιάς, στην ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος, στη βελτίωση των τουριστικών υποδομών, στην προβολή του τόπου κ.ά.. Οι τοπικοί φορείς και οι κάτοικοι πρέπει να διαμορφώσουν μια διαφορετική νοοτροπία που προσανατολίζεται στην εξωστρέφεια του τόπου. Η φυσική ομορφιά του Δήμου, η ιστορία και τα σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος που διαθέτει, αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, τα οποία όμως δεν αξιοποιούνται όσο δεν προβάλλονται και δεν προσφέρουν τουριστική ανάπτυξη στον τόπο και επομένως δεν αποτελούν, ενώ θα μπορούσαν, πηγές εισοδήματος για την οικονομία του Δήμου. Επιπλέον, η κατάρτιση του τοπικού πληθυσμού στα τουριστικά επαγγέλματα και η δημιουργία επιχειρήσεων που αφορούν τον τουρισμό, αποτελούν προτεραιότητες του άξονα αυτού.

3.4.2. Άξονας 2: Διαφοροποίηση της παραγωγής και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Ο Δήμος Βοΐου αποτελεί έναν Δήμο που βασίζεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα. Παρόλο που οι δείκτες της απασχόλησης δείχνουν ότι το μεγαλύτερο τμήμα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον τριτογενή τομέα, από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης διαφαίνεται ξεκάθαρα ότι η δυναμική του Δήμου βρίσκεται στον πρωτογενή τομέα. Η τοπική οικονομία λοιπόν βασίζεται στη γεωργία και την κτηνοτροφία. Σε αυτό το πλαίσιο, βασικότερη αναπτυξιακή προτεραιότητα αποτελεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργικής παραγωγής ενόψει των προκλήσεων του σύγχρονου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Τα νέα πρότυπα απαιτούν προϊόντα υψηλής ποιότητας που διασφαλίζουν άριστη διατροφική αξία και καλλιεργούνται βιολογικά. Επομένως, η αλλαγή του τρόπου παραγωγής των γεωργικών προϊόντων, η παραγωγή νέων προϊόντων, η προώθηση σύγχρονων καλλιεργειών με προϊόντα που ευδοκούν κυρίως στην περιοχή αλλά και η αναβίωση και αναβάθμιση των συλλογικών οργανωτικών σχημάτων που εμπλέκονται στην παραγωγή, τυποποίηση, μεταποίηση και διακίνηση των αγροτικών προϊόντων αποτελούν απαραίτητους τομείς παρέμβασης για την ισχυροποίηση του αγροτικού τομέα. Η κτηνοτροφία επίσης πρέπει να προσανατολιστεί προς έναν βιολογικό τρόπο άσκησης της, με σαφή στόχο την ποιότητα.

Σχετικά με το δευτερογενή τομέα, η μεταποίηση προϊόντων πρέπει να ενισχυθεί και να οργανωθεί περισσότερο καθώς διαθέτει περιθώρια ανάπτυξης τα οποία θα αυξηθούν με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει αύξηση στην αγροτική παραγωγή, που είναι και το

ζητούμενο. Επιπλέον, η παράδοση που έχει η περιοχή στην παραγωγή γούνας πρέπει να διατηρηθεί, παρόλα αυτά δεν πρέπει να μείνει προσκολλημένη σε αυτήν, καθώς ο κλάδος περνάει κρίση και δεν αποτελεί μεγάλη πηγή εισοδήματος για την περιοχή.

Έτσι λοιπόν σε αυτόν τον άξονα συνοψίζονται όλες οι ενέργειες που αφορούν την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων του πρωτογενή τομέα, την άρση των μειονεκτημάτων της περιοχής σχετικά με τον πρωτογενή τομέα (π.χ. αρδευόμενες εκτάσεις), την παροχή τεχνογνωσίας και υποστηρικτικών δομών για την ενίσχυση της ποιοτική διάστασης των παραγόμενων προϊόντων και την επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση, ενημέρωση και τεχνική υποστήριξη του αγροτικού πληθυσμού και κυρίως των νέων αγροτών. Ακόμη στον άξονα αυτόν εμπίπτουν οι επιχειρηματικές ενέργειες που ενισχύουν τόσο τον πρωτογενή όσο και τον δευτερογενή τομέα και αφορούν στην ολοκληρωμένη παραγωγή, επεξεργασία και διάθεση του τοπικού παραγόμενου προϊόντος και γενικότερα οι δράσεις που αποσκοπούν στην δημιουργία θέσεων εργασίας στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

3.4.3. Άξονας 3: Βελτίωση της ποιότητας ζωής και ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

Ο τρίτος αυτός άξονας περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αλλά και στην αντιστροφή της τάσης εγκατάλειψης που διακρίνει το Δήμο και κυρίως της Δ.Ε. Τσοτυλίου, Νεάπολης και Πενταλόφου. Η βελτίωση υπηρεσιών και βασικών υποδομών όπως οι υποδομές περίθαλψης και πρόνοιας, οι σχολικές εγκαταστάσεις, τα δίκτυα πληροφόρησης (σύνδεση στο διαδίκτυο), το τοπικό οδικό δίκτυο, το αποχετευτικό δίκτυο κ.ά. αποτελούν προτεραιότητες αυτού του άξονα και είναι απαραίτητες για την αναβάθμιση της ποιότητας διαβίωσης των κατοίκων της περιοχής. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι Δ.Ε. Σιάτιστας και Ασκίου δεν αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα και οι δράσεις εστιάζουν κυρίως στο δυτικό τμήμα του Δήμου που είναι και το πιο απομονωμένο. Επομένως όλες οι ενέργειες που συμβάλλουν στην άρση της απομόνωσης και την βελτίωση της χωρικής και οικονομικής συνοχής οδηγούν και στην βελτίωση της κοινωνικής συνοχής αυτόματα. Η κατάρτιση επίσης άνεργων κατοίκων και η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε οργανωμένες δραστηριότητες συμβάλλουν στην ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού.

Παραπάνω παρουσιάστηκε η ανάλυση των επιμέρους αξόνων ανάπτυξης για την περιοχή, οι οποίοι βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση μεταξύ τους καθώς στοχεύουν σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης για τον τόπο. Στο επόμενο κεφάλαιο οι άξονες αυτοί αναλύονται σε επιμέρους δράσεις, οι οποίες ολοκληρώνουν το σχέδιο για τοπική ανάπτυξη του Δήμου Βοΐου σε ορίζοντα επταετίας.

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ

Οι προτάσεις που επιλέγονται και αναλύονται στο παρακάτω κεφάλαιο για την ανάπτυξη του Δήμου Βοΐου, αποτελούν την εφαρμογή της στρατηγικής και των αξόνων παρέμβασης που αναπτύχθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Το σύνολο των προτάσεων διαμορφώθηκε έπειτα από ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, επισκέψεις στην περιοχή για επιτόπια έρευνα, συζήτηση με του κατοίκους του Δήμου, τους τοπικούς φορείς αλλά και επίσκεψη στην Αναπτυξιακή Εταιρία της Κοζάνης (ΑΝ.ΚΟ.). Πρέπει να επισημανθεί ότι οι προτάσεις που παρατίθενται στο παρακάτω κεφάλαιο δεν εμβαθύνουν σε πολλές λεπτομέρειες όπως θα γινόταν σε ένα επιχειρησιακό σχέδιο. Η μελέτη των προτάσεων και η ακριβής ανάλυση για την εφαρμογή τους αποτελεί ένα έργο για το οποίο απαιτείται η συνεργασία πολλών ειδικών επιστημόνων, πράγμα το οποίο δεν εμπίπτει στις υποχρεώσεις εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Για την καλύτερη οργάνωση των δράσεων, στο παρακάτω κεφάλαιο οι άξονες και δράσεις θα συμβολίζονται με αρίθμηση που θα περιλαμβάνει πρώτα τον αριθμό του άξονα, έπειτα τον αριθμό του υπομέτρου και τέλος τον αριθμό της δράσης. Για παράδειγμα η δράση 1.1.3, εμπίπτει στον πρώτο άξονα, στο πρώτο μέτρο του πρώτου άξονα και είναι η δράση νούμερο 3.

4.1. Προτάσεις του 1^{ου} άξονα ανάπτυξης.

Στον πρώτο άξονα ανάπτυξης όπως προαναφέρθηκε εμπίπτουν όλες οι προτάσεις και οι δράσεις που έχουν ως στόχο την ενίσχυση του τουρισμού σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος και του πολιτιστικού αποθέματος. Παρακάτω παρατίθενται οι δράσεις με μια συνοπτική περιγραφή που πλαισιώνουν τον άξονα 1.

1. Ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και προστασία - ανάδειξη του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος.

1.1 Διερεύνηση – Ανάδειξη Πολιτιστικών Πόρων

Στο πλαίσιο ενδυνάμωσης της τουριστικής κίνησης και αξιοποίησης - ανάδειξης πολιτιστικού πλούτου προτείνεται:

- 1.1.1 Εκπόνηση συνολικής μελέτης για αποκατάσταση και ανάδειξη όλων των αρχοντικών στην πόλη της Σιάτιστας, καθώς και καταγραφή και αξιοποίηση των κελαριών τους.
- 1.1.2 Η καταγραφή και ανάδειξη των μουσουλμανικών μνημείων που διαθέτει ο Δήμος Βοΐου. Η περιοχή διαθέτει πολύ μεγάλη ιστορία από την περίοδο της τουρκοκρατίας η οποία και πρέπει να αναδειχθεί καθώς τα μνημεία αυτής εποχής παραμένουν αναξιοποίητα. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει το ενδιαφέρον από τη μουσουλμανική κοινότητα κυρίως της Κωνσταντινούπολης για επίσκεψη και περιήγηση στους χώρους λατρείας των προγόνων τους και στα διάφορα μουσουλμανικά της περιοχής. Συγκεκριμένα ο τεκές της Δραγασιάς αποτελεί ένα πάρα πολύ σημαντικό μνημείο, μουσουλμανικό και συγκεκριμένα των Βαλαάδων με εξαιρετικά μεγάλη ιστορία, το οποίο όμως παραμένει αναξιοποίητο και κινδυνεύει να καταστραφεί εντελώς. Ακόμη, το μνημείο του Νεσάτ Πασά στη Νεάπολη αποτελεί επίσης ένα πολύ σημαντικό δείγμα της ιστορίας του τόπου.
- 1.1.3 Καταγραφή των πολιτιστικών μνημείων, των στοιχείων αγροτικής κληρονομιάς ολόκληρης της περιοχής και προστασία – ανάδειξή τους. Μια γενικότερη μελέτη καταγραφής δηλαδή όλων των στοιχείων με πολιτιστικό ενδιαφέρον έτσι ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή προστασία και ανάδειξη τους.
- 1.1.4 Η σήμανση των αξιοθεάτων και των μνημείων. Μετά την καταγραφή που αναφέρθηκε παραπάνω, προτείνεται μια δράση σήμανσης έπειτα από μελέτη για χωροθέτηση, κατασκευή και τοποθέτηση πινακίδων και άλλων μέσων σήμανσης αξιοθεάτων.
- 1.1.5 Η εκπόνηση μελέτης βιωσιμότητας για χρήση δημόσιων κτηρίων (π.χ. παλιών σχολείων) είτε πολιτιστική είτε ως μικροί ξενώνες.
- 1.1.6 Χάραξη διαδρομής με βάση τα ιστορικά γεφύρια της περιοχής και η σήμανση τους με σκοπό την ανάδειξη της παράδοσης του μέρους στην κατασκευή πέτρινων γεφυριών και την αναβίωση της ιστορίας των μαστροκαλαφάδων του Βοΐου που αποτελούσαν ξακουστούς τεχνίτες εντός και εκτός των εθνικών συνόρων.

1.2 Διερεύνηση – Ανάδειξη Περιβαλλοντικών Πόρων

Για την ανάδειξη των περιβαλλοντικών πόρων και την ταυτόχρονη εξασφάλιση της προστασίας τους προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

- 1.2.1 Ο σχεδιασμός και η διαμόρφωση οιοδιαδρομών σε οινοποιία και επισκέψιμα κελάρια καθώς και αμπελώνες τις περιοχής. Η λειτουργία επισκέψιμων οινοποιείων και επισκέψιμων κελαριών και η γενικότερη παράδοση που έχει η περιοχή στην οινοποιητική δραστηριότητα θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα κλίμα ευνοϊκό για οιοτουρισμό κυρίως στις ανατολικές Δημοτικές Ενότητες Ασκίου και Σιάτιστας.
- 1.2.2 Η οργάνωση δραστηριοτήτων στα ποτάμια της περιοχής. Το υδάτινο στοιχείο λόγω των πολλών ποταμών που διατρέχουν το Δήμο και κυρίως το δυτικό του τμήμα είναι πολύ έντονο, επομένως θα μπορούσαν να οργανωθούν δραστηριότητες που σχετίζονται με τους ποταμούς όπως π.χ. ψάρεμα, κανόε καγιάκ κ.ά.
- 1.2.3 Η προώθηση του δικτύου μονοπατιών του προγράμματος Πίνδος και διαμόρφωση συνδυασμού οργανωμένων εναλλακτικών δραστηριοτήτων όπως ορειβασία. Το πρόγραμμα Πίνδος έχει διαμορφώσει ένα μεγάλο δίκτυο μονοπατιών στην περιοχή της Δ.Ε. Νεάπολης- Τσοτυλίου και Πενταλόφου, το οποίο όμως δεν είναι γνωστό στο ευρύ κοινό. Ο καθαρισμός, η προώθηση και η προβολή του, ταυτόχρονα με το σχεδιασμό ενός αριθμού εναλλακτικών ορεινών δραστηριοτήτων, θα μπορούσε να αυξήσει σημαντικά τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή.
- 1.2.4 Η δημιουργία Ελεγχόμενης Κυνηγετικής Περιοχής (Ε.Κ.Π.), καθώς την περιοχή επισκέπτονται αρκετοί κυνηγετικοί σύλλογοι και η δραστηριότητα γίνεται ανεξέλεγκτα με αποτέλεσμα να προκαλούνται σημαντικά προβλήματα στην πανίδα του τόπου. Η δημιουργία μιας τέτοιας περιοχής με συνδυασμένη τη διαμονή και τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό της κυνηγετικής δραστηριότητας, θα μπορούσε να επιφέρει σημαντικά οικονομικά οφέλη για τον τόπο.
- 1.2.5 Η εκπόνηση μελέτης για την προστασία της δυτικής ορεινής περιοχής του Δήμου και πιθανώς η ένταξη της στο δίκτυο natura 2000, καθώς οι δυτικοί ορεινοί όγκοι της περιοχής (Βόιο) δεν ανήκουν σε κάποιο καθεστώς

προστασίας σε αντίθεση με τους δυτικούς (Άσκιο, Βούρινο) που είναι ενταγμένοι στο natura 2000.

1.3 Συνειδητοποίηση της Τουριστικής Αξίας της Περιοχής

Βασικό στοιχείο για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην περιοχή είναι η συνειδητοποίηση κυρίως από τους κατοίκους της ίδιας της περιοχής αλλά και γενικότερα της μεγάλης αξίας που αυτή διαθέτει ως τουριστικός προορισμό λόγω των πόρων που διαθέτει. Γι' αυτό το λόγο προτείνονται οι παρακάτω δράσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση αυτής της συνειδητοποίησης:

- 1.3.1 Η Διοργάνωση σεμιναρίων σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού στην περιοχή και η ενθάρρυνση της ενασχόλησης των κατοίκων με τουριστικά επαγγέλματα.
- 1.3.2 Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού στην αξία των τοπικών τους προϊόντων. Οι κάτοικοι της περιοχής πρέπει να αντιληφθούν πρωτίστως οι ίδιοι την αξία των τοπικών προϊόντων και να ενισχύσουν την κατανάλωση τους.
- 1.3.3 Διοργάνωση σεμιναρίων σχετικά με την ποιότητα στον τομέα του τουρισμού. Η διοργάνωση ημερίδων και σεμιναρίων με σκοπό την ενημέρωση των τοπικών επιχειρηματιών σχετικά με την ενσωμάτωση της ποιότητας στον τομέα του τουρισμού θα μπορούσε να βελτιώσει το επίπεδο των υπηρεσιών και προϊόντων που προσφέρονται στο τομέα του τουρισμού.
- 1.3.4 Η Διοργάνωση σεμιναρίων σχετικά με την αειφορία στον τομέα του τουρισμού.

1.4 Ανάπτυξη δραστηριοτήτων προσέλκυσης τουριστών – επισκεπτών

Ένα πολύ βασικό στοιχείο για την ενίσχυση του τουρισμού στην περιοχή αποτελεί η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων εκείνων που θα οδηγήσουν στην προσέλκυση των επισκεπτών, άρα και στην αύξηση του τουρισμού. Στο πλαίσιο ενίσχυσης των τουριστικών δραστηριοτήτων για την περιοχή προτείνονται τα παρακάτω:

- 1.4.1 Η γενικότερη ενίσχυση δράσεων αγροτουρισμού, καθώς η φυσιογνωμία του Δήμου είναι αγροτική και θα μπορούσαν να δημιουργηθούν επισκέψιμα

αγροκτήματα και να ενισχυθεί ο συνδυασμός της καλλιέργειας με τον αγροτουρισμό. Επιπλέον η προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων για την κατασκευή μικρής δυναμικότητας υποδομών διανυκτέρευσης καθώς και χώρων εστίασης με ταυτόχρονη προβολή των τοπικών προϊόντων.

- 1.4.2 Προώθηση του Ιατρικού Τουρισμού στην περιοχή λόγω των πολύ καλών κλιματολογικών συνθηκών, μέσω της προώθησης ιδιωτικών επενδύσεων.
- 1.4.3 Προώθηση δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού (για διαδρομές σε ποτάμια, οργανωμένες δραστηριότητες ορειβασίας, πεζοπορίες, οινοτουρισμός κλπ). Το πολύ πλούσιο φυσικό περιβάλλον ενδείκνυται για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού, οι οποίες μπορούν να διαμορφωθούν μέσω της ενθάρρυνσης των ιδιωτικών επενδύσεων. Η ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων μπορεί να διαμορφώσει ένα τουριστικό προϊόν πολύ ελκυστικό για τους επισκέπτες, διευρύνοντας παράλληλα και την τουριστική περίοδο.
- 1.4.4 Κίνητρα για τους νέους επιχειρηματίες στον τουριστικό τομέα. Η προώθηση κινήτρων για δημιουργία ξενώνων και άλλων ιδιωτικών τουριστικών δραστηριοτήτων (π.χ. υποδομές εστίασης, αναψυχής, εναλλακτικές μορφές τουρισμού) σε νέους επιχειρηματίες.
- 1.4.5 Προώθηση των πολιτιστικών εκδηλώσεων της περιοχής που λαμβάνουν χώρα σε διάφορες περιοχές του Δήμου καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η ενίσχυση της παράδοσης και η προώθηση αυτών των εκδηλώσεων σε συνδυασμό με την θεσμοθέτηση νέων και με εναλλακτικό περιεχόμενο όπως π.χ.εναλλακτικές αθλητικές δραστηριότητες θα βοηθούσε στην προσέλκυση επισκεπτών.

1.5 Τουριστικά Πακέτα – Μάρκετινγκ – Προβολή

Όπως αναφέρθηκε αρκετές φορές στα προηγούμενα κεφάλαια βασικό στοιχείο για την επιτυχία της ανάπτυξης και ιδίως της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής είναι η ενίσχυση της εξωστρέφειας και της προβολής του του Δήμου. Για την επιτυχή προώθηση και προβολή του τόπου προτείνονται τα παρακάτω:

- 1.4.6 Η διαμόρφωση ενός Σχεδίου Μάρκετινγκ με στόχο την προβολή του Δήμου ως τουριστικό προορισμό μέσω της προβολής των αξιοθέατων του και της ανάδειξης της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του. Η δράση μπορεί να περιλαμβάνει τη δημιουργία σλόγκαν για την περιοχή, λογότυπου, ενός βίντεο σποτ για την προώθηση και προβολή του τόπου, καθώς και τη σύνταξη τευχών τουριστικού ενδιαφέροντος με πληροφορίες για κάθε Δημοτική Ενότητα του Δήμου. Επιπλέον προτείνεται η δημιουργία και προώθηση ενός σύγχρονου, ενημερωμένου και μοντέρνα σχεδιασμένου site (ιστοσελίδας) για την προώθηση της περιοχής.
- 1.4.7 Διαμόρφωση Οργανωμένων τουριστικών πακέτων και ενίσχυση της συνεργασίας με τουριστικά πρακτορεία με σκοπό την προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού τουριστών αλλά και την ταυτόχρονη προώθηση και προβολή του Δήμου στα αστικά κέντρα.
- 1.4.8 Η προβολή και προώθηση των πολύ σημαντικών μουσείων που διαθέτει η περιοχή. Τα μουσεία του Δήμου πέρα από το γεγονός ότι είναι πολλά σε αριθμό είναι και πολύ σημαντικά. Συγκεκριμένα το Βοτανικό Μουσείο και η Παλαιοντολογική συλλογή που βρίσκεται στη Σιάτιστα αλλά και αυτή που βρίσκεται στο Τσοτύλι, αποτελούν συλλογές με παγκόσμια αίγλη και η ανάδειξη τους θα μπορούσε να τονώσει σημαντικά τον τουρισμό της περιοχής.
- 1.4.9 Η κατασκευή info – kiosks σε επιλεγμένα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της περιοχής.

4.2. Προτάσεις του 2^{ου} άξονα ανάπτυξης.

Στον δεύτερο άξονα ανάπτυξης εμπίπτουν όλες οι προτάσεις και οι δράσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση της παραγωγής και συγκεκριμένα την ενίσχυση του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητά τους. Παρακάτω παρατίθενται οι δράσεις με μια συνοπτική περιγραφή που πλαισιώνουν των άξονα 2.

2. Ενίσχυση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα.

2.1 Προώθηση «Νέων» Δυναμικών Καλλιεργειών

Στα πλαίσια της αλλαγής των καλλιεργούμενων γεωργικών προϊόντων και της στροφής των καλλιεργητών στις δυναμικές καλλιέργειες από τις παραδοσιακές και ξηρικές που χαρακτηρίζουν την πλειονότητα των καλλιεργούμενων εκτάσεων του Δήμου, προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

- 2.1.1 Εισαγωγή νέων καλλιεργειών όπως αρωματικά φυτά, ενεργειακά φυτά κ.ά. στη Δ.Ε. Τσοτυλίου και Νεαπόλεως. Οι μεγαλύτερες εκτάσεις γεωργικών καλλιεργειών εντοπίζονται στο κεντρικό τμήμα του Δήμου που αποτελείται από τις Δ.Ε. που προαναφέρθηκαν και χαρακτηρίζονται από παραδοσιακές καλλιέργειες όπως έχει προκύψει από την ανάλυση. Προτείνεται λοιπόν, η ενίσχυση της εισαγωγής διαφορετικού τύπου καλλιεργειών όπως τα αρωματικά φυτά (π.χ. τριαντάφυλλα, λεβάντα κ.λπ.) και τα ενεργειακά φυτά (π.χ. αγριαγκινάρα) , καθώς οι αποδόσεις τους είναι εξαιρετικά υψηλές και επιπλέον ευδοκιμούν στην περιοχή.
- 2.1.2 Ενίσχυση της παραγωγής κάστανου στις Δ.Ε. Πενταλόφου και Τσοτυλίου. Στις δυτικές Δ.Ε. του Δήμου υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις καστανόδενδρων που παραμένουν όμως ανεκμετάλλευτες καθώς η παραγωγή γίνεται χωρίς ιδιαίτερη οργάνωση, μεμονωμένα και είναι πολύ μικρής κλίμακας. Η δυνατότητες για πολύ εντατικοποίηση της παραγωγή είναι εξαιρετικά μεγάλες.
- 2.1.3 Ενίσχυση της αμπελοκαλλιέργειας στο Δήμο. Η παράδοση στην οινοποιία που διακρίνει την περιοχή (κυρίως τη Σιάτιστα) είναι πολύ μεγάλη. Με τη σχετική ενίσχυση και την αύξηση των αμπελώνων, η παραγωγή αμπελοοινικών προϊόντων θα μπορούσε να καταστεί ένας πολύ σημαντικός τομέας εισοδήματος για τον τόπο. Επιπλέον τα επισκέψιμα οινοποιεία και κελάρια που υπάρχουν στην περιοχή σε συνδυασμό με την επιπλέον ενίσχυση της αμπελοκαλλιέργειας μπορούν να τονώσουν όπως προαναφέρθηκε και μορφές τουρισμού όπως ο οινοτουρισμός ή ο γαστρονομικός τουρισμός.
- 2.1.4 Ενίσχυση της παραγωγής βιολογικών προϊόντων και προϊόντων ολοκληρωμένης διαχείρισης. Η ζήτηση στην αγορά για προϊόντα που χαρακτηρίζονται από ποιότητα στην παραγωγή είναι αυξανόμενη, επομένως προτείνεται η ενίσχυση της βιολογικής παραγωγής, πράγμα το

οποίο αυξάνει εκτός από την ποιότητα και την απόδοση στα παραγόμενα προϊόντα.

- 2.1.5 Ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η δράση στοχεύει στην βελτίωση των υποδομών και του μηχανολογικού εξοπλισμού με σκοπό την βελτίωση της παραγωγικότητας της καλλιέργειας και των παραγωγικών χαρακτηριστικών της εκμετάλλευσης.
- 2.1.6 Ενίσχυση της καλλιέργειας οσπρίων όπως η φακή, τα ρεβύθια και τα φασόλια. Η περιοχή διαθέτει μικροκλίμα το οποίο ευνοεί την παραγωγή οσπρίων και αποτελεί βασικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της. Προτείνεται λοιπόν η περαιτέρω ενίσχυση των παραπάνω προϊόντων καθώς είναι ήδη γνωστά στην αγορά και διακρίνονται από επιτυχή προώθηση.
- 2.1.7 Έργα για την αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων της περιοχής του Δήμου. Όπως προκύπτει από την ανάλυση οι περιοχές που αρδεύονται σε σύγκριση με το σύνολο των εκτάσεων του Δήμου είναι πολύ λίγες, για το λόγο αυτό προτείνεται η κατασκευή εγγειοβελτιωτικών έργων, γεγονός θα ενίσχυε σημαντικά τις υπάρχουσες καλλιέργειες, ενώ ταυτόχρονα θα αύξανε το ενδιαφέρον για νέες με εναλλακτικά προϊόντα παραγωγής.

2.2 Ενίσχυση της Κτηνοτροφίας

Όπως διαφαίνεται και από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης ο Δήμος εκτός από γεωργικός είναι και κτηνοτροφικός, επομένως η κτηνοτροφία προτείνεται να ενισχυθεί με τις παρακάτω δράσεις:

- 2.2.1 Ενίσχυση της κτηνοτροφίας με προσανατολισμό στην βιολογική κτηνοτροφία. Η ενίσχυση των βιολογικών εκτροφών έχει ως στόχο την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας με ταυτόχρονα υψηλή προστιθέμενης αξίας.
- 2.2.2 Εκπόνηση μελέτης για τη δημιουργία κτηνοτροφικού πάρκου και τη διαχείριση των βοσκοτόπων. Ο κλάδος της κτηνοτροφίας απαιτεί πρόσθετη ουσιαστική στήριξη για την κατασκευή σύγχρονων εγκαταστάσεων και απόκτησης σύγχρονου μηχανολογικού εξοπλισμού και υποδομών. Η κατασκευή κτηνοτροφικών πάρκων δίνει τη δυνατότητα για κατασκευή

αυτών των υποδομών, συγκέντρωση των δραστηριοτήτων κτηνοτροφίας, ενώ ταυτόχρονα περιορίζονται οι οχλήσεις σε οικιστικές περιοχές.

- 2.2.3 Ενίσχυση της μελισσοκομίας, καθώς υπάρχει μεγάλη ζήτηση στην αγορά για τοπικό μέλι, η οποία δεν καλύπτεται.

2.3 Αύξηση της αξίας των γεωργικών προϊόντων (Μεταποίηση)

Σχετικά με την μεταποίηση και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων που παράγονται στην περιοχή προτείνονται:

- 2.3.1 Η ενίσχυση των επενδύσεων στον αγροδιατροφικό τομέα (π.χ. επεξεργασία κάστανου, τυποποίηση αγροτικών προϊόντων, οινοποιεία, τυροκομεία, τυποποίηση κρέατος κλπ). Η δράση αυτή αποσκοπεί στην προώθηση των προϊόντων που παράγονται στο τοπικό επίπεδο και διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στη γεύση ή στη μεταποιητική δραστηριότητα.
- 2.3.2 Η προώθηση των ποιοτικών προϊόντων Π.Ο.Π., Π.Γ.Ε. και η ενίσχυση της κατοχύρωσης ονομασίας προέλευσης άλλων αγροτικών προϊόντων της περιοχής. Η παραγωγή των πολλών αγροτικών προϊόντων της περιοχής εάν συνδυαστεί με την ένταξη τους στον κατάλογο των Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης και Προϊόντων Γεωγραφικής Ένδειξης μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την τοπική οικονομία, καθώς μέσω της επωνυμοποίησης τους θα μειωθεί ο ανταγωνισμός που υφίστανται αυτά τα προϊόντα στην αγορά.
- 2.3.3 Προώθηση της καινοτομίας στην αγροτική παραγωγή και στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Η δράση αυτή μπορεί να υλοποιηθεί μέσω της συνεργασία με συμβούλους καινοτομίας και ερευνητικούς φορείς.
- 2.3.4 Αξιοποίηση των εγκαταλελειμμένων υποδομών στη ΒΙΟΠΑ Σιάτιστας και Εράτυρας για συγκέντρωση μεταποιητικής δραστηριότητας. Τα δύο Βιοτεχνικά Πάρκα της περιοχής με την αποδυνάμωση του κλάδου της γουνοποιίας λόγω της κρίσης που διανύει έχουν παραμείνει αναξιοποίητα με αποτέλεσμα ο τόπος να μην εκμεταλλεύεται ένα βασικό του πλεονέκτημα για τη οργάνωση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων του και την ενίσχυση αυτών με χωροθέτηση επιχειρήσεων μεταποιητικής δραστηριότητας χαμηλής όχλησης.

2.3.5 Επαναλειτουργία των σύγχρονων σφαγείων. Στην περιοχή υπάρχουν δημοτικά σφαγεία τα οποία είναι πλήρως εξοπλισμένα με υποδομές σε πολύ καλή κατάσταση αλλά παραμένουν ανενεργά.

2.4 Δικτύωση Επιχειρήσεων

Ένα πολύ βασικό στοιχείο για την ολοκληρωμένη βελτίωση και οργάνωση της παραγωγής αποτελεί η δικτύωση των επιχειρήσεων και των παραγωγών. Σε αυτήν την κατεύθυνση προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

2.4.1 Προώθηση του θεσμού των ομάδων παραγωγών. Για την βελτιωμένη οργάνωση της παραγωγής και αύξησης του παραγόμενου προϊόντος καθώς και καλύτερης διάθεσης του στην αγορά προτείνεται να ενισχυθεί η δικτύωση των παραγωγών και να δημιουργηθούν ομάδες παραγωγών ανάλογα με τα προϊόντα που παράγουν.

2.4.2 Δικτύωση ομοειδών επιχειρήσεων για από κοινού ενέργειες. Εκτός από την δικτύωση των παραγωγών προτείνεται και η δικτύωση των διαφόρων επιχειρήσεων π.χ. μεταποιητικής δραστηριότητας με σκοπό την επίτευξη οικονομιών κλίμακας.

2.4.3 Δικτύωση και δημιουργία διεπαγγελματικών οργανώσεων. Ως συνέχεια των δύο παραπάνω δράσεων προτείνεται και η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών επαγγελματιών καθώς και η δημιουργία οργανώσεων μεταξύ αυτών. Για παράδειγμα προτείνεται η συνεργασία παραγωγών τοπικών προϊόντων με εστιάτορες, για προώθηση των τοπικών προϊόντων και ενίσχυση της τοπικής κουζίνας.

2.5 Εκπαίδευση και επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού

Η εκπαίδευση και κατάρτιση των ανθρώπων που ασχολούνται με τις παραγωγικές διαδικασίες της περιοχής αποτελεί μια πολύ σημαντική δράση. Εφόσον οι επαγγελματίες της περιοχής είναι καλά καταρτισμένοι, τα οφέλη στην παραγωγή θα είναι πολλαπλασιαστικά. Για την επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού προτείνεται:

2.5.1 Η Εκπαίδευση και επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού που εμπλέκεται στην παραγωγική διαδικασία σχετικά με θέματα: ποιότητας, χρήσης νέων

τεχνολογιών και συσκευασιών, παραγωγής νέων προϊόντων, ανάπτυξης συνεργασιών.

- 2.5.2 Η Δημιουργία Γεωργικού λυκείου. Προτείνεται η δημιουργία ενός σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντίστοιχης λογικής με αυτή των τεχνικών λυκείων που θα προσανατολίζεται όμως ταυτόχρονα με τη βασική λυκειακή εκπαίδευση και στην εκπαίδευση των μαθητών σε ζητήματα που αφορούν την αγροτική παραγωγή και την ενασχόληση με γεωργικές δραστηριότητες.

2.6 Προβολή και Προώθηση των Τοπικών Προϊόντων

Τέλος, σχετικά με την προβολή και την προώθηση των παραγόμενων τοπικών προϊόντων προτείνονται οι εξής τέσσερις δράσεις:

- 2.6.1 Η ίδρυση φορέα προώθησης αγροτικών προϊόντων ή η δημιουργία εμπορικής εταιρίας – cluster – με ενιαία επωνυμία, με σκοπό την αποτελεσματικότερη προώθηση των προϊόντων στην αγορά.
- 2.6.2 Η δημιουργία «πρότυπου αγροκτήματος» ως δημοτικό έργο με σκοπό τη γενικότερη ενίσχυση του πρωτογενή τομέα, μέσω επιδεικτικών αγρών, γενικότερου πειραματισμού και διάχυσης αποτελεσμάτων καθώς και ενημέρωσης των παραγωγών και εκτροφέων αλλά και διερευνητικών προσπαθειών αναδιάρθρωσης καλλιέργειών.
- 2.6.3 Προώθηση της πώλησης αγροτικών προϊόντων μέσω Internet. Το ηλεκτρονικό εμπόριο μπορεί να στηρίξει σημαντικά το εμπόριο των αγροτικών προϊόντων, καθώς η τεχνολογία δίνει λύσεις στην προβολή των προϊόντων και την προώθησή τους, φέρνοντας τους καταναλωτές σε επαφή με τα αυτά που με τις κλασικές μεθόδους δεν θα μπορούσαν να την έχουν.
- 2.6.4 Η Διοργάνωση – συμμετοχή σε προωθητικές εκδηλώσεις (π.χ. Εκθέσεις, συνέδρια, ημερίδες). Η συμμετοχή των τοπικών παραγωγών και η προβολή των τοπικών προϊόντων σε διοργανώσεις και προωθητικές εκδηλώσεις και σε ανοιχτά καλέσματα παραγωγών, μπορεί να προωθήσει σημαντικά την τοπική παραγωγή και να γνωστοποιήσει στους καταναλωτές την ποιότητα των προϊόντων.

4.3. Προτάσεις του 3ου άξονα ανάπτυξης.

Στον τρίτο άξονα ανάπτυξης εμπίπτουν όλες οι προτάσεις και οι δράσεις που στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Η τόνωση της κοινωνικής συνοχής μέσω δράσεων που σκοπεύουν στην βελτίωση της καθημερινότητας των κατοίκων αποτελεί βασικό μέλημα του παρόντος προγράμματος. Παρακάτω παρατίθενται οι δράσεις με μια συνοπτική περιγραφή που πλαισιώνουν το άξονα νούμερο 3.

3. Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής και Ενδυνάμωση της Κοινωνικής Συνοχής

3.1 Συγκοινωνίες- Οδικό Δίκτυο

Βασικός παράγοντας για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αποτελεί η βελτίωση των συγκοινωνιών και του οδικού δικτύου ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε εύκολα τόσο στους διάφορους οικισμούς αλλά κυρίως στα κέντρα του Δήμου που συγκεντρώνουν τις περισσότερες υπηρεσίες. Στο πλαίσιο των παραπάνω προτείνεται:

3.1.1 Δημιουργία αστικής συγκοινωνίας που θα συνδέει τουλάχιστον τις έδρες των Δημοτικών Ενοτήτων. Η απουσία συγκοινωνίας στο Δήμος αποτελεί ένα βασικό πρόβλημα για τις μετακινήσεις των κατοίκων, το οποίο πρέπει να λυθεί. Προτείνεται λοιπόν η εκπόνηση μελέτης για τη δημιουργία αστικής συγκοινωνίας τουλάχιστον μεταξύ των κέντρων των Δημοτικών Ενοτήτων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των κατοίκων αλλά και των επισκεπτών.

3.1.2 Βελτίωση του τοπικού οδικού δικτύου. Παρόλο που σε γενικές γραμμές το τοπικό οδικό δίκτυο δεν παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα, προτείνεται μια πιο λεπτομερής καταγραφή της κατάστασης του και η εκτέλεση εργασιών συντήρησης και αποκατάστασης σε τμήματα που παρουσιάζουν φθορά (κυρίως στις Δ.Ε. Τσοτυλίου, Νεάπολης και Πενταλόφου)

3.2 Προώθηση της χρήσης Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνίας

Η περιοχή του Δήμου Βοΐου όπως και πολλές ορεινές περιοχές της ελληνικής επαρχίας αντιμετωπίζουν προβλήματα απομόνωσης. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να προωθείται η επικοινωνία και η πληροφόρηση μέσω των Τ.Π.Ε., με στόχο την αποτελεσματική ενημέρωση των κατοίκων της περιοχής.

- 3.2.1 Βελτίωση των δικτύων πληροφόρησης (π.χ. πρόσβαση στο internet σε όλο το Δήμο). Προτείνεται η επέκταση του δικτύου πρόσβασης στο διαδίκτυο καθώς πολλές περιοχές δεν καλύπτονται. Η ενίσχυση των δικτύων πληροφόρησης θα βοηθούσε σημαντικά στην άρση της απομόνωσης της περιοχής και θα τόνωνε την κοινωνική συνοχή.
- 3.2.2 Ευαισθητοποίηση κατοίκων και επιχειρήσεων στις δυνατότητες αξιοποίησης Τ.Π.Ε. καθώς και η δημιουργία κόμβων λήψης των υπηρεσιών.
- 3.2.3 Προώθηση δημιουργίας σημείων δωρεάν διαδικτυακής σύνδεσης (Wifi). Όπως προωθείται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας έτσι κι εδώ προτείνεται η δυνατότητα δωρεάν σύνδεσης στο διαδίκτυο με σκοπό την εξυπηρέτηση τόσο κατοίκων αλλά επισκεπτών.

3.3 Προώθηση εξοικονόμησης ενεργειακών πόρων

Στα πλαίσια της ενεργειακής εξοικονόμησης και της «πράσινης» ανάπτυξης προτείνεται:

- 3.3.1 Εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσια κτίρια και κοινόχρηστους χώρους. Προτείνεται με διάφορες μεθόδους (π.χ. φωτοβολταϊκά) η ενεργειακή αυτονομία των δημόσιων κτηρίων με σκοπό καταρχήν την εξοικονόμηση ενέργειας αλλά και την ευαισθητοποίηση των κατοίκων.

3.4 Βελτίωση διαχείρισης απορριμμάτων

Όπως διαφαίνεται από την ανάλυση, ο Δήμος αντιμετωπίζει ορισμένα προβλήματα στην διαχείριση των απορριμμάτων, ενώ δεν προωθείται καθόλου η ανακύκλωση. Επομένως προτείνεται:

- 3.4.1 Η ενίσχυση (νέα απορριματοφόρα, στελέχωση) της υπηρεσίας του Δήμου που είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση των απορριμμάτων και η εκπόνηση μελέτης για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των απορριμμάτων του Δήμου.
- 3.4.2 Η Προώθηση ανακύκλωσης & κομματοποίησης μέσω της ενημέρωσης των κατοίκων και των διαχειριστικών αρχών για τις δυνατότητες της κομματοποίησης και την αναγκαιότητα της ανακύκλωσης.

3.5 Υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας στον πληθυσμό

Η βελτίωση των υπηρεσιών υγείας αποτελεί πολύ βασικό στοιχείο για την βελτίωση ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού. Στην κατεύθυνση αυτή λοιπόν προτείνεται:

- 3.5.1 Η δημιουργία προγραμμάτων προληπτικού ελέγχου υγείας
- 3.5.2 Η ενίσχυση της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης μέσω λειτουργίας κινητών μονάδων περίθαλψης, και η κάλυψη ελλείψεων σε ιατρικό προσωπικό
- 3.5.3 Βελτίωση των υπηρεσιών πρόνοιας

3.6 Βελτίωση των υποδομών και της αισθητικής των χωριών

Με σκοπό την βελτίωση τόσο της τουριστικής ελκυστικότητας αλλά και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων προτείνονται δράσεις για τη ενίσχυση αισθητικής της περιοχής. Ο Δήμος αποτελεί μια περιοχή ομορφιά που πρέπει όμως να αναδειχθεί καθώς σε διάφορες περιοχές παρουσιάζονται σημάδια εγκατάλειψης, με αποτελέσματα να υποβαθμίζεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων. Επιπλέον υπάρχουν ορισμένες ελλείψεις σε υποδομές που χρήζουν αντιμετώπισης. Προτείνεται λοιπόν:

- 3.6.1 Βελτίωση αισθητικής κοινόχρηστων χώρων (π.χ. πλατείες) οικισμών με μικρές παρεμβάσεις (πλακοστρώσεις- πεζοδρομήσεις- φωτισμό), καθώς συμβάλει στην και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων.
- 3.6.2 Αποκατάσταση κτιρίων (ιστορικών, αγροτικής κληρονομιάς) για κοινωφελή χρήση. Αρκετά κτίρια της περιοχής βρίσκονται σε κακή κατάσταση με αποτέλεσμα να μην αναδεικνύεται η αισθητική τους αλλά και να χάνεται η λειτουργικότητά τους. Γι αυτό το λόγο προτείνεται η ανακαίνιση τους με σκοπό την κοινωφελή χρήση τους που θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.
- 3.6.3 Η εκπόνηση μελέτης για την επάρκεια και την κατάσταση των σχολικών εγκαταστάσεων και η διαμόρφωση σχεδίου για την καλύτερη κατανομή τους στο Δήμο με σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτηση των κατοίκων.
- 3.6.4 Η βελτίωση του αποχετευτικού δικτύου.

3.7 Ενδυνάμωση κοινωνικής συνοχής

Ένα πολύ βασικό στοιχείο το οποίο πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη για την ανάκαμψη και την επιτυχή ανάπτυξη της περιοχής είναι η ενδυνάμωση της κοινωνικής

συνοχής. Ο παράγοντας της κοινωνικής συνοχής αποτελεί στην ουσία την ενδυνάμωση της τοπικής κοινότητας, τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού και γενικότερα την ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σχετικά με την αξία και τους πόρους του τόπου τους. Στο πλαίσιο της ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής προτείνονται τα παρακάτω:

- 3.7.1 Ενέργειες ευαισθητοποίησης (ενημερώσεις, σεμινάρια, ανοιχτές συζητήσεις) του τοπικού πληθυσμού ώστε να συνειδητοποιήσει την αξία του τόπου του και των πόρων της περιοχής του.
- 3.7.2 Προώθηση της συμμετοχής της τοπικής κοινότητας στις εναλλακτικές τουριστικές πρακτικές (π.χ. αγροτουρισμό, δραστηριότητες στη φύση).
- 3.7.3 Θέσπιση ετήσιου θεματικού φεστιβάλ μαγειρικής με τη συμμετοχή των τοπικών πολιτιστικών συλλόγων για προώθηση των τοπικών προϊόντων. Όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενη δράση η ανάπτυξη και προώθηση της τοπικής κουζίνας αποτελεί σημαντική δράση για την τόνωση του τουρισμού στην περιοχή. Η θέσπιση ενός φεστιβάλ όμως με περιεχόμενο τα τοπικά προϊόντα και τα εδέσματα της περιοχής και με την ταυτόχρονη συμμετοχή όλων των πολιτιστικών συλλόγων του Δήμου, θα έδινε μια επιπλέον τόνωση στον τοπικό πληθυσμό καθώς θα αύξανε σημαντικά το αίσθημα συμμετοχής σε δράσεις για την ενίσχυση του τόπου.
- 3.7.4 Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς. Όπως και στην προηγούμενη δράση έτσι και εδώ τονίζεται η σημασία της διοργάνωσης τοπικών εκδηλώσεων με σκοπό την πολιτιστική ανάδειξη και τόνωσης της παράδοσης του τόπου με τη βοήθεια πάντα του τοπικού πληθυσμού.
- 3.7.5 Σύσταση ομάδας απόδημων κατοίκων και συνεργασία με τους τοπικούς φορείς για την ανάπτυξη της περιοχής, για την προβολή της σε μεγάλα αστικά κέντρα. Όπως στη Θεσσαλονίκη έχει ιδρυθεί από το 1958 η Βοϊακή Εστία Θεσσαλονίκης, έτσι προτείνεται η σύσταση μιας γενικότερης ομάδας απόδημων κατοίκων που θα προωθεί την περιοχή στα αστικά κέντρα και διοργανώνει δράσεις για την προβολή και διαφήμιση της.

Τέλος, μία δράση η οποία αποτελεί ξεχωριστή δράση και δεν εντάσσεται σε κάποιον άξονα από τους παραπάνω αλλά παρόλα αυτά χρήζει ιδιαίτερης σημασίας για την ανάπτυξη της περιοχής, είναι η στελέχωση του Δήμου με επιστήμονες που ασχολούνται με ζητήματα ανάπτυξης. Η ενίσχυση των υπηρεσιών που ασχολούνται με αναπτυξιακά ζητήματα και το γραφείο προγραμματισμού του Δήμου θα μπορούσε να έχει πολύ θετικά αποτελέσματα για την περιοχή, καθώς θα επιτυγχανόταν η αποτελεσματικότερη παρακολούθηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων και αναγκών της περιοχής, η μεθοδικότερη αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων και η τακτική παρακολούθηση και εκπόνηση νέων αναπτυξιακών προγραμμάτων για το Δήμο.

Για την καλύτερη οργάνωση των δράσεων που παρουσιάστηκαν παραπάνω παρατίθεται πίνακας με συγκεντρωμένες όλες τις δράσεις και κατηγοριοποιημένες ανά άξονα και επιμέρους μέτρο παρέμβασης.

Πίνακας 29: Προτάσεις και Δράσεις Παρέμβασης για το Δήμο Βοΐου

Άξονας 1: Ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και προστασία - ανάδειξη του
1.1 Διερεύνηση – Ανάδειξη Πολιτιστικών Πόρων
1.1.1 Εκπόνηση συνολικής μελέτης για αναπαλαίωση και ανάδειξη όλων των αρχοντικών στην πόλη της Σιάτιστας, καθώς και καταγραφή και αξιοποίηση των κελαριών τους.
1.1.2 Η καταγραφή και ανάδειξη των μουσουλμανικών μνημείων που διαθέτει ο Δήμος Βοΐου.
1.1.3 Καταγραφή των πολιτιστικών μνημείων, των στοιχείων αγροτικής κληρονομιάς ολόκληρης της περιοχής και προστασία – ανάδειξή τους.
1.1.4 Η σήμανση των αξιοθέατων και των μνημείων.
1.1.5 Η εκπόνηση μελέτης βιωσιμότητας για χρήση δημόσιων κτηρίων (π.χ. παλιών σχολείων) είτε πολιτιστική είτε ως μικροί ξενώνες.
1.1.6 Χάραξη διαδρομής με βάση τα ιστορικά γεφύρια της περιοχής και η σήμανση τους

1.2 Διερεύνηση – Ανάδειξη Περιβαλλοντικών Πόρων
1.2.1 Ο σχεδιασμός και η διαμόρφωση οιοδιαδρομών σε οινοποιεία και επισκέψιμα κελάρια καθώς και αμπελώνες τις περιοχής.
1.2.2 Η οργάνωση δραστηριοτήτων στα ποτάμια της περιοχής.
1.2.3 Η προώθηση του δικτύου μονοπατιών του προγράμματος Πίνδος και διαμόρφωση συνδυασμού οργανωμένων εναλλακτικών δραστηριοτήτων όπως ορειβασίας.
1.2.4 Η δημιουργία Ελεγχόμενης Κυνηγετικής Περιοχής (Ε.Κ.Π.)
1.2.5 Η εκπόνηση μελέτης για την προστασία της δυτικής ορεινής περιοχής του Δήμου και πιθανώς η ένταξη της στο δίκτυο natura 2000
1.3 Συνειδητοποίηση της Τουριστικής Αξίας της Περιοχής
1.3.1 Διοργάνωση σεμιναρίων σχετικά με τις δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού στην περιοχή και η ενθάρρυνση της ενασχόλησης των κατοίκων με τουριστικά επαγγέλματα.
1.3.2 Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού στην αξία των τοπικών τους προϊόντων
1.3.3 Διοργάνωση σεμιναρίων σχετικά με την ποιότητα στον τομέα του τουρισμού.
1.3.4 Διοργάνωση σεμιναρίων σχετικά με την αειφορία στον τομέα του τουρισμού.
1.4 Ανάπτυξη δραστηριοτήτων προσέλκυσης τουριστών – επισκεπτών
1.4.1 Η γενικότερη ενίσχυση δράσεων αγροτουρισμού.
1.4.2 Προώθηση του Ιατρικού Τουρισμού στην περιοχή.
1.4.3 Προώθηση δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού (για διαδρομές σε ποτάμια, οργανωμένες δραστηριότητες ορειβασίας, πεζοπορίες, οινοτουρισμός κλπ).
1.4.4 Κίνητρα για τους νέους επιχειρηματίες στον τουριστικό τομέα.
1.4.5 Προώθηση των πολιτιστικών εκδηλώσεων της περιοχής που λαμβάνουν χώρα σε διάφορες περιοχές του Δήμου καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

1.5 Τουριστικά Πακέτα – Μάρκετινγκ – Προβολή
1.5.1 Η διαμόρφωση ενός Σχεδίου Μάρκετινγκ με στόχο την προβολή του Δήμου ως τουριστικό προορισμό μέσω της προβολής των αξιοθέατων του και της ανάδειξης της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του.
1.5.2 Διαμόρφωση Οργανωμένων τουριστικών πακέτων και ενίσχυση της συνεργασίας με τουριστικά πρακτορεία
1.5.3 Η προβολή και προώθηση των πολύ σημαντικών μουσείων που διαθέτει η περιοχή.
1.5.4 Η κατασκευή info – kiosks σε επιλεγμένα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της περιοχής
Άξονας 2 : Διαφοροποίηση της παραγωγής και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.
2.1 Προώθηση «Νέων» Δυναμικών Καλλιέργειών
2.1.1 Εισαγωγή νέων καλλιεργειών όπως αρωματικά φυτά, ενεργειακά φυτά κ.ά. στη Δ.Ε. Τσοτυλίου και Νεαπόλεως.
2.1.2 Ενίσχυση της παραγωγής κάστανου στις Δ.Ε. Πενταλόφου και Τσοτυλίου.
2.1.3 Ενίσχυση της αμπελοκαλλιέργειας στο Δήμο.
2.1.4 Ενίσχυση της παραγωγής βιολογικών προϊόντων και προϊόντων ολοκληρωμένης διαχείρισης.
2.1.5 Ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
2.1.6 Ενίσχυση της καλλιέργειας οσπρίων όπως η φακή, τα ρεβύθια και τα φασόλια.
2.1.7 Έργα για την αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων της περιοχής του Δήμου.
2.2 Ενίσχυση της Κτηνοτροφίας
2.2.1 Ενίσχυση της κτηνοτροφίας με προσανατολισμό στην βιολογική κτηνοτροφία.

<p>2.2.2 Εκπόνηση μελέτης για τη δημιουργία κτηνοτροφικού πάρκου και τη διαχείριση των βοσκοτόπων.</p>
<p>2.2.3 Ενίσχυση της μελισσοκομίας.</p>
<p>2.3 Αύξηση της αξίας των γεωργικών προϊόντων (Μεταποίηση)</p>
<p>2.3.1 Η ενίσχυση των επενδύσεων στον αγροδιατροφικό τομέα (π.χ. επεξεργασία κάστανου, τυποποίηση αγροτικών προϊόντων, οινοποιεία, τυροκομεία, τυποποίηση κρέατος κλπ).</p>
<p>2.3.2 Η προώθηση των ποιοτικών προϊόντων Π.Ο.Π., Π.Γ.Ε. και η ενίσχυση της κατοχύρωσης ονομασίας προέλευσης άλλων αγροτικών προϊόντων της περιοχής.</p>
<p>2.3.3 Προώθηση της καινοτομίας στην αγροτική παραγωγή και στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων.</p>
<p>2.3.4 Αξιοποίηση των εγκαταλελειμμένων υποδομών στη ΒΙΟΠΑ Σιάτιστας και Εράτυρας για συγκέντρωση μεταποιητικής δραστηριότητας.</p>
<p>2.3.5 Επαναλειτουργία των σύγχρονων σφαγείων.</p>
<p>2.4 Δικτύωση Επιχειρήσεων</p>
<p>2.4.1 Προώθηση του θεσμού των ομάδων παραγωγών.</p>
<p>2.4.2 Δικτύωση ομοειδών επιχειρήσεων για από κοινού ενέργειες.</p>
<p>2.4.3 Δικτύωση και δημιουργία διεπαγγελματικών οργανώσεων.</p>
<p>2.5 Εκπαίδευση και επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού</p>
<p>2.5.1 Η Εκπαίδευση και επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού που εμπλέκεται στην παραγωγική διαδικασία σχετικά με θέματα: ποιότητας, χρήσης νέων τεχνολογιών και συσκευασιών, παραγωγής νέων προϊόντων, ανάπτυξης συνεργασιών.</p>
<p>2.5.2 Η Δημιουργία Γεωργικού λυκείου .</p>
<p>2.6 Προβολή και Προώθηση των Τοπικών Προϊόντων</p>
<p>2.6.1 Η ίδρυση φορέα προώθησης αγροτικών προϊόντων ή η δημιουργία εμπορικής εταιρίας – cluster – με ενιαία επωνυμία, με σκοπό την αποτελεσματικότερη προώθηση των</p>

προϊόντων στην αγορά.
2.6.2 Η δημιουργία «πρότυπου αγροκτήματος» ως δημοτικό έργο.
2.6.3 Προώθηση της πώλησης αγροτικών προϊόντων μέσω Internet.
2.6.4 Η Διοργάνωση – συμμετοχή σε προωθητικές εκδηλώσεις (π.χ. Εκθέσεις, συνέδρια, ημερίδες).
Άξονας 3 : Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής και Ενδυνάμωση της Κοινωνικής Συνοχής
3.1 Συγκοινωνίες- Οδικό Δίκτυο
3.1.1 Δημιουργία αστικής συγκοινωνίας που θα συνδέει τουλάχιστον τις έδρες των Δημοτικών Ενοτήτων.
3.1.2 Βελτίωση του τοπικού οδικού δικτύου.
3.2 Προώθηση της χρήσης Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνίας
3.2.1 Βελτίωση των δικτύων πληροφόρησης (π.χ. πρόσβαση στο internet σε όλο το Δήμο).
3.2.2 Ευαισθητοποίηση κατοίκων και επιχειρήσεων στις δυνατότητες αξιοποίησης Τ.Π.Ε. καθώς και η δημιουργία κόμβων λήψης των υπηρεσιών.
3.2.3 Προώθηση δημιουργίας σημείων δωρεάν διαδικτυακής σύνδεσης (Wifi).
3.3 Προώθηση εξοικονόμησης ενεργειακών πόρων
3.3.1 Εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσια κτίρια και κοινόχρηστους χώρους.
3.4 Βελτίωση διαχείρισης απορριμμάτων
3.4.1 Η ενίσχυση (νέα απορριματοφόρα, στελέχωση) της υπηρεσίας του Δήμου που είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση των απορριμμάτων και η εκπόνηση μελέτης για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των απορριμμάτων του Δήμου.
3.4.2 Η προώθηση ανακύκλωσης & κομποστοποίησης.
3.5 Υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας στον πληθυσμό
3.5.1 Η δημιουργία προγραμμάτων προληπτικού ελέγχου υγείας.

<p>3.5.2 Η ενίσχυση της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης μέσω λειτουργίας κινητών μονάδων περίθαλψης, και η κάλυψη ελλείψεων σε ιατρικό προσωπικό</p>
<p>3.6 Βελτίωση των υποδομών και της αισθητικής των χωριών</p>
<p>3.6.1Βελτίωση αισθητικής κοινόχρηστων χώρων (π.χ. πλατείες) οικισμών με μικρές παρεμβάσεις (πλακοστρώσεις- πεζοδρομήσεις-φωτισμό), καθώς συμβάλει στην και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων.</p>
<p>3.6.2 Αποκατάσταση κτιρίων (ιστορικών, αγροτικής κληρονομιάς) για κοινωφελή χρήση.</p>
<p>3.6.3 Η εκπόνηση μελέτης για τις σχολικές εγκαταστάσεις του Δήμου.</p>
<p>3.6.4 Η βελτίωση του αποχετευτικού δικτύου.</p>
<p>3.7 Ενδυνάμωση κοινωνικής συνοχής</p>
<p>3.7.1 Ενέργειες ευαισθητοποίησης (ενημερώσεις, σεμινάρια, ανοιχτές συζητήσεις) του τοπικού πληθυσμού ώστε να συνειδητοποιήσει την αξία του τόπου του και των πόρων της περιοχής του.</p>
<p>3.7.2 Προώθηση της συμμετοχή της τοπικής κοινότητας στις εναλλακτικές τουριστικές πρακτικές (π.χ. αγροτουρισμό, δραστηριότητες στη φύση).</p>
<p>3.7.3 Θέσπιση ετήσιου θεματικού φεστιβάλ μαγειρικής με τη συμμετοχή των τοπικών πολιτιστικών συλλόγων για προώθηση των τοπικών προϊόντων</p>
<p>3.7.4 Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς.</p>
<p>3.7.5 Σύσταση ομάδας απόδημων κατοίκων και συνεργασία με τους τοπικούς φορείς για την ανάπτυξη της περιοχής, για την προβολή της σε μεγάλα αστικά κέντρα.</p>

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

4.4. Πηγές Χρηματοδότησης

Όπως προαναφέρθηκε αρκετές φορές στα προηγούμενα κεφάλαια, η διαμόρφωση μιας αναπτυξιακής στρατηγικής και ο καθορισμός συγκεκριμένων δράσεων για την υλοποίηση της αποτελεί θεμελιώδη μέθοδο για την ανάπτυξη των χωρικών ενοτήτων. Με

αυτόν τον τρόπο διαμορφώθηκε και το παρόν πρόγραμμα του οποίου οι προτάσεις αναλύθηκαν παραπάνω. Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα όμως κάθε προγράμματος αποτελεί δέσμευση των οικονομικών πόρων που απαιτούνται για την υλοποίηση των δράσεων. Κρίθηκε λοιπόν αναγκαίο να γίνει συγκεκριμένη αναφορά στον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν οι παραπάνω δράσεις του προγράμματος. Η εκταμίευση πόρων για την υλοποίηση δράσεων αποτελεί ένα πολύ σύνθετο και σημαντικό κομμάτι κάθε αναπτυξιακού προγράμματος και η ακριβής ένταξη κάθε δράση σε κάποιο χρηματοδοτικό εργαλείο είναι μία πολύ χρονοβόρα διαδικασία που απαιτεί πολύ μεγάλη έρευνα, η οποία δεν εμπίπτει στις υποχρεώσεις εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής. Γι' αυτό το λόγο επιλέχθηκε να γίνει μια γενικότερη αναφορά στα νέα χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την χρηματοδότηση των παρεμβάσεων θεματικά και όχι μεμονωμένα. Η αναφορά στις πηγές χρηματοδότησης στοχεύει κυρίως στην επισήμανση των νέων χρηματοδοτικών ευκαιριών της νέας προγραμματικής περιόδου και την υπόδειξη ορισμένων δυνατοτήτων προς αξιοποίηση από τις τοπικές δημοτικές αρχές και τους κατοίκους.

Πρώτη και βασικότερη ίσως πηγή χρηματοδότησης για την υλοποίηση του προγράμματος αποτελεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας 2014 – 2020 (Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας). Το Ε.Π. τη νέα προγραμματική περίοδο του 2014 με 2020 ενισχύεται επιπλέον με πόρους σε σχέση με την προηγούμενη και αποτελεί χρηματοδοτικό εργαλείο που περιλαμβάνει πολλούς θεματικού στόχους και τομείς παρέμβασης. Εάν παρατηρήσει κανείς το αναπτυξιακό όραμα για την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας από το Ε.Π. το οποίο είναι : «Η συμβολή στη δημιουργία μιας διατηρήσιμης, ανταγωνιστικής, περιφερειακής οικονομίας με βιώσιμες θέσεις εργασίας, κοινωνική συνοχή ποιοτικό περιβάλλον.» (Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας 2014 – 2020), και αναλύσει τους 11 επιμέρους θεματικούς στόχους του, συνειδητοποιεί ότι και οι τρεις άξονες που προτείνονται στο παρόν πρόγραμμα καλύπτονται είτε εξ ολοκλήρου είτε τμηματικά από τους στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Επομένως οι τοπικές δημοτικές αρχές θα μπορούσαν να αντλήσουν σημαντικά κονδύλια για την υλοποίηση πολλών δράσεων είτε του συγκεκριμένου προτεινόμενου προγράμματος είτε άλλων, από το Π.Ε.Π.

Το δεύτερο και εξίσου σημαντικό εργαλείο χρηματοδοτήσεων που θα πρέπει να αξιοποιηθεί κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2014 – 2020 είναι το νέο Ε.Σ.Π.Α. ή αλλιώς Σ.Ε.Σ. όπως πλέον ονομάζεται (περιλαμβάνει βέβαια και τα Ε.Π. των Περιφερειών

αλλά θα αναλυθούν ξεχωριστά). Τα 6 εθνικά πρόγραμμα που περιλαμβάνει, απαρτίζονται από δράσεις για όλα τους τομείς παρέμβασης που αναλύθηκαν στις παραπάνω ενότητες. Συγκεκριμένα τα Εθνικά Επιχειρησιακά προγράμματα που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την ενίσχυση της περιοχής είναι τα παρακάτω: 1.«Επιχειρηματικότητα – Ανταγωνιστικότητα – Καινοτομία», 2.«Μεταρρύθμιση του Δημοσίου», 3.«Περιβάλλον-Μεταφορές», «Εκπαίδευση-Κατάρτιση-Απασχόληση» καθώς και το «Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης».

Συγκεκριμένα το πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης προσφέρει μια πάρα πολύ σημαντική ευκαιρία για χρηματοδοτήσεις και υλοποίηση δράσεων σε αγροτικές περιοχές με μειονεκτικά χαρακτηριστικά. Η ευκαιρία αυτή ονομάζεται CLLD (Community-led Local Development) ή αλλιώς ΤΑΠΤοΚ (Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων) και πρόκειται για μια μέθοδο σχεδιασμού και υλοποίησης ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών αποτελώντας στην ουσία τη συνέχεια της φιλοσοφίας Leader. Οι αρμόδιες τοπικές δημοτικές αρχές πρέπει να φροντίσουν για την ένταξη των περιοχών του Δήμου στο πρόγραμμα ΤΑΠΤοΚ καθώς το πρόγραμμα εστιάζει στις αγροτικές περιοχές και κοινωνίες, δίνοντας την «ευελιξία» και τη δυνατότητα να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με ολοκληρωμένο και πολυτομιακό χαρακτήρα, με την υλοποίηση παρεμβάσεων δημοσίου ή ιδιωτικού χαρακτήρα (ενίσχυση υποδομών και υπηρεσιών, υποστήριξη της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας, υλοποίηση «άυλων» παρεμβάσεων σε σχέση με τη δικτύωση και την ανάπτυξη των τοπικών ικανοτήτων) συνδυάζοντας έναν αριθμό εργαλείων και υπομέτρων του ΕΓΤΑΑ, καθώς και δράσεων από το ΕΤΘΑ, το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ (σε περίπτωση πολυταμειακής προσέγγισης) και τονίζοντας πάντοτε την «από κάτω προς τα επάνω» προσέγγιση ανάπτυξης (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020). Το πρόγραμμα αυτό λοιπόν αποτελεί μια εξαιρετικά σημαντική ευκαιρία για το Δήμο Βοΐου και η συμμετοχή του σε αυτό είναι εξαιρετικά μεγάλης σημασίας. Το πρόγραμμα ΤΑΠΤΟΚ χρηματοδοτεί δράσεις στη γενικότερη φυσιογνωμία και των τριών αξόνων που αναπτύχθηκαν στο παρόν πρόγραμμα.

Ένα επιπλέον πρόγραμμα από το οποίο θα μπορούσε να επωφεληθεί η περιοχή είναι το πρόγραμμα Ολοκληρωμένων Εδαφικών Επενδύσεων (Ο.Ε.Ε.), καθώς η περιοχή πληροί χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να την εντάξουν στο πρόγραμμα όπως π.χ. διαπεριφερειακοί ορεινοί όγκοι. Η Ο.Ε.Ε. είναι ένα εργαλείο υλοποίησης εδαφικών στρατηγικών με ολοκληρωμένο τρόπο. Δεν αποτελεί λειτουργία, ούτε υπόπροτεραιότητα

Επιχειρησιακού Προγράμματος. Μέσω των Ο.Ε.Ε είναι δυνατή η άντληση χρηματοδότησης από διάφορους άξονες προτεραιοτήτων ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, προκειμένου να διασφαλιστεί η υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για τη συγκεκριμένη περιοχή. Μια Ο.Ε.Ε. μπορεί επίσης να υλοποιήσει ολοκληρωμένες δράσεις σε αποσπασμένες γεωγραφικές μονάδες με παρεμφερή χαρακτηριστικά εντός μιας περιφέρειας. Δεν είναι υποχρεωτική, στο πλαίσιο της Ο.Ε.Ε., η χωρική κάλυψη της έκτασης μιας διοικητικής μονάδας. (<http://www.eetaa.gr/>)

Επιπλέον, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας και των προγραμμάτων του νέου INTEREG (2014 – 2020) υπάρχουν αρκετές ευκαιρίες για συμμετοχή σε πολυμερή προγράμματα με σκοπό την ανάπτυξη. Πρόγραμμα τα οποία θα μπορούσαν να ενισχύσουν την περιοχή είναι το Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας «Θαλάσσια Λεκάνη της Μεσογείου» MED ENPI που συμβάλει στην προώθηση της αειφόρου και αρμονικής συνεργασίας στη λεκάνη της Μεσογείου, μέσω της αντιμετώπισης κοινών προκλήσεων και της ενίσχυσης του ενδογενούς δυναμικού (<http://www.interreg.gr/>), το Πρόγραμμα «Βαλκανικής-Μεσογείου» (Balkan-Mediterranean) καθώς και το Πρόγραμμα «Νοτιοανατολική Ευρώπη» (South East Europe), προγράμματα που στοχεύουν στην προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και θεσμικής συνοχής μέσω της βελτίωσης της κοινωνικο-οικονομικής ανταγωνιστικότητας και τις θεσμικής επάρκειας και την ενίσχυση της αειφορίας στην περιοχή εφαρμογής τους (<http://www.interreg.gr/>).

Τέλος, το πρόγραμμα "Ορίζοντας 2020" (Horizon 2020) είναι το χρηματοδοτικό πλαίσιο της ΕΕ για τη Έρευνα και τη Καινοτομία που θα καλύψει την περίοδο 2014-2020,. Το πρόγραμμα υποστηρίζει τη στρατηγική "Ευρώπη 2020" που αναδεικνύει την έρευνα και την καινοτομία ως κεντρικούς μοχλούς για την έξυπνη, βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη, στοχεύοντας παράλληλα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προκλήσεων (<http://www.ekt.gr/>). Επιπλέον τα ταμεία «ELENA» (αφορά στον ενεργειακό τομέα και πρόκειται για ένα χρηματοδοτικό εργαλείο και προσπαθεί μέσα από τεχνική βοήθεια να βοηθήσει τους δήμους να υλοποιήσουν προγράμματα ενεργειακής αποδοτικότητας και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας) και «Jessica» (στοχεύει αποδοτικές επενδύσεις σε σχέδια αειφόρου, αστικής ανάπτυξης) μπορεί να λειτουργήσουν ως χρήσιμα εργαλεία για την χρηματοδότηση ορισμένων δράσεων.

Τα παραπάνω προγράμματα αποτελούν μόνο ορισμένες επιλογές για χρηματοδότηση έργων, δράσεων και επενδύσεων για την περιοχή. Παρόλα αυτά τα μέλη του ΟΤΑ οφείλουν να διερευνούν όλες τις πιθανές πηγές από τις οποίες μπορούν να αντλήσουν πόρους με σκοπό να τους κατευθύνουν στην ανάπτυξη της περιοχής. Η συνεχής εγρήγορση και ενημέρωση από τους ΟΤΑ αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα για την επιτυχή εκπόνηση προγραμμάτων ανάπτυξης και την διεκδίκηση οικονομικών πόρων για την υλοποίησή τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έπειτα από την ανάλυση που γίνεται σχετικά με τις πολυδιάστατες έννοιες της ανάπτυξης και του σχεδιασμού αυτής στο πρώτο τμήμα της εργασίας, προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι θεωρίες και τα μοντέλα που ασχολούνται με την οικονομική ανάπτυξη των χωρικών ενοτήτων παρά το μεγάλο αριθμό τους έχουν αποτύχει στην ουσιαστική εφαρμογή τους. Οι παραδοσιακές θεωρίες ανάπτυξης που χαράσσονται από το εθνικό επίπεδο δεν έχουν να επιδείξουν επιτυχή αποτελέσματα, ενώ οι θεωρίες της τοπικής ανάπτυξης και της ενδογενούς ανάπτυξης παρόλο που ως λογικές αποτελούν την πιο ολοκληρωμένη και σύγχρονη άποψη για άσκηση της περιφερειακής επιστήμης, έχουν παραμείνει κυρίως θεωρητικές προσεγγίσεις και δεν έχουν θεμελιωθεί σαφείς πρακτικές και πολιτικές για την εφαρμογή τους. Η συνειδητοποίηση ότι ο συνδυασμός πολλών και διαφορετικών πρακτικών, μοντέλων και θεωριών, χωρίς αφορισμούς σε πρακτικές που προέρχονται από μοντέλα που ίσως στο παρελθόν να έχουν αποτύχει, πάντοτε προς την κατεύθυνση της τοπικής ανάπτυξης με τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού και των τοπικών φορέων για την αξιοποίηση των τοπικών πόρων, αποτελεί το βασικότερο συμπέρασμα όσον αφορά στη συνταγή επιτυχίας ενός σχεδίου ανάπτυξης μιας περιοχής.

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του Δήμου Βοΐου, προκύπτει το συμπέρασμα ότι ο Δήμος αποτελεί μια μειονεκτική και ορεινή περιοχή με αρκετά προβλήματα και έντονο το στοιχείο της υψηλής ανεργίας και της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης. Οι παραγωγικές διαδικασίες στο Δήμο έχουν φθίνει ενώ τα προβλήματα έλλειψης σχεδιασμού είναι αρκετά. Το βασικότερο συμπέρασμα όμως δεν είναι η επικέντρωση στα μειονεκτήματα και προβλήματα του τόπου, τα οποία έπειτα από τον σαφή εντοπισμό τους και την λεπτομερή καταγραφή τους μπορεί να βρεθεί και η αποτελεσματική λύση. Η σκοπιά η οποία μπορεί να δώσει την ουσιαστική ώθηση σε έναν τόπο είναι αυτή του εντοπισμού των ευκαιριών και των συγκριτικών και ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων του. Η περιοχή του Δήμου Βοΐου αποτελεί έναν τόπο ανεξερεύνητο με εξαιρετικά μεγάλο φυσικό πλούτο και πολιτιστική κληρονομιά όπως και οι περισσότερες ορεινές περιοχές της επικράτειας, που διαμορφώνουν μια οντότητα φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, εύθραυστης και απειλούμενης. Επιπλέον η περιοχή μελέτης διαθέτει πολύ σημαντικές ευκαιρίες για παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων υψηλής ποιότητας καθώς και για τη μεταποίηση τους. Ο τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί σημαντικά προσφέροντας πολλές και εναλλακτικές μορφές δραστηριοτήτων

διαμορφώνοντας ένα πολυδιάστατο τουριστικό προϊόν, το οποίο όμως πρέπει να προβληθεί μέσω μιας συνολικής μελέτης μάρκετινγκ που θα προβλέπει την παραγωγή υλικού προώθησης και την διάθεση του στους κατάλληλους αποδέκτες. Γενικά, θα λέγαμε πως οι πέντε Δημοτικές Ενότητες που συγκροτούν το Δήμο διαθέτουν σημαντικούς πόρους και διαμορφώνουν μια ποικιλομορφία στη συνολική εικόνα του διευρυμένου Δήμου. Η αξιοποίηση λοιπόν αυτών των πόρων και της ποικιλομορφίας, δηλαδή του ενδογενούς δυναμικού της περιοχής μπορεί και πρέπει να αποτελέσει το μοχλό ανάπτυξης της.

Για την ανάπτυξη της περιοχής απαιτείται η διαμόρφωση ενός ρεαλιστικού σχεδιασμού που θα διακρίνεται από οργανωμένες ενέργειες σε διακριτά στάδια σχεδιασμού, υλοποίησης, αξιολόγησης και ανατροφοδότησης (αναθεώρησης) έτσι ώστε να έχει τα βέλτιστα αποτελέσματα.. Απαιτείται λοιπόν, ο ρεαλιστικός σχεδιασμός των επιμέρους παρεμβάσεων σε σχέση με την ορθή εκτίμηση των αποτελεσμάτων τους (αναμενόμενα έσοδα, επιπτώσεις στην απασχόληση κλπ.) που θα αποτιμηθούν δράση προς δράση ώστε να εκτιμηθεί το κόστος και το όφελος της κάθε δράσης ξεχωριστά και να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητά τους. Παρόλο που κάτι τέτοιο δεν απαιτείται κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, έγινε προσπάθεια διαμόρφωσης ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης με προτάσεις και συγκεκριμένες παρεμβάσεις καθώς που θα μπορούσαν να αποφέρουν σημαντικά οφέλη για την περιοχή, ενώ προτάθηκαν και πιθανές πηγές χρηματοδότησης του σχεδίου. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι για την ανάπτυξη της περιοχής του Δήμου Βοΐου θα πρέπει να δημιουργηθούν δομές που θα αναλάβουν αυτή τη διαδικασία, είτε στο σύνολο είτε τομεακά είτε σημειακά. Οι τρέχουσες δομές δεν μπορούν να ανταποκριθούν επαρκώς, άρα χρειάζεται δυναμικό κατάλληλα εκπαιδευμένο που θα υποστηρίζει τις υπάρχουσες δομές με σκοπό την προώθηση των δράσεων για την περιοχή (πχ ίδρυση εταιρίας ανάπτυξης Βοΐου).

Για την επιτυχία όμως ενός σχεδίου ανάπτυξης τίθεται ως βασικότερη προϋπόθεση, η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού και των τοπικών φορέων. Ο έντονος προβληματισμός γύρω από το ερώτημα του πως μπορεί κανείς να ενεργοποιήσει τον τοπικό πληθυσμό, αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη πρόκληση για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και γενικότερα για την επιστήμη της περιφερειακής ανάπτυξης. Η κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την πρόοδο ενός τόπου και αυτό καθιστά τις δράσεις ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης, εκπαίδευση, υποστήριξης τους τοπικού πληθυσμού ιδιαίτερα σημαντικές. Μια εκτενής ανάλυση των

χαρακτηριστικών μιας περιοχής μπορεί να δώσει στο μελετητή μια σαφέστατη εικόνα των αναπτυξιακών αναγκών ενός τόπου, παρόλα αυτά οποιοδήποτε σχέδιο δεν μπορεί να επιτύχει χωρίς την ενεργώ δράση των κατοίκων του. Ολόκληρη η αναπτυξιακή στρατηγική που παρατέθηκε στην παρούσα διπλωματική εργασία καθώς και οι δράσεις που προτείνονται δεν έχουν καμία υπόσταση εάν δεν τις ενστερνιστεί και δε συμμετέχει ο τοπικός πληθυσμός και αυτό το συμπέρασμα ισχύει για την εφαρμογή οποιαδήποτε ενέργειας σε οποιαδήποτε χωρική ενότητα. Επομένως, η βασικότερη πρόκληση στην οποία θα πρέπει να εστιάσουν οι σύγχρονες θεωρίες ανάπτυξης ακόμα και αυτές που έχουν στον πυρήνα τους τη λογική της ανάπτυξης «από τη βάση» και του συμμετοχικού σχεδιασμού, είναι ποιοι είναι οι παράγοντες εκείνοι που ενεργοποιούν τον τοπικό πληθυσμό και ποια είναι τα κίνητρα τα οποία έχουν ουσία για τους κατοίκους μιας περιοχής και ιδίως μιας μειονεκτικής περιοχής που αναζητά λύσεις για αναβίωση και ανάπτυξη.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία:

- Αδαμίδης, Α.Κ. (1979). *Ο μουσουλμανικός αιρετικός τεκές της Δραγασιάς Βοΐου*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βοϊακής Εστίας.
- Αθανασόπουλος, Κ. (2000). *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης*, Αθήνα.
- Ανδρικοπούλου, Ε. (1994). Περιφερειακή πολιτική στη δεκαετία του 1980 και προοπτικές, στο Γετίμης Π., Καυκαλάς Γ., Μαραβέγιας Ν. (Επιμελητές) *Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη: Θεωρία – ανάλυση και πολιτική*, (σσ. 347-383), Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Αποστολόπουλος, Κ. (2004). *Ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου*, Σημειώσεις Μαθήματος 'Εισαγωγή στη βιώσιμη Ανάπτυξη', Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Barquero Vasquez, A. (1991). *Τοπική Ανάπτυξη: Μια στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Γιαουτζή, Μ. (1975). Θεωρητικές προσεγγίσεις στην περιφερειακή ανάπτυξη, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 56, Αθήνα, σσ. 56-86. Διαθέσιμο στο: <http://www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/818/2153> [Πρόσβαση 17 Μαρτίου 2015].
- Δεληθέου, Β. (2008). *Τοπική ανάπτυξη και αυτοδιοίκηση. Θεσμικό πλαίσιο. Αναπτυξιακά προγράμματα και Παγκοσμιοποίηση*, Αθήνα: Έκδοση Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου.
- Δημητρακοπούλου, Β., Δρουγκελίδης, Φ., Κουτσοβασίλη, Ι., Λούκρη, Δ., Παπαχρονοπούλου, Δ., Χρονοπούλου, Μ. (2013). *Αντιλήψεις και Προσδοκίες των νέων της Θεσσαλονίκης για την Τοπική Ανάπτυξη*, Εργασία Μεταπτυχιακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος.
- Ζιωγάνας, Χ. (2003). *Γεωργική Οικονομική Ανάπτυξη. Αρχές-Θεωρίες-Εφαρμογές*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη.

- Καυκαλάς, Γ. (2004). Το επιστημονικό πεδίο της χωρικής ανάπτυξης: Εξελίξεις και βασικές συνιστώσες, στο Καυκαλάς Γ. (επιμελητής) *Ζητήματα χωρικής ανάπτυξης: θεωρητικές προσεγγίσεις και πολιτικές*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Κονσόλας, Ν. (1983). *Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κουτσουμάρης, Γ. (1987). *Γεωργική ανάπτυξη και γεωργική οικονομική πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Λαγός, Δ. (2007). *Θεωρίες Περιφερειακής και Οικονομικής Ανάπτυξης*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Λαμπριανίδης, Λ. (1992). *Οικονομική Γεωγραφία – Στοιχεία Θεωρίας και εμπειρικά παραδείγματα*, Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή. σ. 213.
- Malecki, E.J. και Nijkamp, P. (1996). Τεχνολογία και περιφερειακή ανάπτυξη: κάποιες σκέψεις για την άσκηση πολιτικής, στο Κυλάση Ντ., Νικηταρίδης Μ. (Επιμελητές) *Τεχνοπόλεις: νέο μέσο της περιφερειακής πολιτικής*, Αθήνα, Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- Μαραβέγιας, Ν. (1994). Περιφερειακές ανισότητες και οικονομική ολοκλήρωση στην Ευρωπαϊκή κοινότητα, στο Γετίμης Π., Καυκαλάς Γ., Μαραβέγιας Ν. (επιμελητές) *Αστική Περιφερειακή Ανάπτυξη. Θεωρία – ανάλυση και πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Μεταξάς, Θ. (2008). *Τοπική οικονομική ανάπτυξη, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά πόλεων, πολιτικές ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητα επιχειρήσεων*, MPRA paper 41609, Germany: University Library of Munich.
- Μητούλα, Ρ. (2006). *Βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ανασυγκρότηση του Ελληνικού αστικού περιβάλλοντος*, Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.
- Μητούλα, Ρ., Αστάρα, Ο-Ε., Καλδής, Π. (2008). *Βιώσιμη ανάπτυξη. Έννοιες, διεθνείς και Ευρωπαϊκές διαστάσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Rosili.
- Μπαλαμού, Ε. (2006). *Διαρθρωτική πολιτική και διερεύνηση αναπτυξιακών ωφελειών στον αγροτικό χώρο: Μια προσέγγιση με πίνακα κοινωνικής λογιστικής για την κωμόπολη*

- των *Αχαρνών*. (Διδακτορική διατριβή), Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών. Διαθέσιμο στο <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/14353#page/1/mode/2up> [Πρόσβαση 20 Μαρτίου 2015].
- Παναγιωτάκου, Ε. (1983). *Θέματα Ανάπτυξης του Χώρου*, Αθήνα: Εκδόσεις ΕΜΠ.
- Παπαδάκη – Τζεδάκη, Στ. (1999). *Ενδογενής τουριστικής ανάπτυξη: Διαρθρωμένη ή Αποδιαρθρωμένη Τοπική Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (1984). *Οριοθέτηση και αξιολόγηση της πολιτικής ανάπτυξης στον Ελλαδικό χώρο και χάραξη μιας στρατηγικής πολιτικής ολοκληρωμένης ανάπτυξης* (Διδακτορική διατριβή), Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/3602#page/1/mode/2up> [Πρόσβαση 20 Μαρτίου 2015].
- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (1989). Τοπική ανάπτυξη και διακοινοτική συνεργασία, στο Τάτσος Ν. (επιμελητής) *Θέματα Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, (σσ. 195-209), Αθήνα: Έκδοση Ε.Ε.Τ.Α.
- Πετράκος, Γ. & Ψυχάρης, Ι. (2004). *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Πολύζος, Σ. (2011). *Περιφερειακή Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Ρόκος, Δ. (2001) Από τη «Βιώσιμη ή Αειφόρο» στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη, *Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π.* Διαθέσιμο στο : http://environ.survey.ntua.gr/files/keimena/rokos_a.pdf [Πρόσβαση 18 Μαρτίου 2015].
- Richardson, Η. (1972). *Περιφερειακή Οικονομική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Σπιλάνης, Ι. (1996). *Περιφερειακός Οικονομικός Σχεδιασμός και Περιβάλλον*, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Stilwell, F. (1972). *Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα pp.39-57.

- Φώης, Χ. (2008). *Συγκριτική αξιολόγηση δύο γειτονικών δήμων ως προς τους αναπτυξιακούς τους παράγοντες, στην ελληνική περιφέρεια: Η περίπτωση των δήμων Δυστίων και Αυλώνας της Ν.Α. Ευβοίας*. (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία), Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/handle/123456789/811> [Πρόβαση 8 Απριλίου 2015].
- Χαραλαμπίδης, Μ. (2007). *Αγροφιλία. Αγροτική Αναγέννηση. Νέα Αγροτικότητα*, Αθήνα: Εκδόσεις Στράβων.
- Χατζημιχάλης, Κ. (1992). *Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας. σ.13.
- Χριστοφάκης, Ε. (2000). *Ενδογενής ανάπτυξη: σχεδιασμός και πολιτική σε τοπικό επίπεδο* (Διδακτορική διατριβή), Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Αθήνα. σσ. 36-71 Διαθέσιμο στο: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/11975#page/1/mode/2up> [Πρόσβαση 15 Μαρτίου 2015].
- Χριστοφάκης, Ε. (2001). *Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Ξένη Βιβλιογραφία:

- Aydalot, P.H. (1980). *Dynamique Spatiale et Développement Inegal*, Paris: Editions Economica.
- Blakely, E. & Bradshaw, T. (2002). *Planning local economic development: Theory and practice*, London: Sage Publications.
- Boudeville, J.R. (1968). *L 'Espace et les Pôles de Croissance*, Paris: Presses Universitaires de France.
- Canzanelli, G. (2001). Overview and learned lessons on Local Economic Development, Human Development, and Decent Work. Geneva, ILO: Working papers Series.

- Capello, R. (2011). Location, regional growth and local development theories, *Aestimum*, no 58, Florence: Firenze University Press. pp. 1-25. Available at: www.fupress.net/index.php/ceset/article/download/9559/8912[Accessed on 25 April 2015].
- Coffey, W. & Polèse, M. (1984). The Concept of Local Development: A Stages Model of Endogenous Regional Growth, *Regional Science*, vol.55, no. 1, pp. 1-25. Available at: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1435-5597.1984.tb00823.x/epdf> [Accessed on 17 March 2015].
- Coffey, W. & Polèse, M. (1985). Local development: Conceptual bases and policy implications, *Regional Studies*, vol. 19, no 2, pp. 85–93. Available at: http://www.researchgate.net/publication/24086605_Local_development_Conceptual_bases_and_policy_implications [Accessed on 25 April 2015].
- Dommergus, (1992). The strategies for international and interregional cooperation, *Ekistics*, vol. 58 pp. 7-12.
- Friedmann, J. & Douglas, M. (1978). Agropolitan Development: Towards a new Strategy for Regional Planning in Asia, in Lo, F.C., Salih, K., *Growth pole strategy and regional development policy: Asian experience and alternative approaches*. Oxford: Pergamon, pp. 163-192.
- Garofoli, G. (1990). Local Development: patterns and policy implications, in Konsolas, N., *Local Development*, Regional Development Institute & Hellenic Agency for Local Development and Local Government, Athens.
- Garofoli, G. (1992). *Endogenous Development and Southern Europe*, Newcastle: Athenaem Press.
- Gatel, J., Passaris S. (1986). Le Développement Local: des territoires, des hommes, des initiatives, le partenariat, *Journal of Regional and Urban Economics*, no 1.
- Hermansen, T. (1975). Spatial organization and economic development: The scope and tasks of regional planning, in Kuklinski, *A regional desagregation of national policies and plans*, Paris and Hague: Mouton Publishing.

- Holland, S. (1976). *Capital versus the regions*, London: Macmillan Press. pp. 1-60.
- Langevin, Ph. (1983). *Le Nouveaue Developpment: Experiences Provencales*, Paris: Litec.
- Piccand, R. (1984) Cr ation d'Effect Externes Positifs dans les R gion Dispers es, *Journal of Regional and Urban Economics*, no. 1.
- Pike, A., Rodriguez-Pose, A. and Tomaney, J. (2006). *Local and Regional Development*, New York: Routledge Publishing.
- Polese, M. (1999). From Regional Development to Local Development: On The Life, Death and Rebirth (?) of Regional Science as a Policy Relevant Science, *Canadian Journal of Regional Science*, vol. 22, no.3 pp. 99-314. Available at: <http://www.cjrs-rcsr.org/archives/22-3/Polese.pdf> [Accessed on 1 May 2015].
- Porter, M.E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*, Free Press, New York.
- Porter, M.E. (1998). Clusters and the New Economics of Competition, *Harvard Business Review*, vol.76, pp 77-90 .
- Rodriguez-Pose, A. & Crescenzi, R. (2008). Mountains in a flat world: why proximity still matters for the location of economic activity, *Cambridge Journal of Regions, economy and society*, vol.1, no 3, pp. 371–388. Available at: http://eprints.lse.ac.uk/23322/1/Libfile_repository_Content_Crescenzi,%20R_Crescenzi_Mountains_flat_%20world_2008_Crescenzi_Mountains_%20flat_%20world_2008.pdf [Accessed on 27 April 2015].
- Romer, P. (1986). Increasing returns and long run growth, *Journal of Political economy*, vol. 94, no. 5, pp. 1002-1037. Available at: <http://www.parisschoolofeconomics.eu/docs/darcillon-thibault/paul-romer-increasing-returns-and-long-run-growth.pdf> [Accessed on 25 April 2015].
- Sachs, I. (1976). Eco development, *Ceres*, vol. 42 pp. 8-12.
- St hr, W. & Taylor, F. (1981). *Development From Above or Below ? The Dialectics of Regional Planning in Developing Countries*, Wiley: Chichester.
- Tello, M. (2010). “From national to local economic development: Theoretical issues”, *Cepal Review*, no 102, pp. 49-67. Available at:

http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/37389/RVI102_en.pdf?sequence=1 [Accessed on 20 March 2015].

Διαδικτυακές Τόποι:

ANKO A.E. (2013), Αναπτυξιακή Εταιρία Δυτικής Μακεδονίας, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.anko.gr/>> [Πρόσβαση Απρίλιος 2015]

Αγροτουριστικό Δίκτυο Ελλάδος, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο <URL:<http://www.agro-tour.net/>> [Πρόσβαση Απρίλιος 2015]

Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών Δυτικής Μακεδονίας (2010), Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL: http://geodm.gr/dataset?extras_adm_pdm=%CE%94.+%CE%9A%CE%BF%CE%B6%CE%AC%CE%BD%CE%B7%CF%82> [Πρόσβαση Απρίλιος 2015]

Διαδικτυακός Χώρος Βοΐου, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο : <URL:<http://www.tovoion.com/>> [Πρόσβαση Απρίλιος 2015]

Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Μνημείων, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL:<http://listedmonuments.culture.gr/>> [Πρόσβαση Απρίλιο 2015]

Δήμος Βοΐου, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://dimosvoiou.gr/>> [Πρόσβαση Απρίλιος 2015]

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL: <https://www.espa.gr/el/Pages/Default.aspx>> [Πρόσβαση Μάιος 2015]

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ekt.gr/horizon2020/>> [Πρόσβαση Μάιος 2015]

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL:<http://www.interreg.gr/>> [Πρόσβαση Μάιος 2015]

Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.eetaa.gr/>> [Πρόσβαση Απρίλιος 2015]

ΕΛ.ΣΤΑΤ (2010), Ελληνική Στατιστική Αρχή, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-database>> [Πρόσβαση Απρίλιο 2015]

ΕΛ.ΣΤΑΤ (2011), Ελληνική Στατιστική Αρχή, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-database>> [Πρόσβαση Απρίλιο 2015]

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.greek-language.gr/>> [Πρόσβαση Απρίλιος 2015]

Προγράμμα Αγροτικής Ανάπτυξης για την Ελλάδα, Επίσημη Ιστοσελίδα. Διαθέσιμο στο: < URL: <http://www.agrotikianaptixi.gr/>> [Πρόσβαση Απρίλιος 2015]

Άλλες Πηγές:

Γραφείο Προγραμματισμού Δήμου Βοΐου.

Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης και Δ/ση Κτηνιατρικής Π.Ε. Κοζάνης, Στοιχεία 2010.

Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης Π.Ε. Κοζάνης, Στοιχεία 2012.

Εθνικό Ίδρυμα Αγροτική Έρευνας ΕΘΙΑΓΕ (2006). Εδαφολογική μελέτη Δήμου Ασκίου Νομού Κοζάνης.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βοΐου 2014-2019.

Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Βοΐου.

Προσωπική Επικοινωνία με Στελέχη του Δήμου Βοΐου.

Προσωπική Επικοινωνία με επιχειρηματίες, αγρότες και κατοίκους της περιοχής.

Η πηγή της εικόνας του Εξώφυλλου, διαθέσιμη στο:

<http://dimosvoiou.gr/portfolio/%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%A%CF%84%CE%B9%CE%B1-%CE%B2%CE%BF%CE%90%CE%BF%CF%85/hpim0527/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 21: Κηρυγμένα Μνημεία στο Δήμο Βοΐου

Αριθμός Υπουργικής Απόφασης	Αριθμός ΦΕΚ	Τίτλος ΦΕΚ
<u>ΠΔ 9-12-1924</u>	<u>ΦΕΚ 312/Α/16-12-1924</u>	Περί κηρύξεως διατηρητέων ιστορικών και αρχαιολογικών και χώρων.
<u>ΠΔ 7-8-1930</u>	<u>ΦΕΚ 286/Α/18-8-1930</u>	Περί κηρύξεως διατηρητέων Βυζαντινών μνημείων και αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων εν τη περιοχή του Νομού Κοζάνης.
<u>ΒΔ 15-10-1937</u>	<u>ΦΕΚ 428/Α/23-10-1937</u>	Περί διατηρήσεως ως ιστορικού μνημείου διαφόρων οικιών εν Κοζάνη, Βεροία κλπ.
<u>ΥΑ 16305/9-9-1965</u>	<u>ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965</u>	Περί χαρακτηρισμού ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων των αρχοντικών Μαλιόγκα και της οικίας Βούρκα.
<u>ΥΑ 2258/4-2-1966</u>	<u>ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966</u>	Περί κηρύξεως ιστορικών διατηρητέων μνημείων.
<u>ΥΑ 24946/26-8-1967</u>	<u>ΦΕΚ 606/Β/3-10-1967</u>	Περί χαρακτηρισμού ιστορικών

<u>ΥΑ 2694/12-9-1970</u>	<u>ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970</u>	διατηρητέων τόπων. Περί κηρύξεως ιστορικών διατηρητέων μνημείων.
<u>ΥΑ Φ31/23961/1991/24-9-1973</u>	<u>ΦΕΚ 1147/Β/29-9-1973</u>	Περί χαρακτηρισμού οικοτροφείου Γυμνασίου Τσοτυλίου Ν.Κοζάνης ως οικήματος χρήζοντος ειδικής Κρατικής Προστασίας.
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/Α/Φ31/29959/2320 π.ε./19-4-1976</u>	<u>ΦΕΚ 612/Β/30-4-1976</u>	Περί χαρακτηρισμού της εν Σιατίστη και εις περιοχήν "Αλώνια" της Χώρας οικίας Δόλγκηρα ως οικήματος χρήζοντος ειδικής κρατικής προστασίας.
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/Β1/Φ36/68784/3631 π.ε./22-3-1979</u>	<u>ΦΕΚ 351/Β/10-4-1979</u>	Περί χαρακτηρισμού αρχοντικού Σανούκως στη Σιάτιστα ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/57388/2192/17-11-1979</u>	<u>ΦΕΚ 281/Β/20-3-1980</u>	Περί κηρύξεως Ι. Μ. Μεταμορφώσεως Σωτήρος στο Δρυόβουνο Κοζάνης ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου.
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/25708/747/30-7-1980</u>	<u>ΦΕΚ 802/Β/25-8-1980</u>	Περί χαρακτηρισμού αρχοντικών Σιάτιστας ως διατηρητέων μνημείων.
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1505/41568/11-7-1980</u>	<u>ΦΕΚ 853/Β/4-9-1980</u>	Περί χαρακτηρισμού ως έργου τέχνης

<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/33352/833/23-6-1981</u>	<u>ΦΕΚ 399/Β/8-7-1981</u>	οικίας στη Σιάτιστα, ιδιοκτησίας Δημητρίου Πάϊκου. Περί χαρακτηρισμού γέφυρας Ανθοχωρίου Ν. Κοζάνης ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου.
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4105/188/10-2-1983</u>	<u>ΦΕΚ 128/Β/23-3-1983</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης της οικίας ιδιοκτησίας Μαρίας Γράβα στη συνοικία Χώρα της Σιάτιστας, Νομού Κοζάνης
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/80727/3719/10-1-1983</u>	<u>ΦΕΚ 154/Β/7-4-1983</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης της οικίας ιδιοκτησίας Κωνσταντίνου και Ευαγγέλου Γκαγκασούλη στη συνοικία "Χώρα" της Σιάτιστας Νομού Κοζάνης
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/78893/3673/10-1-1983</u>	<u>ΦΕΚ 154/Β/7-4-1983</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης της παραδοσιακής οικίας ιδιοκτησίας Αρετής και Ιωάννη Νάκου στην οδό Δ.Ιωαννίδη 645, στη συνοικία "Χώρα" της Σιάτιστας
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/191/4003/10-2-1983</u>	<u>ΦΕΚ 179/Β/11-4-1983</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης της οικία Ναούμ Μ. Ρούζιου στη συνοικία Χώρα της πόλεως της Σιάτιστας
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/24500/531/26-5-1983</u>	<u>ΦΕΚ 352/Β/22-6-1983</u>	Χαρακτηρισμός της Ι. Μ. Αγίας Τριάδος

<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/163/4194/6-3-1984</u>	<u>ΦΕΚ 344/Β/30-5-1984</u>	στο χωριό Βυθός της επαρχίας Βοΐου του Ν. Κοζάνης Χαρακτηρισμός ως ιστορικών διατηρητέων τόπων των συνοικιών "Χώρα" και "Γεράνεια" της Σιάτιστας.
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/Β1/Φ36/20555/482/15-5-1985</u>	<u>ΦΕΚ 335/Β/31-5-1985</u>	
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/36594/2282/7-8-1985</u>	<u>ΦΕΚ 551/Β/19-9-1985</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης του κτιρίου ιδιοκτησίας Χαρίση Καρανίτσιου και Ζήκου στην Εράτυρα Νομού Κοζάνης.
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2278/36521/7-8-1985</u>	<u>ΦΕΚ 563/Β/23-9-1985</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία του κτιρίου ιδιοκτησίας Ζήση Μπαρτζόκα στην Εράτυρα Ν. Κοζάνης.
<u>ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2281/36595/7-8-1985</u>	<u>ΦΕΚ 561/Β/23-9-1985</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης της οικείας, ιδιοκτησίας Δημητρίου Χατζηγιάννη, στην Εράτυρα Κοζάνης.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/61834/1292/27-12-1985</u>	<u>ΦΕΚ 47/Β/19-2-1986</u>	Κήρυξη αρχοντικού Λαζαρίδη στην Εράτυρα Κοζάνης ως διατηρητέου μνημείου.

<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1674/25123/9-7-1986</u>	<u>ΦΕΚ 610/Β/23-9-1986</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης της οικίας Θωμά Νούσιου, στην συνοικία Γεράνεια της Σιάτιστας.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/79/1171/2-2-1987</u>	<u>ΦΕΚ 109/Β/9-3-1987</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης του αρχοντικού Ζησόπουλου στην Περιστεέρα Βοΐου Κοζάνη.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1682/32335/13-7-1989</u>	<u>ΦΕΚ 574/Β/3-8-1989</u>	Αποχαρακτηρισμό από έργο τέχνης του κτιρίου ιδιοκτησίας Ναούμ Μ. Ρούζιου στη συνοικία Χώρα Σιάτιστας Κοζάνης.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/32228/662/3-8-1989</u>	<u>ΦΕΚ 693/Β/15-9-1989</u>	
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ17/31068/1290/8-8-1989</u>	<u>ΦΕΚ 716/Β/26-9-1989</u>	Κήρυξη αρχαιολογικού χώρου στη θέση "Μπουφάρι" Απιδέας Νομού Κοζάνης.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3153/49688/22-11-1990</u>	<u>ΦΕΚ 785/Β/13-12-1990</u>	Χαρακτηρισμός ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων των: 1) Τραμπάντζειο Γυμνάσιο, 2) Α΄ Δημοτικό Σχολείο, 3) Β΄ Δημοτικό Σχολείο στη Γεράνεια και 4) Ελληνικό Παρθεναγωγείο στη Σιάτιστα του Ν. Κοζάνης.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1155/43710/27-9-1991</u>	<u>ΦΕΚ 896/Β/5-11-1991</u>	
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/23793/409/22-7-1991</u>	<u>ΦΕΚ 954/Β/20-11-1991</u>	

<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/40795/772/1-10-1991</u>	<u>ΦΕΚ 954/Β/20-11-1991</u>	
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/23793/409/22-7-1991</u>	<u>ΦΕΚ 122/Β/27-2-1992</u>	Διορθώσεις σφαλμάτων στις αποφάσεις Υπουργού Πολιτισμού ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ37/32574/609/22-7-1991, ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ37/32573/621/25-7-1991, ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β/Φ35/33264/628/24-7-1991, ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/23794/408/22-7-1991, ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/23793/409/22-7-1991.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2083/39533/21-7-1994</u>	<u>ΦΕΚ 629/Β/22-8-1994</u>	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης και ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου ιδιοκτ. Κλέαρχου Θεοδώρου στη Χώρα Σιάτιστας.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/58105/1336/5-1-1995</u>	<u>ΦΕΚ 157/Β/7-3-1995</u>	Κήρυξη γεφυριού στον οικισμό "Μόρφη Βοΐου Ν. Κοζάνης ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/58111/1333/5-6-1995</u>	<u>ΦΕΚ 593/Β/7-7-1995</u>	Χαρακτηρισμός του Παλιομοναστηριού στη Ζώνη Βοΐου Νομού Κοζάνης ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου.

<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/60761/1739π.ε./2-1-1996</u>	<u>ΦΕΚ 153/Β/13-3-1996</u>	Κήρυξη οικίας ιδιοκτησίας Ι. Μπαρτζίδα και Χρ. Πλιάτσαρη στην Εράτυρα Νομού Κοζάνης ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/9774/308/17-4-1996</u>	<u>ΦΕΚ 351/Β/16-5-1996</u>	Κήρυξη της οικίας "Πέπως" στην Εράτυρα, επαρχίας Βοΐου, νομού Κοζάνης, ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1237/20398/4-4-1996</u>	<u>ΦΕΚ 375/Β/24-5-1996</u>	Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου, του αρχοντικού Μάρκου Νάτσινα, στην οδό Μητροπολίτου Λεοντίου 7 - 9, στην συνοικία " Γεράνεια " της Σιάτιστας, με τον περιβάλλοντα χώρο στα όρια της ιδιοκτησίας του.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1231/20449/4-4-1996</u>	<u>ΦΕΚ 375/Β/24-5-1996</u>	Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του αρχοντικού ιδιοκτησίας Αναστασίας Βέρρου, στην οδό Θ. Καρατζά και Αγιορειτών Μοναχών 2, στην συνοικία " Γεράνεια " της Σιάτιστας, με τον περιβάλλοντα χώρο στα όρια ιδιοκτησίας.

<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1230/20406/4-4-1996</u>	<u>ΦΕΚ 375/Β/24-5-1996</u>	Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου, του αρχοντικού ιδιοκτησίας κληρονόμων Χρ. Αϊτζή, στην οδό Αγιορειτών Μοναχών 6, της συνοικίας " Γεράνεια ", της Σιάτιστας, με τον περιβάλλοντα χώρο στα όρια της ιδιοκτησίας,
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1463/23018/24-4-1996</u>	<u>ΦΕΚ 385/Β/27-5-1996</u>	Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου, του αρχοντικού Αθηνάς Ταχμεντζή - Ζήζουλα, ιδιοκτησίας Μαλαματής Ζήζουλα, στην οδό Μανούση 5, στη διατηρητέα Χώρα της Σιάτιστας, με τον περιβάλλοντα χώρο στα όρια ιδιοκτησίας.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/38664/1051/12-7-1996</u>	<u>ΦΕΚ 765/Β/28-8-1996</u>	Κήρυξη εκκλησιών της Δυτικής Μακεδονίας ως μνημείων χρηζόντων ειδικής προστασίας:
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2829/42586/21-7-1997</u>	<u>ΦΕΚ 847/Β/24-9-1997</u>	Χαρακτηρισμός ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων (6) κτιρίων με τον περιβάλλοντα χώρο τους στα όρια της ιδιοκτησίας στη συνοικία "Χώρα" της Σιάτιστας Κοζάνης και επί των οδών: α) Μητροπολίτου Αγαθαγγέλου, ιδιοκτησίας Δήμου, β) Πλ. Εθνικής Αντίστασης,

		ιδιοκτησίας κληρονόμων Γκιουλέ, γ) Αναστασίου Μελά, ιδιοκτησίας Ι. Παπαγεωργίου, δ) Μητροπόλεως 12, ιδιοκτησίας Δημ. Γκίμπα, ε) Διονυσίου Μοναχού 29, ιδιοκτησίας Μηνά Κακουλή, στ) Μητροπολίτου Γερμανού 4, ιδιοκτησίας Δημ. Λάγγα.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/ΚΗΡ/54557/1858/7-11-1997</u>	<u>ΦΕΚ 1072/Β/4-12-1997</u>	Χαρακτηρισμός Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου στον Πολύλακκο επαρχίας Βοΐου Ν. Κοζάνης ως μνημείου χρήζοντος ειδικής κρατικής προστασίας.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/ΚΗΡ/46828/1608/7-11-1997</u>	<u>ΦΕΚ 1098/Β/12-12-1997</u>	Χαρακτηρισμός Ιερού Νοού Μεταμόρφωσης Σωτήρα επαρχίας Βοΐου Ν. Κοζάνης, ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/ΚΗΡ/54554/1855/7-11-1997</u>	<u>ΦΕΚ 1108/Β/15-12-1997</u>	Χαρακτηρισμός Ιερού Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου στη Χρυσανγή, επαρχίας Βοΐου, Ν. Κοζάνης ως μνημείου χρήζοντος ειδικής κρατικής προστασίας.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/ΚΗΡ/54556/1857/7-11-1997</u>	<u>ΦΕΚ 1108/Β/15-12-1997</u>	Χαρακτηρισμός Ιερού Ναού Αγίας Παρασκευής στο Κλήμα Αξιοκάστρου, επαρχίας Βοΐου, Ν. Κοζάνης ως

<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4917/6329/30-1-1998</u>	<u>ΦΕΚ 136/Β/18-2-1998</u>	ιστορικού διατηρητέου μνημείου. Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του κτιρίου ιδιοκτησίας Θεοδ. Ι.Τζώνου, Θεοδ. Χ.Τζώνου, Μαλαματής και Αναστασίας Τζώνου, στην οδό Δεμερτζή 6, στη Σιάτιστα του Ν. Κοζάνης.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/ΚΗΡ/3524/144/18-12-1998</u>	<u>ΦΕΚ 88/Β/10-2-1999</u>	Κήρυξη του Αρχοντικού Κεραμάρη στη Σιάτιστα Κοζάνης ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ36/ΚΗΡ/57633/2153 π.ε./18-12-1998</u>	<u>ΦΕΚ 285/Β/31-3-1999</u>	Κήρυξη του Αρχοντικού Μ. Καρακουλάκη - Ι. Μπόντα στη Σιάτιστα Κοζάνης, ως ιστορικού διατηρητέου Μνημείου.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4529/54077/16-10-2001</u>	<u>ΦΕΚ 1351/Β/17-10-2001</u>	Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του κτιρίου ιδιοκτησίας κληρονόμων Θεοδοσιάδη στο Κρίμινη επαρχίας Τσοτυλίου Ν. Κοζάνης.
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/13792/361/14-3-2007</u>	<u>ΦΕΚ 113/ΑΑΠ/28-3-2007</u>	Χαρακτηρισμός ως μνημείου του κτηρίου «αρχοντικό Γάραινας, πρώην Κ. Φλιώνη ή Κώτα» με το πηγάδι στα όρια της

		ιδιοκτησίας του, φερομένης συνιδιοκτησίας Ευαγγελίας Γκατζάρα, Στυλιανού Παπαδόπουλου, Νίκης Πενλίδου και Ελένης Φλιώνη, στη συμβολή των οδών Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου Α?2 & Βασ. Κωνσταντίνου (Ο.Τ. 37), του Δήμου Τσοτυλίου Ν. Κοζάνης
<u>ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/78072/2144/29-10-2008</u>	<u>ΦΕΚ 506/ΑΑΠ/17-11-2008</u>	Χαρακτηρισμός ως μνημείου του «Αρχοντικού Γεράσιμου Μιχαήλ Δώσσα», φερόμενης ιδιοκτησίας Γεράσιμου Μιχαήλ Δώσσα, στην οδό Οικ. Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α' 4, στον Δήμο Τσοτυλίου Ν. Κοζάνης.

Πηγή: <http://listedmonuments.culture.gr/>

Πίνακας 25: Έργα Δήμου Βοΐου 2011- 2015

A/A	ΕΡΓΟ	ΑΝΑΔΟΧΟΣ	ΠΟΣΟ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
1	ΧΑΛΙΚΟΣΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΑΠΟ ΞΕΝΩΝΑ ΤΣΟΥΥΛΙΟΥ ΠΡΟΣ ΣΟΥΝΤΑ ΣΤΗ Δ.Κ. ΤΣΟΥΥΛΙΟΥ	ΜΑΡΚΟΣ ΓΚΑΛΦΑΣ	39.483,15€ με Φ.Π.Α	15-12-2011	Βεβαίωση περαίωσης	ΣΑΤΑ
2	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΕΡΝΑ – ΣΗΜΑΝΤΡΟ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΟΥΔΗΣ	50.879,98€ με Φ.Π.Α	14-02-2012	Βεβαίωση περαίωσης	ΥΜΑΘ
3	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΜΟΥΡΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΥΥΛΙΟΥ	Κ/Ε ΔΙΑΝΕΛΗΣ – ΓΚΟΤΖΙΑΜΑΝΗΣ	529.971,56€ με Φ.Π.Α	24-08-2012	Σε εξέλιξη	Ε.Π. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ
4	ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΕΙΣ ΤΣΙΜΕΝΤΟΣΤΡΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ Τ.Κ. ΓΑΛΑΤΙΝΗΣ	ΜΑΡΚΟΣ ΓΚΑΛΦΑΣ	23.972,92€ με Φ.Π.Α	18-09-2012	Υπάρχει βεβαίωση περαίωσης	ΣΑΤΑ
5	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ – ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΟΔΟΥ ΒΑΡΒΕΡΗ ΣΤΗ Δ.Κ. ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	ΜΑΡΚΟΣ ΓΚΑΛΦΑΣ	24.407,58€ με Φ.Π.Α	18-09-2012	Υπάρχει βεβαίωση περαίωσης	ΣΑΤΑ
6	ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΝΑΜΑΤΩΝ	Κ/Ε ΤΡΑΝΤΟΣ Ο.Ε. – ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ	448.850,00€ με Φ.Π.Α	01-03-2013	Έχει τελειώσει το έργο. 2 ^{ος} ΑΠΕ τακτοποιητικός	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ

7	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΥΔΡΟΛΗΨΙΑ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΕΠΑΝΑΦΟΡΤΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΡΤΑΣ ΓΙΑ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΟΪΟΥ				Θα γίνει επαναδημοπράτηση	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ
8	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΤΕΓΗΣ «ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΜΑΝΟΥΣΗ» ΣΤΗ ΣΙΑΤΙΣΤΑ	ΔΙΑΝΕΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	39.284,98€ με Φ.Π.Α.	14-05-2012	Υπάρχει βεβαίωση περαίωσης	ΣΑΤΑ
9	ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΣΕ ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗ ΚΟΥΦΩΜΑΤΩΝ	ΤΟΜΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΜΟΝ. ΕΠΕ (ΤΣΙΡΕΚΑΣ ΜΑΡΚΟΣ)	113.416,12€ με ΦΠΑ	31-05-2013	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ
10	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΣΤΗ Δ.Κ. ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	Κ/Ε ΤΣΙΤΣΙΚΛΗΣ ΜΗΤΡΑΚΑ - ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	98.773,69€ με ΦΠΑ	05-07-2013	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΙΩΑΝΝΙΔΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ
11	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΓΛΥΚΟΚΕΡΑΣΙΑΣ	ΑΦΟΙ Α. ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ Ο.Ε.	125.550,01€ με ΦΠΑ	21-08-2013	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ - ΥΜΑΘ
12	ΕΛΑΙΟΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ ΣΤΗ ΣΙΑΤΙΣΤΑ	ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	28.799,99€ με ΦΠΑ	30-07-2013	Υπάρχει βεβαίωση περαίωσης	ΣΑΤΑ

13	ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΣΤΗΝ Τ.Κ. ΔΙΛΟΦΟΥ	ΤΣΙΤΣΙΚΑΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	128.250,00€ με ΦΠΑ	25-09-2013	Υπάρχει βεβαίωση περαίωσης	ΤΕΟ
14	ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΕΙΣ-ΕΠΙΣΤΡΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΣΤΗ ΔΚ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΤΚ ΑΗΛΟΝΟΧΩΡΙΟΥ, ΑΛΙΑΚΜΟΝΟΣ, ΑΣΠΡΟΥΛΑΣ, ΒΕΛΑΝΙΔΙΑΣ, ΔΡΥΟΒΟΥΝΟΥ, ΜΕΣΟΛΟΓΓΟΥ, ΜΟΛΟΧΑΣ, ΠΕΠΟΝΙΑΣ, ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΕΔΕΣ	115.200,00€ με ΦΠΑ	10-10-2013	Υπάρχει βεβαίωση περαίωσης	ΣΑΤΑ
16	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΕΓΗΣ ΚΑΙ ΞΥΛΙΝΗΣ ΟΡΟΦΗΣ Ι.Ν. ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ	ΓΙΑΝΝΟΥΛΟΥΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	42.209,79€ με ΦΠΑ	24-10-2013	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ
17	ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΒΡΟΝΤΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΙΟΥ	ΒΑΡΤΑΝΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	124.215,00	20-05-2014	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ
18	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗΣ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗ «ΜΠΑΡΑ»	Ν. ΤΣΙΩΡΑΣ – Κ. ΚΕΡΑΜΑΡΗ Ο.Ε.	40.799,99	14-05-2014	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ

	ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ					
19	ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	ΚΑΡΑΒΕΛΙΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ	35.910,01	20-05-2014	Σε εξέλιξη	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ
20	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΑΠΟ ΜΝΗΜΑΤΑ ΩΣ ΠΟΙΜΝΙΟΣΤΑΣΙΟ ΜΠΑΪΡΑΧΤΑΡΗ Α. ΚΑΙ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ - ΤΑΓΑΡΑ ΣΤΗΝ Τ.Κ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ	ΖΥΓΟΥΡΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	17.703,00	22-05-2014	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ
21	ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΟΜΒΡΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΓΑΛΑΤΙΝΗΣ	Κ/Ξ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ – ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	73.091,74	27-06-2014	Σε εξέλιξη	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ
22	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	ΓΙΑΝΝΟΥΛΟΥΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	62.371,00	26-06-2014	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ
23	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΓΑΛΑΤΙΝΗΣ	ΓΚΑΛΦΑΣ ΜΑΡΚΟΣ	35.406,01	17-06-2014	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΤΟΠΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ

24	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΚΑΘΙΖΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ Τ.Κ. ΔΙΛΟΦΟΥ	ΚΑΡΑΒΕΛΙΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ	26.798,59	08-07-2014	Ολοκληρώθηκαν οι εργασίες	ΕΚΤΑΚΤΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣ Η ΓΙΑ ΘΕΟΜΗΝΙΕΣ
25	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΒΕΛΑΝΙΔΙΑΣ	ΤΟΜΗ ΑΤΕΒΕ	78.030,02 (μετά από έκπτωση 49,00%)		Σε εξέλιξη	Ε.Π. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ
26	ΕΠΙΛΥΣΗ ΥΔΡΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΡΥΟΒΟΥΝΟΥ Δ.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	ΤΣΙΟΤΣΗΣ ΠΑΥΛΟΣ	121.800,00 (μετά από έκπτωση 42,00%)		Σε εξέλιξη	Ε.Π. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ
27	ΥΔΡΕΥΣΗ ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑΣ	Β. ΓΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	347.899,99 (μετά από έκπτωση 51,00%)		Σε εξέλιξη	Ε.Π. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ
28	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΛΟΝΕΡΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	ΣΜΕΡΝΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	930.000,00 με έκπτωση 51,00%		Σε εξέλιξη	Ε.Π. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ
29	ΕΠΙΛΥΣΗ ΥΔΡΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ Δ.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	199.906,46 (μετά από έκπτωση 54,15%)		Σε εξέλιξη	Ε.Π. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ

30	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	ΔΕΛΕΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	117.885,40 (μετά από έκπτωση 41,06%)		Σε εξέλιξη	Ε.Π. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ
31	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	Κ/Ε ΓΙΑΝΝΟΥΛΟΥΔΗΣ ΚΙΑΙΜΤΣΙΑΔΗΣ	628.000,00		Για υπογραφή σύμβασης	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007 - 2013»
32	ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΪΑΣ Δ.Ε. ΑΣΚΙΟΥ	ΣΙΑΜΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	465.000,00		Για υπογραφή σύμβασης	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007 - 2013»

Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Βοΐου

Πίνακας 26: Μελέτες για το Δήμο Βοΐου

Α/Α	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΡΓΟΥ
	ΥΔΡΕΥΣΕΙΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΙΣ			
1	Βελτίωση του εσωτερικού δικτύου αποχέτευσης ομβρίων του οικισμού Νεάπολης	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ και περιλαμβάνει: ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	ΑΝ.ΚΟ.	<ul style="list-style-type: none"> • Προϋπολογισμός έργου: 326.000,00€ με Φ.Π.Α. • Η μελέτη παραδόθηκε στις 30/07/2014

2	Βελτίωση του αντιπλημμυρικού δικτύου του αγροκτήματος Νεάπολης	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	
3	ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΨΗΛΗΣ ΖΩΝΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΓΑΛΑΤΙΝΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ και περιλαμβάνει: ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΥΓΕΙΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	ΑΝ.ΚΟ.	<ul style="list-style-type: none"> • Προϋπολογισμός έργου: 400.000,00€ με Φ.Π.Α. • Η μελέτη παραδόθηκε στις 01/08/2014
4	Εξωτερικό δίκτυο υδροδότησης μονάδων εκτροφής γουνοφόρων ζώων ευρύτερης περιοχής βορειοανατολικά του οικισμού Γαλατινής Δήμου Βοΐου	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ και περιλαμβάνει: ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	ΑΝ.ΚΟ.	<ul style="list-style-type: none"> • Προϋπολογισμός έργου: 523.000,00€ με Φ.Π.Α. • Η μελέτη παραδόθηκε στις 01/08/2014
5	Μελέτη εσωτερικού δικτύου αποχέτευσης ομβρίων ΝΔ Τομέα οικισμού Εράτυρας Δήμου Βοΐου	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	
6	Μελέτη εσωτερικού δικτύου αποχέτευσης ομβρίων ΒΑ Τομέα οικισμού Εράτυρας Δήμου Βοΐου	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	
7	ΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΟΜΒΡΙΩΝ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ		ΑΝ.ΚΟ.	2.870.000,00€
8	Εσωτερικό δίκτυο αποχέτευσης ομβρίων Τσοτυλίου		ΑΝ.ΚΟ.	3.000.000,00€
9	Εσωτερικό δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων οικισμού Τσοτυλίου	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	2.865.000,00€
10	ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	7.420.000,00€
11	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	5.490.000,00€

	ΑΠΟΧΕΤΕΥΤΙΚΟΙ ΑΓΩΓΟΙ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ			
	ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ			
1	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΜΑΝΟΥΣΗ - ΔΟΥΚΑ ΤΖΑΤΣΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗ ΣΤΕΓΑΣΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΥΛΕΙΟ ΧΩΡΟ	ΕΚΠΟΝΕΙΤΑΙ	ΑΝ.ΓΡΕ.	
2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΜΠΑΡΤΖΩΚΑ ΣΤΗΝ ΕΡΑΤΥΡΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΩΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ		1.278.000,00
3	ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΛΥΚΟΚΕΡΑΣΙΑΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ.Δ.Κ. 83/2010	Τ.Υ.Δ.Κ.	88.500,00 <i>Απαιτείται επικαιροποίηση</i>
4	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΓΙΑΣΜΑΤΟΣ	ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΕ ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟ ΤΣΟΤΥΛΙΟΥ		305.000,00
	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ			
1	ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ – ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΣΙΣΑΝΙΟΥ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	885.000,00
2	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΓ. ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΔΕΜΚΟ - ΣΤΡΑΚΑΛΗΣ	1.027.000,00
3	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Δ.Δ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ.Δ.Κ. 17/2003		225.327,73

	ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΥΛΙΟΥ			
4	ΧΩΡΟΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΤΗ Δ.Θ. «ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ» ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ.Δ.Κ.		93.000,00 Απαιτείται επικαιροποίηση
5	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΙΣΟΔΩΝ ΠΟΛΕΩΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΓΑΙΑ	3.610.000,00
6	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΟΥ ΕΛΞΗΣ ΜΕ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΑΣΤΙΚΟΥ, ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΣΤΟ ΠΡΩΗΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ 'ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ' ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	ΔΕΝ ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Υπάρχουν παρατηρήσεις εδώ και τρία χρόνια που δεν έχουν διορθωθεί από το μελετητή	ΔΕΜΚΟ	3.428.000,00 (Φ.Π.Α. 19%)
	ΟΔΟΠΟΙΑ			
1	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΑΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ.Δ.Κ. 204/2009		615.000,00
2	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΑ ΣΤΑ ΤΑ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΥΛΙΟΥ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ.Δ.Κ.		595.000,00€ Εντάχθηκε στο πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ, δεν δόθηκε όμως έγκριση για υπογραφή σύμβασης
3	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΑ ΚΟΡΥΦΗΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ.Δ.Κ. 42/2010	Τ.Υ.Δ.Κ.	345.000,00 Απαιτείται επικαιροποίηση
4	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΑΣ ΜΕ ΑΜΜΟΧΑΛΙΚΑ ΔΕ ΑΣΚΙΟΥ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ. Δήμου Βοΐου 18/2011		477.270,28
5	ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΑΣ ΔΕ ΑΣΚΙΟΥ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ. Δήμου Βοΐου 17/2011		494.356,96
6	Ασφαλτόστρωση δρόμου προς	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΜΟΥΧΤΑΡΗΣ	Απαιτείται επικαιροποίηση

	ΜΠΟΥΡΙΝΟ		ΙΩΑΝΝΗΣ	
7	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΟΔΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΠΟΛΥΚΑΣΤΑΝΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΛΙΟΚΡΙΜΗΝΙ	ΕΓΚΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ	ΑΝ.ΚΟ.	
8	ΔΑΣΙΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΖΩΝΗΣ	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ Τ.Υ.Δ.Κ. 169/2005		171.500,00 <i>Απαιτείται επικαιροποίηση</i>
	ΦΡΑΓΜΑΤΑ			
1	Κατασκευή φράγματος στη λεκάνη του ρέματος «Κατινίστη» του Δ.Δ. Πλακίδας Δήμου Τσοτυλίου	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ και περιλαμβάνει: ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΟΤΕΧΝΙΚΗ – ΓΕΩΡΓΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΑΦΟΤΕΧΝΙΚΗ	ΑΝ.ΚΟ.	ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
2	Σύνταξη οριστικής μελέτης του έργου: Κατασκευή φράγματος στη λεκάνη του ρέματος «Κατινίστη» του Δ.Δ. Πλακίδας Δήμου Τσοτυλίου	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΑΝ τα εξής: ΟΙΚΟΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΟΤΕΧΝΙΚΗ – ΓΕΩΡΓΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΑΦΟΤΕΧΝΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΟΜΕΛΕΤΗ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΗ	ΑΝ.ΚΟ.	
3	Κατασκευή φραγματίου στη θέση «Παναγιά» του Δ.Δ. Αυγερινού Δήμου Τσοτυλίου	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	75.000,00€

1	Αναθεώρηση Ρυμοτομικού Σχεδίου οικισμού Τσοτυλίου	ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ	ΑΝ.ΚΟ.	
	ΦΑΚΕΛΟΙ ΕΡΓΩΝ			
1	Φάκελος έργου: ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ – Β' ΦΑΣΗ		ΑΝ.ΚΟ.	2.850.000,00€
2	Φάκελος έργου: ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΡΟΚΑΣΤΡΟΥ		Τ.Υ. ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	1.500.000,00€

Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Βοΐου

Πίνακας 27: Φάση Έργων Δήμου Βοΐου

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ/ΦΑΣΗ ΕΡΓΟΥ
	ΥΔΡΕΥΣΕΙΣ -ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΙΣ		
1	ΥΔΡΕΥΣΗ ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑΣ	710.000,00	Εκτελείται / Η πράξη είναι ενταγμένη στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013
2	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΤΑ ΒΕΛΑΝΙΔΙΑΣ	153.000,00	Εκτελείται / Η πράξη είναι ενταγμένη στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013
3	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΛΟΝΕΡΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	930.000,00	Εκτελείται / Η πράξη είναι ενταγμένη στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013

4	ΕΠΙΛΥΣΗ ΥΔΡΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ Δ.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	436.000,00	Εκτελείται / Η πράξη είναι ενταγμένη στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013
5	ΕΠΙΛΥΣΗ ΥΔΡΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΡΥΟΒΟΥΝΟΥ Δ.Ε. ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	210.000,00	Εκτελείται / Η πράξη είναι ενταγμένη στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013
6	ΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΟΜΒΡΙΩΝ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	2.870.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση στις 16/04/2013 στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 / Ζητήθηκαν συμπληρωματικά στοιχεία
7	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΟΜΒΡΙΩΝ ΤΣΟΥΥΛΙΟΥ	3.000.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση στις 16/04/2013 στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 / Ζητήθηκαν συμπληρωματικά στοιχεία
8	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΕΡΑΤΥΡΑΣ	297.464,35	Υποβλήθηκε φάκελος έργου στις 17/04/2013 στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 / Απορρίφθηκε
9	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	307.516,51	Υποβλήθηκε φάκελος έργου στις 17/04/2013 στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 / Απορρίφθηκε
10	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΤΣΟΥΥΛΙΟΥ	2.865.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση στις 27/12/2013 στο Ε.Π. "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ" 2007 - 2013 / Αξιολογείται

11	ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	7.420.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση στις 23/04/2013 στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 / Αξιολογείται
12	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΤΙΚΟΙ ΑΓΩΓΟΙ ΤΣΟΥΛΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	5.490.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση τον 04/2013 από την Π.Ε. Κοζάνης στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 / Αξιολογείται
	ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ		
1	ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ «ΚΑΛΑΜΑ» ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑ	1.160.095,32	Στις 28/8/2013 προτάθηκε ως το "ώριμο" έργο του Δήμου Βοΐου στο Υπ. Εσωτερικών
2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΜΠΑΡΤΖΩΚΑ ΣΤΗΝ ΕΡΑΤΥΡΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ Ως ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1.278.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση μέσω της Εφορίας Νεωτέρων Μνημείων στο ΕΣΠΑ, αλλά δεν εγκρίθηκε
	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ		
1	ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΣΙΣΑΝΙΟΥ	885.000,00	Στις 28-12-2011 υποβλήθηκε στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013, Θεματική προτεραιότητα: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ» - απορρίφθηκε

2	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	628.000,00	Δημοπρατήθηκε / Η πράξη είναι ενταγμένη στο Πρόγραμμα "ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007-2013"
3	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Δ.Δ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΥΥΛΙΟΥ	225.327,73	Στις 28-12-2011 υποβλήθηκε στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013, Θεματική προτεραιότητα: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ» - Απορρίφθηκε
4	ΧΩΡΟΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΣΤΗ Δ.Θ. «ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ» ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	93.000,00	Στις 28-12-2011 υποβλήθηκε στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013, Θεματική προτεραιότητα: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ» - Απορρίφθηκε
5	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΙΣΟΔΩΝ ΠΟΛΕΩΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	3.610.000,00	Στις 16-04-2013 υποβλήθηκε στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 - ΑΞΙΟΛΟΓΕΙΤΑΙ
	ΟΔΟΠΟΪΑ		
1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΔΟΥ ΣΚΗΤΗ - ΓΑΛΑΤΙΝΗ	6.271.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση (10/11/2010) στο ΕΠΠΕΡΑΑ- Αξιολογείται. Με το υπ' αριθμ. 1324/8-6-2011 ζητούνται από την Διαχειρ. Αρχή διορθώσεις στην μελέτη.

2	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΠΟΙΑΣ (κτηματική περιοχή Λουκομίου και Παρόχθιου)	615.000,00	
3	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΑ ΣΤΑ ΤΑ ΔΗΜΟΥ ΤΣΟΥΥΛΙΟΥ	595.000,00	Εντάχθηκε στο πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗΣ, δεν δόθηκε όμως έγκριση για υπογραφή σύμβασης
	ΑΝΤΙΠΕΤΩΠΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ		
1	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	200.000,00	Εκτελείται / Η πράξη είναι ενταγμένη στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013
	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ		
1	ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	220.000,00	Στις 12-06-2012 εντάχθηκε στο Ε.Π. "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ" 2007 - 2013 / Υλοποιήθηκαν τα 2 από τα 6 υποέργα
2	Ενεργειακή αναβάθμιση του Ξενοδοχείου ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ του Δήμου Βοΐου	275.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση στο Ε.Π. "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ" 2007 - 2013 / ΑΞΙΟΛΟΓΕΙΤΑΙ
3	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ & Φ/Β ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΟΪΟΥ	275.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση στο Ε.Π. "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ" 2007 - 2013 αλλά απορρίφθηκε

	ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΡΓΟΥ		
1	ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ – Β΄ΦΑΣΗ	Μελέτη: 344.095,60	Στις 28-12-2011 υποβλήθηκε στο Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013, Θεματική προτεραιότητα: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ» - Δεν εγκρίθηκε
		Έργο: 2.850.000,00	
2	ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΡΟΚΑΣΤΡΟΥ	Μελέτη: 202.084,29	Στις 28-06-2012 υποβλήθηκε πρόταση στην ΕΕΤΑΑ για το Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013 / ΑΞΙΟΛΟΓΕΙΤΑΙ
		Έργο: 1.500.000,00	
	ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ		
1	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΥΔΡΟΛΗΨΙΑ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΕΠΑΝΑΦΟΡΤΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΡΤΑΣ ΓΙΑ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΟΪΟΥ	227.796,00	Εντάχθηκε στο Πρόγραμμα «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007 - 2013» Ζητήθηκε προέγκριση επαναδημοπράτησης
2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΟΡΓΑΝΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΧΑΡΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	135.662,85	Υποβλήθηκε πρόταση (22/04/2013) στο ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ αλλά δεν εντάχθηκε
3	ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΦΩΤΙΣΜΟ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΛΑΜΠΤΗΡΩΝ (LED)	155.865,60	Υποβλήθηκε πρόταση (22/04/2013) στο ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ αλλά δεν εντάχθηκε

4	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΥ ΒΟΪΟΥ	50.553,00	Ολοκληρώθηκε / Χρηματοδοτήθηκε από το Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης 2007-2013
	ΔΡΑΣΕΙΣ		
1	Σχεδιασμός και δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού με χρήση τεχνολογιών βιωματικής μάθησης για την Ιστορική Παλαιοντολογική Συλλογή Σιάτιστας και τα μονοπάτια της Πέτρας	160.000,00	Υποβλήθηκε πρόταση στις 13-09- 2013 στο Ε.Π. «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» / Αξιολογείται

Πηγή: Τεχνική Υπηρεσία Δήμου Βοΐου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Οικισμός Εράτυρα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 4: Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου Νεάπολης

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 2: Αγροτεμάχια στη ΔΕ Νεάπολης

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 5: Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος στον οικισμό Βυθός

Πηγή: <http://www.tovoion.com/>

Εικόνα 3: Κτήριο Πολιτιστικού συλλόγου οικισμού Πεπονιάς, ΔΕ Νεάπολης

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 6: Γεωργικές Εκτάσεις στη ΔΕ Νεάπολης

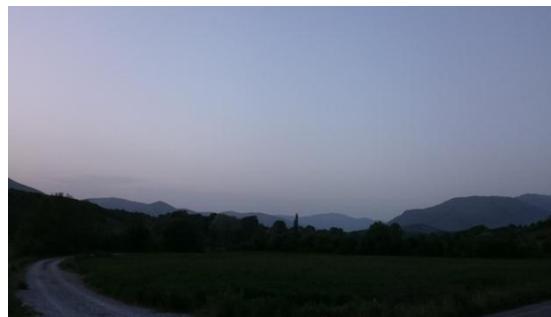
Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 7: Πέτρινο Οίκημα στον οικισμό Κρουνέρι

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 9: Θέα από επαρχιακό δρόμο της ΔΕ Άσκιου

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 8: Ο Ιερός Ναός Γεννήσεως Του Χριστού στον οικισμό Κρουνέρι

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 10: Επισκέψιμο κελάρι στη Σιάτιστα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 11: : Επισκέψιμο κελάρι στη Σιάτιστα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 12: Ξενώνας- Αρχοντικό στη Σιάτιστα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 13: Γεωργικές Εκτάσεις και αποθήκες στη ΔΕ Τσοτυλίου

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 14: Οικισμός Τσοτύλι

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 15: Ιστορικό Οικοτροφείο Τσοτυλίου

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 16: Ιστορικό Οικοτροφείο Τσοτυλίου

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 17: Ξωκλήσι στην ΔΕ Πενταλόφου

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 20: Οικισμός Πεντάλοφος

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 18: Δασικές Εκτάσεις στη ΔΕ Πενταλόφου

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 21: Οικισμός Πεντάλοφος

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 19: Υδροηλεκτρικό Φράγμα Πραμόριτσας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 21: Ιερός Ναός Άγιος Αχίλειος στον οικισμό 'Βυθός'

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 22: Ιερός Ναός Άγιος Αχίλειος στον οικισμό Βυθός

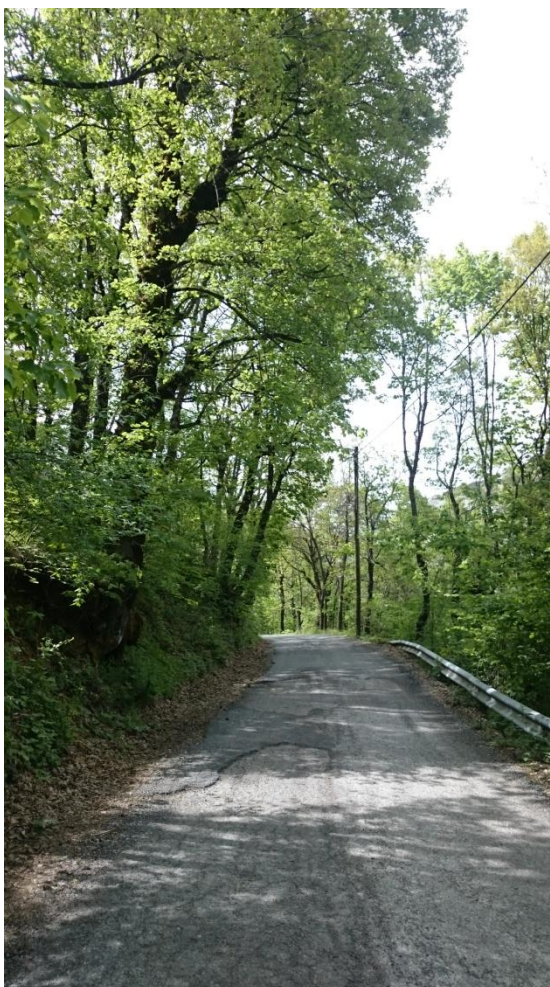
Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 24: Πλατεία Οικισμού Βυθός

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 23: Επαρχιακή Οδός στη ΔΕ Πενταλόφου

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 23: Οικισμός Βυθός

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 24: Παλιό Παντοπωλείο στον οικισμό Βυθό

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 25: “Εκπολιτιστικός Σύλλογος” στο Βυθό

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 26: Πέτρινο Γεφύρι του Ανθοχωρίου

Πηγή: <http://tsotili.weebly.com/>

Εικόνα 27: Πέτρινα Σπίτα στον οικισμό Βυθό

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 28: Πέτρινο Γεφύρι στη Βελανιδιά

Πηγή: <http://1.bp.blogspot.com/>

Εικόνα 29: Κουλάδα Μεσιανού Νερού στο Όρος Βούρινος

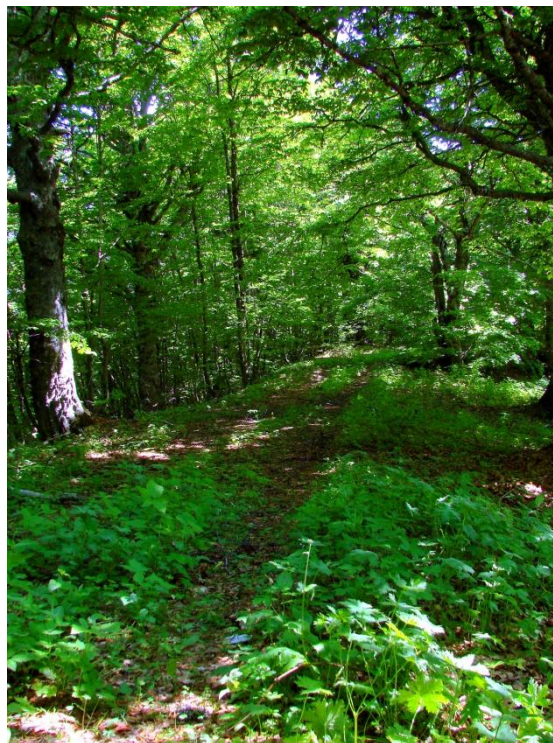
Πηγή: <http://www.panoramio.com/>

Εικόνα 30: Μονοπάτια στο Όρος Βόιο

Πηγή: <http://dimosvoiou.gr/>

Εικόνα 31: Μονοπάτια στο Όρος Βόιο

Πηγή: <http://dimosvoiou.gr/>

Εικόνα 32: Ποταμός Αλιάκμονας

Πηγή: <http://dimosvoiou.gr/>

Εικόνα 33: Πόλη Σιάτιστα

Πηγή: <http://www.designmag.gr/>

Εικόνα 36: Αρχοντικό στη Σιάτιστα

Πηγή: www.travelstyle.gr

Εικόνα 34: Όντρια Όρη

Πηγή: www.point4travel.gr

Εικόνα 37: Τεχνητή Λίμη Πραμόριτσας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 35: Αμπελοκαλλιέργειες στη ΔΕ Σιάτιστας

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 38: Πλατεία Οικισμού Εράτυνα

Πηγή: Προσωπικό Αρχείο

Εικόνα 39: Ιστορικό Ρολόι Λείψιστας

Πηγή: lyk-neapol.koz.sch.gr

Εικόνα 41: Καστανόδασος στο Βόιο

Πηγή: www.tovoion.com

Εικόνα 42: Παλαιοντολογικό Μουσείο Σιάτιστας

Πηγή: www.siatista.info

Εικόνα 40: Μνημείο Νεσάτ Πασά στη Νεάπολη

Πηγή: lyk-neapol.koz.sch.gr

Εικόνα 43: 'Τσιστοπούλειο' Δημαρχιακό Μέγαρο του Δήμου Βοΐου

Πηγή: savrez.blogspot.com